

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

ODVOLÁNÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Knihovna UK PF

3125081718

Školitel:

Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Autor disertační práce:

JUDr. Irena Dvořáková

Práce předložena k obhajobě: únor 2008

Prohlašuji tímto, že jsem disertační práci na téma **Odvolání v trestním řízení** zpracovala sama pouze s využitím pramenů v práci uvedených.

V Přerově dne 15. 2. 2008

.....

JUDr. Irena Dvořáková

Poděkování:

Chtěla bych tímto srdečně poděkovat svému školiteli, doc. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., za vstřícné a odborné vedení v průběhu mého postgraduálního studia a za cenné a podnětné rady při psaní této disertační práce.

OBSAH

1. <u>ÚVOD</u>	str. 5
1.1 Odvolání – aktuální téma českého trestního procesu.....	str. 5
1.2 Opravné řízení.....	str. 9
1.2.1 Účel opravného řízení.....	str. 9
1.2.2 Uplatnění základních zásad trestního řízení.....	str. 11
1.3 Opravné systémy a opravné prostředky v českém trestním řízení..	str. 19
1.3.1 Opravné systémy.....	str. 19
1.3.2 Opravné prostředky.....	str. 20
2. <u>HISTORICKÝ VÝVOJ OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ NA ÚZEMÍ ČR</u>	str. 29
2.1 Historický vývoj opravných prostředků – zejména odvolání (do roku 1873).....	str. 29
2.2 Historický vývoj opravných prostředků – zejména odvolání (od roku 1873 – do roku 1945).....	str. 38
2.3 Historický vývoj opravných prostředků – zejména odvolání (od roku 1945 – do roku 2000).....	str. 43
2.4 Historický vývoj opravných prostředků – zejména odvolání (rok 2001).....	str. 63
3. <u>PLATNÁ ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ODVOLÁNÍ</u>	str. 66
3.1 Subjektivní podmínka.....	str. 70

3.2	Objektivní podmínky.....	str.	76
	A) Způsobilý předmět.....	str.	76
	B) Lhůta.....	str.	82
	C) Příslušnost.....	str.	91
	D) Zákonné důvody.....	str.	95
3.3	Principy odvolacího řízení.....	str.	97
	A) Revizní princip a princip vázanosti soudu podaným odvoláním.....	str.	97
	B) Beneficium cohaesionis.....	str.	105
	C) Zákaz reformationis in peius.....	str.	107
3.4	Apelace či kasace.....	str.	111
4.	<u>PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ODVOLÁNÍ NA SLOVENSKU</u>	str.	120
4.1	Opravné prostředky – obecně.....	str.	122
	A) Podstata a účel opravného řízení.....	str.	123
	B) Opravné prostředky v trestním řízení.....	str.	125
4.2	Odvolání – platná právní úprava.....	str.	134
	A) Subjektivní podmínka.....	str.	137
	B) Objektivní podmínky.....	str.	141
	a) Způsobilý předmět.....	str.	142
	b) Lhůta.....	str.	144
	c) Příslušnost.....	str.	149
	d) Zákonné důvody.....	str.	152
	C) Principy odvolacího řízení.....	str.	153
	a) Omezený revizní princip.....	str.	153
	b) Beneficium cohaesionis.....	str.	155
	c) Zákaz reformace in peius.....	str.	156

D) Kasace či apelace.....	str. 158
---------------------------	----------

5. PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ

<u>VE FRANCII.....</u>	str. 162
-------------------------------	-----------------

5.1 Opravné prostředky – obecně.....	str. 163
A) Podstata a účel opravného řízení.....	str. 163
B) Opravné prostředky v trestním řízení.....	str. 163
5.2 Odvolání – platná právní úprava.....	str. 190
A) Subjektivní podmínka.....	str. 192
B) Objektivní podmínky.....	str. 195
a) Způsobilý předmět.....	str. 195
b) Lhůta.....	str. 198
c) Příslušnost.....	str. 200
d) Zákonné důvody.....	str. 203
C) Účinky odvolání.....	str. 204
a) Odkladný (suspenzivní) účinek.....	str. 204
b) Devolutivní účinek.....	str. 205
D) Vedlejší odvolání.....	str. 207

6. KOMPARACE PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY ODVOLÁNÍ

<u>V ČESKÉ REPUBLICĚ, NA SLOVENSKU A VE FRANCII</u>	str. 208
--	-----------------

6.1 Opravné prostředky v české, slovenské a francouzské právní úpravě.....	str. 208
6.2 Odvolání v české, slovenské a francouzské právní úpravě.....	str. 210
A) Subjektivní podmínka.....	str. 211
B) Objektivní podmínky.....	str. 212
a) Způsobilý předmět.....	str. 212
b) Lhůta.....	str. 212
c) Příslušnost.....	str. 213

d) Zákonné důvody.....	str. 215
C) Principy odvolacího řízení.....	str. 215
a) Revizní princip a princip vázanosti soudu podaným odvoláním, respektive vytýkanými nedostatky.....	str. 215
b) Beneficium cohaesionis.....	str. 216
c) Zákaz reformace in peius.....	str. 216
d) Apelační princip a kasační princip.....	str. 217
7. ZÁVĚR.....	str. 218
<u>PŘÍLOHY: ODVOLÁNÍ V ČESKÉ, SLOVENSKÉ A FRANCOUZSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ.....</u>	str. 228
Příloha 1: Komparace subjektivní podmínky v české, slovenské a francouzské právní úpravě.....	str. 228
Příloha 2: Komparace objektivní podmínky v české, slovenské a francouzské právní úpravě.....	str. 229
Příloha 3: Komparace principů odvolacího řízení v české a slovenské právní úpravě.....	str. 230
<u>SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....</u>	str. 231
<u>POUŽITÁ LITERATURA.....</u>	str. 232
<u>POUŽITÉ ČLÁNKY Z ODBORNÉ LITERATURY.....</u>	str. 237
<u>POUŽITÁ SOUDNÍ ROZHODNUTÍ.....</u>	str. 244
<u>DALŠÍ POUŽITÉ PRAMENY.....</u>	str. 245

1. ÚVOD

1.1 Odvolání – aktuální téma českého trestního procesu

Za téma své disertační práce jsem si zvolila odvolání v trestním řízení. Toto téma považuji za aktuální mimo jiné vzhledem k proměnám a různému stupni uplatnění dvou základních principů, jenž ovládají trestní řízení, tedy principu apelačního a principu kasačního. Aktuálnost zvoleného tématu vyplývá i z předpokladu, že v blízké době dojde k plánované rekodifikaci trestního řádu, tedy vytvoření trestního řádu zcela nového, jenž by měl reagovat na změny společnosti, ke kterým došlo v uplynulých letech. V chystané rekodifikaci trestního procesu se uvažuje o různém stupni uplatnění uvedených stěžejních principů odvolacího řízení.

Platná právní úprava i nadále vychází ze zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním - trestní řád. Přestože došlo k celé řadě novel, z nichž nejvýznamnější byla novela zák. č. 265/2001 Sb., musím konstatovat, že rekodifikace je nezbytná.

Předně je třeba uvést, že k tématu, jemuž se věnuji, byla v literatuře věnována soustavná pozornost již od poloviny padesátých let minulého století. Jedná se například o příspěvek Sásika.¹ Za další významný příspěvek považuji článek Císařové,² v němž se zabývá problematikou zásady *beneficia cohaesionis*. Již v tomto článku zdůrazňuje autorka myšlenku, že zásadu *beneficium cohaesionis* lze považovat za zvláštní doplněk revizního principu, který se uplatní pouze v případě, pokud rozhodnutí není možné změnit na základě revizního principu.³

Za stěžejní pramen lze považovat monografii Husára, ve které podrobně rozebral tehdejší platnou právní úpravu odvolání.⁴

Problematickou práva obviněného a obhájce v odvolacím řízení se zabýval Mandák.⁵ Dalším autorem byl Růžek,⁶ který se ve svém článku zabývá otázkou,

¹ Sásik, J.: Porušil odvolací soud "zákaz reformácie in peius"?, *Socialistická zákonnost* 3/1958, s. 188 – 190

² Císařová, D.: K některým otázkám použití *beneficia cohaesionis*, *Socialistická zákonnost* 2/1960, s. 103 – 112

³ Císařová, D.: K některým otázkám použití *beneficia cohaesionis*, *Socialistická zákonnost* 2/1960, s. 103 – 112

⁴ Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, 377 stran

zda je nutné nově upravit odvolání, a to zejména, zda je třeba posílit apelační princip. Rovněž Baláš se zabýval problematikou zákazu reformatio in peius.⁷ Problematikou beneficium cohaesionis se rovněž zabýval Fajstavr s Pipkem.⁸ Dalším významným příspěvkem byl článek Bobka.⁹ V těchto příspěvcích autoři usilovali o posílení apelačního principu odvolacího řízení a také rozšíření zákazu reformace in peius i na výrok o vině a výrok o náhradě škody. Problematikou chybějícího a neúplného výroku rozhodnutí napadeného odvoláním se zabýval Fajstavr.¹⁰

Postavením poškozeného, jenž podal odvolání v trestním řízení se věnoval Bárta.¹¹ Rozšíření apelačního principu v odvolacím řízení bylo předmětem článku Barešové. Ta zde jednak shrnula vývoj odvolání od roku 1950 a také se vyjádřila k navrhovaným změnám.¹² Další významný příspěvek uveřejnil v roce 1989 Fajstavr, kde se zamýšlel nad některými otázkami revizního principu.¹³ Jistě by neměl zůstat opomenut článek Šámala, jenž se vztahuje k výkladu § 261 tr. řádu.¹⁴

Chybný postup v odvolacím řízení, nesprávná aplikace rozsahu přezkumné povinnosti, tedy revizního principu v návaznosti na vadnou aplikaci zákazu reformace in peius a dalšími nedostatky, které se v praxi projevovaly, se zabýval Fajstavr.¹⁵

Samostatnou práci na téma zákaz reformace in peius publikovala Řezníčková.¹⁶

⁵ Mandák, V.: Právo obviněného a obhájce při konečných návrzích v odvolacím řízení, Socialistická zákonost 3/1966, s. 176 – 179

⁶ Růžek, A.: Je třeba nově upravit odvolání proti rozsudkům v trestních věcech?, Socialistická zákonost 7 – 8/1970, s. 439 – 443

⁷ Baláš, O.: K zákazu reformation in peius v československém trestním právu, Socialistická zákonost 7 – 8/1970, s. 446 – 449

⁸ Fajstavr, L., Pipek, J.: K problematice beneficium cohaesionis podle československého trestního řádu, Socialistická zákonost 10/1977, s. 577 – 583

⁹ Bobek, J.: Několik poznámek k návrhům nové úpravy odvolacího řízení v trestních věcech, Socialistická zákonost 5/1980, s. 263 – 269

¹⁰ Fajstavr, L.: K problematice chybějícího a neúplného výroku rozhodnutí napadeného odvoláním nebo stížností pro porušení zákona, Socialistická zákonost 10/1981, s. 598 – 601

¹¹ Bárta, B.: Přezkumná povinnost při rozhodování v odvolání poškozeného v adhezním řízení, Socialistická zákonost 2/1982, s. 77 – 82

¹² Barešová, Z.: K některým otázkám rozšíření apelačního principu v zamýšlené právní úpravě, Socialistická zákonost 5/1984, s. 279 – 287

¹³ Fajstavr, L.: K některým otázkám revizního principu § 254 odst. 1 tr. řádu v odvolacím řízení, Socialistická zákonost 8/1984, s. 456 – 459

¹⁴ Šámala, P.: K výkladu ustanovení § 261 tr. řádu a řešení situace, která použitím tohoto ustanovení nastala, Socialistická zákonost 10/1986, s. 544 – 547

¹⁵ Fajstavr, L.: Několik poznámek k problémům rozhodování soudů v odvolacím řízení na trestním úseku, Socialistická zákonost 3/1988, s. 46

¹⁶ Řezníčková, T.: Zákaz reformace in peius v československém trestním řízení, Autoreferát disertace, Univerzita Karlova, Praha 1984, 20 stran

K otázce rozhodování o náhradě škody v trestním řízení publikoval článek Šámal.¹⁷ Zabýval se zde problematikou, zda odvolací soud byl povinen rozhodnout o nároku na náhradu škody nebo zda měl odkázat na řízení občanskoprávní. Na jeho článek reagoval Jelínek,¹⁸ který zde vyslovil svůj názor, ve kterém uvedl, že v daném případě měl odvolací soud vzít zpětvzetí odvolání poškozeného na vědomí a neměl tudíž rozhodnout o nároku na náhradu škody.

Významnou monografii k tématu, jemuž se věnuji, publikoval Pipek. Zabýval se v ní rozsahem přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech – revizním principem.¹⁹

Ani v devadesátých letech 20. století snahy o rekonfiguraci nepolevily. Neustále se hovořilo a publikovalo, že trestní řád z roku 1961 je úplně jiný než ten, který byl původně schválen. Byl to důsledek častých novel a přestože názory na rekonfiguraci sílily, neustále zůstával v platnosti „starý“ trestní řád. Kritizován byl i omezený revizní princip, který neustále platil.²⁰ Vantuch uveřejnil článek, ve kterém popisoval základní problémy, jenž by měla rekonfigurace vyřešit. Přestože již v této době došlo ke zpracování legislativního záměru nové rekonfigurace trestního práva procesního, nakonec došlo k tomu, že tento záměr nebyl vládě vůbec předložen.²¹

Rok 1997 také zaznamenal pokusy o úpravu odvolání. Cituji: „Dosavadní diskuse v rekonfigurační komisi ministerstva spravedlnosti věnované této problematice vyústily v závěr, že současný systém opravných prostředků nevyhovuje jak z hlediska vyváženosti uplatnění principu apelace a kasace, tak i z hlediska škály opravných prostředků a způsobů jejich projednání.“²² Navrhované znění návrhu trestního řádu i s důvodovou zprávou bylo uveřejněno v časopise Trestní právo.²³

Zásadní změna právní úpravy odvolání nastala rozsáhlou novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., která dosavadní převažující kasační

¹⁷ Šámal, P.: K rozhodnutí o náhradě škody v odvolacím řízení, Socialistická zákonost 5/1989, s. 266 – 268

¹⁸ Jelínek, J.: K rozhodování o náhradě škody v trestním řízení, Socialistická zákonost 6/1989, s. 317 – 321

¹⁹ Pipek, J.: Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (revizní princip), Univerzita Karlova, Praha 1988, 349 stran

²⁰ Kučera, P., Rizman, S., Teryngel, J.: K rekonfiguraci trestního řádu, Trestní právo 1/1996, s. 5

²¹ Kučera, P.: Rekonfigurace po roce, Trestní právo 11/1996, s. 2

²² Sotolář, A., Šámal, P., Sovák Z.: K řízení o opravných prostředcích v trestních věcech, Právní rozhledy 5/1997, s. 232

²³ Návrh trestního řádu a důvodová zpráva, Trestní právo 7 – 8/1999, s. 21 – 23, s. 44 (část týkající se odvolání)

princip nahradila principem apelačním. Na novou právní úpravu reagoval svojí studií Pipek, ve které uvádí: „Jde zde o změny, které je nutno s plnou vážností označit za principiální.“²⁴

Reakcí na novou platnou právní úpravu je také další článek Pipka. V něm se vyjadřuje k nové konstrukci odvolání tak, že: „Došlo fakticky k výraznému posílení prvků apelace tak, že dnes je možno odvolací řízení v české úpravě označit za apelaci s prvky kasace. Fakticky tak došlo k převrácení dosavadní konstrukce vyřizování odvolání.“²⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že po rozsáhlé novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. se objevilo v odborných časopisech několik článků zabývajících se novelizací jednotlivých ustanovení odvolání, a po určitém útlumu došlo v posledních měsících k dalšímu oživení této problematiky. Lněnička se ve svém článku zabývá dopadem novelizovaného ustanovení § 254 tr. řádu v praxi, popisuje změny, které nastaly nahrazením revizního principu principem vázanosti soudu podaným odvoláním.²⁶ Principem vázanosti soudu vlastním rozhodnutím se zabývali rovněž Kučera a Richter.²⁷ Rovněž Vantuch publikoval článek vztahující se k odvolání,²⁸ ve kterém popsal rozdíly, jenž spočívají ve vypracování odůvodnění odvolatele před novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. a po této významné novele.

V posledních měsících opět dochází k většímu zájmu o tuto problematiku. Jedná se zejména o tři rozsáhlé články, z nichž první se týká principů způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, druhý se týká uplatnění zákazu reformace in peius v odvolacím řízení a třetí se týká otázky, zda je třeba nově upravit odvolání. Autorem těchto tří článků je Langer.²⁹ Všechny tyto články přispívají svým významným rozsahem k definování jednotlivých problémů, které se týkají odvolacího řízení.

²⁴ Pipek, J.: Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, *Bulletin advokacie* 3/2001, s. 51

²⁵ Pipek, J.: Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, *Bulletin advokacie* 11 – 12/2001, s. 96

²⁶ Lněnička, J.: Revizní princip v trestním řízení, *Justiční praxe* 4/2002, s. 184 – 186

²⁷ Kučera, P., Richter, M.: Vázanost soudu vlastním rozhodnutím, *Trestní právo* 2/2005, s. 2 – 3

²⁸ Vantuch, P.: Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele, *Trestní právo* 8/2004, s. 5 – 10

²⁹ Langer, P.: Uplatnění zákazu reformace in peius v odvolacím řízení, *Trestněprávní revue* 11/2006, s. 317 – 324, Langer, P.: Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech aneb dát přenosť apelaci nebo kasaci?, *Trestněprávní revue* 8/2006, s. 221 – 227, Langer, P.: Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?, *Trestněprávní revue* 5/2007, s. 128 – 134

Bohatá literární diskuse svědčí o tom, že jde o téma důležité a aktuální, což potvrzuje i chystaný nový trestní řád. Těmto otázkám se věnuji v závěrečné kapitole.

1.2 Opravné řízení

Opravné řízení můžeme vymezit jako řízení, které spočívá v přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech z hlediska zákonnosti a důvodnosti, jakož i správnosti řízení, které jim předcházelo. V široké míře se v něm uplatňují základní zásady trestního řízení.

1.2.1 Účel opravného řízení

V současné době jsou rozlišovány 3 účely opravného řízení³⁰:

1) Všeobecný účel

– znamená zvýšení záruky uplatnění zásady materiální pravdy v trestním řízení. Také chrání občany před následky nesprávných rozhodnutí soudů. Šámal jej nazývá základním cílem trestního řízení. Jedná se tedy o zabezpečení zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností, zjištění a odsouzení pachatele trestného činu, správnou právní kvalifikaci takového jednání a uložení přiměřeného trestu, případně ochranného opatření.³¹

2) Bezprostřední účel

– spočívá v nápravě konkrétního nesprávného rozhodnutí, tedy každý, kdo byl na základě rozhodnutí soudu uznán vinným z trestného činu, má právo na přezkoumání výroku o vině nebo o trestu soudem vyššího stupně.

3) Širší účel

- znamená zajištění jednotného výkladu zákona, jehož výsledkem by mělo být zkvalitnění práce orgánů činných v trestním řízení.

Poté, co soud vyššího stupně provede opravné řízení, vyjádří výsledek svého přezkoumání formou rozhodnutí, a to tak, že:

³⁰ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání, Linde, Praha 2007, s. 528, Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 3. přepracované a doplněné vydání, C. H. – Beck, Praha 2007, s. 876, Císařová, D. a kolektiv: Trestní právo procesní – 4. aktualizované a přepracované vydání, Linde, Praha 2006, s. 504

³¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 801

- a) potvrdí správnost rozhodnutí soudu prvního stupně,
- b) vydá rozhodnutí nové, pokud zjistí, že rozhodnutí soudu prvního stupně je nesprávné,
- c) odkáže věc soudu prvního stupně, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Tím, že poukáže na nedostatky podřízeného orgánu, vytkne vady a dává směrnice pro aplikaci v dalším řízení, zajišťuje tak, aby podřízené orgány neopakovaly nedostatky.

Vady dělíme na tři základní skupiny:

- 1) *vady skutkové (error in facto)* – znamenají, že soud nebo jiný orgán činný v trestním řízení nesprávně nebo nedostatečně zjistil skutkový stav věci,
- 2) *vady právní (error in iure)* – znamená sice správné zjištění skutkového stavu, ale byla použita nesprávná právní kvalifikace,
- 3) *vady procesního postupu (error in procedendo)* – byly porušeny předpisy trestního řádu, dle kterého se mělo postupovat.

Každá z těchto výše uvedených vad může být podstatnou nebo nepodstatnou vadou. Podstatné vady znamenají porušení zákona, a proto mají za následek zrušení napadeného rozhodnutí.

Jistě není bezvýznamnou skutečností, že rozhodnutí soudů bývají uveřejňována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, kterou vydává Nejvyšší soud. Lze říci, že uveřejněná rozhodnutí, která jsou výsledkem opravných řízení, plní úkol sjednocování rozhodování soudů v České republice.

Na závěr tohoto bodu si dovoluji citovat Jelínka. „Pro opravné řízení platí obecně zásada, že musí být upraveno tak, aby bylo přístupné v co nejširší míře všem osobám zúčastněným v trestním řízení i veřejnosti jak formou, tak i obsahem, aby bylo provádění zbaveno všeho zbytečného formalismu a poskytovalo dostatečné záruky spravedlivého rozhodnutí.“³²

³² Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání*, Linde, Praha 2007, s. 530

1.2.2 Uplatnění základních zásad trestního řízení

Základní zásady trestního řízení jsou právní principy, jimiž je ovládáno trestní řízení. Rovněž jsou základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jejich orgánů.

Můžeme je dělit na:

- 1) obecné zásady – zásada zajištění práva na obhajobu,
- 2) zásady zahájení řízení – zásada oficiality, zásada legality, zásada obžalovací,
- 3) zásada veřejnosti,
- 4) zásady dokazování – zásada presumpce neviny, zásada vyhledávací, zásada bezprostřednosti a ústnosti, zásada volného hodnocení důkazů,
- 5) zásada materiální pravdy, respektive zásada náležitého zjištění skutkového stavu.

Nyní již k jednotlivým zásadám:

a) Zásada řádného zákonného procesu – opravné řízení se stává zárukou řádného zákonného procesu. Možnost uplatnit opravné prostředky v českém trestním řízení přispívá k tomu, že přezkoumávání rozhodnutí je všestranné a hluboké a tím dochází k naplňování zásady řádného zákonného procesu i v tomto stadiu trestního řízení. Přezkumné řízení má za úkol zajistit, aby bylo napadené rozhodnutí přezkoumáno v tom smyslu, zda byly dodrženy všechny procesní předpisy. Konkrétně mohu uvést § 258 odst. 1 písm. a) tr. řádu, kdy důvodem pro zrušení napadeného rozsudku jsou podstatné vady u předcházejícího řízení. A to zejména proto, že: „v tomto řízení byla porušena ustanovení, jimiž se má zabezpečit objasnění věci nebo právo obhajoby, jestliže mohly mít vliv na správnost a zákonnost přezkoumávané části rozsudku.“³³ Může se zde jednat o důkazy relativně neúčinné, jejichž procesní vadu lze dodatečně odstranit a tím se důkaz stává použitelným v trestním řízení, ale může se rovněž jednat o důkazy absolutně neúčinné, jejichž podstatné vady není zpravidla možné nijak odstranit. V případě důkazů relativně neúčinných je potom na odvolacím soudu, aby ve veřejném zasedání provedl doplnění dokazování a odstranil vady, neboť na základě ustanovení § 259 odst. 1 tr. řádu může odvolací soud vrátit věc soudu prvního stupně pouze tehdy, nelze-li vadu odstranit ve veřejném zasedání, zejména

³³ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 820

jsou-li skutková zjištění tak nedostatečná, že je nutné hlavní líčení opakovat nebo provádět rozsáhlé dokazování.

b) Zásada zajištění práva na obhajobu – je v trestním řízení jednou z nejvýznamnějších.³⁴ Součástí tohoto práva je i právo podat opravné prostředky, pokud má osoba, proti níž se řízení vede za to, že rozhodnutí je nesprávné či nespravedlivé, nebo pokud se domnívá, že orgán, který vydal rozhodnutí, se dopustil chyby v řízení, které předcházelo tomuto rozhodnutí. Pokud je opravný prostředek podán, je přezkumný orgán povinen přezkoumat, zda důkazy provedené v předcházejícím řízení nebyly důkazy, které by svědčily jen proti obžalovanému, ale zda byly provedeny i důkazy svědčící v jeho prospěch. Toto je možné uskutečnit v odvolacím řízení, například výsledkem svědků, znalců, provedením věcných či listinných důkazů. Pouze takto je možné zajistit, aby žádná nevinná osoba „nebyla odsouzena a aby pachatel byl odsouzen jen za takový trestný čin (skutek), který spáchal, a byl mu uložen spravedlivý trest.“³⁵ Právo na obhajobu považujeme za důležitý předpoklad pro vydání zákonného a spravedlivého rozhodnutí i v opravném řízení.

c) Zásada oficiality – neuplatňuje se při podání opravného prostředku a to z toho důvodu, že opravný prostředek nemusí být podán vždy, závisí to na vůli obžalovaného – což je projevem zásady dispozitivní. Pokud obžalovaný podá opravný prostředek, je orgán činný v trestním řízení povinen činit vše, co povede k naplnění účelu trestního řízení – zásada oficiality. Novela zák. č. 265/2001 Sb., znamená omezení zásady oficiality v tom smyslu, že orgán rozhodující o opravném prostředku je vázán vymezením rozsahu napadaných výroků rozhodnutí a vytýkanými vadami, a proto i zde dochází k uplatnění zásady dispoziční, což se týká řízení o odvolání, dovolání, stížnosti pro porušení zákona i obnovy řízení. Revizní princip, který je projevem zásady oficiality, tak zůstal zachován pouze u stížnosti. Projevem zásady je také beneficium cohaesionis. Zákaz reformace in peius omezuje uplatnění zásady oficiality, tzn., že osoby, které disponují oprávněním podat opravný prostředek, mohou zpravidla vymežit rozsah

³⁴ Pipek, J.: Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (Revizní princip), Univerzita Karlova, Praha 1988, s. 53 uprostřed

³⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 821 nahofe

přezkoumávání rozhodnutí a mohou rovněž disponovat dalším řízením, protože mají oprávnění vzít opravný prostředek, který již podaly zpět, což má za následek ukončení řízení.

S tím úzce souvisí zásada legality. Státní zástupce je povinen podat opravný prostředek proti nezákonnému rozhodnutí. Státní zástupce, který představuje obžalobu a hájí tedy zájmy státu je při výkonu své pravomoci povinen využívat všechny prostředky, které mu poskytuje zákon. Jeho činnost musí být v souladu se zákonem, jeho zásah by měl být rychlý, účinný, výkon své funkce by měl provádět nestranně a nezaujatě a přitom by měl chránit základní lidská práva a svobody.

d) Zásada rychlosti řízení – se u stížnosti projevuje tak, že se o ní rozhoduje výhradně v neveřejném zasedání. Rovněž je součástí právní úpravy odvolání podle již výše zmíněné novely. Tato zásada souvisí s posílením apelačního principu a znamená oprávnění odvolacího soudu věc vrátit soudu prvního stupně jen tehdy, nelze-li vadu odstranit ve veřejném zasedání, protože jsou skutková zjištění nedostatečná. Jinak odvolací soud doplní důkazy sám a rozhodne ve věci rozsudkem. Cituji: „Je třeba v odvolacím řízení dbát o to, aby jakmile předseda senátu odvolacího soudu v rámci přípravy přezkumného řízení zjistí, že vady přezkoumávaného rozsudku nebo řízení mu předcházejícího nelze odstranit ve veřejném zasedání ve smyslu § 263 odst. 1 písm. b) nařídil neveřejné zasedání.“³⁶ Nepochybně projevem rychlosti řízení jsou i lhůty k podání opravných prostředků.

e) Zásada obžalovací – obsahuje dvě funkce, opravné řízení je na jedné straně pokračováním řízení a na druhé straně je řízením přezkumným ve vztahu k řízení, ze kterého vzešlo napadené rozhodnutí. I v opravném řízení má státní zástupce postavení žalobce, protože i nadále zastupuje obžalobu a má postavení strany. Tak jako v hlavním líčení, tak ani v opravném řízení nemá státní zástupce právo rozšířit žalobu o nový skutek, což je omezením jeho dispozičního práva. Projevem této zásady je, že soud může rozhodnout pouze o skutku, který je uveden v žalobním návrhu, což se plně vztahuje i na opravné řízení, neboť i zde musí být zachována totožnost skutku, který je uveden v žalobním návrhu a v napadeném rozhodnutí. Účast státního zástupce je zpravidla povinná při řízení o opravných prostředcích

³⁶ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 823 nahofe

(§ 263 odst. 2 tr. řádu – u odvolání, § 265r odst. 2 tr. řádu u dovolání, § 274 tr. řádu u stížnosti pro porušení zákona). V neveřejném zasedání je účast státního zástupce vyloučena, a to z toho důvodu, aby byla zachována rovnost stran.

f) Zásada veřejnosti – se projevuje tak, že řízení o opravných prostředcích probíhá zásadně ve veřejném zasedání, výjimkou je stížnost. I z této zásady existuje výjimka, kdy například odvolací řízení může probíhat v neveřejném zasedání, jedná-li se o případy procesně formální povahy (př. odmítnutí odvolání) nebo v případě tzv. absolutních důvodů zrušení rozsudků, které nevyžadují dokazování. Jak uvádí Pipek, je zásada veřejnosti zárukou pro obžalovaného.³⁷ V neveřejném zasedání může rozhodnout odvolací soud v tom případě, když podle § 258 odst. 1 tr. řádu ruší rozsudek, protože je zřejmé, že vadu nelze ve veřejném zasedání odstranit. Zde se jedná o uplatnění kasačního principu, kdy se přihlíží k rychlosti a hospodárnosti řízení. Vadný rozsudek, jehož náprava nemůže být učiněna ve veřejném zasedání před odvolacím soudem provedením dokazování, se vrací soudu prvního stupně, který má v hlavním líčení lepší možnost objasnit skutkové vady a odstranit i další vady řízení (§ 259 odst. 1, 3 tr. řádu a § 263 odst. 6, 7 tr. řádu). V neveřejném zasedání je možné rozhodnout o zrušení napadeného rozhodnutí i u dovolání - § 265k tr. řádu a přikázat věc k novému projednání a rozhodnutí, je-li zřejmé, že vadu není možné odstranit ve veřejném zasedání (§ 265l odst. 1, 2 tr. řádu). U stížnosti pro porušení zákona a obnovy řízení je možné v neveřejném zasedání pouze podaný opravný prostředek zamítnout (§ 274 věta třetí tr. řádu, § 286 odst. 2 tr. řádu).

g) Zásada presumpce nevinny – má být uplatněna podáním opravného prostředku, kdy lze vyvodit, že osoba, která ji podává se domnívá, že rozhodnutí není správné. Včasné podání opravného prostředku má zpravidla odkladný účinek (u odvolání vždy, u stížnosti v zákonem vyjmenovaných případech, u odporu k trestnímu příkazu má za následek zrušení rozhodnutí). Podání opravného prostředku má tedy za následek trvání domněnky nevinny.

U mimořádných opravných prostředků tomu tak není. Rozsudek již nabyl právní moci, proto zde nelze tuto zásadu uplatnit, ale výjimkou je například podání dovolání – rozhodnutí Nejvyššího soudu, které na návrh předsedy senátu soudu

³⁷ Pipek, J.: Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (Revizní princip), Univerzita Karlova, Praha 1988, s. 83 dole

prvního stupně může odložit nebo přerušit výkon rozhodnutí. V případě podání stížnosti pro porušení zákona může ministr spravedlnosti odložit nebo přerušit výkon rozhodnutí, a to až do té doby, než je o této stížnosti rozhodnuto, což vyplývá z ustanovení § 275 odst. 4 tr. řádu.

Vždy je třeba, aby soudy nezapomínaly na to, že odsuzující rozsudek má a může být vyneseno teprve tehdy, byly-li odstraněny všechny důvodné pochybnosti o vině obžalovaného. Pokud není obžalovanému vina plně prokázána, je nutné vynést zprošťující rozsudek.

h) Zásada vyhledávací – konkretizuje zásadu oficiality, pokud jde o důkazní řízení.³⁸ Jedná se o zásadu, která byla výrazně ovlivněna novelou trestního řádu provedenou zák. č. 265/2001 Sb., která stanovila povinnost státního zástupce dokazovat vinu obžalovaného a posílila také postavení stran, když stanovila, že strany mohou navrhnout a provádět důkazy, které prokazují jejich stanoviska. Tato zásada se v opravném řízení příliš neuplatňuje – výjimkou je odvolací řízení. Souvisí zejména s apelačním principem, což znamená, že se tato zásada uplatňuje u odvolání, částečně u stížnosti. Jejím projevem je provádění dokazování v opravném řízení. V řízení o stížnosti se dokazování provádí v omezeném rozsahu, což vyplývá z rozhodnutí, proti kterým se stížnost podává. Pokud byla stížnost podána proti usnesení soudu, dochází k jejímu projednání v neveřejném zasedání, kdy dokazování probíhá jen přečtením protokolů. U odvolání je tomu jinak, zde je možné provádět dokazování v širokém rozsahu, což vyplývá z § 263 odst. 6 tr. řádu, kdy dokazování se provádí tak, aby nedocházelo k nahrazování činnosti soudu prvního stupně tím, že by docházelo k rozsáhlému a obtížně proveditelnému dokazování. Na provádění důkazů se používají ustanovení o provádění důkazů v hlavním líčení. Odvolací soud může přihlížet jen k důkazům, které byly provedeny před odvolacím soudem a přihlíží k důkazům, které byly provedeny před soudem prvního stupně.

V řízení o dovolání, o stížnosti pro porušení zákona a o návrhu na povolení obnovy řízení platí obecná úprava pro dokazování ve veřejném zasedání, neboť se používají ustanovení pro dokazování v hlavním líčení.

³⁸ Šámal, P.: *Opravné prostředky v trestním řízení, Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení*, C. H. – Beck, Praha 1999, s. 62

Obecně platí, že vyhledávací zásada se uplatňuje v těch případech, kdy se použije apelační princip, anebo se připouští modifikace apelačního principu, tedy tam, kde orgány činné v trestním řízení mají oprávnění provádět dokazování, „ať už s cílem vytvořit podklad pro správné rozhodnutí o opravném prostředku, nebo s cílem vytvořit podklad pro vlastní správné rozhodnutí ve věci samé.“³⁹

i) Zásada ústnosti – spočívá v tom, že: „soud rozhoduje na základě ústně provedených důkazů a ústních přednesů stran.“⁴⁰ Nejvíce se tato zásada uplatňuje opět v odvolacím řízení a to ve veřejném zasedání. Odvolací soud je zásadně povinen doplnit dokazování, aby se pokusil odstranit zjištěné vady, pokud se nejedná o takové vady, které vyžadují opakování hlavního líčení nebo provádění rozsáhlého a obtížně proveditelného doplnění dokazování. U ostatní opravných prostředků se zásada ústnosti uplatňuje omezeně, týká se to: stížnosti, dovolání, stížnosti pro porušení zákona a obnově řízení, neboť dokazování se tu provádí jen výjimečně. V určitém rozsahu se uplatní i u těchto opravných prostředků, neboť veřejné zasedání probíhá ústní formou, ústně vyhláší rozsudek i jiná rozhodnutí, která učiní. Pokud je to třeba, mohou být vyslechnuti svědci, znalci a ti také vypovídají ústně.

S ní souvisí zásada bezprostřednosti – uplatňuje se velmi omezeně, poněvadž kasační princip nevytváří podmínky pro vlastní dokazování před přezkoumávajícím orgánem. Uplatní se tedy pouze ve dvou případech:

1) orgán, který rozhoduje o opravném prostředku, rozhoduje na základě totožného skutkového zjištění jako soud prvního stupně, který je získal při plném uplatnění zásady bezprostřednosti,

2) v případě, že bylo zjištěno pochybení, přezkumný orgán napadené rozhodnutí zruší a věc vrátí soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Zde je zásada bezprostřednosti opět uplatněna v plné míře.

j) Zásada volného hodnocení důkazů – i opravný orgán hodnotí důkazy – jejich zákonnost a závažnost, posuzuje i důkazní návrhy strany, která podala opravný prostředek. Orgán činný v trestním řízení – soud při hodnocení používá životních

³⁹ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 69

⁴⁰ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 828

zkušeností, vědeckých pouček, pravidel logiky a odhaluje mezi důkazy a skutečnostmi jejich spojitost.⁴¹ Uplatňuje tuto zásadu omezeným způsobem a to proto, že získal důkazy zprostředkovaně. Jinak je tomu u odvolání po novele tr. řádu, provedené zákonem z roku 2001, kdy pokud se soud neztotožní se skutkovými zjištěními rozsudku soudu prvního stupně, je povinen doplnit dokazování k odstranění zjištěných vad, nejde-li o takové vady, které vyžadují opakování hlavního líčení nebo provádění rozsáhlého a obtížně proveditelného dokazování, kterým by tak nahrazoval činnost soudu prvního stupně. Pokud odvolací soud vrací věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, není oprávněn sám vytvářet závěry o jiném skutkovém stavu věci, ale může v odůvodnění svého rozhodnutí uvést, proč jsou tato skutková zjištění vadná, co je třeba doplnit, k jakým důkazům přihlídnout.

Pokud odvolací soud považuje rozsah dokazování za úplný, ale provedené důkazy hodnotí jinak než soud prvního stupně, nemůže zrušit rozsudek soudu prvního stupně (§ 258 tr. řádu) a současně rozhodnout podle § 259 odst. 3 tr. řádu novým rozsudkem bez toho, že by potřebné důkazy zopakoval podle § 263 odst. 6 tr. řádu bezprostředně před odvolacím soudem.

Orgán rozhodující v opravném řízení je vždy povinen svůj výrok řádně odůvodnit.

k) Poslední zásadou je zásada zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností – znamená jednak přezkoumání právních otázek, ale také skutkového stavu věci orgánem činným v opravném řízení a také zajištění zásady, že těžiště trestního řízení je v hlavním líčení. V řízení o stížnosti nejsou žádná omezení pro vytváření nového vlastního skutkového zjištění orgánu, který rozhoduje o stížnosti. Je to způsobeno zejména různorodostí rozhodnutí. V případě rozhodování o stížnosti, která směřuje proti meritornímu rozhodnutí, se nepředpokládá, že by orgán rozhodující o stížnosti zásadním způsobem doplňoval dokazování a prováděl skutková zjištění. Pokud jde o meritorní rozhodnutí soudu, projednává orgán, který rozhoduje o stížnosti, věc v neveřejném zasedání, a to tak, že důkazy se provedou přečtením protokolů a jiných písemností.

U odvolacího řízení, které je založeno na principu apelačním s prvky kasace, odvolací soud, který se neztotožní se skutkovými zjištěními, která provedl soud

⁴¹ Pipek, J.: *Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (Revizní princip)*, Univerzita Karlova, Praha 1988, s. 87 dole

prvního stupně, je zásadně povinen doplnit dokazování tak, aby odstranil vady, nejde-li o takové vady, které vyžadují opakování hlavního líčení nebo provádění rozsáhlého a obtížně proveditelného dokazování.⁴²

U dovolání nelze napadat nesprávnost skutkových zjištění, což vyplývá z ustanovení § 265b odst. 1 tr. řádu, Nejvyšší soud tedy neprovádí dokazování. Pouze výjimečně může Nejvyšší soud doplnit důkazy, které jsou nezbytné proto, aby mohl rozhodnout. V řízení o stížnosti pro porušení zákona může Nejvyšší soud v případě, že zruší rozhodnutí, rozhodnout ve věci sám ihned, může-li rozhodnout na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozhodnutí správně zjištěn, což vyplývá z ustanovení § 271 odst. 1 tr. řádu. To znamená, že možnost vlastního skutkového zjištění je zde ještě více omezena.⁴³

V případě řízení o návrhu na povolení obnovy řízení se provádí dokazování pouze pro zjištění, zda jsou podmínky proto, aby věc byla znovu meritorně projednána (jedná se o nové skutečnosti nebo důkazy, které nebyly orgánu, který dříve rozhodoval, známy, a které samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými již dříve mohou odůvodňovat jiné rozhodnutí, popř. že bylo pravomocným rozsudkem zjištěno, že policejní orgán, státní zástupce nebo soudce v původním řízení porušil svoje povinnosti jednáním zakládající trestný čin, tedy zda se obnova řízení povolí nebo se návrh na povolení obnovy zamítne.⁴⁴

Hlavním úkolem opravného řízení je požadavek zvýšení záruky, aby orgány činné v trestním řízení rozhodovaly v souladu se zásadou zákonnosti. Podstatou opravného řízení je přezkoumávání rozhodnutí a v případě zjištěných nedostatků jeho zrušení.

⁴² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 833

⁴³ Šámal, P.: Opravné prostředky v trestním řízení, Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení, C. H. – Beck, Praha 1999, s. 65

⁴⁴ Šámal, P.: Opravné prostředky v trestním řízení, Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení, C. H. – Beck, Praha 1999, s. 65

1.3 Opravné systémy a opravné prostředky v českém trestním řízení

1.3.1 Opravné systémy

Procesní teorie rozlišuje tzv. opravné systémy, kterými se rozumí obecnější vymezení principů ovládajících opravné řízení. Při rozlišování opravných systémů je podstatný rozsah přezkumné činnosti opravného soudu (zda je oprávněn přezkoumávat skutkovou i právní stránku věci), rozsah práv a povinností osoby, která o přezkoumání rozhodnutí usiluje (zda je v opravném řízení oprávněn uplatnit nové skutečnosti, nové důkazy).

Základní opravné systémy jsou apelační a kasační. V teorii procesu se rovněž objevují zmínky o revizním opravném systému. Počátky jejich vzniku spadají do období francouzské buržoazní revoluce.

1) Apelační opravný systém – umožňuje přezkoumání rozhodnutí po stránce skutkové i právní a z tohoto důvodu jej považujeme za nejširší opravný systém. Oprávněná osoba může požadovat přezkoumání rozhodnutí soudu prvního stupně z důvodů skutkových či důvodů právních vad. Odvolací soud tak může napadené rozhodnutí změnit, potvrdit nebo zrušit. Rozlišujeme systém apelace úplné, kdy odvolací soud může přihlížet k novým skutečnostem a důkazům, tedy takovým důkazům, které nebyly uvedeny u soudu prvního stupně a systém apelace neúplné, kdy oprávněná osoba nemá právo uvádět nové skutečnosti a důkazy a soud druhého stupně není povinen použít tato nova. Odvolací soud je oprávněn v rámci apelačního systému věc znovu projednat a rozhodnout na základě skutkového stavu, který sám zjistí. V naší platné právní úpravě je na zásadách apelačního opravného systému vybudováno odvolání.

2) Kasační opravný systém – povoluje přezkoumání napadeného rozhodnutí pouze po stránce právní a nikoli po stránce skutkové. Kasační soud přezkoumává, zda v řízení, či rozhodnutí nedošlo k porušení hmotného, či procesního práva. Oprávněný subjekt není oprávněn navrhnout nové skutečnosti a důkazy. Kasační soud nepřezkoumává skutkovou stránku věci. Kasační soud může napadené rozhodnutí potvrdit nebo zrušit, sám však nemůže ve věci rozhodnout. Na tomto opravném systému je vybudováno dovolání.

3) Revizní opravný systém – umožňuje přezkoumání napadeného rozhodnutí pouze po stránce právní. Revizní soud může napadené rozhodnutí zrušit, potvrdit, ale i změnit za předpokladu, že soud nižšího stupně správně zjistil skutkový stav, ale nesprávně právně posoudil. Revizní soud tak vychází ze skutkového stavu zjištěného soudem nižšího stupně.

1.3.2 Opravné prostředky

K zahájení opravného řízení dochází na základě procesního úkonu oprávněné osoby, kterým se dožaduje přezkoumání rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení (policie, státního zástupce, soudu). Podmínkou zahájení opravného řízení jsou důvody uvedené v trestním řádu.

Opravné prostředky můžeme dělit z několika hledisek.

1. Nejrozšířenější členění opravných prostředků je na *řádné* a *mimořádné*.

A) Řádné opravné prostředky – jsou ty, které lze použít proti rozhodnutí, které dosud nenabylo právní moci.

- Odvolání – je upraveno v části třetí, hlavě šestnácté - § 245 - § 265 trestního řádu.⁴⁵ V této části jej nebudu nerozebírat podrobněji, toto bude předmětem mé práce v kapitole třetí.
- Stížnost – se podává proti usnesením. Je upravena v části první, hlavě sedmé - § 141 - § 150 trestního řádu. Zákon rozlišuje stížnost proti usnesení policejního orgánu, soudu a státního zástupce. Usnesení policejního orgánu je možné napadnout stížností vždy, to znamená, že zákonodárce zde nespécifikoval konkrétní podmínky, kdy je možné usnesení napadnout. Oproti tomu podat stížnost proti usnesení soudu a státního zástupce je možné jen v těch případech, kdy to zákon výslovně dovoluje a jestliže se jedná o rozhodnutí ve věci v prvním stupni. Tyto důvody jsou upraveny v § 145 trestního řádu. Trestní řád v § 142 upravuje i osoby, které jsou oprávněny podat stížnost. Pro tento opravný prostředek je také charakteristická velmi krátká lhůta pro

⁴⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

její podání, a to 3 dny od oznámení usnesení a je nutné ji podat u orgánu, který usnesení vydal.

- Odpor – se užije proti trestnímu příkazu, který je tímto zrušen. Je upraven v části třetí, hlavě dvacáté - § 314g (oddílu pátém) tr. řádu. Jedná se o část zákona nazvanou Zvláštní způsoby řízení. Tento řádný opravný prostředek mohou podat jak obviněný, tak osoby, které mají oprávnění podat za něj odvolání v jeho prospěch a samozřejmě i státní zástupce. Je důležité, aby jej oprávněná osoba podala u soudu, který vydal trestní příkaz. Zákon stanovuje pevnou lhůtu pro jeho podání, což je 8 dní od jeho doručení. Pokud je tedy odpor podán včas, trestní příkaz se ruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení. Zde je nutné, abych uvedla, že trestní příkaz se vydává v případě skutkového stavu věci, který byl spolehlivě prokázán opatřenými důkazy bez projednání v hlavním líčení, a to i v případě zjednodušeného řízení, které se konalo po zkráceném přípravném řízení.

B) Mimořádné opravné prostředky – se použijí v tom případě, že rozhodnutí již nabylo právní moci. Směřují proti rozsudkům i usnesením. Zde řadíme:

- Dovolání – které směřuje k nápravě právních vad pravomocných rozhodnutí. Je upraveno v trestním řádu v části třetí, hlavě sedmácté – v § 265a – 265s. Jedná se o poměrně nový opravný prostředek, který byl zaveden až „velkou novelou“ trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. V důvodové zprávě k této novele se lze dočíst, že důvodem zavedení je snaha přiblížit právní úpravu opravných prostředků k občanskému soudnímu řízení, kde dovolání jako mimořádný opravný prostředek již existovalo.⁴⁶ V ustanovení § 265a tr. řádu – zákon upravuje přípustnost dovolání. Co se týče důvodů, pro které je možné jej podat, jsou striktně vymezeny v ustanovení § 265b tr. řádu, jsou jimi například věci, ve kterých rozhodl věcně nepřislušný soud, ve věci rozhodl vyloučený orgán, obviněný neměl v řízení obhájce, přestože podle zákona ho mít měl a další zde uvedené důvody. O dovolání je příslušný rozhodovat pouze Nejvyšší

⁴⁶ Důvodová zpráva k návrhu novely trestního řádu, zvláštní část, čl. I. (§ 249 – 263 odst. 2 tr. řádu), /PSP, TISK 785, ASPI/

soud. I zde zákonodárce specifikoval okruh osob, které jsou oprávněné jej podat. Stanovena je i lhůta pro jeho podání, ta je dvouměsíční od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje.

Zákonodárce nezapomněl upravit, co může být obsahem dovolání, kdy je možné vzít dovolání zpět a průběh dovolání. Touto problematikou se zabýval i Šámal ve svém článku, kde bezprostředně reaguje na zavedení tohoto mimořádného opravného prostředku do platné právní úpravy trestního řádu. Cituji: „Smyslem zavedení dalšího mimořádného opravného prostředku je v souladu s dalšími změnami trestního řádu v oblasti řádných a mimořádných opravných prostředků posílení postavení základních procesních stran, kdy by měla být více respektována jejich stanoviska a umožněn jim za přísně stanovených podmínek přístup k Nejvyššímu soudu cestou dovolání.“⁴⁷

- Stížnost pro porušení zákona – je dalším mimořádným opravným prostředkem, který směřuje proti pravomocným rozhodnutím k nápravě právních vad, ale i vad ve skutkových zjištěních, které existovaly již v době vydání rozhodnutí. V zákoně je upravena v části třetí, hlavě osmnácté - § 266 - § 276 tr. řádu. I zde určitým způsobem zasáhla novela zákona z roku 2001, a to tak, že byl omezen revizní princip a také to, že stížnost lze podat pouze proti rozhodnutí soudu nebo státního zástupce. Ustanovení § 272 odst. 1, odst. 2 tr. řádu bylo s účinností od 31. 12. 2001 zrušeno nálezem pléna Ústavního soudu ČR ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, což znamená, že již nelze podat stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného.⁴⁸ I u stížnosti pro porušení zákona se uplatní zásada beneficia cohaesionis, což vychází z ustanovení § 269 odst. 2 tr. řádu.
- Obnova řízení – je posledním mimořádným opravným prostředkem, který zajišťuje nápravu skutkových vad, které vyšly najevo až poté, co nabylo rozhodnutí právní moci. Jedná se o zjištění nových, dosud neznámých skutečností nebo důkazů. Je upravena v části třetí, hlavě

⁴⁷ Šámal, P.: Dovolání – nový mimořádný opravný prostředek, Bulletin advokacie 11 – 12/2001, s. 103

⁴⁸ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 764

devatenácté - § 277 - § 289 trestního řádu. Již zmíněnou novelou z roku 2001 byl značně rozšířen okruh rozhodnutí, proti kterým lze užit tohoto mimořádného opravného prostředku (§ 277 tr. řádu). Samozřejmě podání je podmíněno splněním podmínek obnovy. Také je stanoven okruh osob, které mohou podat návrh na obnovu řízení – rozlišení, které z nich jej mohou podat v neprospěch, které ve prospěch obviněného. I zde existuje institut zpětvzetí. Dále zákon upravuje způsob podání, kterým soud povoluje obnovu řízení. Rovněž u tohoto opravného prostředku neplatí revizní princip.⁴⁹

- Rovněž je třeba zmínit quasiopravný prostředek mimořádného charakteru, jímž je oprávnění nejvyššího státního zástupce upravené v § 174a tr. řádu. Jedná se o oprávnění nejvyššího státního zástupce, na základě kterého může rušit nezákonná usnesení nižších státních zástupců a to ve lhůtě tří měsíců od právní moci vydaného usnesení. Nejedná se o mimořádný opravný prostředek, poněvadž chybí podání vlastního opravného prostředku. Je jednou z výjimek nezměnitelnosti rozhodnutí (tzv. formální stránky právní moci).⁵⁰ Toto oprávnění je fakultativním opatřením, které plní kontrolní funkci nad postupem státního zástupce při vydávání usnesení o postoupení věci a usnesení o zastavení trestního stíhání.

2. Další dělení opravných prostředků je na základě rozsahu přezkoumávaného původního rozhodnutí na ty, u kterých je užit revizního principu a ty, kde tento princip uplatněn není.

- A) Tam, kde je použito revizního principu, dochází k tomu, že orgán, který rozhoduje o opravném prostředku, přezkoumá správnost všech výroků rozhodnutí, proti kterým byl podán opravný prostředek a také přezkoumá úplně řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí.

⁴⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 806 dole

⁵⁰ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 602

Podkladem pro přezkum na základě revizního principu je podání opravného prostředku. Není podstatné, zda osoba oprávněná jej podat správně uvedla vady rozhodnutí, které napadá.

Tento princip se dále dělí na přezkum:

1. úplný – to znamená, že přezkumná povinnost se vztahuje na celé rozhodnutí, na všechny výroky a na všechny dotčené osoby, i když všechny nepodaly opravný prostředek.
2. omezený – tedy přezkumná povinnost se vztahuje jen na část rozhodnutí, která se vztahují k osobě, ohledně které byl tento opravný prostředek podán. V současné době se tento princip uplatňuje pouze u stížnosti (§ 147 tr. řádu).

B) Kde revizní princip uplatňován není. Zde se jedná o princip vázanosti orgánu rozhodujícím o opravném prostředku podaným opravným prostředkem, vytýkanými vadami s doplněním principu *beneficia cohaesionis* = dobrodini v souvislosti. Tento princip znamená, že pokud orgán rozhodující o opravném prostředku rozhodne ve prospěch osoby, která jej podala, zároveň rozhodne i ve prospěch osob, které jej nepodaly. V současné době je používán u odvolání (§ 254 odst. 1 tr. řádu), také u dovolání (§ 265i odst. 3 tr. řádu) a stížnosti pro porušení zákona (§ 267 odst. 3 tr. řádu). „Odklon od revizního přezkoumávání je u odvolání odůvodněn skutečnostmi, že v souladu s ústavou je to státní zástupce, který má v trestním řízení jako veřejný žalobce hájit zájmy státu a rovněž obviněný, pokud podá odvolání, má právo sám zvolit způsob své obhajoby.“⁵¹

3. Zcela jistě je důležité také dělení opravných prostředků podle způsobu vyřizování:

A) Princip kasační (zrušovací) – je typickým pro opravné prostředky, které jsou nazývány kasace. Jedná se o princip, který je historicky mladší než apelace. Vznikl na přelomu 18. a 19. století. Od svého vzniku prošel bohatým vývojem. Český trestní řád je vybudován na kombinaci tohoto principu s principem apelačním. U odvolání před tzv. velkou novelou trestního řádu z roku 2001 převažoval kasační princip nad apelačním. V současné době je tento princip

⁵¹ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*, 5. aktualizované vydání, Linde, Praha 2007, s. 532

uplatněn u dovolání a stížnosti pro porušení zákona. Je pro něj typické, že skutkový stav, který zjistil orgán prvního stupně je pro orgán druhého stupně závazný.⁵²

- B) Princip apelační (reformativní) – je typický pro opravné prostředky, jež nazýváme apelace. Je nejstarším z používaných způsobů, jimiž lze přezkoumat napadené rozhodnutí. Opravný prostředek vybudovaný na apelačním principu je opravným prostředkem materiálním i formálním.⁵³ Po novele provedené zák. č. 265/2001 Sb. je na tomto principu vybudováno odvolání, kdy odvolací soud v řízení odvolacím zpravidla sám rozhodne ve věci samé, může rozhodnout na podkladě skutkového stavu, který sám zjistil. Pouze v případech, kdy jsou skutková zjištění tak nedostatečná, že je nutné opakovat celé hlavní líčení, vrátí věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Pro tento princip je charakteristické, že jím lze napadnout jak vady skutkové, tak i vady právní.⁵⁴

Nyní k jednotlivým pojmům:

- kasace – je historicky nejmladším pojmem. Je řádným opravným prostředkem proti rozsudku, který směřuje především proti nedostatkům právním, ať již hmotně-právním nebo procesně-právním. Znamená, že orgán, který rozhoduje o opravném prostředku, napadené rozhodnutí zruší a věc odkáže k novému projednání a rozhodnutí orgánu, který ve věci sám rozhodl jako soud prvního stupně,
- apelace – je historicky nejstarším pojmem. Je řádným opravným prostředkem proti rozsudku, který směřuje především proti skutkovým vadám.⁵⁵ Orgán, který rozhoduje o opravném řízení, vady nesprávného rozhodnutí sám napraví a vynese nové rozhodnutí bez vad. Jak uvádí Pipek, je důležité definovat hlavní kritéria pro rozlišení jednotlivých principů, citují: „1. Poslání opravného prostředku.

⁵² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 810 nahofe

⁵³ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 34 nahofe

⁵⁴ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 810 nahofe

⁵⁵ Solnař, V. a kolektiv: Československé trestní řízení, Orbis, Praha 1983, s. 247

2. Kdo bude rozhodovat o opravném prostředku?
3. Obsah přezkoumávání,
4. Je rozhodující orgán oprávněn provádět vlastní dokazování?
5. Je tento orgán oprávněn sám ve věci rozhodnout?⁵⁶

4. Opravné prostředky dělíme také z hlediska, zda mají devolutivní účinek anebo jsou bez takového účinku.

A) Devolutivní účinek – znamená, že o opravném prostředku rozhoduje jiný orgán, tedy zpravidla orgán vyššího stupně. Tak je tomu například u odvolání a stížnosti.

B) Tuto skupinu tvoří opravné prostředky, které nemají devolutivní účinek. Je to odpor, také návrh na obnovu řízení.

Věda trestního procesu rozlišuje také devolutivní účinek centralizovaný – ten se projevuje tak, že o opravném prostředku rozhoduje Nejvyšší soud – má být garantem sjednocení jednotného výkladu zákona. V českém trestním řádu má tyto účinky dovolání a stížnost pro porušení zákona.

5. Opravné prostředky členíme také tak, zda mají suspensivní (odkladný) účinek nebo jej nemají.

A) Suspensivní účinek – znamená to, že v případě, je-li podán opravný prostředek, jeho podání má za následek odklad výkonu rozhodnutí do doby než je o opravném prostředku rozhodnuto.

Suspensivní účinek má odvolání (§ 245 odst. 2 tr. řádu) s výjimkou stanovenou v § 139 odst. 2 tr. řádu (odvolání, které podal pouze poškozený a které podala jen zúčastněná osoba nemá za následek, že by rozhodnutí u ostatních osob nenabylo právní moci). Také jej má stížnost, ale pouze tehdy, stanoví-li to zákon. U obnovy řízení pouze v případě, že tak rozhodne soud.

B) Opravné prostředky, které tento účinek nemají.

⁵⁶ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 33 uprostřed

6. Beneficium cohaesionis – cituji: „je jedním z průlomů do principu nezměnitelnosti rozhodnutí vyplývajícího z právní moci rozhodnutí.“⁵⁷ Jak již jsem výše popsala, tento princip spočívá v tom, že je změněno i rozhodnutí té osoby, která sice opravný prostředek nepodala, ale prospívá ji důvod stejně jako osobě, která opravný prostředek podala.

Jsou zde stanoveny 3 podmínky, aby mohl být tento princip uplatněn:

- 1) opravný prostředek byl podán a bylo vyhověno alespoň jedné osobě, která jej podala nebo v jejíž prospěch byl podán,
- 2) důvod, pro který rozhodl rozhodující orgán ve prospěch této osoby, svědčí také další osobě, která jej nepodala nebo v jejíž prospěch nebyl podán,
- 3) jedná se o rozhodnutí orgánu vyššího stupně, který zde rozhoduje o všech osobách, kterých se týká společný důvod.

Projevuje se u odvolání (§ 261 tr. řádu), stížnosti (§ 150 odst. 2 tr. řádu), u dovolání (§ 265k odst. 2 tr. řádu), stížnosti pro porušení zákona (§ 269 odst. 2 tr. řádu) a obnovy řízení (§ 285 tr. řádu).

7. Zákaz reformationis in peius – znamená zákaz změny k horšímu. Znamená tedy zákaz zhoršení postavení osoby, která podala opravný prostředek nebo v jejíž prospěch byl opravný prostředek podán. Jak píše Musil: „Jestliže je tedy vedle opravného prostředku podán další opravný prostředek v její neprospěch, zákaz reformationis in peius se neuplatní, dojde-li ke zrušení rozhodnutí v důsledku obou opravných prostředků.“⁵⁸

Uplatňuje se u odvolání, u dovolání a stížnosti pro porušení zákona. V omezeném rozsahu se užívá u obnovy řízení.

U stížnosti je tento zákaz upraven jinak – vztahuje se na všechny osoby, kterých se stížnost týká a sleduje-li výhradně jejich prospěch. U ostatních opravných prostředků se vztahuje výhradně k osobě obviněného (obžalovaného).

Na závěr této kapitoly bych ráda podotkla, že jsem zde uvedla ty nejdůležitější skutečnosti, které se týkají opravných prostředků. V dalších kapitolách na některé

⁵⁷ Císařová, D., Fenyk, J., Mandák, V., Matula, V. a další: Trestní právo procesní, 2. podstatně přepracované a aktualizované vydání, Linde, Praha 2002, s. 482 dole

⁵⁸ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 820

pojmy naváží a podám o nich přesnější obraz, ať již se bude jednat o právní úpravu, která je součástí historického vývoje nebo o právní úpravu, která platí v současné době.

2. HISTORICKÝ VÝVOJ OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ NA ÚZEMÍ ČR

Tuto kapitolu jsem se rozhodla rozdělit na čtyři zásadní části. V první části podrobněji rozeberu historický vývoj opravných prostředků tak, jak postupně vznikaly, zejména odvolání od starověku do roku 1873, který je významným mezníkem pro novodobé trestní řízení, zejména pro opravné prostředky.

Druhou část věnuji historickému vývoji od roku 1873 až po rok 1950, ve kterém byl schválen nový trestní řád, který znamenal další posun v oblasti opravných prostředků.

Třetí část bude tvořit období, které znamenalo řadu zvrátů, ovlivnění českého trestního řádu tehdejším sovětským trestním řádem, ale také vydání trestního řádu, zákona č. 141/1961 Sb., který po značných novelizacích platí v České republice dodnes. Jednalo se o roky, kdy se v odborných kruzích neustále hovořilo o potřebě novelizace opravných prostředků, zejména o posílení apelačního principu a omezení kasačního principu.

Ve čtvrté části této kapitoly se zaměřím na rok 2001, který, jak jsem již výše uvedla, znamenal značné změny pro opravné prostředky a to zejména pro odvolání, kdy kasační princip byl nahrazen principem apelačním s prvky kasace.

Tedy, jak vyplývá z členění této kapitoly, počátky právní úpravy opravných prostředků musíme hledat již v období starověku.

2.1 Historický vývoj opravných prostředků – zejména odvolání (do roku 1873)

Řádné opravné prostředky proti rozsudku jsou jedním z právních institutů, které se váží na vznik státu. Již ve starověku byly známy rozvinuté právní systémy, které poměrně podrobně upravovaly opravné prostředky. Význam opravných prostředků postupně nabýval konkrétnější formy. Již v římském právu můžeme nalézt počátky opravných prostředků. V období království v Římě vykonával soudnictví v trestních věcech zásadně král a proti jeho rozsudku se mohl každý římský občan odvolat k národnímu shromáždění.

V následujícím období republiky se prohloubil rozdíl mezi bohatými a chudými občany. Soudnictví vykonával senát a úředníci. Později byly vytvořeny stálé komise, jimž předsedali přetoři a jejich členy byli senátoři.

Právním pramenem byl Lex Valeria provocatione, který připouštěl odvolání proti rozsudku, jimž byl římskému občanu uložen trest smrti nebo tělesný trest. Na tento zákon navázala celá řada dalších zákonů.

Ius provocations se používal především proti rozsudkům všech magistrátů s výjimkou diktátora a rozsudků magistrátů (konzulů, prétorů) v období válečného stavu.

Tyto zákony byly výsledkem boje Římanů o občanskou jistotu a prostředkem dohledu Římanů na výkon soudnictví, protože si jimi i římský plebs (chudina) vydobyla právo mít své zástupce v soudnictví a o odvolání nerozhodovali všichni občané, ale shromáždění, jež tvořili plebejci.

Následující období císařství se vyznačovalo silnou centralizací. Odvolání bylo zavedeno jako prostředek kontroly práce soudů, tedy, zda jsou dodržovány císařské zákony a napravovány zjištěné vady. Postupně došlo k vytvoření způsobu podávání opravných prostředků proti rozsudkům a byly vytvořeny čtyři kategorie soudů, které tvořily stupnici soudních instancí, na jejímž vrcholu byl imperátor.⁵⁹

Pro následující období feudalismu je typické, že nebylo rozlišováno řízení trestní od řízení civilního.⁶⁰ To mělo za následek více možností, jak napadnout vynesené rozhodnutí soudu. Husár píše, že soudnictví feudálního státu nebylo jednotné a organizované, ale členilo se podle územních celků, jednak podle stavů a jednak podle různých druhů povolání.⁶¹

V raném feudálním státě představoval soudní moc knížecí soud, jehož pravomoc byla odvozena od svrchovaného oprávnění panovníka. Změnit soudní rozhodnutí tedy mohl panovník, pokud o to byl požádán stranou, která se tímto rozhodnutím cítila poškozena. Nejednalo se o řádný opravný prostředek, ale spíše o mimofádný opravný prostředek s prvky milosti, závislý zejména na politické situaci

⁵⁹ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 25

⁶⁰ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 793 dole

⁶¹ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 25

a ne na právních předpisech. Pojem odvolání či stížnost nebyl znám. Tehdejší proces byl založen na soukromé iniciativě a tedy i případná změna rozhodnutí byla závislá na soukromé iniciativě. Na základě souhlasu vítěze sporu bylo možné, aby byl trest smrti změněn na peněžitou náhradu či aby byl odsouzený propuštěn z vězení. Již v této době se mohl ten, jenž byl neoprávněně, bezdůvodně mučen, domáhat náhrady škody. Za poddané to mohl učinit jejich pán, pokud se stalo, že byl poddaný mučen jinou vrchností nebo městem.

To se změnilo ve 2. polovině 15. století, kdy byla vytvořena nová pravidla, na základě kterých, pokud nebylo obvinění prokázáno, hrozil tomu, kdo učinil obvinění ten samý trest.⁶²

V období feudální rozdrobenosti se v městském právu prosadila možnost napadnout rozhodnutí odvoláním jako řádným opravným prostředkem. Zpočátku se jednalo o odvolání k „vrchnímu právu“ nebo u královských měst k podkomofímu.

Počátek 14. a 15. století byl také spojen s obtížnými formalitami. Strana, která podávala odvolání, musela zaplatit poplatek soudu prvního stupně, který se nazýval svépomocné nebo důkladné. O jisté změny se snažil král Václav II. a císař Karel IV., který chtěl zřídit centrální dvorský soud jako soud apelační a ke konci 14. století jemu podřízený soud komorní. Vzhledem k tomu, že stavy měly poměrně silné postavení, nepodařilo se panovníkům tato kodifikace. Jedná se o období stavovské, kdy většina moci přešla na stavy a dokonce bylo zakotveno právo stavů vypovědět panovníkovi poslušnost.

Nejvyšším soudním tribunálem pro šlechtu byl soud zemský. Řádný opravný prostředek – tedy odvolání nebylo stále možné podat proti rozhodnutí tohoto soudu. Takovému rozhodnutí podléhal i sám král. Přesto měl i král určité oprávnění a tím byla milost. Kromě toho ještě existovala určitá forma revize rozhodnutí. Jednalo se o to, že tzv. hanobitel mohl napadnout rozhodnutí soudců pro nesprávný výrok, čehož výsledkem byl proces mezi soudcem a hanobitelem. Pokud se podařilo usvědčit soudce z nesprávnosti výroku, musel být výrok revidován. I nadále přetrvávala možnost změnit soudní rozhodnutí v kterékoli fázi ze soukromé iniciativy.

Jinak tomu bylo v právu městském. Zde bylo možné podat odvolání. Tehdy se vyvinuly dvě oblasti práva:

⁶² Vlček, E.: Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu, Masarykova Univerzita, Brno 2004, s. 27

1) *oblast norimberská* – odvolacím soudem byl soud Starého Města Pražského.

2) *oblast magdeburská* – odvolacím soudem byl soud litoměřický, který v případech, kdy si nevěděl rady, jak rozhodnout, žádal o právní naučení kmetskou stolicí magdeburskou. Toto ponaučení se v podstatě rovnalo odvolacímu rozhodnutí, kterým byl rozsudek buďto potvrzen nebo změněn.⁶³

Důležitým mezníkem se stává rok 1548, kdy Ferdinand I. zřídil apelační soud = radu nad apelacemi. Tento soud měl být soudem výhradně královským (nestavovským), měl vyřizovat odvolání ode všech soudů v českém státě, nikdy od zemských soudů, u kterých možnost odvolání nebyla. Citují: „Ze Slezska a z Lužic sem mimo to přicházely i žádosti (supliky) za revizi procesu od tamních stavovských jurisdikcí ve všech zemích českého státu.“⁶⁴ Nejvýznamnějším se však stalo apelování k radě nad apelacemi z měst a z pozemkově vrchnostenských jurisdikcí ve všech zemích českého státu. Citují: „Odvolání k novému soudu apelačnímu (zřízeného roku 1548 bylo pro poddané jen teoretickou možností, protože bylo spojeno s velkými náklady, právě tak jako prosba poddaných o ochranu krále, s níž bylo lze se obrátit ke královské kanceláři.“⁶⁵ Ferdinandu I. se tak podařilo vytvoření apelačního soudu a získal tak kontrolu nad výkonem městského soudnictví.⁶⁶

Značnou úlohu začíná v 16. století nabývat tortura, které se užívalo hlavně proti obžalovaným, kteří pocházeli z nižších společenských vrstev. Důležitým aspektem je, že citují: „Obžalovaný se také může v této době ještě proti uložení tortury odvolat.“⁶⁷

Zásadní rozdíl apelačního soudu oproti dosavadním soudům spočíval v tom, že v jeho čele byl královský úředník – prezident + jeho příslušníci nebo-li radové. Jednalo se o vzdělané právníky, kteří absolvovali zahraniční právnické fakulty, protože v českém státě právnická fakulta ještě neexistovala. Prezident a radové byli placenými královskými úředníky. Apelační soud zasedal po celý rok, bez přestávek.

⁶³ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 795

⁶⁴ Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945 – 3. doplněné a přepracované vydání, Orbis, Praha 1974, s. 163 nahofe

⁶⁵ Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945 – 3. doplněné a přepracované vydání, Orbis, Praha 1974, s. 206 nahofe

⁶⁶ Malý, K.: Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 3. přepracované vydání, Linde, Praha 2003, s. 60 nahofe

⁶⁷ Malý, K. a kolektiv: Dějiny českého a československého práva do roku 1945 - 2. upravené vydání, Linde, Praha 1999, s. 102 uprostřed

Jednal v písemné formě, aplikoval římské právo a snažil se zavést formu římsko-kanonického procesu. „Královská moc byla jím silně zvýšena.“⁶⁸ Až do poloviny 18. století docházelo neustále k upevňování jeho ústřední působnosti.

Také působil jako soud třetí instance v případech, kdy městské soudy vyřizovaly odvolání nižších soudů. Jak uvádí Malý: „Soud apelační byl prvním byrokratickým soudem v našich zemích a stal se základem příští výstavby trojinstančního systému v období absolutismu.“⁶⁹

Rozhodnutí apelačního soudu se týkalo jak otázek dílčích, tak i otázek viny a trestu. Rozhodnutí apelačního soudu mohlo být takové, že rozhodnutí zrušil nebo ho potvrdil nebo sám změnil. Kasační princip, tedy vrácení k novému projednání soudu první instance, apelační soud příliš nevyužíval. Lze říci, že význam tohoto soudu spočíval ve sjednocení a objektivizaci rozhodování městských soudů. V případě, že odvolatel nebyl spokojen s rozhodnutím apelačního soudu, mohl požádat o přezkoumání rozhodnutí ještě panovníka formou revize.

Jiná situace byla u šlechtických zemských soudů. Cítuji: „S tím souviselo i to, že k nálezu šlechtických zemských soudů nebylo až do třicetileté války možné odvolání.“⁷⁰ Pro druhou polovinu 16. století se staly běžnými rovněž žádosti ke králi o revizi rozhodnutí apelačního soudu.⁷¹

Ke zvratu dochází v období absolutismu, tzn. 17. – 18. století, kdy byly zavedeny opravné prostředky. Je třeba uvést, že významný vliv na vývoj opravných prostředků měla francouzská buržoazní revoluce.⁷² Strana, která nebyla spokojena s rozhodnutím soudu, mohla podat opravný prostředek. Ten probíhal tak, že bylo zahájeno nové řízení u soudu vyššího stupně, který pak také rozhodl. Zpočátku se jednalo o dvouinstanční systém, který byl později nahrazen trojinstančním (s malými

⁶⁸ Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945 – 3. doplněné a přepracované vydání, Orbis, Praha 1976, s. 163 nahore

⁶⁹ Malý, K. a kolektiv: Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 3. přepracované vydání, Linde, Praha 2003, s. 64 nahore

⁷⁰ Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945 – 3. doplněné a přepracované vydání, Orbis, Praha 1976, s. 209 dole

⁷¹ Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945 – 3. doplněné a přepracované vydání, Orbis, Praha 1976, s. 213

⁷² Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 37 dole

výjimkami). Za nevýhodu zavedení opravných prostředků bylo považováno jednak prodloužení řízení a jednak zvýšení nákladů stran sporu i státu.⁷³

Průlomem bylo vydání Obnoveného zřízení zemského – roku 1627 pro Čechy a roku 1628 pro Moravu. Byla zavedena revize, pomocí které mohly jednotlivé strany napadnout rozhodnutí z důvodu neplatnosti či zmatečnosti soudního rozsudku. Tento opravný prostředek vyřizovala česká dvorská kancelář. Od roku 1640 pak vyřizovala žádosti o revizi rozhodnutí městských soudů v těch případech, kdy nebylo vyhověno odvoláním u apelačního soudu. Kromě již zmíněného zavedení revize dalšími základními rysy Obnoveného zřízení zemského byla písemnost a obsazení apelačního soudu jen vzdělanými právníky.

Skutečný pokrok představoval také jednotný trestní zákoník Josefa I. z roku 1707, na jehož základě postupně rostla role zeměpanských soudů a apelačního soudu v hrdečních věcech. Pokrok to byl zejména pro poddané, kteří se na základě tohoto zákoníku mohli také odvolat k apelačnímu soudu proti odsuzujícímu rozsudku.

Také je třeba zdůraznit, že do roku 1707 nižší soudy ve složitějších trestních věcech vznášely dotazy na právnické fakulty, což již na základě trestního zákoníku Josefa I. nebylo možné. Žádat o radu tedy směly nižší soudy pouze soud apelační.

Další změna nastala za vlády Marie Terezie, která vydala hrdeční řád, ve kterém bylo odvolání jako opravný prostředek nahrazeno tzv. rekurzem k panovníkovi a žádost o milost byla spojena s odvoláním.

Do roku 1753 existoval pouze jeden apelační soud, jak jsem již uvedla výše. Nyní ale nastala změna, protože byl zřízen a roku 1782 nově upraven druhý apelační soud v Brně. To znamená, že jeden apelační soud měl sídlo v Praze, druhý v Brně. „Vznikly tak apelační soudy jako zemské odvolací instance, nakrátko ještě jen pro soudnictví městské a patrimoniální, brzy však už s pravomocí všeobecnou.“⁷⁴ Pražský apelační soud tak zůstal centrální institucí celé Koruny české do poloviny 18. století, od této doby vykonával působnost pouze v zemi české a na Moravě působil druhý apelační soud se sídlem v Brně, do jehož působnosti spadalo rovněž Slezsko. Jak uvádí Vaněček: „v podstatě šlo tu ovšem jen o určitý zásah

⁷³ Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945 – 3. doplněné a přepracované vydání, Orbis, Praha 1976, s. 297 dole

⁷⁴ Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945 – 3. doplněné a přepracované vydání, Orbis, Praha 1976, s. 300 nahoře

do organizace a působnosti dosavadních apelačních soudů.⁷⁵ Malý k tomuto uvádí, že druhý apelační soud s působností pro Moravu a Slezsko reformován, v podstatě navázal na bývalý moravský tribunál pro Moravu a Slezsko.⁷⁶

Za vlády Josefa II. se zemské soudy přeměnily v zásadě na šlechtické soudy první instance a apelační soudy již byly druhou odvolací instancí pro všechny kategorie soudů prvního stupně, tedy pro soudy zemské a soudy horní. Další zlom znamenal rok 1749, kdy byl zřízen Nejvyšší soudní úřad ve Vídni. Jednalo se o kasační soud, tzn., že mohl zrušit výroky nižších soudů. Do jeho působnosti také spadala oblast pozdějšího ministerstva spravedlnosti. Jednalo se o třetí instanci pro věci, ve kterých se neshodovala rozhodnutí soudů předchozích dvou stupňů. Pro země České koruny to znamenalo konec dosavadní samostatnosti soudnictví, které bylo tímto začleněno do celohabsburského rámce.⁷⁷

Josef II. také zavedl další nový opravný prostředek a tím byla zmatečnī stížnost. Tímto opravným prostředkem mohly strany napadnout rozsudek nižšího soudu u Vrchního kriminálního soudu. Řízení bylo písemné. Zde je nutné, abych uvedla, že na vývoj opravných prostředků v celé Evropě měla velký vliv Francozská buržoazní revoluce z roku 1848 – 1849. Uspořádání opravných prostředků mělo vliv i na Rakousko-Uhersko, ale i na Německo, které přejalo kasační princip, ale nazývalo jej revize.⁷⁸

Josef II. se také zasloužil o reformu, jež byla nazvána „regulace magistrátů“ (1783 – 1785) a znamenala podrobení magistrátů v oblasti soudnictví pod Apelační soud. Od počátku 19. století byli magistrátní radové jmenováni přímo guberniem a apelačním soudem.⁷⁹

Od roku 1850 začíná docházet k přeměně apelačních soudů na vrchní zemské soudy, později jen na vrchní soudy. Také oblast opravných prostředků je zasažena významnými změnami. Svůj zásadní vliv zde měly dva zákony – jednak

⁷⁵ Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945 – 3. doplněné a přepracované vydání, Orbis, Praha 1976, s. 301

⁷⁶ Malý, K. a kolektiv: Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 3. přepracované vydání, Linde, Praha 2003, s. 191

⁷⁷ Malý, K. a kolektiv: Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 3. přepracované vydání, Linde, Praha 2003, s. 193

⁷⁸ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 58 nahore

⁷⁹ Malý, K. a kolektiv: Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 3. přepracované vydání, Linde, Praha 2003, s. 175

Trestní řád z roku 1850, jak uvádí Vlček, citují: „Trestní řízení vycházelo z principu trojinstančnosti. Proti rozhodnutí soudu první instance se mohl odsouzený odvolat k soudu druhé instance, popřípadě napadnout rozhodnutí soudu zmatečnými stížnostmi, jestliže podle jeho názoru odporovalo zákonu či pokud se řízení nekonalo zákonným způsobem.“⁸⁰ a také *Trestní řád z roku 1873*. Základy nové soudní organizace byly schváleny Císařským nařízením ze 14. června 1849 a již začaly fungovat od 1. července 1850. Nejvyšší soudní úřad byl přeměněn v Nejvyšší soudní a kasační dvůr. Ten soudil jako třetí instance ve věcech civilních a ve věcech trestních fungoval jako soud zrušovací (rozhodoval o zmatečných stížnostech).⁸¹

Od roku 1855 tedy byla trojinstanční soustava soudnictví takováto: základem byly okresní soudy a obvod jejich působnosti se nazýval soudní okres. Samosoudce soudil trestní záležitosti menší společenské důležitosti. Odvolání se uplatňovala u krajských soudů, které rovněž rozhodovaly jako soudy prvního stupně v senátním složení o přečinech a zločinech. Odvolání od krajských soudů se podávala k vrchním zemským soudům, které působily v hlavních městech zemí. Nejvýše v hierarchii soudů byl Nejvyšší soudní a kasační dvůr.

Opravné prostředky tak byly děleny na dvě základní skupiny, dle toho, zda směřovaly proti nepravomocnému rozhodnutí anebo proti rozhodnutí, které již nabylo právní moci.

1. Řádné opravné prostředky: zde náleželo odvolání a zmatečná stížnost.

- *Odvolání* – bylo materiálním opravným prostředkem, které se podávalo proti rozhodnutí sborových soudů nebo soudů porotních jako soudů prvního stupně k soudu sborovému druhého stupně. Odvolatel mohl napadnout pouze výroky o trestu a výroky, které se týkaly soukromoprávních nároků. Řízení probíhalo v písemné formě s vyloučením stran a bylo písemné. Odvolací soud mohl rozhodnout dvěma způsoby: buďto odvolání zamítl nebo zrušil rozsudek a sám rozhodl, ale byl vázán skutkovým zjištěním i právní kvalifikací přezkoumávaného rozsudku.

⁸⁰ Vlček, E.: *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*, Masarykova Univerzita, Brno 2004, s. 57

⁸¹ Malý, K. a kolektiv: *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, 3. přepracované vydání, Linde, Praha 2003, s. 265

Odvolání se vyskytovalo i v přestupkovém řízení, zde bylo možné napadnout jak formální právní nedostatky, tak i skutková zjištění. Řízení mělo dvě fáze: první část byla neveřejná s účastí státního zástupce a druhá část následovala po zjištění důvodnosti odvolání, která byla veřejná za účasti stran.

- *Zmateční stížnost* – řádný opravný prostředek, kterým byly napadány formální nedostatky rozhodnutí nebo řízení, které mu předcházelo a to v případě, že rozsudek odporoval zákonu nebo se řízení nekonalo zákonným způsobem.

Důvody pro podání zmateční stížnosti byly taxativně stanoveny v trestním řádu. Ten, kdo podával zmateční stížnost byl povinen uvést důvod podání. Řízení probíhalo ve dvou fázích. Nejprve o zmateční stížnosti rozhodoval zmateční sborový soud první instance a poté zpravidla do 3 dnů následovalo řízení u kasačního soudu. Kasační soud mohl rozhodnout následujícím způsobem:

- 1) stížnost zamítl,
- 2) stížnosti vyhověl a napadený rozsudek zrušil celý nebo jeho část.

Kasační soud byl oprávněn posoudit pouze otázky právní. V řízení o zmateční stížnosti se již uplatňovala zásada zákazu reformace in peius. Ani uplatnění této zásady, nebránilo tomu, aby kasační soud uložil přísnější trest. „Právní názor kasačního soudního dvora, pokud zrušil rozsudek a uložil nové projednání, byl pro nižší soudy závazný.“⁸² Z čehož vyplývá, že opravné řízení bylo dvojinstanční a opravné prostředky, odvolání a zmateční stížnost se podávaly vedle sebe a ne po sobě, jako tomu bylo ve francouzském trestním řízení.⁸³

- *Odpor (námitky)* – byl posledním řádným opravným prostředkem, který se používal v řízení o zločinech a přečinech a to v případě, že se hlavní líčení konalo bez účasti obžalovaného. Také se tohoto opravného prostředku užívalo v řízení o přestupcích proti kontumačnímu rozsudku, když se obžalovaný nedostavil k řízení. Oprávněný rozhodnout byl okresní soud – tedy ten, který vynesl rozsudek v prvním stupni.

2. Mimořádné opravné prostředky: zde patřila obnova řízení a zmateční stížnost pro zachování zákona. Tyto opravné prostředky se užívaly proti rozsudkům, které již nabyly právní moci.

⁸² Musil, J., Kratochvíl, Vt., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. Beck – Praha 2003, s. 797 uprostřed

⁸³ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 61

- *Obnova trestního řízení* – tohoto mimořádného opravného prostředku bylo možné použít pouze v tom případě, že se objevily nové skutečnosti a důkazy.

- *Zmateční stížnost pro zachování zákona* – tu byl oprávněn podat jen generální prokurátor u kasačního soudu.

Je tedy třeba konstatovat, že: „Trestní řád z roku 1873 komplexně upravil trestní řízení a definitivně zakotvil jeho liberální koncepci.“⁸⁴

2.2 Historický vývoj opravných prostředků – zejména odvolání (od roku 1873 – do roku 1945)

Další, i když ne tak výraznou změnu přinesl tzv. **Glaserův trestní řád** – zákon č. 119/1873 ř. z., který kromě opravných prostředků, které jsem uvedla výše, upravoval nový opravný prostředek – stížnost, která směřovala proti rozsudku o náhradě nákladů řízení.

Jak uvádí Malý: „Soustava soudů byla založena na systému tří instancí. Prvou byl buď okresní nebo krajský soud. Odvolání bylo opravným prostředkem proti rozsudku první instance, dovolání nebo žádost o revizi směřovala proti rozhodnutí druhé instance.“⁸⁵

Opravné prostředky na počátku 20. století i nadále vycházejí z právní úpravy zákona č. 119/1873 ř. z. Samozřejmě, že nastaly určité novely zákona, konkrétně to byly tyto: č. 3/1877 ř. z., č. 142/1912 ř. z., č. 143/1913 ř. z., č. 1/1919 Sb. a č. 31/1929 Sb.⁸⁶

Ještě než podrobněji rozeberu jednotlivé opravné prostředky, je nutné, abych uvedla několik skutečností k opravnému řízení. Opravné řízení bylo definováno jako: „Procesní úkon, který tak strany činí, slove opravným prostředkem.“⁸⁷ O opravném prostředku mohl rozhodovat buďto soud nadřízený nebo ten, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Také jako v současné platné právní úpravě trestního řádu se tento účinek nazýval devolutivní.

⁸⁴ Adamová, K, Soukup, L.: *Prameny k dějinám práva v českých zemích (dokumenty)*, Vydavatelství a nakladatelství Aieš Čeněk, s. r. o., Pízeň 2004, s. 325

⁸⁵ Malý, K. a kolektiv: *Dějiny českého a československého práva do roku 1945 – 3. přepracované vydání*, Linde, Praha 2003, s. 404 dole

⁸⁶ Miřička, A.: *Trestní právo procesní*, Všehrad, Praha 1932, s. 16

⁸⁷ Miřička, A.: *Trestní právo procesní*, Všehrad, Praha 1932, s. 186 nahore

Další dělení opravných prostředků:

- a) s účinkem kasatorním – tzn., že soud vyššího stupně rozhodnutí nižšího stupně zrušil a věc odkázal k novému řízení a rozhodnutí soudu, který původně vynesl rozhodnutí,
- b) bez účinku kasatorního – nadřizený soud rozhodnutí zrušil a sám jej rozhodl.

Kallab se ve své učebnici také zmínil o důležitosti lhůty pro podání opravného prostředku, kde uvádí: „Opravné prostředky, které jsou vázány lhůtou, nazýváme řádnými opravnými prostředky. Účinek zmeškání této lhůty jest, že vadě řízení nebo rozhodnutí nelze již odporovati, čili, že i vadné rozhodnutí stává se platnou (druhotnou) normou, čili nabývá právní moci. Praktické potřeby však pudí zákonodárce, aby uznal, že i rozhodnutí, které nabylo právní moci, možno odporovati. Pak mluvíme o mimořádných opravných prostředcích.“⁸⁸

Kallab také vysvětloval, co není opravným prostředkem. Uvádí zde:

- 1) *odpor čili námitky proti spisu obžalovacímu* – protože se tento odpor podával proti procesnímu úkonu druhé strany a ne proti rozhodnutí nebo opatření soudu,
- 2) *dozorčí stížnost* – protože se týkala výkonu justiční správy a ne soudní moci.

Opravné prostředky byly děleny na dvě skupiny:

- a) *opravné prostředky formální* – ty, kterými bylo možné napadnout formální či procesní nedostatky rozhodnutí,
- b) *opravné prostředky materiální* – ty, které směřovaly proti nesprávnosti rozhodnutí ve věci samé. Ty se dále dělily na ty, kterými byla napadána otázka skutková nebo otázka právní.

Klasicky se opravné prostředky dělily na:

- 1) *řádné* – kterými se napadala rozhodnutí, která nenabyla právní moci. Ty se dále dělily na řádné opravné prostředky proti usnesení – to byla stížnost, někdy také námitky nebo odpor. Druhou skupinu tvořily řádné opravné prostředky proti rozsudkům – zmateční stížnost a odvolání – směřovaly proti rozsudkům krajských a porotních soudů a proti rozsudkům okresních soudů –

⁸⁸ Kallab, J.: *Učebnice trestního řízení platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské, hledě k osnově sjednoceného trestního řádu československého z roku 1929*, Právník, Brno 1930, s.19

pouze odvolání. V odvolání bylo možné napadnout vady skutkové a vady právní,

- 2) *mimořádné* – těmi se odporovalo proti rozhodnutím, která právní moci již nabyla. Zde náležela obnova řízení, která směřovala proti skutkovému omylu soudu. A zmateční stížnost pro zachování zákona – která směřovala proti právním omylům soudu.

Teď již k samotnému **odvolání**. Členilo se na dvě skupiny, jak jsem již uvedla výše:

1) Odvolání proti rozsudkům soudů krajských a porotních

Tento řádný opravný prostředek směřoval proti třem druhům výroků:

a) *výroku o trestu*: bylo možné odporovat jak proti způsobu, tak výměře. V odvolání tedy bylo možné namítat, že trest je příliš mírný nebo příliš přísný – tedy nepřiměřený. Zákon také výslovně definoval, proti kterým výrokům mohlo směřovat odvolání:

- proti výroku o dání pod policejní dohled,
- proti výroku o odevzdání do donucovací pracovny,
- proti výroku o započítání vyšetřovací vazby do trestu,⁸⁹
- proti výroku o ztrátě práva volebního a
- také proti tomu, že takový výrok učiněn nebyl.

Kallab ve své učebnici uvádí další výroky, proti kterým bylo možné podat odvolání, a to: „proti výroku o podmíněném odsouzení, proti výroku o zařazení do trestního pracovního oddílu, proti výroku o přípustnosti zastavení periodického tiskopisu podle § 34.1 zákona na ochranu republiky z 19. března 1923, č. 50.“⁹⁰

b) *výroku o podmíněném odkladu trestu*: byl-li tímto výrokem porušen zákon a nebo protože tento výrok učiněn nebyl.

⁸⁹ Kallab, J.: *Učebnice trestního řízení platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské, hledě k osnově sjednoceného trestního řádu československého z roku 1929*, Právník, Brno 1930, s. 201

⁹⁰ Kallab, J.: *Učebnice trestního řízení platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské, hledě k osnově sjednoceného trestního řádu československého z roku 1929*, Právník, Brno 1930, s. 202 nahofe

c) *výroku o nárocích soukromoprávních*: bylo možné podat odvolání jen tehdy, pokud o nich soud skutečně rozhodl, alespoň částečně. Oprávněnou osobou k jeho podání byl jen: „obžalovaný a jeho zástupce a dědicové.“⁹¹

Také byl vymezen okruh osob oprávněných podat odvolání. Již tehdy se okruh osob dělil na osoby, které podávaly odvolání ve prospěch obžalovaného a ty, které jej podávaly v jeho neprospěch.

- a) *Ve prospěch obžalovaného* – obžalovaný, některé osoby jemu blízké – manžel, příbuzní v linii sestupné a vzestupné a poručník, státní zástupce.
- b) *V neprospěch obžalovaného* – státní zástupce a žalobce soukromý. Výjimku tvořily nároky soukromoprávní – zde mohl podat odvolání jen obžalovaný, jeho zákonní zástupci a dědicové, soukromý účastník toto oprávnění neměl.

Odvolání se podávalo u soudu prvního stupně. Lhůta se dělila *na lhůtu k odpovědi* – ta činila 3 dny od vyhlášení rozsudku a *na lhůtu k provedení odpovědi* – ta byla 8 dnů od odpovědi. Jak uvádí Kallab: „Co do postupu při podávání odvolání jest odchylka v tom, že odvolání se odpůrci k vyjádření nedoručuje.“⁹²

Odvolání mělo odkladný účinek pouze ve dvou případech:

- pokud směřovalo proti způsobu trestu,
- nebo proti výměře trestu.⁹³

Soud oprávněný rozhodovat o odvolání byl zpravidla vrchní soud, jehož řízení bylo neveřejné. Pokud odvolací soud vyhověl odvolání, tak ve věci sám rozhodl. Pokud se jednalo o odvolání podané jen ve prospěch obžalovaného, byl vrchní soud vázán zásadou reformace in peius.⁹⁴ Zákaz reformace in peius byl obsažen již v trestním řádu československém z roku 1873, jak můžeme zjistit i v trestním řádu

⁹¹ Kallab, J.: *Učebnice trestního řízení platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské, hledě k osnově sjednoceného trestního řádu československého z roku 1929*, Právník, Brno 1930, s. 202 nahofe

⁹² Kallab, J.: *Učebnice trestního řízení platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské, hledě k osnově sjednoceného trestního řádu československého z roku 1929*, Právník, Brno 1930, s. 204 nahofe

⁹³ Solnař, VI.: *Československý trestní řád platný v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (s vedlejšími předpisy, které jej doplňují)*, Všehrd, Praha 1932, 156 nahofe

⁹⁴ Kallab, J.: *Učebnice trestního řízení platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské, hledě k osnově sjednoceného trestního řádu československého z roku 1929*, Právník, Brno 1930, s. 203 nahofe

československém publikovaném v roce 1925. Jednalo se zde o § 295 tohoto trestního řádu.⁹⁵

2) Odvolání z rozsudků okresních soudů

Proti rozsudku okresního soudu bylo možné podat jako řádný opravný prostředek pouze odvolání. Zákon přímo definoval důvody, proti kterým směřovalo:

- z důvodů zmatečnosti,
- proti výroku o trestu, o podmíněném odkladu trestu a o nárocích soukromoprávních,
- proti výroku o vině.

Podat odvolání byly v podstatě oprávněny stejné osoby jako proti rozsudku krajských a porotních soudů. Přesto existovaly rozdíly:

- ve prospěch obžalovaného nemohl podat odvolání veřejný žalobce,
- v neprospěch obžalovaného mohl podat odvolání také soukromý účastník, ale jen proti rozhodnutí o nárocích soukromoprávních.

Lhůta k odpovědi a k provedení odvolání byla stejná jako u odvolání proti rozsudkům krajských a porotních soudů. V odvolání měly být přesně definovány jednotlivé výroky, proti kterým podávala osoba oprávněná odvolání. Cituji: „Odvolání podané z výroku o vině ve prospěch obžalovaného zahrnuje i odvolání proti výměře trestu.“⁹⁶

Odvolání mělo odkladný účinek. Podávalo se u okresního soudu, který jej směl zamítnout pouze v tom případě, že bylo podáno opožděně. Jinak jej předložil soudu krajskému – odvolacímu. Ten o něm rozhodoval nejprve vždy v neveřejném zasedání a to jedním ze tří způsobů:

1. zamítnul odvolání

- z důvodů formálních – odvolání podala neoprávněná osoba nebo osoba, která se ho zřekla,
- odvolání bylo podáno opožděně,
- nesplňovalo obsahové náležitosti stanovené zákonem,

2. rozhodl sám ve věci samé

⁹⁵ Kallab, J., Hermritt, V.: Trestní řád československý a předpisy jej doplňující platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Československý Kompas, Praha 1925, s. 269

⁹⁶ Solnař, Vl.: Učebnice trestního řízení platného v zemi České a Moravskoslezské, Melantrich, Praha 1946, s. 170 nahofe

- pouze v případě, že se odvolání týkalo pouze výroku o trestu nebo výroku o soukromoprávních nárocích,

3. zrušil rozsudek

- nařídil opakování hlavního líčení u soudu prvního stupně.

Jinak soud nařídil datum pro konání odvolacího řízení. To již bylo veřejné. Účast obžalovaného ani soukromého žalobce nebyla nutná. Průběh byl klasický – byl přečten rozsudek soudu prvního stupně, protokol o hlavním líčení, výslech obžalovaného – byl-li přítomen a vyjádření jednotlivých stran. Způsoby rozhodnutí byly tyto:

1. odvolací soud odvolání *zamítl*

- a) jako formálně nepřipustné,
- b) jako nedůvodné,

2. odvolací soud *vyhověl* odvolání a *rozhodl ve věci sám*.

Solnař uvedl další způsoby rozhodnutí odvolacího :

3. odvolací soud vysloví vlastní nepřislusnost,

4. odvolací soud zruší rozsudek na návrh státního zástupce.⁹⁷

2.3 Historický vývoj opravných prostředků – zejména odvolání (od roku 1945 – do roku 2000)

Právní řád, který platil na našem území po obnovení samostatného Československa, nevyhovoval, a proto musel být nahrazen novým právním řádem. Vzhledem k nedostatku času nebylo možné přijmout nové zákony ihned. Prezident republiky vyřešil tuto situaci dekretem ze 3. srpna 1944 o obnovení právního řádu, který byl potvrzen vyhláškou č. 30/1945 Sb., na základě ústavního dekretu č. 22/1945 Sb., podle kterého československý právní řád tvořily ústavní a jiné předpisy československého státu, které byly vydány do 29. srpna 1938, přičemž bylo povoleno na přechodnou dobu užívat i právní předpisy z doby nesvobody, které se svým obsahem nepříčily československému státu.⁹⁸ Československému státu

⁹⁷ Solnař, V.: Učebnice trestního řízení platného v zemi České a Moravskoslezské, Melantrich, Praha 1946, s. 171 uprostřed

⁹⁸ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 111

nevyhovoval trestní zákon ani trestní řád z doby nesvobody a tudíž platil v Čechách a na Moravě trestní řád – zákon č. 119/1873 r. z. Jak jsem již výše uvedla, tento trestní řád obsahoval dva druhy řádných opravných prostředků proti rozsudku – zmateční stížnost a odvolání. Odvolání se podávalo proti rozsudku okresních soudů, které měly oprávnění rozhodovat o přestupcích – k soudu krajskému. Proti rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně, který rozhodoval o přečinech a zločinech, byla přípustná zmateční stížnost, jenž se podávala k Nejvyššímu soudu jako soudu kasačnímu a rovněž odvolání, které se podávalo k Vrchnímu soudu jako soudu druhého stupně. V případě podání zmateční stížnosti a odvolání, jenž bylo proti rozsudku krajského soudu podáno zároveň, rozhodoval o těchto opravných prostředcích současně Nejvyšší soud.⁹⁹

Jen velmi stručně zmíním právní úpravu na Slovensku. Zde platil trestní řád podle zákonného článku XXXIII/1896, tedy Uherský trestní řád. Ten upravoval rovněž dva druhy řádných opravných prostředků proti rozsudku a to odvolání a zmateční stížnost. Odvolání bylo možné podat proti rozsudku okresního soudu ke krajskému soudu. Proti rozhodnutí krajského soudu jako soudu druhého stupně, který rozhodl o odvolání, bylo možné podat další opravný prostředek – zmateční stížnost, jenž se podávala k Vrchnímu soudu jako soudu třetího stupně. Proti rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně bylo možné podat odvolání k Vrchnímu soudu a proti jeho rozhodnutí byla přípustná zmateční stížnost, která se podávala k Nejvyššímu soudu, jakožto soudu kasačnímu. Z čehož vyplývá, že Rakouský trestní řád a Uherský trestní řád se lišily, a to tak, že Uherský trestní řád byl trojinstanční, až na malé výjimky, což pro Rakouský trestní řád neplatilo.¹⁰⁰

Z toho, co jsem uvedla tedy vyplývá, že v letech 1945 – 1948 k žádným zásadním změnám v oblasti řádných opravných prostředků nedošlo. Tím, že se nezměnila jejich podstata ani forma, došlo k tomu, že se začaly projevovat jejich nedostatky a to zejména jejich komplikovanost, která sice vyhovovala době svého vzniku, tedy rakousko-uherské monarchii, ale již nevyhovovala modernímu státu čtyřicátých let 20. století. Komplikovanost představovala především soudní

⁹⁹ Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 114

¹⁰⁰ Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 115

organizace, ale i množství formálních náležitostí, díky kterým si klient chtěl nechtěl musel zvolit obhájce.

Přelomem se stal rok 1948, jak píše Husár: „Február 1948 znamená, že sa v súdnictve otvorily obloky a proniká tam nový vzduch.“¹⁰¹ Rok 1948 znamenal vydání **zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví** s účinností od 1. 1. 1949, který zrušil starou soudní organizaci a nahradil ji novou a zároveň upravil i opravné prostředky proti rozsudkům trestních soudů. Zavedl jednotnou soudní organizaci pro celou Československou republiku. Vznikly tak okresní, krajské a Nejvyšší soudy, rovněž fungoval i Státní soud, který byl na úrovni krajského soudu. Jediným řádným opravným prostředkem proti rozsudku okresních soudů bylo odvolání. Podat odvolání bylo možné jen v případě důvodů materiálních, které byly:

1. výrok o vině,
2. výrok o trestu a výrok o zabrání věci a výroky s tím související.

A rovněž z důvodů formálních, které byly: porušení ustanovení o řízení před soudem, které mohlo mít vliv na výroky, jenž jsem uvedla ad 1 nebo 2, což upravoval § 85 trestního řádu.

Znamenalo to tedy větší možnost odvolatele upravit své odvolací právo. Dalším významným prvkem bylo odstranění dvojinstančnosti rakouského trestního řízení a uherského trojinstančního trestního řízení a sjednocení na dvojinstanční řízení. Tento zákon tedy lze považovat za důležitý průlom v právním řádu a rovněž naznačoval směr, kterým by se měl zákonodárce ubírat, tedy posílení apelační zásady. I přesto je třeba říci, že tento zákon byl jen přechodnou úpravou a teprve v následující právníkové dvouletce došlo ke kodifikaci a unifikaci právního řádu.

Podstatnou a hlavní změnou bylo vydání **zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)** s účinností od 1. 8. 1950, což bylo výsledkem práce členů legislativní komise. Tento zákon definitivně a úplně zrušil zastaralé předpisy rakouského a uherského trestního řádu. Tento trestní řád rovněž odstranil řadu formálních ustanovení, které obsahoval trestní řád rakouský. Důvodová zpráva k tomuto trestnímu řádu uvádí, že se jedná o snahu usnadnit pochopení jeho obsahu

¹⁰¹ Husár, E.: *Odvolať v československom socialistickom trestnom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 125 dole

rovněž neprávnikům i soudcům z lidu, aby porozuměli jeho obsahu.¹⁰² Na jeho základě se stalo odvolání jednotným řádným opravným prostředkem (§ 172 odst. 1 tr. řádu). Bylo přípustné proti všem rozsudkům soudů prvního stupně. Odvoláním bylo možné napadnout nesprávnost všech výroků rozsudku jak po stránce právní, tak skutkové. Při odvolacím řízení mohly být prováděny důkazy.¹⁰³ Jak uvádí Husár: „Trestný poriadok nevypočítava dôvody odvolania, ani ich nijak neobmedzuje.“¹⁰⁴ Důvodem odvolání byla nesprávnost rozsudku v každém směru. Odvolatel mohl v odvolání neomezeně uvést jakýkoli důvod, pokud jej považoval za takový, který ho nějakým způsobem poškodil.

Jak uvádí Musil: „Odvolání se tak stalo podnětem k všestrannému přezkoumávání rozsudku, neboť odvolací soud, nezamítl-li odvolání z formálních důvodů, byl povinen přezkoumat správnost všech výroků rozsudku, proti nimž mohl odvolatel podat odvolání, přičemž byl povinen pečovat o odstranění těch vad řízení, které mohly způsobit nesprávnost těchto výroků (revizní princip).“¹⁰⁵

Odvolání bylo založeno na apelačním principu, který obsahoval prvky kasace. Pojem apelace a kasace jsem již vysvětlila v první kapitole. Prvky kasace u odvolání spočívaly v tom, že rozsudek soudu prvního stupně byl obligatorně zrušen pro neúplné skutkové zjištění a věc byla vrácena soudu prvního stupně k opětovnému projednání a rozhodnutí.¹⁰⁶ Odvolací soud tedy mohl:

1. odvolání zamítnout,
2. také mohl napadený rozsudek zrušit a sám rozhodnout,
3. pokud byla skutková zjištění tak nedostatečná, tak mohl nařídít nové projednání a rozhodnutí věci.

Odvolacím soudem, který rozhodoval o rozsudcích, ve kterých rozhodoval okresní soud jako soud prvního stupně, byl soud krajský. Proti rozsudkům krajského soudu jako soudu prvního stupně rozhodoval Nejvyšší soud. Tento trestní řád tedy

¹⁰² Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 129

¹⁰³ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 24

¹⁰⁴ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 129

¹⁰⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 797 dole – 798 nahoře

¹⁰⁶ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 135

upravoval trestní řízení jako dvojinstanční. Přezkoumávat správnost rozsudku, jenž byl napaden odvoláním, bylo možné buďto v neveřejném zasedání nebo na veřejném zasedání. Odvolací soud po přezkoumání správnosti rozsudku buď rozhodl ve věci sám a nebo, pokud existoval důvod, učinil rozhodnutí, které by jinak učinil již na neveřejném zasedání. Již tehdy se uplatňovala zásada zákazu reformace in peius a beneficia cohaesionis.

Tento trestní řád obsahoval také stížnost – jako řádný opravný prostředek proti usnesení státního a okresního prokurátora a státního a okresního soudu, pokud to zákon připouštěl. Zde byla přípustná i autoremedura.

Mimořádné opravné prostředky tvořila stížnost pro porušení zákona – tu mohl podat pouze generální prokurátor u Nejvyššího soudu proti pravomocnému rozhodnutí prokurátora nebo soudu.

Dále to byla *obnova řízení* – ta byla přípustná jen tehdy, vyšly-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly mít za následek jiné rozhodnutí o vině a trestu.

Další změnu znamenal **zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)**, který nabyl účinnosti 1. 1. 1957: „v němž kasační prvky byly podstatně posíleny“¹⁰⁷, i když ne tak zásadní. O posílení kasačních prvků hovoří ve své knize i Husár, který uvádí: „Až trestný poriadok z roku 1956 posilnil výraznejšie kasační prvky v odvolání.“¹⁰⁸ Jednalo se pouze o posílení revizního principu a to nejen u odvolání, kde apelační princip byl zcela zrušen a nahrazen principem kasačním¹⁰⁹, ale i na další opravné prostředky s výjimkou obnovy řízení.

Odvolací soud tak byl zpravidla povinen napadený rozsudek zrušit a přikázat věc k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně. Také došlo k rozšíření okruhu osob, které měly právo podat odvolání ve prospěch obviněného. Rovněž byla prodloužena lhůta k podání opravného prostředku. Odvolací soud byl oprávněn vrátit věc v některých případech až do stadia přípravného řízení. Také byla nově upravena ustanovení, podle kterých nemohl odvolací soud rozhodovat sám, ale musel věc

¹⁰⁷ Růžek, A.: Československé trestní řízení, Panorama, Praha 1982, s. 268 dole

¹⁰⁸ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 9

¹⁰⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, s. 799

vrátit k projednání soudu prvního stupně.¹¹⁰ Rovněž zůstala zachována zásada dvojinstančnosti, což znamenalo, že Nejvyšší soud nemohl v žádném případě projednávat a rozhodovat věc jako soud prvního stupně. Soustavu soudů tvořil soud okresní, krajský a Nejvyšší soud. Jako soud prvního stupně jednal a rozhodoval okresní soud, opravným soudem tedy soudem druhého stupně byl soud krajský. Pokud věc projednával krajský soud jako soud prvního stupně, o opravném prostředku rozhodoval Nejvyšší soud. I nadále bylo jediným řádným opravným prostředkem proti rozsudku odvolání. Odvolání bylo možné podat proti jakékoliv nesprávnosti rozsudku a důvody pro jeho podány nebyly zákonem omezené ani vymezené. Řízení i nadále zůstalo dvojinstanční. Pipek uvádí myšlenku, že: „uplatnění kasace posiluje pocit zodpovědnosti soudů prvního stupně.“¹¹¹

Další opravné prostředky – tedy stížnost, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení byly tímto trestním řádem upraveny šířeji a podrobněji.

Další změnu znamenal **zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)**, který upevnil revizní princip u opravného řízení.

Opravné řízení v souladu s tehdejší politickou situací bylo budováno na obecných zásadách socialistického trestního řízení. Cílem bylo zvýšit záruky, aby rozhodnutí byla v souladu s požadavky tzv. socialistické zákonnosti. Tomu odpovídala i konstrukce. Snahou bylo minimalizovat nedostatky v průběhu trestního řízení, ale i při sebevětší důkladnosti neexistovala záruka, že rozhodnutí, které soud vydal, odpovídalo skutečnému stavu věci. „Činnost soudce, prokurátora, vyšetřovatele i vyhledávacího orgánu, kteří často objasňují krajně spletité okolnosti trestního řízení a posuzují celou řadu značně složitých právních otázek, je velmi obtížná.“¹¹²

Z výše uvedeného vyplývá, že i při sebevětší snaze se mohou vyskytnout nesprávná a nespravedlivá rozhodnutí. Proto existovala možnost, aby tato rozhodnutí byla přezkoumána v rámci opravného řízení.

Teorie již tehdy rozlišovala bezprostřední, všeobecný a širší účel trestního řízení, jež zůstaly zachovány i v dnešní teorii.

¹¹⁰ Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 144

¹¹¹ Pipek, J.: *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 27 nahofe

¹¹² Růžek, A.: *Československé trestní řízení*, Panorama, Praha 1982, s. 258 dole

Přezkoumávání rozhodnutí byl dáván velký význam. Cituji: „Přezkoumávání rozhodnutí orgánů prvního stupně má veliký politický a výchovný význam.“¹¹³ Stejný názor vyslovil i Husár: „Prieskumnou činnosťou súdov druhej stolice zvyšuje sa i autorita súdnych rozhodnutí.“¹¹⁴ Orgány druhého stupně tedy prováděly kontrolu rozhodnutí orgánů prvního stupně a také sjednocovaly judikaturu.

Soudnictví mělo být zárukou občanům, že jejich práva jako účastníků trestního procesu budou respektována a porušení jejich zákonných práv bude zjištěno a napraveno. Také, že nikdo nebude bezdůvodně uznán vinným, ukládané tresty budou přiměřené a pachatelé trestných činů neuniknou trestní odpovědnosti.

Pro opravné řízení platila zásada, že mělo být přípustné v co nejširší míře osobám zúčastněným na trestním řízení i veřejnosti jak formou, tak i svým obsahem. V této zásadě byl spatřován: „hluboký demokraticismus úpravy opravných prostředků v československém socialistickém trestním řízení.“¹¹⁵ Stejný názor zastával i Pipek, cituji: „Typickým znakem současné právní úpravy je jeho široká demokratičnost, která činí odvolání přístupné a srozumitelné širokým vrstvám občanů.“¹¹⁶

Opravné řízení bylo možné zahájit procesním úkonem oprávněné osoby, která se domáhala přezkoumání rozhodnutí soudu, prokurátora, vyšetřovatele nebo vyhledávacího orgánu pouze na základě důvodů vyjmenovaných v zákoně. Byly známy tyto opravné prostředky: odvolání, stížnost, odpor, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení.

Věda trestního procesu je i nadále členila na dvě základní skupiny a to na řádné opravné prostředky a mimořádné opravné prostředky.

1. Řádné opravné prostředky – proti rozhodnutí, které nabylo právní moci, tedy odvolání, stížnost a odpor jako zvláštní druh opravného prostředku proti trestnímu příkazu, jehož podáním se trestní příkaz zrušil.

2. Mimořádné opravné prostředky – bylo možné je uplatnit až když rozhodnutí nabylo právní moci. Klasicky to byla obnova řízení a stížnost pro porušení zákona.

¹¹³ Růžek, A.: Československé trestní řízení, Panorama, Praha 1982, s. 260 nahore

¹¹⁴ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 15 nahore

¹¹⁵ Růžek, A.: Československé trestní řízení, Panorama, Praha 1982, s. 260 uprostřed

¹¹⁶ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 123 dole

Mimofádné opravné prostředky byly považovány za výjimečné opatření, protože změna pravomocných rozhodnutí byla v rozporu se zásadou obecné závaznosti, nevratnosti a bezpodmínečné vykonatelnosti takových rozhodnutí, která byla jednou z podmínek **autority soudní moci**.

Opravné prostředky se podle rozsahu přezkoumávaného rozhodnutí dělily na ty, kde se jednalo o přezkoumání **revizní** a ty, kde **revizní princip uplatněn nebyl**. Znamená to tedy, že orgán, který přezkoumával napadené rozhodnutí, přezkoumával rozhodnutí ve všech směrech a v celém jeho rozsahu, nebo se omezil jen na tu část rozhodnutí, proti které oprávněná osoba podala opravný prostředek.

Revizní princip se dělil na:

a) úplný

přezkumná povinnost se vztahovala na celé rozhodnutí, na výroky ohledně všech osob, které jím byly dotčeny, i když se opravný prostředek týkal jen jedné z nich,

b) omezený

- přezkumná povinnost se vztahovala jen na část rozhodnutí, týkající se osoby, ohledně které byl opravný prostředek podán.

Podle způsobu vyřizování opravných prostředků:

a) princip apelační,

b) princip kasační – oba tyto pojmy jsem již vysvětlila výše.

Opravné řízení bylo vybudováno na principu kasačním na rozdíl od trestního zákona z roku 1950, který byl vybudován na principu apelačním.

Kasační princip byl ale postupně doplněn principem apelačním, tedy se jednalo o kasační princip s prvky apelace, a to až do roku 2001. Po celou dobu se neustále mezi odbornou veřejností hovořilo o potřebě změny – tedy na princip apelační.

Samozřejmě, že opravné prostředky se také dělily podle toho, zda měly odkladný (suspenzivní) účinek nebo byly bez tohoto účinku.

Poslední dělení bylo podle toho, jaké účinky opravné prostředky vyvolávaly. Tedy opravné prostředky *s účinkem devolutivním* – o opravných prostředcích rozhoduje orgán jiný, *bez tohoto účinku* – o opravném prostředku rozhoduje orgán,

který jej vydal. Pipek zastával názor, že „devolutivní účinek u odvolání svědčí, jak kasačnímu, tak zásadně i apelačnímu principu.“¹¹⁷

V devadesátých letech již byla definice opravného řízení poněkud jiná a to na základě postupných změn, ke kterým docházelo ve společnosti. Cítuji: „Opravné řízení se zahajuje procesním úkonem, jímž osoby k tomu oprávněné se domáhají přezkoumání rozhodnutí soudu, státního zástupce, vyšetřovatele nebo policejního orgánu z důvodů uvedených v zákoně. Tento procesní úkon se nazývá opravným prostředkem.“¹¹⁸

Nyní se již dostávám k právní úpravě **odvolání**. Odvolání bylo vybudováno na několika důležitých rysech:

1. bylo přípustné proti všem rozsudkům soudu prvního stupně,
2. právo odvolat se bylo poskytováno širokému okruhu osob,
3. rozsudek musel být osobám, které byly výroky přímo dotčeny doručen nebo jejich právním zástupcům,
4. lhůta pro podání odvolání byla osm dní od doručení rozsudku,
5. odvolání bylo zbaveno zbytečného formalismu, mělo být jednoduché a srozumitelné,
6. oprávněným osobám bylo dáno oprávnění vzít odvolání zpět nebo se jej vzdát,
7. platil zákaz reformationis in peius. Úprava tohoto zákazu byla několikrát změněna na základě jednotlivých trestních řádů. Zákonem č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) byl zákaz rozšířen na výrok o vině a na výrok o náhradě škody – souviselo to se zavedením apelačního systému v odvolání. K další změně došlo zákonem č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), kde byl zákaz reformace zúžen jen na trest. Jak uvádí Baláš: „Stalo se tak podle mého soudu zřejmě proto, že do rozhodování o odvolání byl zaveden systém revizně kasační.“¹¹⁹

Zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) byla v podstatě převzata předcházející úprava s tím, že došlo k prolomení zákazu reformace v trestu podle § 254 odst. 2 tr. řádu, v případě, že: „po zrušení rozsudku

¹¹⁷ Pipek, J.: *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 127 nahofe

¹¹⁸ Růžek, A.: *Trestní právo procesní – 3. přepracované vydání*, Univerzita Karlova, Praha 1996, s. 101 dole

¹¹⁹ Baláš, O.: *K zákazu reformatio in peius v československém trestním právu*, *Socialistická zákonnost* 7 – 8/ 1970, s. 447

k odvolání podanému jen ve prospěch obžalovaného soud uznal obžalovaného vinným těžším trestným činem na podkladě nově vyšlých skutečností.¹²⁰

Odvolání bylo vybudováno na revizním principu – tedy byla zde možnost přezkoumat rozsudek na podkladě odvolání – všestranně, tzn., že odvolací soud přezkoumal všechny výroky, proti nimž mohl odvolatel podat odvolání, a také správnost postupu řízení, které předcházelo napadenému rozsudku. Jak uvádí Fajstavr: „Podle mého názoru není v zásadě vyloučeno, aby obžalovaný mohl podat odvolání i proti zprošťujícímu rozsudku, jestliže se tak může domáhat příznivějšího posouzení z hlediska důvodů zproštění obžaloby.“¹²¹

Shodně byl tento názor vyjádřen v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, které bylo uveřejněno pod č. 68/1978 Sb. rozh., citují: „Z podnětu odvolání obviněného podaného proti odsuzující části rozsudku je odvolací soud povinen podle § 254 odst. 1 tr. řádu přezkoumat i zprošťující část rozsudku, pokud obviněný byl zproštěn z důvodu, který je pro něj méně příznivý než jiný důvod uvedený v § 226 tr. řádu.“¹²² Husár tvrdí, že revizní povinnost odvolacího soudu je předurčena osobou, která podává odvolání. Tento omezený revizní princip tedy nevyvolává, kromě osoby, která je výrokem přímo dotknuta, přezkoumávání rozhodnutí jako celku, ale pouze jeho určité části.¹²³

Revizní princip byl doplněn principem *beneficia cohaesionis*, který znamenal změnu rozsudku ve prospěch osoby, která odvolání nepodala, ale prospíval jí důvod, pro který byl změněn rozsudek osobě, v jejíž prospěch byl podán. Jak uvádí Císařová: „Zásada *beneficia cohaesionis* je zvláštním doplňkem revizního principu. Uplatňuje se jen tehdy, není-li možné změnit rozhodnutí (resp. jeho část) na základě revizního principu.“¹²⁴ Fajstavr s Pipkem k tomuto uvádějí: „Zákaz reformace *in peius* je motivován snahou umožnit použití opravného prostředku jako jedné z významných záruk zjištění objektivní pravdy co nejširšímu počtu osob, aniž by tu byla obava,

¹²⁰ Baláš, O.: K zákazu *reformatio in peius* v československém trestním právu, Socialistická zákonost 7 – 8/1970, s. 448 nahůře

¹²¹ Fajstavr, L.: K některým otázkám revizního principu § 254 odst. 1 tr. ř. v odvolacím řízení, Socialistická zákonost 8/1984, s. 457

¹²² Fajstavr, L.: K některým otázkám revizního principu § 254 odst. 1 tr. ř. v odvolacím řízení, Socialistická zákonost 8/1984, s. 457

¹²³ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 266

¹²⁴ Císařová, D.: K některým otázkám použití *beneficia cohaesionis*, Socialistická zákonost 2/1960, s. 104

že svým odvoláním dají podnět ke zhoršení situace své nebo osoby, v jejíž prospěch odvolání podaly."¹²⁵ Revizní princip i zásada beneficium cohaesionis znamenala podle Pipka další rozšíření obligatorní přezkumné činnosti odvolacího soudu. Rovněž je považoval za prosazení zásady oficiality do řízení u odvolacího soudu proti zásadě dispoziční, která se uplatňovala při podání odvolání.¹²⁶

Nyní k apelačnímu principu a kasačnímu principu. „Odvolání je novým typem řádného opravného prostředku proti rozsudku, vytvořeným spojením prvků kasačních a apelačních.“¹²⁷ Husár uvádí, že sloučení těchto zásad není pouze mechanické a bezduché, ale představuje „organické sklíbenie týchto prvkov tak, aby vytvorili typ opravného prostriedku harmonicky spájajúceho pozitívne vlastnosti kasácie a apelácie, ktorého charakter najlepšie vyhovuje súčasnému stavu vývoja našej spoločnosti a zároveň predstavuje aj prvok progresívny.“¹²⁸

Podle důvodové zprávy nemělo řízení před odvolacím soudem nahrazovat hlavní líčení ani jej opakovat. Cílem mělo být přezkoumání správnosti a zákonnosti rozsudku soudu prvního stupně. Touto problematikou se šířeji zabýval Růžek ve svém článku, kde podrobně rozvedl úpravu odvolání z roku 1958, které bylo vybudováno na principu apelačním. Zde uvádí, že na základě apelačního principu měl odvolací soud rozhodovat zpravidla sám a mohl se přitom odchýlit od skutkového stavu, který zjistil soud prvního stupně. Článek byl reakcí na stále silící názory, že odvolání by mělo být opět vybudováno na apelačním principu.

Růžek zde poukazuje na výhody a nevýhody apelačního principu. Jako výhodu uvádí, že apelační princip přispíval k urychlení průběhu trestního řízení.

Za nevýhody považoval: zkrácení práva obžalovaného na obhajobu. Argumentoval, že rozhodnutí odvolacího soudu je konečným a obžalovaný nemá možnost podat řádný opravný prostředek proti rozhodnutí odvolacího soudu. Tím je zkrácen o jednu řádnou instanci a odvolací soud se tak stává první a vlastně poslední instancí. Pipek uvádí, že nevýhodou apelačního principu je skutečnost, že je zde vyloučena možnost přímé kontroly jednání před odvolacím soudem. Uvádí, že:

¹²⁵ Fajstavr, L., Pipek, J.: K problematice beneficium cohaesionis podle československého trestního řádu, Socialistická zákonost 10/1977, s. 578

¹²⁶ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 130

¹²⁷ Růžek, A.: Československé trestní řízení, Panorama, Praha 1982, s. 270 dole

¹²⁸ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 153

„Rozšíření věcné příslušnosti krajských soudů jako soudů prvního stupně celou situaci dále zhoršilo. Veřejnosti, která se účastnila řízení u soudu prvního stupně je podstatná změna rozhodnutí u odvolacího soudu zpravidla těžko srozumitelná, protože důvody změny jí zůstávají utajeny.“¹²⁹ Růžek dále uvádí, že bylo rozhodováno na podkladech skutkového stavu, který byl na rozdíl od stavu zjištěného soudem prvního stupně podstatně změněn. Na základě toho, že soud odvolací v podstatě přebíral funkci soudu prvního stupně – jednalo se tedy o nové hlavní líčení. „Tím se těžiště rozhodovací činnosti přenáší na odvolací soud a rozsudky soudu prvního stupně nabývají charakteru předběžných rozhodnutí.“¹³⁰ Což může ve svém výsledku znamenat nižší autoritu rozhodnutí soudu prvního stupně. K tomuto vyjádřil Pipek zcela opačný názor: „Pokud se jedná o autoritu soudů prvního stupně, nedomnívám se, že by otázka kasačního nebo apelačního principu měla na jejich autoritu podstatný vliv.“¹³¹

Z toho tedy vyplývá, že odvolání jakožto jediný řádný opravný prostředek proti rozsudku byl vybudován smíšením principů kasačního a apelačního, přičemž princip kasační byl princip určující, jenž byl modifikován principem apelačním.¹³²

Osoby oprávněné podat odvolání

1. nejširší oprávnění měl prokurátor

- který jej mohl podat jak ve prospěch, tak v neprospěch obžalovaného, i proti vůli obžalovaného a také ve prospěch i neprospěch poškozeného a zúčastněné osoby. Později na základě novelizace již tato osoba nebyla nazývána prokurátorem, ale **státním zástupcem**, což vyplývá ze zákona o státním zastupitelství (zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství).

2. obžalovaný

- v jeho prospěch mohli podat odvolání jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel a druh, pokud se jednalo o mladistvého – měl toto oprávnění také orgán pověřený

¹²⁹ Pipek, J.: *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 182 nahofe

¹³⁰ Růžek, A.: *Je třeba nově upravit odvolání proti rozsudkům v trestních věcech?*, Socialistická zákonost 7 – 8/1970, s. 440

¹³¹ Pipek, J.: *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 166

¹³² Pipek, J.: *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 158 nahofe

péči o mládež. V zastoupení obžalovaného měly toto právo jeho obhájce a zákonný zástupce. Tak jako dnes se tyto osoby dělily na dvě skupiny:

- a) ty, které podávaly odvolání svým vlastním jménem, tedy měly samostatné odvolací právo,
- b) ty, které jej podávaly v zastoupení obžalovaného, ty neměly samostatné odvolací právo.

3. zúčastněná osoba

- za ni mohl podat odvolání její zákonný zástupce, pokud nebyla způsobilá k právním úkonům nebo zmocněnec, který jednal jejím jménem, ale nemohl jej podat proti její vůli, respektive vůli zákonného zástupce.¹³³

4. poškozený

- za něj byl oprávněn podat odvolání zákonný zástupce nebo zmocněnec. Oproti trestnímu řádu z roku 1956 bylo již posíleno oprávnění poškozeného v tom smyslu, že mu bylo na základě zákona přiznáno právo podat odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně. O otázkách rozhodování soudu o náhradě škody se zabývala Čisařová.¹³⁴ Toto téma rozebírá ve svém článku i Šámal, který zde probírá konkrétní soudní rozhodnutí.¹³⁵ Na tento článek reagoval Jelínek, kde uvedl několik svých poznámek a názorů.¹³⁶

Předmět odvolání

Byly jím všechny rozsudky soudu prvního stupně (tedy odvolání se podávalo proti rozsudkům okresního soudu, vojenského obvodového soudu, jakož i krajského nebo vyššího vojenského soudu jako soudu prvního stupně). Od roku 1994¹³⁷ již vojenské soudy nebyly součástí soustavy obecných soudů, tzn., že právní úprava se změnila v tom smyslu, že odvolání bylo možné podat proti rozsudku okresních soudů a krajských soudů jako soudů prvního stupně.

Předmětem odvolání mohly být:

¹³³ Husár, E.: *Odvolaie v československom socialistickom trestom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1981, s. 210

¹³⁴ Čisařová, D.: *K některým otázkám adhesního řízení*, Socialistická zákonost 3/1958, s. 160 – 164

¹³⁵ Šámal, P.: *K rozhodnutí o náhradě škody v odvolacím řízení*, Socialistická zákonost 5/1989, s. 266 – 268

¹³⁶ Jelínek, J.: *K rozhodování o náhradě škody v trestním řízení*, Socialistická zákonost 6/1989, s. 317 – 321

¹³⁷ *Vojenské soudy byly součástí soustavy obecných soudů do 31. 12. 1993.*

1. všechny výroky rozsudku,
2. okolnost, že takový výrok nebyl učiněn,
3. řízení, které předcházelo rozsudku, které mohlo způsobit, že výrok byl nesprávný nebo že chyběl.

Odvolání nebylo možné podat proti odůvodnění rozsudku.

Prokurátor, později státní zástupce, zastupoval zájmy státu, měl být nezájatý a nestranný. Oproti současné platné právní úpravě § 249 tr. řádu – neměl státní zástupce povinnost uvádět v podaném odvolání, zda jej podává, byť zčásti ve prospěch či neprospěch obžalovaného. Právní úprava obžalovaného a dalších oprávněných osob byla stejná jako nyní.

Důvody odvolání se jako v současné platné právní úpravě dělily na odvolání podané:

1. pro nesprávnost výroku rozsudku:
 - a) vady skutkové – jednalo se zejména o nesprávná skutková zjištění, což se projevilo v nesprávném právním posouzení,
 - b) vady hmotně-právní – vycházely jednak z vadných skutkových zjištění, ale i v případě, že skutková zjištění byla správná, mohl je soud prvního stupně špatně posoudit,
 - c) vady procesně-právní – byly takové, které odporovaly předpisům procesního práva, tedy trestního řádu,¹³⁸
2. proto, že výrok nebyl učiněn, ačkoli podle povahy projednávané věci měl být součástí rozsudku. Touto problematikou se zabýval Fajstavr, který zdůraznil, že názory k výkladu ustanovení § 259 odst. 2 tr. řádu se různí a podotkl, že: „V praxi soudů dochází někdy k nejednotným názorům na výklad pojmu „chybějící“ nebo „neúplný výrok“, ale také na otázku, jak takovou vadu napadeného rozhodnutí napravit.“¹³⁹

¹³⁸ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 174

¹³⁹ Fajstavr, L.: K problematice chybějícího a neúplného výroku rozhodnutí napadeného odvoláním nebo stížností pro porušení zákona, Socialistická zákonost 10/1981, s. 598

3. pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, pokud toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí.

Podání odvolání

- podávalo se u soudu proti jehož rozsudku odvolání směřovalo,
- forma nebyla předepsána, muselo být z konkrétního podání jasné, že odvolatel odporuje rozsudku,
- lhůta byla osmidenní a začínala běžet od doručení opisu rozsudku,
- podané odvolání mělo odkladný účinek,
- pokud bylo podáno jen poškozeným nebo zúčastněnou osobou, ostatní části rozsudku byly vykonatelné,
- ten, kdo podal odvolání mohl jej vzít zpět výslovným prohlášením, než se odvolací soud odebral k závěrečné poradě,
- samozřejmě, že se odvolatel mohl výslovným prohlášením vzdát práva k odvolání. Nestačilo pouhé konkludentní jednání, tento projev musel být výslovný. Nebylo možné, aby se tohoto práva vzdal před vyhlášením rozsudku.

I přestože se odvolání podávalo u soudu, který rozhodoval v prvním stupni, tento soud o odvolání nerozhodoval. Nepřípustná byla autoremedura. Cílem bylo pouze dát stranám trestního řízení prostor, aby se mohly vyjádřit k rozsudku. Odvolací řízení poté probíhalo před soudem odvolacím. Odvolací soud měl ve vztahu k soudům prvního stupně v odvolacím řízení dva základní úkoly a to zejména odhalování chyb v rozhodnutích soudů prvního stupně a zároveň dohlížet na zvyšování odborné kvalifikace soudců soudů prvního stupně.¹⁴⁰

V letech 1981 – 1990 to byly tyto soudy:

1. nadřízený krajský soud – o odvolání proti rozsudku okresního soudu,
2. nejvyšší soud republiky – o odvolání proti rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně,
3. Nejvyšší soud Československé socialistické republiky – o odvolání proti rozsudku vyššího vojenského soudu jako soudu prvního stupně.¹⁴¹

¹⁴⁰ Pipek, J.: *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 168

¹⁴¹ Růžek, A.: *Československé trestní řízení*, Panorama, Praha 1982, s. 281

Od roku 1991 to byly tyto soudy:

A) Rok 1990-1993

1. nadřazený krajský soud – ten rozhodoval o odvolání proti rozsudku okresního soudu (vojenského obvodového soudu),
2. nadřazený vrchní soud – ten rozhodoval o odvolání proti rozsudku krajského soudu nebo vyššího vojenského soudu jako soudu prvního stupně.

B) Rok 1994 a následující

1. nadřazený krajský soud – o odvolání proti rozsudku okresního soudu,
2. nadřazený vrchní soud – o odvolání proti rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně.

Mezi hlavní zásady, které se uplatňovaly při rozhodování odvolacího soudu patřily:

a) *revizní princip*

- odvolací soud byl povinen přezkoumat všechny výroky rozsudku, proti kterým odvolatel podal odvolání,
- také byl povinen přezkoumat správnost každého jednotlivého výroku rozsudku ze všech hledisek, tedy i z těch, která odvolatel v podaném odvolání neuplatňoval,
- přezkoumat správnost postupu řízení, které rozsudku předcházelo. Jak uvádí Husár, citují: „prihliada i k chybám, ktoré neboli odvolaním vytýkané.“¹⁴²

b) *zákaz reformace in peius*

- považoval Husár za významnou záruku pro dosažení účelu trestního řízení,¹⁴³
- znamenal, že odvolací soud nebyl oprávněn uložit obžalovanému těžší trest, než jaký mu byl uložen rozsudkem soudu prvního stupně, tedy se jednalo o záruku, že nedojde ke zhoršení postavení osob, jenž podaly odvolání.

¹⁴² Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 264

¹⁴³ Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 296

- netýkal se výroku o ochranném opatření, protože se nejednalo o otázku trestu.
- c) *zásada beneficium cohaesionis*
- byla vyjádřena v § 261 tr. řádu, byla určitým doplňkem omezeného revizního principu,
 - soud tedy rozhodl ve prospěch osob, které sice odvolání nepodaly, ale prospíval jim důvod, podle kterého rozhodl odvolací soud ve prospěch toho obžalovaného, který jej podal. Týkalo se to nejen spoluobžalovaných, ale i zúčastněné osoby. Byla považována za průlom do nezměnitelnosti rozsudku v tom smyslu, že odvolací soud mohl rozhodnout i o části rozsudku, která již byla pravomocná a přestože proti této části nebylo odvolání podáno.
- d) *zásada procesní ekonomie*
- odvolací soud tedy zrušil pouze ty části rozsudku, které byly vadné. Citují: „tj., jen na část rozsudku týkajícího se jednoho z několika obžalovaných, o nichž se rozhodlo tímž rozsudkem, nebo jen některého výroku.“¹⁴⁴ Bylo to možné pouze tehdy, bylo-li možné vadnou část napadeného rozsudku oddělit od ostatních.
- e) *který soud a v jakém složení*
- projednává a rozhoduje věci, které byly odvolacím soudem vráceny k novému projednání v prvním stupni. Odvolací soud byl oprávněn nařídít, aby věc projednal a rozhodl soud prvního stupně v jiném složení senátu anebo, aby ji projednal a rozhodl jiný soud téhož druhu a téhož stupně v jeho obvodu, což upravoval § 288 tr. řádu.¹⁴⁵

Snahy o zásadní změnu opravných prostředků, zejména odvolání, se objevovaly již od počátku devadesátých let 20. století.

V roce 1995 byla sestavena patnáctičlenná rekodifikační komise, která zpracovala rámcový přípravný materiál. Ten bylo možné považovat za podklad

¹⁴⁴ Růžek, A.: *Trestní právo procesní – 3. přepracované vydání*, Univerzita Karlova, Praha 1993, s. 165

¹⁴⁵ Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1981, s. 299 dole

pro zamýšlenou rekodifikaci. Obsahoval paragrafové znění, některá ustanovení měla i více alternativ a rovněž obsahoval důvodovou zprávu.

Vantuch publikoval názor, že rekodifikační komise by měla provést rozsáhlou komparativní studii kontinentálního a anglosaského systému a inspirovat se některým z modelů, který by byl pro Českou republiku nejlepší. Dále uvedl, že pokud by se myšlenka komparativní studie nezdála být vhodnou, přichází v úvahu tyto modely, citují: „ 1. kontinentální model v podobě existující v ČR,

2. anglosaský model (respektive model převažující v USA),
3. současný kontinentální model s prvky anglosaskými (zejména posílení kontradiktornosti řízení – ten je obsažen v podkladu komise),
4. současný anglosaský model s prvky kontinentálními.“¹⁴⁶

Všechny novely trestního řádu od roku 1996 neřešily zásadní otázky: „jako např. omezení revizního principu v odvolání, respektive jeho nahrazení povinností soudu zabývat se jen vytýkanými nedostatky.“¹⁴⁷ U opravných prostředků bylo v návrhu uvedeno, že je třeba ponechat poměr mezi apelačním a kasačním principem. U odvolání bylo navrženo zrušení revizního principu a u stížnosti zněl návrh – omezit revizní princip. Dále v návrhu zaznělo, že je třeba vytvořit nový opravný prostředek – dovolání, které by mělo být obdobou dovolání v občanském soudním řádu.

Materiál zpracovaný jako legislativní záměr nové kodifikace nebyl nakonec ani vládou projednán. Další názor vyslovil ve svém příspěvku Kučera: „V odvolacím řízení by měl být revizní princip omezen jen na případy závažného porušení zákona.“¹⁴⁸

I rok 1997 zaznamenal řadu diskuzí o změně právní úpravy opravných prostředků. Snad nejrozsáhleji se návrhem nové úpravy zabýval kolektiv autorů, který publikoval článek v Právních rozhledech.¹⁴⁹ Podrobně zde popisují stávající právní úpravu opravných prostředků a v jedné z částí i odvolání a také právní úpravu v jiných demokratických státech a samozřejmě také jednotlivými návrhy de lege ferenda. Zejména hovoří o potřebě stanovit povinnost státního zástupce opatřovat

¹⁴⁶ Vantuch, P.: Ke koncepci rekodifikace trestního řízení, *Trestní právo* 5/19 96, s. 6

¹⁴⁷ Kučera, P., Rizman, St., Teryngel, J.: K rekodifikaci trestního řádu, *Trestní právo* 1/1996, s. 5

¹⁴⁸ Kučera, P.: Rekodifikace po roce, *Trestní právo* 11/1996, s. 3

¹⁴⁹ Sotolář, A., Šámal, P., Sovák, Z.: K řízení o opravných prostředcích v trestních věcech, *Právní rozhledy* 5/1997, s. 232 – 244

důkazy v neprospěch obviněného, ale i ty, které svědčí v jeho prospěch a to v průběhu hlavního líčení a ne v řízení odvolacím. Dále, že nová koncepce trestního řízení by měla spočívat na aktivitě stran. Rovněž vyjádřili myšlenku, že v novém procesním kodexu pak bude: „nezbytné, co nejlépe vyjádřit povahu, smysl a účel tohoto řízení, zvláště pokud jde o řízení o odvolání.“¹⁵⁰

Poměrně rozsáhlou část věnovali otázce kasace a apelace u opravných prostředků. V České republice byl upřednostňován kasační princip, který byl zaveden podle sovětského vzoru a nově bylo navrhováno zavedení apelačního principu. Na toto reagovali někteří odborníci, že: „Je třeba zdůraznit, že extrémní posilování apelačních prvků vede k podobné situaci jako ve Švédsku, kdy je v odvolacím řízení opakováno soudní přelíčení podle v podstatě totožných ustanovení.“¹⁵¹

Objevily se tak názory, že by bylo vhodné v rámci rekodifikace upravit odvolací řízení na kombinaci apelačního a kasačního principu. Snaha byla směřována tak, aby odvolací soud mohl o rozsudku soudu prvního stupně rozhodnout na základě důkazů, které jsou nezbytné pro rozhodnutí a které by si sám opatřil. Pouze ve výjimečných případech měl vrátit věc k doplnění soudu prvního stupně. „Kasace by po provedení důkazů nutných k věcně správnému rozhodnutí o odvolání měla přicházet v úvahu jen tehdy, když důkazy provedené před soudem prvního stupně nebudou vůbec podávat obraz o skutkovém stavu nebo nové důkazy navrhované stranami by mohly zcela změnit zjištěný skutkový stav.“¹⁵²

Odvolací soud měl mít oprávnění provést i takové důkazy, které nenavrhl žádná strana trestního řízení. Návrh také obsahoval ustanovení, že odvolací soud by mohl vrátit věc soudu prvního stupně tehdy, když by některá ze stran navrhla provedení takových důkazů, které by jinak znamenaly povolení obnovy řízení.

Zachováno mělo být ustanovení, na základě kterého by soudu zůstalo oprávnění vrátit věc státnímu zástupci ve výjimečných případech.

Diskusi také vyvolala otázka, zda ponechat revizní princip u odvolání či nikoliv. Za výhodu revizního principu bylo považována poměrně široká možnost

¹⁵⁰ Sotolář, A., Šámal, P., Sovák, Z.: K řízení o opravných prostředcích v trestních věcech, Právní rozhledy 5/1997, s. 232

¹⁵¹ Sotolář, A., Šámal, P., Sovák, Z.: K řízení o opravných prostředcích v trestních věcech, Právní rozhledy 5/1997, s. 238 uprostřed

¹⁵² Sotolář, A., Šámal, P., Sovák, Z.: K řízení o opravných prostředcích v trestních věcech, Právní rozhledy 5/1997, s. 240 nahore

přezkoumání rozsudku, aniž by jej obviněný odůvodnil, což bylo výhodné pro obviněného. Omezený revizní princip byl upraven v § 254 odst. 1 tr. řádu a znamenal povinnost odvolacího soudu přezkoumat jednak všechny výroky napadeného rozsudku, z hlediska zákonnosti a odůvodněnosti, rovněž přezkoumání výroků z hlediska vad právních a skutkových, hmotně-právních i procesně-právních a také správnost postupu řízení, které napadenému rozsudku předcházelo.

Bylo poukázáno na skutečnost, že omezený revizní princip znamenal rozpor mezi teorií a praxí. Sotolář uvádí, že omezený revizní princip v praxi odporoval zásadě materiální pravdy a zjišťování skutkového stavu věci a také spravedlivému rozhodnutí věci.¹⁵³ V rámci rekodifikace tak bylo navrhováno opuštění revizního principu odvolacího řízení. Musil uvádí, cituji: „Je doporučováno omezení revizního principu tak, aby odvolací orgán nebyl povinen přezkoumávat ty výroky rozhodnutí, které nebyly napadeny opravným prostředkem.“¹⁵⁴

Další navrhovanou změnou bylo zavedení jednoznačného a přesného vymezení odůvodnění v podaném odvolání, tedy, které výroky jsou konkrétně odvolatelem napadány.

Naopak princip beneficium cohaesionis byl považován za potřebný a v návrhu byl zastáván názor, že je nutné jej zachovat.

Návrhy na novelizaci opravných prostředků a především odvolání začaly sílit v roce 2000. Přípravy na rekodifikaci začaly vrcholit.

Opět se začíná hovořit o nutnosti posílení apelačního principu a oslabení kasace v odvolacím řízení a rovněž o omezení revizního principu. Nový návrh trestního řádu obsahoval i nový mimořádný opravný prostředek – dovolání, které mělo směřovat proti pravomocným rozhodnutím soudů nebo státního zástupce ve věci samé a měl o něm rozhodovat Nejvyšší soud.

Ne všechny reakce na chystané změny byly pozitivní. Objevily se i tyto názory, cituji: „Nepopíráme, že značná část těchto změn se může pozitivně promítnout do trestního řízení, přispět k jeho zrychlení a větší efektivitě. Domníváme se však, že mohly být zakomponovány do stávajícího trestního řádu a nevyžadují tak radikální

¹⁵³ Sotolář, A., Šámal, P., Sovák, Z.: K řízení o opravných prostředcích v trestních věcech, Právní rozhledy 5/1997, s. 241

¹⁵⁴ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní, C. H. Beck, Praha 1999, s. 24

změnu trestního procesu, o níž nelze s přiměřenou jistotou říci, zda povede ke zkvalitnění a zrychlení řízení či k zahlcení soudů trestní agendou a kolapsu i tohoto úseku justice."¹⁵⁵

Aktuální se opět staly i připomínky České advokátní komory z roku 1998, která navrhovala pouhé omezení revizního principu a ne jeho zrušení v odvolacím řízení. Tento názor zastával i Mandák, cituji: „Mám zato, že nastiněná koncepce v této podobě je v podstatě přijatelná jak z obecného hlediska trestního soudnictví, tak i z pozice stran."¹⁵⁶ Česká advokátní komora rovněž doporučovala obligatorní obhajobu v odvolacím řízení, a to z toho důvodu, že od laika není možné očekávat, že bude schopen přesně formulovat odvolací důvody.¹⁵⁷ Mandák uvádí: „De lege ferenda je třeba odstranit dosavadní mezerovitou úpravu, která vyvolává výkladové obtíže. Je žádoucí vyjít ze zásady, že odvolání musí být v zákonem stanovené nebo alespoň soudem dodatečně určené lhůtě odůvodněno v rozsahu uvedeném v § 249 odst. 1 platného znění tr. řádu, a to nejen státním zástupcem, ale i ostatními stranami vždy i tehdy, jestliže mají obhájce (zmocněnce).“¹⁵⁸

V srpnu 2000 byl návrh novely trestního řádu zamítnut, ale v listopadu již byl předložen nový pozměněný návrh, který připravila vláda České republiky. Navrhované změny byly v odborných kruzích přijaty vcelku pozitivně. Hovořilo se o zrychlení a zlevnění trestního řízení. Cituji: „Zjednodušení odvolacího řízení spočívající v tom, že odvolací soud by měl přezkoumávat trestní věc pouze v rozsahu odvolání s tím, že zjištěné vady trestního řízení by napravoval sám bez vrácení věci k novému projednání prvostupňového soudu.“¹⁵⁹

2.4 Historický vývoj opravných prostředků – zejména odvolání (rok 2001)

V roce 2001 bylo schváleno tolik diskutované a očekávané nové znění trestního řádu – novela zák. č. 265/2001 Sb., která znamenala v oblasti opravných prostředků zásadní změny.

¹⁵⁵ Kučera, P., Rizman, St.: Zamyšlení nad některými úskalími novelizace trestního řádu, Trestní právo 5/2000, s. 3 nahofe

¹⁵⁶ Mandák, V.: Povinnost odůvodnit odvolání v trestních věcech, Bulletin advokacie 6 – 7/2000, s. 58

¹⁵⁷ Mandák, V.: Povinnost odůvodnit odvolání v trestních věcech, Bulletin advokacie 6 – 7/2000, s. 58

¹⁵⁸ Mandák, V.: Doručení odvolání ostatním přímo dotčeným stranám v trestním řízení, Bulletin advokacie 9/2000, s. 69

¹⁵⁹ Chmelík, J.: Novelizace trestního řádu a úvahy de lege lata, Trestní právo 3/2001, s. 4

U odvolání byl posílen apelační princip – tedy odvolání je od 1. 1. 2002 vybudováno na apelačním principu s prvky kasace. Další novinkou je, že státnímu zástupci byla nově uložena povinnost uvést v podaném odvolání, zda jej podává byť z části ve prospěch nebo neprospěch obviněného - § 249 odst. 2 tr. řádu, což má zásadní význam z hlediska zákazu reformace in peius. Také bylo nově upraveno odmítnutí odvolání, které z hlediska obsahu nesplňovalo zákonné náležitosti, které jsou uvedeny v § 249 tr. řádu. I další navrhovaná změna se uskutečnila – mám tím na mysli omezení revizního principu a zavedení principu vázanosti soudu podaným odvoláním, tedy vytýkanými nedostatky.

Jak se uvádí v důvodové zprávě, cituji: „když je zřejmé, že vytýkaný nedostatek má svůj původ v jiném výroku, než jaký je napadán, přezkoumá soud i správnost takového výroku.“¹⁶⁰ I nadále zůstal v platnosti princip beneficium cohaesionis a rovněž zákaz reformace in peius. Zákaz reformace in peius byl totiž novelizován novelou zák. č. 178/1990 Sb., s účinností od 1. 1. 1990. V roce 1993 byl novelou zák. č. 292/1993 Sb., rozšířen zákaz reformace in peius u rozsudku na jakoukoliv změnu, která byla v neprospěch obžalovaného, pokud probíhá odvolací řízení na základě podání, které podal odvolatel ve prospěch obžalovaného.

Rovněž bych ráda uvedla, že zamýšlené změny v oblasti opravných prostředků, zejména odvolání, zavedení nového opravného prostředku – dovolání, byly víceméně schváleny tak, jak byly navrhovány, i když ne na poprvé. Také názory odborníků na tyto změny nebyly jednotné a některé praktické zkušenosti ukazují, že ne vždy dochází k naplnění litery zákona.

K otázce, který z opravných systémů, tj. apelační či kasační, lépe vyhovuje potřebám trestního řízení, se vyjádřil Langer. Autor uvádí, že najít odpověď na tuto otázku je velmi těžké.¹⁶¹

Osobně se domnívám, že posílení apelačního principu bylo správné a bude znamenat zrychlení a zjednodušení odvolacího řízení, což znamená především posílení zásady procesní ekonomie, rychlosti a hospodárnosti řízení. Hospodárnost trestního řízení neznamena pouze úsporu nákladů a úsporu času, ale hlavně rychlost

¹⁶⁰ Důvodová zpráva k novele tr. řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.

¹⁶¹ Langer, P.: Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?, Trestněprávní revue 8/2006, s. 224

vydání pravomocného rozhodnutí, což má jistě vliv na individuální a generální prevenci.

Jak již uvedl Pipek: „Rychlost vydání rozhodnutí, jeho časová vzdálenost od spáchání trestného činu, bude též rozhodovat o kvalitě tohoto rozhodnutí z hlediska jeho skutkového základu. Čím delší doba uplyne, tím obtížněji se zjišťuje skutkový stav, neboť důkazy se zjišťují s postupujícím časem stále obtížněji, až se nakonec úplně ztratí.“¹⁶²

Přesto se vyskytují i opačné názory, které upřednostňují princip kasační před apelačním. Jedná se zejména o poznatky ze soudní praxe, kdy se při výzkumech zjistilo, že: „podle názoru okresních soudů je aplikace apelačního principu velmi sporadická, naopak odvolací senáty krajských soudů v Praze tvrdily, že k doplnění dokazování v odvolacím řízení pravidelně dochází.“¹⁶³ Tedy ze spisů se zjistilo, že není naplňován apelační princip s prvky kasace tak, jak jej uvádí zákon, ale že často dochází ke skutečnosti, že odvolací soud vrátí věc soudu prvního stupně k doplnění dokazování, ač se nejedná o složitou věc, a tedy by důkaz mohl doplnit sám a věc rozhodnout.

Některé výhrady k již uvedené novele publikoval i Pipek, který navrhoval doplnit navrhované znění, tedy apelační princip: „o absolutní důvody důsledné kasace, tedy zrušení rozsudku a vrácení věci soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.“¹⁶⁴

Podrobná platná úprava odvolání je předmětem třetí kapitoly mé práce, proto jsem se v této části omezila jen na několik základních charakteristik spojených s novelou trestního řádu provedenou zák. č. 265/2001 Sb.

¹⁶² Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 96

¹⁶³ Pácal, J., Handlar, J.: Prvé zkušenosti soudů s aplikací novely TŘ provedené zákonem č. 265/2001 Sb., Právní zpravodaj 12/2003, s. 17

¹⁶⁴ Pipek, J.: Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, Bulletin advokacie 3/2001, s. 54

3. PLATNÁ ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ODVOLÁNÍ

Na začátku této kapitoly považuji za důležité uvést několik skutečností týkajících se právní úpravy odvolání. Jak už jsem v kapitole první uvedla, jedná se o řádný opravný prostředek proti rozsudku soudu prvního stupně, který směřuje proti rozhodnutí, které není dosud pravomocné. Opakem jsou mimořádné opravné prostředky, které směřují proti rozhodnutím, která již nabyly právní moci.

Odvolání je upraveno v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (trestní řád), a to v části třetí – řízení před soudem, hlavě šestnácté – § 245 – § 265.

Jako ostatně žádná oblast českého právního systému, tak ani oblast trestního práva procesního nebyla ušetřena častých změn některých ustanovení. Jinak tomu není ani u odvolání v trestním řízení. Největší změny nastaly novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb, o čemž jsem psala v kapitole druhé této práce. Je třeba poznamenat, že právní úprava odvolání splňuje závazek České republiky, který vyplývá z mezinárodních smluv o lidských právech, které jsou součástí právního řádu ČR.¹⁶⁵ Nyní se již budu věnovat platné právní úpravě odvolání tak, jak ji známe dnes.

Lze říci, že odvolání si klade za hlavní cíl poskytovat záruky, že rozhodnutí, které bylo soudem prvního stupně učiněno, je možné přezkoumat a dosáhnout tak „spravedlivého rozhodnutí ve věci.“ Někteří autoři, například autoři učebnice Kurs trestního práva, uvedli názor, citují: „Řádně a včas podané odvolání je nejdůležitější opravný prostředek, což je dáno tím, že směřuje proti rozsudku, tedy meritornímu rozhodnutí, kterým se zjišťuje vina či nevina obžalovaného a ukládá se trest a další opatření (ochranná opatření a náhrada škody), případně se upouští od potrestání.“¹⁶⁶

Odvolání spočívá v přezkoumání správnosti, zákonnosti a spravedlnosti rozsudku, znamená to tudíž záruku dodržování ústavy a ústavních zákonů, kterými je zaručeno dodržování práv a svobod občanů.

¹⁶⁵ Půry, F., Sotolář, A.: Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu, Bulletin advokacie 3/2005, s. 6

¹⁶⁶ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní – 2. přepracované vydání, C. H. Beck, Praha, 2003, s. 834 dole

Snahou je: „vybudovat odvolací právo na co nejširším základě.“¹⁶⁷ Znamená to v podstatě možnost přezkoumat co nejširší počet rozsudků a umožnit oprávněným osobám využít svého zákonem stanoveného práva. Z toho vyplývá několik následujících skutečností:

- 1) Odvolání je přípustné proti všem rozsudkům, jak vyplývá z ustanovení § 245 odst. 1 trestního řádu.
- 2) Oprávnění podat odvolání je umožněno širokému okruhu osob, což je upraveno v § 246 a § 247 tr. řádu¹⁶⁸ – oprávněné osoby.
- 3) Trestní řád rovněž vyžaduje, aby byl rozsudek osobám, jež jsou jeho výroky dotčeny, doručen, a to z důvodu, aby znaly jeho přesné znění.
- 4) Také je zde upravena lhůta pro podání odvolání, což upravuje § 248 tr. řádu. Základním principem je, že lhůta počíná běžet až po doručení písemně vyhotoveného rozsudku. Lze konstatovat, že lhůta je poměrně dlouhá, tedy je to osm dní od doručení písemného vyhotovení rozsudku. Názor, že lhůta osm dní je dost dlouhé období pro to, aby si osoby oprávněné podat odvolání mohly rozmyslet, zda jej podají a na které výroky z rozsudku jej zaměří, publikoval i Musil.¹⁶⁹
- 5) Obsah odvolání je na základě tzv. velké novely trestního řádu z roku 2001 v § 249 tr. řádu upraven poněkud podrobněji, neboť je zde nově uložena povinnost státního zástupce, ve které má uvést, zda odvolání podává ve prospěch či neprospěch obviněného. V případě, že oprávněná osoba neuvede v odvolání, jaké vady má rozsudek soudu prvního stupně, a které výroky soudu napadá, není to důvod pro odmítnutí odvolání.
- 6) Zákonodárce umožňuje oprávněným osobám učinit i takové úkony, jakými jsou vzdání se odvolání či zpětvzetí odvolání (§ 250 tr. řádu).
- 7) Dalším důležitým aspektem je i zásada *zákazu reformationis in peius*, což znamená zákaz změny k horšímu. V praxi to znamená případ, kdy je zrušen rozsudek soudu prvního stupně v důsledku odvolání podaného ve prospěch obviněného, tudíž odvolací soud nesmí změnit napadený rozsudek v neprospěch

¹⁶⁷ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání*, Linde, Praha 2007, s. 536

¹⁶⁸ tr. řádu – v následujícím textu znamená označení pro zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁶⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: *Kurs trestního práva – trestní právo procesní*, C. H. Beck, Praha, 1999, 667 stran

obviněného. Cílem tohoto ustanovení je ujistit obžalovaného, že podáním odvolání nemůže být zhoršena jeho situace.

8) Nepochybně je nutné uvést i tu skutečnost, že v případě rozhodnutí odvolacího soudu, který zamítne nebo odmítne odvolání, může toto být předmětem pro podání mimořádného opravného prostředku za předpokladu splnění zákonných náležitostí.

Další důležitá skutečnost týkající se tématu mé práce je *vázanost odvolacího soudu* podaným odvoláním, což ve své podstatě znamená, že osoba, která je oprávněná podat odvolání, vymezí rozsah přezkoumávaného rozhodnutí. S tím souvisí i princip beneficia cohaesionis (dobrodiní v souvislosti), podle kterého je rozsudek změněn i ve prospěch té osoby, která odvolání sice nepodala, ale prospívá jí důvod, pro který soud změnil rozsudek u osoby, která jej podala.

Z těchto skutečností, které jsem uvedla, vyplývá, že odvolání je vybudováno velmi široce, což je jistě pozitivní moment, zejména vzhledem ke kontrole činnosti soudů prvního stupně.

Samozřejmou skutečností v české právní úpravě trestního řádu je také to, že jsou chráněna práva stran na řízení zúčastněných. Typickým příkladem je zejména vyznění těchto stran, jejich informování o stavu věci, možnost, aby se mohly k věci vyjádřit, účastnit se veřejného zasedání odvolacího soudu.

Zásadní novela odvolacího řízení z roku 2001 se vztahuje k otázce, na jakém základě je odvolání postaveno.

Tedy odvolání je tvořeno spojením apelačních a kasačních prvků. Tedy, co je to apelace a kasace? Jedná se o opravné prostředky, jejichž počátky se datují od dob francouzské buržoazní revoluce.¹⁷⁰

Vzhledem k tomu, že existoval právní dualismus, bylo možné apelaci i kasaci uplatnit postupně po sobě. Proti rozhodnutí soudu prvního stupně následovala apelace jako opravný prostředek a proti rozhodnutí soudu druhého stupně o apelaci se užilo kasace. O kasaci poté rozhodl soud třetího stupně – tzv. trojinstanční řízení, které je charakteristické například pro uherský trestní řád z roku 1896.

Teď již k jednotlivým pojmům:

a) Apelace – takto označujeme řádný opravný prostředek, který směřuje proti rozsudku a to proti nedostatkům skutkového základu. Pro nadřízený soud z tohoto

¹⁷⁰ Pipek, J.: *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 31 dole

vyplývá, že je oprávněn provést prakticky celé důkazní řízení znovu, tedy v rozsahu soudu prvního stupně a může také provést nové důkazy. Rozhodnutí, které vydá, se může týkat jak otázek skutkových, tak otázek právních.

b) Kasace - je také řádným opravným prostředkem, který se od apelace odlišuje tím, že směřuje proti právním nedostatkům rozsudku soudu prvního stupně. Pro nadřízený soud z toho vyplývá, že je oprávněn přezkoumat rozsudek pouze po stránce právní – v oblasti hmotného i procesního zákona. Nesmí se zabývat skutkovým stavem věci. Pokud by zjistil závažné nedostatky, je oprávněn pouze rozsudek zrušit a nařídít ve věci nové jednání soudu nižšího stupně. Z toho vyplývá, že není oprávněn rozsudek sám změnit.

Jak uvádí Jelínek: „Způsob sloučení těchto prvků představuje v současné době princip výrazně apelační s prvky kasace.“¹⁷¹ Touto výraznou změnou se podrobněji zabýval i Pipek, který zde uvádí, že: „Jde o změnu vyřizování principu odvolání z výrazně kasačního s prvky apelace na princip výrazně apelační s prvky kasace a zásadní opuštění revizního principu.“¹⁷²

Lze tedy říci, že odvolací soud provádí důkazní doplňování, ovšem za předpokladu, že se nejedná o rozsáhlé a obtížně proveditelné dokazování. To by totiž znamenalo zásah odvolacího soudu do činnosti soudů prvního stupně. Tehdy odvolací soud vrátí věc k došetření soudu prvního stupně.

Tyto změny jsou považovány za principiální.¹⁷³ Znamená to také prohloubení dispoziční zásady, čehož výsledkem je zvýšení úlohy odvolacích stran. Růžička se k tomuto vyjadřuje ve svém článku, cituji: „Požadavky na změny byly charakterizovány takto: v oblasti řádných a mimořádných opravných prostředků více respektovat stanoviska stran řízení a umožnit za přísně stanovených podmínek přístup k Nejvyššímu soudu cestou dovolání.“¹⁷⁴

Zásadní změny můžeme pozorovat i v požadavku zákonodárce odůvodnit podané odvolání, co do rozsahu a důvodů a také stanovení náležitostí obsahu

¹⁷¹ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání*, Linde, Praha 2007, s. 539

¹⁷² Pipek, J.: *Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*, *Bulletin advokacie* 11–12/2001, s. 93

¹⁷³ Pipek, J.: *Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*, *Bulletin advokacie* 11–12/2001, s. 93 – 102

¹⁷⁴ Růžička, M.: *Apilikační problémy*, *Právní rádce* 3/2003, s. 62

odvolání. Co se ovšem jistě nezměnilo je skutečnost, že odvolání je i nadále jediným možným řádným opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně.

Posledním důležitým aspektem odvolání je také snaha zákonodárce o jeho rychlost, hospodárnost a jednoduchost.

3.1 Subjektivní podmínka

Tento pojem znamená osoby, které jsou oprávněné podat odvolání podle trestního řádu. Jedná se o ustanovení § 246 a § 247 tr. řádu. V ustanovení § 246 tr. řádu je uveden okruh osob, které jsou oprávněny napadnout rozsudek soudu prvního stupně odvoláním. V ustanovení § 247 tr. řádu je stanoveno, které osoby jej podávají ve prospěch, a které jej mohou podat v neprospěch obžalovaného.

Těmito osobami jsou státní zástupce, obžalovaný, zúčastněná osoba a poškozený za předpokladu, že splní zákonem stanovené podmínky.

1. Státní zástupce

Odvolací právo státního zástupce je vymezeno nejširěji. Znamená to oprávnění napadnout rozsudek soudu prvního stupně jak ve prospěch, tak v neprospěch obžalovaného a podle ustanovení § 247 odst. 2 tr. řádu i proti vůli obžalovaného.

Státní zástupce je dále oprávněn podat odvolání ve prospěch i neprospěch poškozeného i zúčastněné osoby.

Státní zástupce může odvolání podat ohledně více osob, o nichž bylo rozhodnuto týměž rozsudkem. Jak uvádí Císařová: „Takové odvolání je třeba chápat jako odvolání skládající se z tolika samostatných částí, kolika osob se týká. Tomu pak musí odpovídat i rozhodnutí odvolacího soudu, aby bylo zřejmé, že je rozhodnuto výrokem o odvolání ohledně každé z těchto osob.“¹⁷⁵

¹⁷⁵ Císařová, D. a kolektiv: Trestní právo procesní – 4. aktualizované a přepracované vydání, Linde, Praha 2006, s. 534

2. Obžalovaný

Právo obžalovaného podat odvolání je upraveno v § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu. S tímto ustanovením úzce souvisí § 247 odst. 1 tr. řádu, který stanoví, že obžalovaný může podat odvolání pouze ve svůj prospěch. Okruh dalších osob, které mohou za obžalovaného podat odvolání je upraven v § 247 odst. 2 tr. řádu. V první řadě to je státní zástupce. Dále to mohou být příbuzní v pokolení přímém, sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel a druh obžalovaného.

V řízení ve věcech mladistvých může podat odvolání ve prospěch mladistvého obžalovaného také orgán sociálně-právní ochrany dětí (§ 72 odst. 1 Zákona o soudnictví ve věcech mládeže).¹⁷⁶

Zde je nutné, abych uvedla, že rozlišujeme dvě skupiny osob, které mohou podat odvolání ve prospěch obžalovaného.

1) Jedná se o skupinu osob, které jsou oprávněny podat odvolání **vlastním jménem**, to znamená, že mají samostatné odvolací právo. Zde řadíme příbuzné obžalovaného, osoby mu blízké, orgán sociálně – právní ochrany dětí a samozřejmě státního zástupce.

Samostatné odvolací právo znamená, že osoby oprávněné podat odvolání ve prospěch obžalovaného jej mohou podat i vedle odvolání, které podal sám obžalovaný.

Zvláštní postavení zde má orgán sociálně – právní ochrany dětí, který jej může podat i proti vůli mladistvého.

Soudní rozhodnutí č. 62/1972 Sb. rozh. tr. se týká případu, kdy se obviněný po vyhlášení rozhodnutí a po poučení o možnosti podat opravný prostředek nevyjádřil, zda podá odvolání, což neznamená, že opravný prostředek, který podal za něho jeho obhájce, je podán proti jeho vůli. Takovýto opravný prostředek nelze tedy zamítnout z důvodu, že by byl podán neoprávněnou osobou.¹⁷⁷

¹⁷⁶ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), v platném znění

¹⁷⁷ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha, 2007, s. 691

Druhým aspektem samostatného odvolacího práva je skutečnost: „že tyto osoby nemohou udržet v platnosti odvolání podané obžalovaným, které obžalovaný vzal zpět.“¹⁷⁸

2) Druhou skupinu tvoří osoby, které podávají odvolání **v zastoupení obžalovaného**, to znamená jeho jménem. Zde řadíme zákonného zástupce a obhájce. Poměrně nedávno bylo publikováno soudní rozhodnutí, ve kterém se jedná o případ, kdy obhájce podal odvolání za obviněného a byl pod ním podepsán pouze on, nikoliv obviněný. Jedná se o soudní rozhodnutí č. 28/2003 Sb. rozh. tr., citují: „Obhájce podává odvolání vždy v zastoupení obviněného jako úkon obhajoby, nikoliv vlastním jménem, neboť není osobou se samostatným odvolacím právem, ve smyslu ustanovení § 247 odst. 2 TrŘ. Skutečnost, že pod textem odvolání je uvedeno pouze jméno obhájce a nikoliv také jméno obviněného, není bez dalšího důvodem pro zamítnutí odvolání jako podaného osobou neoprávněnou podle ustanovení § 253 odst. 1 TrŘ.“¹⁷⁹

K té samé problematice se vyjádřil i Nejvyšší soud – NS 19/2003-T 454: „Přestože obhájce obviněného koncipuje odvolání proti rozsudku tak, že se v jeho textu označuje jako „obhájce“ či „obhajoba“, je zřejmé, že podává odvolání za obviněného, tj. v jeho zastoupení jako úkon obhajoby předpokládaný ustanovením § 41 odst. 2 TrŘ a nikoliv sám za sebe v domnění, že disponuje samostatným odvolacím právem.

Skutečnost, že pod text odvolání obhájce uvedl své jméno a nikoliv jméno obviněného, sama o sobě neodůvodňuje zamítnutí odvolání jako opravného prostředku podaného osobou neoprávněnou. Jestliže odvolací soud přesto za této situace zamítne odvolání obviněného procesním postupem podle § 253 odst. 1 TrŘ (tj. jako odvolání podané osobou neoprávněnou), pak je dán dovolací důvod předpokládaný ustanovením § 265 odst. 1 písm. l) TrŘ, neboť nebyly splněny procesní podmínky pro takové rozhodnutí.“¹⁸⁰ Z toho vyplývá, že tyto osoby nemají

¹⁷⁸ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání*, Linde, Praha 2007, s. 541

¹⁷⁹ Šámal, P. a kolektiv: *Trestní řád – komentář – II. díl, 5. doplněné a přepracované vydání*, C. H. Beck, Praha 2005, s. 1870

¹⁸⁰ Šámal, P. a kolektiv: *Trestní řád – komentář – II. díl, 5. doplněné a přepracované vydání*, C. H. Beck, Praha 2005, s. 1877

samostatné odvolací právo. Tedy obhájce nemůže podat odvolání za obžalovaného, který se odvolání výslovně vzdal.

Jiná situace ale nastane v případě, že se obžalovaný po vyhlášení rozsudku výslovně nevzdá svého práva podat opravný prostředek, tedy se k této otázce vůbec nevyjádří. Pokud za něj podá opravný prostředek jeho obhájce, neznamená to, že byl podán proti jeho vůli a tedy odvolací soud jej nesmí zamítnout jako opravný prostředek podaný osobou neoprávněnou. K tomuto se vztahuje rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR,¹⁸¹ kdy obžalovaný byl na základě rozsudku okresního soudu uznán vinným trestným činem porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 2 tr. zákona, za což mu byl uložen trest odnětí svobody se zkušební dobou v trvání jednoho roku a o náhradě škody bylo rozhodnuto podle § 229 odst. 1 tr. řádu (tedy soud odkázal na řízení ve věcech občansko-právních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem).

Proti tomuto rozsudku podal odvolání jeho obhájce a krajský soud toto odvolání podle § 253 odst. 1 tr. řádu odmítl jako odvolání podané neoprávněnou osobou.

Proti tomuto podal obžalovaný prostřednictvím svého obhájce dovolání podle § 265b odst. 1, písm. l) tr. řádu. Tvrdil, že pokud by odvolací soud vycházel z podaného odvolání, musel by dospět k názoru, že jej obhájce podal s jeho souhlasem.

Ze závěrů Nejvyššího soudu vyplývá, že obhájce zastupoval obžalovaného již od počátku trestního stíhání na základě plné moci. Obhájce podal odvolání v zákonem stanovené lhůtě osmi dní, označil výroky, které napadá, uvedl, že jej podává jako obhájce obžalovaného. Z toho Nejvyšší soud dospěl k názoru, že jej podal s jeho souhlasem, i když jej podepsal svým jménem a ne jménem obžalovaného. Nejvyšší soud označil tuto skutečnost pouze jako formální nedostatek odvolání.

Ve svém závěru Nejvyšší soud uvedl, že bylo nutné toto pouze prověřit a došetřit. Také tvrdí, že skutečnost, že se obžalovaný nevyjádřil ještě neznamená, že opravný prostředek byl podán osobou neoprávněnou. Jaký je tedy závěr? Nejvyšší soud podle § 265 k odst. 1 tr. řádu zrušil usnesení krajského soudu,

¹⁸¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 7 T do 108/2003, publikováno in. Trestněprávní revue 6/2003, s. 183 – 184

zároveň zrušil i všechna další rozhodnutí, která navazovala na toto usnesení a podle § 265 I odst. 1 tr. řádu přikázal krajskému soudu, aby věc v potřebném rozsahu projednal a rozhodl a to ve stejném složení senátu jako již rozhodoval minule.

Ovšem zde existuje výjimka, podle které je obhájce obžalovaného oprávněn podat odvolání i v případě, že se obžalovaný vzdal svého práva podat odvolání výslovně. K tomuto náleží soudní rozhodnutí č. 7/1976 Sb. rozh. tr., citují: „Oprávnění obhájce mladistvého podat v jeho prospěch odvolání trvá do doby, než mladistvý dovrší osmnáctý rok věku, popřípadě než nabude zletilosti uzavřením manželství (§ 8 odst. 2 občanského zák.). Tomuto oprávnění nebrání okolnost, že se mladistvý odvolání vzdal.“¹⁸²

I v tomto případě se jedná o odvolání podané jménem obžalovaného. Ustanovení § 247 odst. 2 tr. řádu dále upravuje oprávnění zákonného zástupce a obhájce obžalovaného podat odvolání ve prospěch obžalovaného, který byl zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jehož způsobilost k právním úkonům byla omezena a to i proti jeho vůli.

3. Zúčastněná osoba

Je další osobou oprávněnou podat odvolání. Toto oprávnění je upraveno v ustanovení § 246 odst. 1 písm. c) tr. řádu, který stanovuje oprávnění podat odvolání pro nesprávnost výroku o zabrání věci. Císařová uvádí, že zúčastněná osoba je oprávněna podat odvolání pro vady řízení, které mohly způsobit, že výrok je nesprávný.¹⁸³

Pokud by zúčastněná osoba byla zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo její způsobilost k právním úkonům byla omezena, může podat odvolání pouze její zákonný zástupce.

Také se může dát zastoupit zmocněncem. Zmocněnec nesmí mít omezenou způsobilost k právním úkonům a podle § 51 tr. řádu je oprávněn podávat opravné prostředky,¹⁸⁴ což znamená logicky oprávnění podat odvolání.

¹⁸² Jelínek, J. a kolektiv, Z.: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 671

¹⁸³ Císařová, D. a kolektiv: Trestní právo procesní – 4. aktualizované a přepracované vydání, Linde, Praha 2006, s. 537

¹⁸⁴ Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 431

4. Poškozený

Oprávnění poškozeného je upraveno v § 246 odst. 1, písm. d) tr. řádu, kde zákonodárce stanovil, že rozsudek může napadnout odvoláním poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, pro nesprávnost výroku o náhradě škody. To znamená, že v případě, že poškozený svůj nárok na náhradu škody neuplatní včas a řádně, nemůže účinně podat odvolání. I zde existuje okruh osob, které jsou oprávněny podat odvolání za poškozeného. Jsou jimi: zákonný zástupce, zmocněnec, respektive společný zmocněnec poškozených.

Jiným případem je ale odvolání podané manželkou poškozeného, která nemá oprávnění podat odvolání ve prospěch poškozeného pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo proto, že takový výrok učiněn nebyl, k čemuž se vztahuje soudní rozhodnutí č. 60/1981 Sb. rozh. tr. Odvolání by mohla podat jménem poškozeného pouze jako jeho zmocněnec.¹⁸⁵

Výjimečnost postavení poškozeného v odvolacím řízení vyplývá také ze skutečnosti, že je oprávněn podat tento řádný opravný prostředek pouze v neprospěch obžalovaného. Toto právo má také státní zástupce, jak jsem již uvedla výše. Jak vyplývá z ustanovení § 246 tr. řádu oprávnění poškozeného podat odvolání je omezeno tak, že jej může podat pouze proti výroku o náhradě škody, nebo protože tento výrok učiněn nebyl a třetím důvodem je ustanovení § 246 odst. 2 tr. řádu, což jsou vady řízení, které mohly mít za následek, že výrok o náhradě škody je nesprávný nebo že chybl.

K osobě poškozeného se dále vztahuje soudní rozhodnutí č. II/1962 Sb. rozh. tr., které reaguje na skutečnost spočívající v situaci, kdy soud prvního stupně v rozsudku neuvedl výrok, ve kterém by poškozeného odkázal k uplatnění nároku na náhradu škody k řízení ve věcech občansko-právních nebo k řízení před jiným příslušným orgánem. Cituji: „Poškozený se může odvolat i tehdy, nebyl-li do rozsudku pojat výrok, že se odkazuje na řízení ve věcech občansko-právních nebo na řízení před jiným příslušným orgánem.“¹⁸⁶

¹⁸⁵ Jelínek, J. a kolektiv.: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 680

¹⁸⁶ Jelínek, J. a kolektiv.: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 680

Další samostatnou problematikou je odvolání poškozeného výhradně proti výroku o vině a trestu. „Odvolací soud zamítne podle § 253 odst. 1 tr. řádu odvolání poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody podle § 43 odst. 2 tr. řádu, jako odvolání podané neoprávněnou osobou, pokud je zřejmé, že odvolání směřuje výhradně proti takovým výrokům rozsudku soudu prvního stupně, které podle zákona nemůže (poškozený) napadnout.“¹⁸⁷ Na základě ustanovení § 246 odst. 1 písm. d) tr. řádu je poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, oprávněn podat odvolání pouze proti výroku o náhradě škody. Z toho tedy vyplývá, že poškozený nemůže podat odvolání výhradně proti výroku o vině nebo výroku o trestu, což se uvádí v soudním rozhodnutí č. 1/1982 – I. Sb. rozh. tr.¹⁸⁸

3.2 Objektivní podmínky

K tomu, aby odvolatel úspěšně uplatnil svůj oprávněný nárok v rámci odvolacího řízení je nutné, aby kromě subjektivní podmínky, kterou jsem již rozebrala v bodu 3.1, splnil také podmínky objektivní. Objektivní podmínky tvoří v zákoně uvedené instituty, kterými jsou:

- a) způsobilý předmět,
- b) lhůta pro podání odvolání,
- c) příslušnost,
- d) zákonné důvody.

Tyto podmínky jsou nejdůležitější, ale je pravdou, že zcela jistě bez významu nejsou další instituty, které se vztahují k odvolacímu řízení, jsou jimi například zpětvzetí odvolání a vzdání se odvolání. V této části podrobněji popíši tyto čtyři jednotlivé podmínky.

A) Způsobilý předmět

Předmětem odvolání mohou být všechny rozsudky soudu prvního stupně. Není podstatné, jedná-li se o rozsudky okresních soudů nebo rozsudky krajských

¹⁸⁷ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou*, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 680

¹⁸⁸ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou*, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 680

soudů. Také není rozhodující, zda o rozsudku rozhodl samosoudce nebo senát. Kdy rozhoduje okresní soud, kdy rozhoduje krajský soud jako soud prvního stupně a kdy rozhoduje samosoudce a kdy senát vyplývá z ustanovení § 16 tr. řádu, § 17 tr. řádu, § 3 odst. 1, § 31 a § 35 zák. o soudech a soudcích.¹⁸⁹ Teď již k meritu věci, tedy k rozsahu odvolání.

Předmět odvolání je tedy členěn na 3 skupiny, někteří autoři například Císařová¹⁹⁰ užívá pojmu rozsah. Předmětem odvolání jsou:

- 1) Všechny výroky rozsudku – výrok, kterým se obžalovaný uznává vinným nebo jímž je zproštěn obžaloby, dále to může být výrok o výkonu trestu, výrok o náhradě škody, výrok o ochranném opatření.
- 2) Okolnost, že takový výrok nebyl učiněn vůbec, což je upraveno v § 246 odst. 2 tr. řádu.
- 3) Řízení předcházející rozsudku, pokud porušení tohoto ustanovení mělo za následek, že výrok je nesprávný nebo že chybí.

V určitém případě však odvolání není možné. Týká se to odůvodnění rozsudku. Mám zde na mysli, že nelze podat odvolání pouze proti odůvodnění rozsudku, jestliže se námítky a nedostatky žádným způsobem nevztahují na některý z výroků rozsudku, proti kterému může oprávněná osoba podat odvolání. „Odůvodnění lze však napadnout v souvislosti s určitým výrokiem a dovozovat, že konkrétní výrok je nesprávný, neúplný nebo že chybí.“¹⁹¹ Ovšem jak uvádějí Púry a Sotolář, v praxi k této situaci dochází, přičemž se nejedná o zcela výjimečné případy a jak dále uvádějí, takovéto odvolání přitom nemůže být úspěšným.¹⁹²

Zásadní význam pro vymezení předmětu odvolání má, která z oprávněných osob odvolání podává. To znamená, že odvolací řízení je závislé na rozsahu odvolacích práv jednotlivých oprávněných osob.

Jak již jsem uvedla v bodu 3.1 – oprávnění **státního zástupce** podat odvolání je vymezeno nejširěji. Jak vyplývá z § 246 odst. 1 tr. řádu a § 246 odst. 2 tr. řádu –

¹⁸⁹ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 388; Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹⁰ Císařová, D. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 4. aktualizované a přepracované vydání*, Linde, Praha 2006, s. 529

¹⁹¹ Šámal, P., Musil, J. a kol.: *Kurs trestního práva – trestní právo procesní*, C. H. Beck, Praha 2003, s. 838 dole

¹⁹² Púry, F., Sotolář, A.: *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*, *Bulletin advokacie* 3/2005, s. 7

státní zástupce je oprávněn podat odvolání pro nesprávnost kteréhokoli z výroků rozsudku. Zde je zahrnuto oprávnění podat odvolání proti výroku o zabrání věci zúčastněné osoby a o nároku poškozeného také v případě, že tyto výroky úplně chybí. Dalším oprávněním státního zástupce je právo odporovat rozsudku pro porušení ustanovení o řízení předcházejícího rozsudku, pokud mohlo následkem tohoto rozsudku dojít k situaci, že výrok je nesprávný nebo že chybí.

Jak vyplývá ze zákona, státní zástupce musí být při podávání odvolání objektivní a nezaujatý. Vzhledem k tomu, že podává obžalobu on sám a také ji zastupuje v řízení před soudem, nemůže se starat jen o zájmy obžaloby, ale musí brát také v úvahu oprávněné zájmy obhajoby a v neposlední řadě také zájmy zúčastněné osoby a poškozeného. Jak uvádí Jelínek: „Přitom důvodem podání odvolání státního zástupce není otázka dosažení prospěchu či neprospěchu určité osoby, ale odstranění porušení zákona, které se pak podle povahy věci jeví jako odvolání podané ve prospěch nebo neprospěch určité osoby“.¹⁹³

Podle § 249 odst. 2 tr. řádu je státní zástupce povinen v odvolání, které podává, uvést, zda jej podává byť i jen zčásti ve prospěch či neprospěch obžalovaného. Tato povinnost státního zástupce byla nově zavedena novelou trestního řádu z roku 2001, tzv. velká novela, což má zásadní význam z hlediska zákazu reformationis in peius.

Púry a Sotolář k tomuto uvádějí, že je důležité uvést v odvolání, zda jej podává „ve prospěch“ nebo „v neprospěch“ obžalovaného ke každému výroku, který napadá, i když by to bylo i částečně ve prospěch a částečně v neprospěch obžalovaného.¹⁹⁴ Přičemž dále uvádějí, že v praxi, napadá-li státní zástupce několik výroků rozsudku soudu prvního stupně odvoláním, nedodrжуje důsledně tuto právní úpravu. Rovněž není státní zástupce oprávněn měnit dodatečně vymezené odvolání, které již podal. Přičemž před novelou zák. č. 265/2001 Sb., povinnost státního zástupce odůvodnit odvolání, vyplývala pouze z judikatury.¹⁹⁵

Státní zástupce je rovněž oprávněn podat odvolání ohledně více osob, o nichž soud rozhodl tím samým rozsudkem. K tomuto se vztahuje soudní rozhodnutí

¹⁹³ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní* – 5. aktualizované vydání, Linde, Praha 2007, s. 543

¹⁹⁴ Púry, F., Sotolář, A.: *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*, *Bulletin advokacie* 3/2005, s. 8

¹⁹⁵ Vantuch, P.: *Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele*, *Trestní právo* 8/2004, s. 6

č. 34/2000 Sb. rozh. tr., cituji: „Bylo-li státním zástupcem podáno odvolání ohledně více osob, o nichž bylo rozhodnuto tímž rozsudkem, musí odvolací soud rozhodnout tak, aby bylo zřejmé, že je rozhodnuto výrokem o odvolání každé z těchto osob. Takové odvolání je třeba chápat jako odvolání skládající se z tolika samostatných částí, kolika osob se týká, takže o takovém odvolání není rozhodnuto jako o celku a účinky rozhodnutí odvolacího soudu ve vztahu k jednotlivým osobám nelze dovozovat z toho, jak bylo rozhodnuto v odvolání ohledně některého z nich. To mimo jiné znamená, že v případě, kdy odvolací soud shledá důvodným takové odvolání jen u některých osob, odvolání ohledně dalších podle § 256 tr. řádu zamítne.¹⁹⁶

Jak již jsem uvedla v bodě 3.1 pouze státní zástupce má ze zákona – tedy podle § 247 odst. 1 tr. řádu oprávnění napadnout rozsudek soudu prvního stupně odvoláním i v neprospěch obžalovaného. Druhou oprávněnou osobou, která má toto právo je poškozený – podle § 247 odst. 1 tr. řádu pouze ohledně povinnosti k náhradě škody, což jsem ostatně uvedla také v bodě 3.1.

Další osoba, která je oprávněna napadnout rozsudek soudu prvního stupně je samozřejmě **obžalovaný**. Ustanovení § 246 odst. 1, písm. b) tr. řádu vymezuje oprávnění obžalovaného tak, že může napadnout rozsudek pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká. Dále jej může podat proto, že takový výrok soud prvního stupně neučinil a také jsou zde důvody vymezené v § 246 odst. 2 tr. řádu, které spočívají ve vadách řízení, které mohly způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí.

Z čehož vyplývá, že u rozsudku odsuzujícího se bude jednat o výroky o vině a trestu, o otázce podmíněného odkladu výkonu trestu, výroku o nároku poškozeného na náhradu škody a také o výroku o ochranném opatření. Jak uvádí Vantuch, obžalovaný není oprávněn odvolat se proti výroku o zabrání věci.¹⁹⁷ Dále uvádí zajímavé poznatky ze soudní praxe, jenž se týkají odůvodnění, cituji: „V praxi se vyskytují rozsudky, jejichž odůvodnění je tak nedostatečné a tedy vadné, že na jejich základě dokonce ani nelze zjistit, zda příslušný výrok, jehož se odůvodnění týká, je správný či nikoliv. Většinou tomu tak je tehdy, kdy je

¹⁹⁶ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 695

¹⁹⁷ Vantuch, P.: Odůvodnění odvolání, Právní rádce 10/2005, s. 58

nedostatečně odůvodněno nebo dokonce chybí hodnocení rozporných důkazů.¹⁹⁸
U rozsudku zprošťujícího se bude jednat o výrok o důvodech zproštění obžaloby.

Obžalovaný má právo domáhat se pomocí odvolání zproštění z důvodu, který je pro něj příznivější, než důvod, pro který byl zproštěn, což souvisí s ustanoveními § 226 písm. a) tr. řádu a § 226 písm. b) tr. řádu. S tím souvisí soudní rozhodnutí č. 37/1989 – II, III. Sb. rozh. tr.: „Jestliže se obviněný dopustil jednání uvedeného v obžalobě, stal se skutek, pro který je stíhán, a není možno obžalovaného zprostit obžaloby podle § 226 písm. a) tr. řádu. Skutečnost, že nebyly naplněny další znaky skutkové podstaty žalovaného trestného činu – následek, a úmyslné zavinění – je důvodem pro zproštění obžaloby podle § 226 písm. b) tr. řádu (skutek, pro který je obviněný stíhán není trestným činem). Důvod zproštění uvedený v ustanovení § 226 písm. a) tr. řádu je pro obviněného příznivější než důvod uvedený v § 226 písm. b) tr. řádu.“¹⁹⁹

Vantuch uvádí, že v praxi se zjistilo, že poměrně značná část obviněných ani v současné době neuvádí, které výroky odvolání napadá, tudíž jaké vady vytýká napadenému rozhodnutí. Potom samozřejmě dochází k tomu, že odvolací soud odvolání zamítne z formálních důvodů bez věcného přezkoumání napadeného rozsudku a řízení, které mu předcházelo nebo dochází k odmítnutí odvolání, protože nesplňuje obsahové náležitosti odvolání.²⁰⁰

Podle § 246 odst. 1, písm. c) tr. řádu má oprávnění podat odvolání i **zúčastněná osoba** a to pro nesprávnost výroku rozsudku o zabrání věci a samozřejmě také proto, že takový výrok učiněn nebyl a také proto, že bylo porušeno ustanovení o řízení, které předcházelo rozsudku a toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí. Zde se jedná o ustanovení § 246 odst. 2 tr. řádu.

Také **poškozený** je oprávněn napadnout rozsudek soudu prvního stupně. Podle § 246 odst. 1, písm. d) tr. řádu – pro nesprávnost výroku o náhradě škody pouze v případě, že tento nárok uplatnil. K tomuto se vztahuje soudní rozhodnutí č. B1/1975 – 11 Sb. rozh. tr.: „Návrh poškozeného podle § 43 odst. 1 tr. řádu,

¹⁹⁸ Vantuch, P.: Odůvodnění odvolání, Právní rádce 10/2005, s. 59

¹⁹⁹ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 663

²⁰⁰ Vantuch, P.: Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele, Trestní právo 8/2004, s. 5

aby soud uložil obžalovanému povinnost nahradit škodu, musí být učiněn před zahájením dokazování v hlavním líčení ve věci konaném. Není-li učiněn včas, neopravňuje poškozeného podat odvolání podle § 246 odst. 1, písm. d) tr. řádu.²⁰¹ K tomuto ustanovení se také vztahuje další poměrně nové soudní rozhodnutí č. 32/2003 Sb. rozh. tr., citují: „Odvolací právo ve smyslu § 246 odst. 1 písm. d) tr. řádu má pouze ten poškozený, který uplatnil v trestním řízení nárok na náhradu škody řádně a včas (§ 43 odst. 3, § 206 odst. 2 tr. řádu). Nejsou-li tyto zákonné podmínky splněny, odvolací soud odvolání takového poškozeného zamítne podle § 253 odst. 1 tr. řádu jako podané osobou neoprávněnou.“²⁰²

Jak vyplývá z ustanovení § 247 tr. řádu může jej podat i v neprospěch obžalovaného. Oprávnění poškozeného podat odvolání proti rozsudku se vztahuje pouze na rozsudek odsuzující. Pouze v tomto rozsudku je možné, aby soud rozhodl o povinnosti obžalovaného nahradit poškozenému vzniklou škodu. Logicky z toho vyplývá skutečnost, že poškozený nemůže podat odvolání proti rozsudku zprošťujícímu, neboť o něm nemůže soud rozhodnout o náhradě škody. Takže takovéto odvolání by odvolací soud zamítl jako podané neoprávněnou osobou. Soudní rozhodnutí č. 43/1967 Sb. rozh. tr. s tímto souvisí. Pokud podal poškozený odvolání proti výroku zprošťujícího rozsudku, jímž byl podle § 229 odst. 3 tr. řádu odkázán svými nároky na náhradu škody ve věcech občansko-právních, jedná se o odvolání, které bylo podáno osobou neoprávněnou a proto jej odvolací soud zamítne podle § 253 odst. 1 tr. řádu.²⁰³

Dalším případem, kdy zamítne odvolací soud podané odvolání, je situace, kdy směřuje proti takovým výrokům rozsudku soudu prvního stupně, které nemůže napadnout, což vyplývá ze zákona. Tím se zabývá soudní rozhodnutí č. 1/1982 – II. Sb. rozh. tr.: „Odvolací soud zamítne podle § 253 odst. 1 tr. řádu odvolání poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody podle § 43 odst. 2 tr. řádu jako odvolání podané neoprávněnou osobou, pokud je zřejmé, že odvolání směřuje

²⁰¹ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 669

²⁰² Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 681

²⁰³ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 691

výlučně proti takovým výrokům soudu prvního stupně, které podle zákona může (odvoláním) napadnout.²⁰⁴

Poslední skupinou oprávněnou napadnout rozsudek odvoláním jsou **ostatní oprávněné osoby**. Zde zákon zahrnuje jednak orgán sociálně – právní ochrany dětí, dále státního zástupce, příbuzné v pokolení přímém, sourozence, osvojitele, osvojence, manžela a druha obžalovaného. Tyto osoby jsou vyjmenovány v § 247 odst. 2 tr. řádu a mohou podat odvolání pouze ve prospěch obžalovaného ve stejném rozsahu jako obžalovaný. Dále se v tomto rozsahu mohou odvolat osoby oprávněné na základě zastoupení, tedy obhájce, poškozený, zúčastněná osoba a zákonný zástupce. S tím souvisí soudní rozhodnutí č. 51/1990 Sb. rozh. tr., podle kterého manželka, která podá odvolání výlučně v neprospěch obžalovaného, je osobou neoprávněnou a takové odvolání je odvolacím soudem zamítnuto podle § 253 odst. 1 tr. řádu.²⁰⁵

Rovněž je nutné v odvolání uvést, které výroky jsou napadány. „Jde o náležitost obsahu odvolání.“²⁰⁶ Lze tedy konstatovat, že zavedení povinnosti odvolatele uvést, které výroky rozsudku napadá, znamená posílení dispoziční zásady a zvýraznění odpovědnosti odvolatele, což zcela jasně vyjádřil Púry a Sotolář.²⁰⁷

B) Lhůta

Lhůta velmi úzce souvisí s pojmem podání. Tedy odvolání je oprávněna podat oprávněná osoba u soudu, který rozsudek vydal jako soud prvního stupně. Zákon výslovně nestanovuje, v jaké formě má být odvolání podáno, ale musí z něj být jasné, kdo jej podává, a které rozhodnutí jím napadá. Odvolání se tedy vždy posuzuje podle obsahu, nikoliv podle toho, jak jej odvolatel označil.

Ovšem lhůta je zákonem pevně stanovena a to v § 248 odst. 1 tr. řádu a je to osm dní od doručení opisu rozsudku oprávněným osobám. Jak jsem již výše uvedla, lhůta osm dní je považována za dostatečně dlouhou a tudíž její délka zůstala nezměněna i po rozsáhlé novele z roku 2001.

²⁰⁴ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 680

²⁰⁵ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 692

²⁰⁶ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání*, Linde, Praha 2007, s. 545

²⁰⁷ Púry, F., Sotolář, A.: *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*, *Bulletin advokacie* 3/2005, s. 9

Doručení opisu rozsudku je důležité zejména z toho hlediska, aby oprávněné osoby měly dostatečný podklad pro případ, že by chtěly využít svého zákonného oprávnění podat odvolání.

Osobám oprávněným podat odvolání ve prospěch obžalovaného podle § 247 odst. 2 tr. řádu končí lhůta pro jeho podání ve stejný den, ve kterém končí tato lhůta obžalovanému, výjimkou je pouze státní zástupce, což je upraveno v § 248 odst. 3 tr. řádu.

V ustanovení § 248 odst. 2 tr. řádu je také upraveno, že v případě, že se doručuje opis rozsudku obžalovanému, jeho obhájci a zákonnému zástupci, začíná lhůta osmi dnů pro podání odvolání běžet od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději.

K běhu lhůty se vztahuje soudní rozhodnutí č. 67/1978 Sb. rozh. tr., citují: „Lhůta k podání odvolání obviněným, který je ve výkonu trestu odnětí svobody, je zachována též tehdy, odevzdal-li obviněný písemně provedené odvolání ve lhůtě příslušnému vychovateli v nápravně výchovném ústavu, v němž odpykává uložený trest odnětí svobody. Na zachování této lhůty nemá vliv skutečnost, že vychovatel vrátil obviněnému včas podané odvolání zpět k odstranění domnělých formálních nedostatků podaného odvolání a znovu je přijal až po uplynutí lhůty k podání odvolání.“²⁰⁸

Další soudní rozhodnutí se vztahuje k případu, kdy odvolatel podal odvolání faxem. Jedná se o soudní rozhodnutí č. 10/2004 Sb. rozh. tr., citují: „Zákonná forma podání ve smyslu § 59 odst. 1 věta druhá TrŘ je dodržena i v případě, je-li podání učiněno faxem (telefaxem). Při takové formě podání je lhůta k uplatnění opravného prostředku ve smyslu § 60 odst. 1, 3 TrŘ zachována i tehdy, dojde-li podání příslušnému soudu v poslední den zákonné lhůty po skončení řádné pracovní doby, protože lhůta končí až ve 24. hodin tohoto dne.“²⁰⁹

K následkům nedodržení lhůty se vyjadřuje i Jelínek, který uvádí, že nedodržení některých lhůt má procesní důsledky, které znamenají například zamítnutí opožděně podaného opravného prostředku.²¹⁰

²⁰⁸ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 683

²⁰⁹ Šámal, P. a kolektiv: *Trestní řád – komentář – II. díl*, 5. doplněné a přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2005, s. 1882

²¹⁰ Jelínek, J.: *Zásada rychlosti v trestním řízení*, *Kriminalistika* 1/2003, s. 21

Důsledkem podání odvolání oprávněnou osobou je odkladný účinek, což je upraveno v § 245 odst. 2 tr. řádu. Pokud se jedná o odvolání, které podal pouze poškozený nebo zúčastněná osoba, neznamená to, že ostatní části rozsudku by byly nevykonatelné. Co nelze považovat za důležitý důvod zmeškání lhůty k podání oprávněného prostředku nejlépe vystihuje soudní rozhodnutí č. 7/2004 – i. Sb. rozh. tr., citují: „Za důležitý důvod zmeškání lhůty k podání oprávněného prostředku ve smyslu ustanovení § 61 odst. 1 TrŘ o navrácení lhůty nelze považovat čerpání dovolené obžalovaným nebo jeho obhájcem.“²¹¹ Púry se Sotolářem uvádějí, že za důležitý důvod zmeškání lhůty není možné považovat ani přetížení obhájce jinými věcmi, jak často argumentují někteří obhájci obžalovaných.²¹²

Jak uvádí Císařová, odvolání je možné podat ještě před tím, než začne plynout osmidenní lhůta pro jeho podání. „A to kdykoli od vyhlášení rozsudku u hlavního líčení až do doručení jeho písemného vyhotovení. Proto osoby přítomné u hlavního líčení při vyhlášení rozsudku mohou odvolání podat ihned poté, co předseda senátu (samosoudce) skončil vyhlášení celého obsahu rozsudku (včetně jeho odůvodnění a poučení o odvolání), nikoli však před tímto okamžikem, např. už po vyhlášení výrokové části.“²¹³

Vedle lhůty pro podání odvolání jsou na základě rozsáhlé novely z roku 2001 v tr. řádu upraveny také lhůty k odstranění vad. Jedná se o výraznou změnu, protože dříve nedodržení lhůty k odůvodnění odvolání nemělo žádné procesní důsledky a tudíž nemohlo být odvolání zamítnuto. Jak uvádí Bobek: „Dřívější úprava nebyla šťastná, uvážíme-li, že dřívější jen pořádková lhůta k odůvodnění vedla k tomu, že byla často považována jen za tzv. „blanketní odvolání“ a že tato blanketní odvolání byla často odůvodňována se značným odstupem.“²¹⁴

Tyto lhůty jsou nezávislé na lhůtách pro podání odvolání. Vztahují se k řízení o odvolání před soudem prvního stupně a stanovuje je předseda senátu na základě § 251 odst. 1, 2 tr. řádu.

²¹¹ Šámal, P. a kolektiv: *Trestní řád – komentář – II. díl*, 5. doplněné a přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2005, s. 1881

²¹² Púry, F., Sotolář, A.: *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*, *Bulletin advokacie* 3/2005, s. 10

²¹³ Císařová, D. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 4. aktualizované a přepracované vydání*, Linde, Praha 2006, s. 538

²¹⁴ Bobek, J.: *Obhájce a nová úprava odvolacího řízení*, *Bulletin advokacie* 5/2004, s. 11

Smyslem tohoto ustanovení je, aby odvolatel odstranil ve lhůtě pěti dnů vady, které má podané odvolání a zároveň je mu stanoveno, že pokud vady ve stanovené lhůtě neodstraní, bude odvolání zamítnuto podle § 253 odst. 3 tr. řádu. V tomto případě se jedná o vady náležitosti obsahu. To je upraveno v § 251 odst. 1 tr. řádu, které se vztahují na státního zástupce, obhájce, zmocněnce poškozeného nebo zúčastněné osoby a pro obžalovaného, který má obhájce a pro poškozeného a zúčastněnou osobu, které mají zmocněnce. Důležitou podmínkou je, aby oprávněné osoby byly poučeny, k čemuž se vztahuje soudní rozhodnutí č. 1/2005 Sb. rozh. tr., ve kterém se uvádí, že poučení oprávněné osoby o obsahových náležitostech odvolání (§ 249 odst. 1 tr. řádu) nestačí poskytnout pouze obhájci obžalovaného, ale musí být dáno i samotnému obžalovanému.²¹⁵ K tomuto se vyjadřuje i o něco starší soudní rozhodnutí č. 47/2003 Sb. rozh. tr., které uvádí, že základní předpoklad pro uplatnění ustanovení § 253 odst. 3 tr. řádu o odmítnutí odvolání z důvodu nesplnění náležitostí jeho obsahu je spolehlivé zjištění, že došlo ke splnění zákonné poučovací povinnosti na základě § 249 odst. 1 tr. řádu. Pokud z obsahu spisu nevyplývá, že se tak stalo, pak s ohledem na ustanovení § 253 odst. 4 tr. řádu odvolací soud nemůže podané odvolání odmítnout.

Pokud za těchto okolností odvolací soud odvolání odmítne s odkazem na ustanovení § 253 odst. 3 tr. řádu, pak odvolateli odepře jeho právo na přezkoumání rozsudku soudu prvního stupně v řádném opravném řízení, což je podkladem pro dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. řádu.²¹⁶

K náležitosti obsahu odvolání se vztahuje rovněž soudní rozhodnutí č. 59/2002 Sb. rozh. tr., které uvádí, že jednou z náležitostí obsahu odvolání je i jeho odůvodnění ve lhůtách podle § 248, resp. § 251 tr. řádu. Pokud je odvolání odůvodněno po uplynutí lhůty pěti dnů, která je uvedena v § 251 odst. 1 tr. řádu, popř. není-li odůvodněno vůbec, odvolací soud je podle § 253 odst. 3 tr. řádu odmítne. Další možný případ vyřešil ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud – TR NS 3/2004 – T 669: „Pokud obviněný, který má obhájce, podal sám odvolání, které

²¹⁵ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou*, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 685

²¹⁶ Šámal, P. a kolektiv: *Trestní řád – komentář – II. díl, 5. doplněné a přepracované vydání*, C. H. Beck, Praha 2005, s. 1889

nesplňuje náležitosti stanovené v § 249 odst. 1 TrŘ, postupuje předseda senátu soudu prvního stupně podle § 251 odst. 1 TrŘ tak, že výzvu k odstranění vad ve lhůtě pěti dnů a upozornění na možnost odmítnutí odvolání podle § 253 odst. 3 TrŘ zašle pouze obhájci obviněného, nikoli (též) obviněnému. Nejsou-li vady odvolání ve stanovené lhůtě odstraněny, odvolací soud odmítne odvolání podle § 253 odst. 3 TrŘ.²¹⁷

To samé platí v případě, pokud obhájce, jenž podává odvolání za obviněného uvede pouze větu: „Odvolávám se proti rozsudku soudu prvního stupně.“²¹⁸

Lhůtu k odstranění vad odvolání podle § 251 odst. 1 tr. řádu nelze prodloužit, neboť jde o lhůtu zákonnou a trestní řád na možnost jejího prodloužení nepamatuje.²¹⁹ K tomuto zaujal odlišný právní názor Ústavní soud ČR a to v nálezu č. IV. ÚS 276/04 Sb. nál. a usn., který uvádí, že lze použitím analogie § 61 tr. řádu povolit prodloužení lhůty k podání odvolání, kterou obviněný nebo obhájce zmeškal, citují: „z důležitých důvodů.“²²⁰ To, že se jedná o rozporuplný nález Ústavního soudu vyplývá i z odlišného vyjádření soudkyně Židlické, která uvedla: „S výroky uvedenými sub. I. a II. nesouhlasím, neboť jsem přesvědčena, že omezení práva na odvolání, k němuž dochází v důsledku aplikace § 251 odst. 1 trestního řádu, není nepřiměřené.“²²¹

Rovněž se k § 251 odst. 1 tr. řádu vztahuje další soudní rozhodnutí č. 23/2005 Sb. rozh. tr., citují: „Z ustanovení § 251 odst. 1 tr. řádu vyplývá, že předseda senátu ve výzvě k odstranění vad podaného odvolání uvede nejen zákonnou lhůtu pěti dnů, v níž je nutno zjištěné vady odstranit, ale současně též určí konkrétní událost (okamžik), která je pro počátek běhu této lhůty relevantní (např. může za takovou událost stanovit den doručení takové výzvy). Splnění obou těchto předpokladů je nezbytné pro závěr, že lhůta pěti dnů byla v souladu se zákonem

²¹⁷ Šámal, P. a kolektiv: *Trestní řád – komentář – II. díl, 5. doplněné a přepracované vydání*, C. H. Beck, Praha 2005, s. 1904

²¹⁸ Vantuch, P.: *Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele*, *Trestní právo* 8/2004, s. 6

²¹⁹ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou*, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 618 dole

²²⁰ Nález ústavního soudu ČR uveřejněný v *Aspl* 33789 (JUD), (IV. ÚS 276/04)

²²¹ Nález ústavního soudu ČR uveřejněný v *Aspl* 33789 (JUD), (IV. ÚS 276/04)

stanovena a jen za splnění těchto podmínek lze rozhodnout o odmítnutí odvolání podle § 253 odst. 3 tr. řádu.²²²

Ustanovení § 251 odst. 2 tr. řádu obsahuje lhůtu osmi dnů, která je lhůtou pořádkovou, a kterou může uložit předseda senátu obžalovanému, který nemá obhájce a jenž podal odvolání, které nespĺňuje náležitosti obsahu. Pokud si jej obžalovaný sám neopatrí, ustanoví mu jej za účelem vypracování odůvodnění a případnému obhajování předseda senátu. Vantuch k tomuto uvádí, že zákonodárce se novou úpravou obsaženou v § 251 odst. 2 věta první tr. řádu snaží odstranit znevýhodnění obžalovaného, který se hájí sám i po rozsudku soudu prvního stupně, oproti obžalovanému, který má obhájce.²²³ To platí i pro poškozeného a zúčastněnou osobu, které nemají zmocněnce, v tom případě jim ho ustanoví předseda senátu. Bobek uvádí, citují: „Jde podle mého názoru o speciální ustanovení ve vztahu k ust. § 36 tr. ř., právě jen pro úsek řízení po vyhlášení rozsudku do skončení odvolacího řízení.“²²⁴

Rizman²²⁵ publikoval názor, ve kterém kritizoval právní úpravu týkající se nejednotnosti délky lhůt k odstranění vad a rovněž postup soudu při jejich odstraňování. Uvádí, že někdy nejsou vady odstraněny v těchto lhůtách, tak potom mohou nastat případy, kdy dojde k odstranění vady až po uplynutí této lhůty. Rovněž uvádí, že vzhledem k tomu, že neexistuje jednotnost řešení této situace v praxi, může dojít k situaci, že odvolání podané po uplynutí příslušné lhůty je někdy považováno za podané účinně, jindy je odmítnuto. „Svoji roli zde může hrát zatíženost soudu nebo příslušného soudce, jeho pracovní návyky, apod. Podle mého názoru se tak mezi odvolateli vytváří jakási nerovnost.“²²⁶

Přesně opačný názor byl publikován ve Sbírce soudních rozhodnutí pod č. 59/2002 Sb. rozh. tr., kde se uvádí, že tyto lhůty jsou zákonné a možnost jejich prodloužení není v trestním řádu upravena.²²⁷ Rizman dodává, že podle jeho názoru

²²² Jellinek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 693

²²³ Vantuch, P.: Odůvodnění odvolání, Právní rádce 10/2005, s. 55

²²⁴ Bobek, J.: Obhájce a nová úprava odvolacího řízení, Bulletin advokacie 5/2004, s. 12

²²⁵ Rizman, S.: Několik poznámek k průzkumu účinnosti novely trestního řádu, Trestní právo 5/2005, s. 7

²²⁶ Rizman, S.: Několik poznámek k průzkumu účinnosti novely trestního řádu, Trestní právo 5/2005, s. 7

²²⁷ Rizman, S.: Několik poznámek k průzkumu účinnosti novely trestního řádu, Trestní právo 5/2005, s. 7

by bylo vhodné časově omezit možnost doplnění odvolání, cituji: „s výjimkou tzv. nových skutečností, pokud by vyšly najevo až po podání odvolání.“²²⁸

Na základě novely zák. č. 265/2001 Sb., je novou povinností státního zástupce uvádět v podaném odvolání, zda jej podává, byť jen z části ve prospěch či neprospěch obviněného. Pokud tedy v odvolání státní zástupce neuvede, zda jej podává, byť z části ve prospěch či neprospěch obviněného, jedná se o vadu obsahu odvolání a soud prvního stupně se jí musí pokusit odstranit postupem podle § 251 odst. 1 tr. řádu, což je obsahem soudního rozhodnutí č. 27/2004 Sb. rozh. tr.: „Vadu obsahu odvolání státního zástupce spočívající v tom, že v něm není vymezeno, je-li podáno ve prospěch nebo v neprospěch obviněného (§ 249 odst. 2 TrŘ) je soud prvního stupně povinen pokusit se odstranit postupem podle § 251 odst. 1 TrŘ. Odvolací soud proto nemůže odmítnout odvolání státního zástupce podle § 253 odst. 3 TrŘ z důvodu, že takové vymezení chybí, pokud předseda senátu soudu prvního stupně nečinil výzvu k odstranění vad, nestanovil pro ně pětidenní lhůtu a neupozornil státního zástupce na následky nesplnění této výzvy záležící v odmítnutí odvolání.“²²⁹

Vantuch kritizuje formulaci ustanovení § 251 odst. 2 druhá věta jako velmi vágní. Rovněž uvádí, cituji: „Podle § 251 odst. 2 věta první tr. řádu poskytne obžalovanému poučení potřebné k odstranění vad odvolání předseda senátu. V praxi však u většiny soudů uvedené poučení obžalovanému předseda senátu osobně neposkytuje.“²³⁰ Většinou tak poskytuje poučení justiční čekatel, soudní tajemník nebo vyšší soudní úředník.

Co se týče pojmu „odmítnutí odvolání“, jedná se o poměrně nový institut, jak uvádí Vantuch, zavedla jej novela tr. řádu č. 265/2001 Sb.²³¹ Vantuch dále uvádí: „V institutu odmítnutí odvolání se vyjadřuje změna koncepce odvolacího řízení, v němž omezený revizní princip přezkoumávání věci ustupuje principu vázanosti soudu podaným odvoláním.“²³²

²²⁸ Rizman, S.: Několik poznámek k průzkumu účinnosti novely trestního řádu, *Trestní právo* 5/2005, s. 7

²²⁹ Šámal, P. a kolektiv: *Trestní řád – komentář – II. díl*, 5. doplněné a přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2005, s. 1890

²³⁰ Vantuch, P.: *Odůvodnění odvolání*, *Právní rádce* 10/2005, s. 56

²³¹ Vantuch, P.: *Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele*, *Trestní právo* 8/2004, s. 8

²³² Vantuch, P.: *Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele*, *Trestní právo* 8/2004, s. 9

S podáním odvolání souvisí také vzdání se odvolání a zpětvzetí odvolání. Jen velmi stručně uvedu, co jednotlivé pojmy znamenají.

Vzdání se odvolání

Je upraveno v § 250 odst. 1 tr. řádu, jedná se o to, že odvolatel je oprávněn vzdát se odvolání a to výslovným prohlášením k soudu, který o věci rozhodl nebo k soudu odvolacímu a to předepsanou formou.

Nestačí pouhé konkludentní jednání, vůle odvolatele vzdát se odvolání musí být jasná a zřejmá. K tomuto se vztahuje soudní rozhodnutí č. 54/2002 – I. Sb. rozh. tr.: „Vzdání se práva odvolání obžalovaným je možné jen ohledně všech výroků rozsudku, proti nimž může podat odvolání. Prohlásí-li obžalovaný po vyhlášení odsuzujícího rozsudku a poučení o opravných prostředcích, že se vzdává práva odvolání a že si nepřeje, aby odvolání podaly osoby, které by mohly napadnout rozsudek v jeho prospěch podle § 247 odst. 2 tr. řádu, ale ohledně výroku o náhradě škody si ponechává lhůtu k podání odvolání, je takové vzdání se odvolání právně neúčinné. Proto je třeba považovat za chybný postup soudu prvního stupně, který po takovém prohlášení obžalovaného vyznačí na rozsudku tzv. částečnou doložku právní moci.“²³³

Další soudní rozhodnutí č. 28/1965 Sb. rozh. tr. se týká svéprávného obžalovaného, který pokud se výslovně vzdá odvolání, nemůže jej podat ani prostřednictvím svého obhájce.²³⁴

Soudní rozhodnutí č. 4/1972 Sb. rozh. tr. souvisí s nezletilým dítětem, cituji: Obžalovaný, který se vzdal svého práva podat odvolání proti odsuzujícímu rozsudku, nemůže už právně účinně proti tomuto rozsudku podat odvolání ani jménem svého nezletilého dítěte.²³⁵

²³³ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 675

²³⁴ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 675

²³⁵ Jelínek, J. a kolektiv, Z.: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 675

Zpětvzetí odvolání

Je upraveno v § 250 odst. 2 tr. řádu. Odvolatel, který již odvolání podal, je oprávněn vzít jej zpět za splnění podmínky, že tak učiní do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Zpětvzetí odvolání je účinné pouze tehdy, učinil-li je odvolatel výslovným prohlášením vůči soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu takovým způsobem, který zákon vyžaduje.

Pokud podal odvolání státní zástupce, může jej vzít zpět i nadřízený státní zástupce. V případě odvolání podaného zákonným zástupcem nebo obhájcem nebo některou z oprávněných osob uvedených v § 247 odst. 2 tr. řádu, mohou jej vzít zpět pouze s výslovným souhlasem obžalovaného. Ovšem výjimkou je státní zástupce, ten tak může učinit i bez souhlasu obžalovaného.

S tímto souvisí soudní rozhodnutí č. 24/1978 Sb. rozh. tr., které se týká obhájce, jenž vzal zpět odvolání podané za obžalovaného a tudíž je povinen současně se zpětvzetím tohoto odvolání soudu sdělit, že tak činí na základě výslovného souhlasu obžalovaného (§ 250 odst. 3 tr. řádu). Pokud by to obhájce soudu nesdělil nebo měl-li by předseda senátu před postupem podle § 250 odst. 4 tr. řádu důvodné pochybnosti, zda ke zpětvzetí odvolání podaného za obžalovaného jeho obhájcem došlo na základě výslovného souhlasu obžalovaného, ověří si tuto skutečnost podle okolností buď u obhájce nebo přímo u obžalovaného.²³⁶

S tímto úzce souvisí soudní rozhodnutí č. IV/1967 Sb. rozh. tr., citují: „s tím, že samotný přípis obhájce, kterým oznamuje, že bere za obžalovaného zpět již podané odvolání nenahrazuje výslovný souhlas obviněného k takovému zpětvzetí odvolání.“²³⁷

Zpětvzetí odvolání vezme na vědomí předseda senátu odvolacího soudu a pokud bylo vzato zpět dříve než byla věc předložena odvolacímu soudu, vezme jej na vědomí usnesením předseda soudu prvního stupně.

Pokud se odvolatel vzdal práva na odvolání nebo jej vzal zpět, je toto jeho rozhodnutí neodvolatelné, tzn., že již není oprávněn podat odvolání.

²³⁶ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 688

²³⁷ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 691

C) Příslušnost

Zde mám na mysli – jednak ke kterému soudu se podává odvolání a také, který soud o odvolání rozhoduje.

1. Odvolání podává odvolatel k soudu prvního stupně, tedy k soudu, který ve věci vydal rozsudek. Tento soud není oprávněn o návrhu podaném odvolatelem rozhodnout. Také není možné, aby soud prvního stupně zamítnul opožděně podané odvolání nebo takové odvolání, které podala neoprávněná osoba a ani odmítnout jako odvolání nespĺňující náležitosti obsahu odvolání.

Úkolem soudu prvního stupně je, aby odstranil nedostatky náležitostí obsahu odvolání, které musí podané odvolání splňovat podle § 249 odst. 1 tr. řádu a samozřejmě dát prostor jednotlivým stranám, aby se k podání mohly vyjádřit.

Poměrně novým institutem je odstranění nedostatků obsahu odvolání, které souvisí s novelou z roku 2001, kdy byl zaveden princip vázanosti soudu podaným odvoláním. Podstatou tohoto nového institutu je, aby se odvolatel mohl vyjádřit k rozsudku soudu prvního stupně, a aby jeho oprávnění a současně povinnost disponovat odvoláním v důsledku opomenutí neznamenovalo neúspěch. Soud přezkoumá pouze ty části napadeného rozsudku, proti kterým podal odvolatel odvolání.

Pokud podání nespĺňuje náležitosti, které jsou vyžadovány na základě ustanovení § 249 odst. 1 tr. řádu, vyzve předseda senátu soudu prvního stupně oprávněnou osobu, jejíž odvolání nespĺňuje tyto náležitosti, aby je odstranila ve lhůtě pěti dnů a zároveň ho upozorní, že pokud neodstraní nedostatky, dojde k odmítnutí odvolání podle § 253 odst. 3 tr. řádu. Touto oprávněnou osobou může být podle § 251 odst. 1 tr. řádu – státní zástupce, dále obhájce, který podal odvolání za poškozeného nebo zúčastněnou osobu. „Stejně postupuje, pokud takové odvolání podal obžalovaný, který má obhájce, poškozený nebo zúčastněná osoba, kteří mají zmocněnce (§ 251 odst. 1 tr. řádu).“²³⁸

Obsahem výzvy podle § 251 odst. 1 tr. řádu musí být upozornění na zjištěné nedostatky náležitosti obsahu odvolání, které jsou podle názoru předsedy senátu soudu prvního stupně takovými vadami, pro které odvolací soud podané odvolání odmítne, k čemuž se vyjadřuje soudní rozhodnutí č. 60/2005 – I. Sb. rozh. tr.. I když

²³⁸ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání*, Linde, Praha 2007, s. 553

ve srovnání s požadavky vyplývajícími z ustanovení § 251 odst. 2 tr. řádu není nutné, aby soud takovou výzvou (např. určenou obviněnému zastoupenému obhájcem) současně poskytoval i potřebné poučení o postupu, který vede k odstranění vytýkaných vad, je specifikace vad podaného odvolání předpokladem, že za splnění dalších podmínek mohou být vůči odvolateli vyvozeny z nesplnění výzvy důsledky uvedené v ustanovení § 253 odst. 3 tr. řádu).²³⁹

K této problematice se vztahuje článek, ve kterém se řeší „další lhůta“, kdy se jí rozumí buď pětidenní lhůta podle odst. 1 § 251 tr. řádu, kterou předseda senátu stanovuje tzv. kvalifikovanému odvolateli, tj. státnímu zástupci, obhájci nebo zmocněnci poškozeného, který podal odvolání nesplňující náležitosti obsahu nebo osmidenní lhůta, kterou předseda senátu podle § 251 odst. 2 tr. řádu stanoví v takovém případě obžalovanému.²⁴⁰

Jiná situace nastane, pokud podá obžalovaný odvolání sám bez obhájce a toto podání nespĺňuje náležitosti obsahu odvolání, jak je vyžaduje zákon. V takovém případě vyzve předseda senátu obžalovaného k odstranění vad ve lhůtě osmi dnů a poskytne mu k odstranění vad potřebné poučení. Pokud si obžalovaný obhájce nezvolí, ustanoví mu ho předseda senátu, ať už za účelem odůvodnění odvolání anebo k obhajování v odvolacím řízení. Bobek tvrdí: „Nemůže být problémem konkrétně uvést, ve kterých výrocích se rozsudek napadá, jaké zjevné vady se vyskytují, popř. poukázat na vady dosavadního řízení.“²⁴¹

Jiný názor zastávají Pácal s Handlarem, citují: „V této souvislosti soudy upozorňují na malou praktičnost ustanovení § 251 tr. řádu, které stanoví povinnost odvolateli, který podal odvolání, jež nespĺňuje stanovené obsahové náležitosti. Uvedené ustanovení může značně prodloužit řízení u soudu prvního stupně.“²⁴² Také zde uvedli domněnku, že někteří obhájci zneužívají tohoto ustanovení a nechávají se vyzývat soudem k odůvodnění podaného odvolání. Přiměřeně se toto ustanovení použije u poškozeného nebo zúčastněné osoby, která nemá zmocněnce.

²³⁹ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 689

²⁴⁰ Fastner, J.: K odmítnutí odvolání, které nespĺňuje obsahové náležitosti, Trestněprávní revue 4/2003, s. 128

²⁴¹ Bobek, J.: Obhájce a nová úprava odvolacího řízení, Bulletin advokacie 5/2004, s. 12

²⁴² Pácal, J., Handlar, J.: Prvé zkušenosti soudů s aplikací novely TR provedené zákonem č. 265/2001 Sb., Právní zpravodaj 12/2003, s. 17

Jelínek uvádí, že zákon v ustanovení § 251 odst. 1 a 2 tr. řádu výslovně neřeší situaci, kdy požadované náležitosti obsahu nesplňuje odvolání, které podal zákonný zástupce obžalovaného, orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo osoba se samostatnými obhajovacími právy (§ 247 odst. 2 tr. řádu), proto musí předseda senátu postupovat přiměřeně podle citovaných ustanovení i u těchto odvolání, a to podle toho, zda má obžalovaný obhájce či nikoli. Použití analogie je zde nezbytné, neboť jinak by uvedené osoby svá oprávnění nemohly účinně realizovat a jejich právo podat odvolání by se stalo zcela formální.²⁴³

Poté, co uplynou lhůty pro podání odvolání a lhůty pro odstranění vad odvolání všem oprávněným osobám, předseda senátu soudu prvního stupně doručí stejnopis odvolání a jejich odůvodnění ostatním stranám a předloží spisy odvolacímu soudu. Nyní již nastává řízení u odvolacího soudu.

2. O odvolání rozhoduje odvolací soud. Opravnou instancí je:

- a) nadřazený krajský soud – pokud se jedná o odvolání proti rozsudku okresního soudu, což je upraveno v § 252 tr. řádu a § 12 odst. 4 tr. řádu,
- b) nadřazený vrchní soud – pokud jde o odvolání proti rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně, což je upraveno v § 252 tr. řádu a § 12 odst. 4 tr. řádu.

Odvolací soud rozhoduje vždy ve složení senátním. Jak uvádí Vantuch, na tom, který soud rozhoduje o odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně se nic nezměnilo ani po velké novele zák. č. 265/2001 Sb.²⁴⁴

Zákon rozeznává dvě formy odvolacího řízení:

3. neveřejné zasedání,
4. veřejné zasedání.

Jen velmi stručně popíši, kdy rozhoduje odvolací soud ve veřejném a kdy v neveřejném zasedání. Než předseda senátu odvolacího soudu nařídí jednu z těchto forem řízení, je povinen přezkoumat spisový materiál a to z:

1. formálních důvodů – zda byly odstraněny vady podaných odvolání podle § 251 odst. 1, 2 tr. řádu. Pokud shledá nedostatky, vrátí věc soudu prvního stupně s pokynem, aby zjištěné nedostatky odstranil.

²⁴³ Jelínek, J.: Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání, Linde, Praha 2007, s. 553

²⁴⁴ Vantuch, P.: Rozhodování soudu II. stupně o odvolání obžalovaného, Právní rádce 12/2005, s. 43

2. materiálních důvodů – zejména, zda je nutné nařídít veřejné zasedání nebo zda existují důvody pro neveřejné zasedání.

Veřejné zasedání

Je pravidelnou formou projednání odvolání u odvolacího soudu. „Úkolem odvolacího soudu je především přezkoumání správnosti, zákonnosti a spravedlnosti rozsudku a řízení, které mu předcházelo.“²⁴⁵ Přesný průběh je upraven v hlavě čtrnácté trestního řádu. I Vantuch uvádí, že odvolací soud rozhoduje o odvolání ve veřejném zasedání.²⁴⁶

Neveřejné zasedání

Neveřejné zasedání: „je v ustanovení § 263 odst. 1 tr. řádu připuštěno jen fakultativně a v omezeném rozsahu z důvodů možného urychlení a zjednodušení odvolacího řízení. Předseda senátu jej nařídí v případě, že při přípravě odvolacího jednání dospěje k závěru, že není třeba konat veřejné zasedání.“²⁴⁷ Vantuch uvádí: „Též v neveřejném zasedání může zamítnout odvolání (§ 253 tr. ř.) a přerušit trestní stíhání (§ 255 tr. ř.). V neveřejném zasedání může také zrušit rozsudek soudu I. stupně a věc postoupit, trestní stíhání zastavit nebo přerušit, měl-li tak učinit již soud I. stupně (§ 257 tr. ř.).“²⁴⁸

S tímto úzce souvisí tyto zásady (principy):

- a) princip vázanosti soudu podaným odvoláním proti reviznímu principu,
- b) beneficium cohaesionis,
- c) zákaz reformace in peius,
- d) apelace či kasace.

Tyto principy, které jsem uvedla pod písmenem a) – c), budou součástí bodu 3.3 a princip, který jsem uvedla pod písmenem d) bude samostatným bodem 3.4.

²⁴⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní, C. H. Beck, Praha 2003, s. 846

²⁴⁶ Vantuch, P.: Rozhodování soudu II. stupně o odvolání obžalovaného, Právní rádce 12/2005, s. 44

²⁴⁷ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní, C. H. Beck, Praha 2003, s. 849 nahofe

²⁴⁸ Vantuch, P.: Rozhodování soudu II. stupně o odvolání obžalovaného, Právní rádce 12/2005, s. 44

D) Zákonné důvody

Jak uvádí Musil, v českém trestním řádu nejsou důvody odvolání podrobně a kazuisticky vypočteny, na rozdíl od některých zahraničních úprav.²⁴⁹ Důvody, pro které je možné rozsudek soudu prvního stupně napadnout jsou uvedeny v § 246 tr. řádu velmi obecně.

Dělí se na tři základní skupiny:

1. Pro nesprávnost výroků rozsudku (*error in iudicando*), což je upraveno v § 246 odst. 1 tr. řádu. Může se jednat jak o vady skutkové, tak o vady právní.

a) *Vady skutkové* – může se jednat o:

- 1) Neúplné skutkové zjištění, tzn., že v popisu skutku chybí některá důležitá okolnost pro rozhodnutí a to proto, že nebyla vůbec zjišťována.
- 2) Nesprávné skutkové zjištění, tzn., že skutečnosti, které jsou tvrzeny v rozsudku, nevyplývají z důkazů, které byly provedeny.
- 3) Nejasné skutkové zjištění, tzn., že není jasné, o jaké důkazy se soud opíral ve svém závěru.
- 4) Skutková zjištění jsou v rozporu sama se sebou.

Jak tvrdí Jelínek: „Nejzávažnějším předpokladem vydání spravedlivého rozsudku je náležité zjištění skutku (zjištění všech okolností skutku důležitých pro rozhodnutí), který je předmětem obžaloby.“²⁵⁰

b) *Vady právní* – může se jednat o:

- 1) Vady hmotněprávní – zde se jedná o porušení nebo nesprávné použití trestního zákona a jiných zákonů a právních předpisů. Například uložená povinnost nahradit poškozenému škodu neodpovídá předpisům práva občanského o náhradě škody.
- 2) Vady procesněprávní – ty spočívají v porušení procesních ustanovení o rozsudku, což je upraveno v § 120 – § 125 tr.

²⁴⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní, C. H. Beck, Praha 2003, s. 838 dole

²⁵⁰ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání, Linde, Praha 2007, s. 546

řádu. Následkem těchto vad je, že výrok rozsudku je neúplný, nejasný nebo vnitřně rozporný. Například odůvodnění rozsudku je v rozporu s výrokovou částí nebo výroky rozsudku nevyčerpávají celou obžalobu nebo překročí meze, poněvadž v rozsudku není rozhodnuto o všech skutečích uvedených v žalobním návrhu, nebo soud rozhodl i o skutečích v žalobním návrhu neuvedených.

2. Proto, že výrok nebyl učiněn – ačkoliv měl být učiněn. Jedná se tedy o vadu procesněprávní. Jak uvádí Císařová: „Typickým případem je chybějící výrok o náhradě škody v rozsudku (§ 228 a § 229), přestože poškozený včas a řádně uplatnil nárok na náhradu škody, která mu byla způsobena žalovaným skutkem (§ 43 odst. 3), přičemž nebylo rozhodnuto podle § 206 odst. 3, 4, že se poškozený nepřipouští k trestnímu řízení s uplatněným nárokem na náhradu škody.“²⁵¹

3. Pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku (error in procedendo) – v případě, že toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo chybí, což je upraveno v § 246 odst. 2 tr. řádu. Jedná se o vady, které vznikly v hlavním líčení, ale i vady, ke kterým došlo v předcházejících stadiích – tedy při předběžném projednání obžaloby a v přípravném řízení. V soudním rozhodnutí č. 16/2006 Sb. rozh. tr. se uvádí, že pokud rozhodl ve věci mladistvého obecný soud (§ 2 písm. h) zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže), ač měl věc podle § 2 písm. g) a § 4 citovaného zákona projednat a rozhodnout soud pro mládež, jedná se o podstatnou vadu řízení ve smyslu ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) tr. řádu, která nemůže být napravena v řízení před odvolacím soudem.²⁵²

²⁵¹ Císařová, D. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 4. aktualizované a přepracované vydání*, Linde, Praha 2006, s. 532

²⁵² Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou*, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 689

3.3 Principy odvolacího řízení

A) Revizní princip a princip vázanosti soudu podaným odvoláním

Revizní princip se váže k přezkoumání rozsudku soudu prvního stupně, k čemuž je na základě zákona oprávněn odvolací soud. Jak uvádí Husár – odvolací soud sice přezkoumává rozsudek soudu prvního stupně, ale toto přezkoumávání není možné omezit podaným odvoláním, tedy důvody, které jsou v něm uvedeny.²⁵³ Znamenalo by to totiž omezení činnosti odvolacího soudu odvolatelem a také zkrácení a omezení procesních práv odvolatele v tom smyslu, že pokud by odvolatel své podání neodkázal správně vyjádřit a odůvodnit, nemohl by potom odvolací soud přezkoumat rozsudek soudu prvního stupně v těch směrech, na které odvolatel ve svém podání nepoukazoval. Cituji: „Preto takéto vymedzenie prieskumnej činnosti odvolacieho súdu je v socialistickom trestnom konaní neprípustné a nemožné.“²⁵⁴

Revizní princip byl tedy součástí trestního řádu z roku 1961, podle kterého byl odvolací soud povinen na podkladě odvolání přezkoumat rozsudek celý a to všestranně. Pipek uvádí, že pokud spáchal obžalovaný více trestných činů, ať už v jednočinném nebo vícečinném souběhu, přezkoumá odvolací soud i výroky a řízení, které jim předcházelo z hlediska všech sbíhajících se trestných činů.²⁵⁵ Rozsah přezkumné činnosti není možné omezit, i když odvolatel napadl rozsudek pouze v určité části nebo pokud prohlásil, že je s napadenými výroky spokojen. Odvolací soud je i nadále povinen zabývat se správností všech výroků, proti nimž mohl odvolatel podat odvolání. Pipek uvedl, že odvolací soud byl v důsledku tzv. revizního principu povinen zabývat se celým skutkem, který byl předmětem obžaloby a tento skutek se dotýkal osoby odvolatele.²⁵⁶ Revizní princip tedy znamená prosazení zásady oficiality do odvolacího řízení.

Význam tohoto principu byl spatřován ve více směrech – jednak se jednalo o dozor soudu druhého stupně nad rozhodnutím soudů prvního stupně. Odvolací

²⁵³ Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 256

²⁵⁴ Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 257

²⁵⁵ Pipek, J.: *Principy apelace a kasece a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 129

²⁵⁶ Pipek, J.: *Principy apelace a kasece a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 130

soud přezkoumává nejen samotný rozsudek, ale také řízení, které mu předcházelo. Také to, zda rozsudek soudu prvního stupně odpovídal procesním předpisům a kontroloval, zda je splněn požadavek ochrany zákonných práv a zájmů účastníků řízení.

Další význam spočíval v tom, že odvolací soud na základě poznatků ze své přezkumné činnosti byl schopen ukázat soudům prvního stupně směr v jejich další činnosti, řídit je a usměrňovat tak, aby všechny zákony vnímaly, vykládaly a používaly jednotně.

Revizní princip tedy znamenal přezkoumání správnosti rozsudku a řízení, které mu předcházelo. Tato zásada byla uplatňována takovým způsobem podle toho, která osoba podala odvolání. Husár spojuje rozsah revizní povinnosti odvolacího soudu s osobou, která odvolání podala.²⁵⁷ Podrobně zde rozebírá postup odvolacího soudu v případě, že odvolání podal prokurátor, dále některá z jiných oprávněných osob. Také se zmiňuje o tom, že odvolací soud není vázán důvody odvolání, což znamená, že odvolací soud je povinen přezkoumat správnost výroků rozsudku i tehdy, pokud odvolání vůbec nebylo odůvodněno a to i v případě, že nebylo odůvodněno prokurátorem nebo obhájcem.²⁵⁸ Jednalo se tedy o úplnou revizní povinnost odvolacího soudu. Odvolací soud nebyl vázán okolnostmi, zda odvolání bylo podáno ve prospěch či neprospěch obžalovaného a mohl dojít k závěru opačnému, než jakého se odvolatel domáhal.

Pípek o revizním principu hovoří jako o opravném prostředku, který považuje za: „pojem určitý, vyhraněný, pokud zde lze o vyhraněnosti hovořit, způsob přezkoumávání rozhodnutí revize je přitom mladší než kasace. Revize je totiž dalším rozvinutím kasace při recepci francouzského trestního řízení.“²⁵⁹

Některé připomínky vyjádřil ve svém článku Lněnička, který zde srovnal revizní princip, který platil do novely provedené zák. č. 265/2001 Sb. se zavedením principu vázanosti soudu podaným odvoláním, respektive vytýkanými nedostatky. Snažil se vlastně postihnout, jaký přínos bude mít zavedení novely pro praxi

²⁵⁷ Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 258

²⁵⁸ Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 259

²⁵⁹ Pípek, J.: *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 39

odvolacích soudů. Vyjadřuje zde svůj názor, ve kterém poukazuje na rozpor § 254 odst. 1 a § 254 odst. 2 tr. řádu, kdy říká: „Zákonné znění § 254 odst. 1 a 2 trestního řádu však hlásá naprosto opačný postup. Odstavec 1 tohoto ustanovení lze ještě částečně vyložit jako ustanovení rušící revizní princip a zavádějící shora uvedený „princip vázanosti soudu podaným odvoláním.“²⁶⁰ Ale zároveň k tomu dodává, že druhý odstavec obrací vizi o zrušení revizního principu úplně naruby. Uvádí se v něm totiž, že: „Mají-li však vytykané vady svůj původ v jiném výroku, než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přezkoumá odvolací soud i správnost takového výroku, na který v odvolání napadený výrok navazuje, jestliže oprávněná osoba proti němu mohla podat odvolání.“²⁶¹

Autor, který je předsedou senátu Vrchního soudu tak vyslovuje obavy, že aplikace novelizovaného § 254 tr. řádu bude v praxi podle jeho názoru problematická. Tento závěr vyvozuje, jak sám uvádí, z diskusí se svými kolegy soudci. Přímou uvádí, že názory těchto soudců se dají rozdělit do tří skupin. První skupina je přesvědčena, že novelou byl podle § 254 odst. 1 tr. řádu revizní princip zrušen, a proto budou rozsudky přezkoumávat pouze v rozsahu, který je v odvolání výslovně uveden.

Druhá skupina zastává názor, že podle § 254 odst. 2 tr. řádu nedošlo k žádné změně a tudíž je odvolací soud povinen přezkoumat rozsudek ve všech výrociích, proti kterým je odvolatel oprávněn podat odvolání. Třetí skupina je přesvědčena, že revizní princip použije, pokud to bude vhodné, pokud nastane situace, že jim vyhovovat nebude, citují: „argumentují jeho zrušením. Tím ovšem vznikají i v jednom odvolacím senátu protichůdná rozhodnutí.“²⁶² Sám autor se přiklání k názoru druhé skupiny, kdy píše: „soudce by měl být vázán především psaným právem a nikoliv, byť libivými, představami zákonodárce.“²⁶³

Lněnička zde také uvedl svou obavu, že rozpory v právní úpravě nebude možné pravděpodobně překonat ani pomocí judikatury. Stejně výhrady měl i o dva roky později Bobek, který publikoval článek, ve kterém vyjádřil své zkušenosti s aplikací ustanovení § 254 tr. řádu v praxi z pozice obhájce. Vyslovil názor,

²⁶⁰ Lněnička, J.: Revizní princip v trestním řízení, *Justiční praxe* 4/2002, s. 185

²⁶¹ Lněnička, J.: Revizní princip v trestním řízení, *Justiční praxe* 4/2002, s. 185

²⁶² Lněnička, J.: Revizní princip v trestním řízení, *Justiční praxe* 4/2002, s. 186

²⁶³ Lněnička, J.: Revizní princip v trestním řízení, *Justiční praxe* 4/2002, s. 186

že princip vázanosti soudu podaným odvoláním je prolomen druhou větou § 254 odst. 1 tr. řádu: „podle které má odvolací soud povinnost přihlížet i k vadám, které nejsou vytýkány, pokud tyto mají vliv na správnost výroků, proti nimž odvolání bylo podáno.“²⁶⁴ Rovněž uvádí, že toto ustanovení způsobilo nedorozumění v soudní praxi a také různý postup aplikace tohoto ustanovení ze strany obhájců. V závěru komentáře k tomuto ustanovení vyjádřil názor, že jedinou možností je dbát na to, aby odvolání, které obhájce podává za svého klienta bylo skutkově i právně kvalitně odůvodněno a tak se zabránilo vzniku pochybností. S touto myšlenkou se ztotožňuji i já.

Až do novely provedené zák. č. 265/2001 Sb. byl u odvolání používán revizní princip. Podle Pipka lze novou úpravu označit jako přezkoumávání zásadně bez revizního principu. Novela rozšiřuje obsah dispoziční zásady, kromě samotného práva podat podnět k zahájení řízení, i na samotné přezkoumávání rozsudku a učinila tak z této zásady zásadu v odvolacím řízení primární.²⁶⁵

Na základě této novely byl revizní princip nahrazen principem vázanosti soudu podaným odvoláním, respektive vytýkanými nedostatky, což je obsahem ustanovení § 254 tr. řádu. I přesto zákon umožňuje poměrně široké oprávnění odvolacího soudu, který může jít nad rámec odvolání a to proto, aby odvolatel nebyl poškozen. Tím mám na mysli konkrétně obviněného, který by tak mohl být poškozen zejména pro neznalost práva.

Uplatnění tohoto principu má tyto důsledky:

a) Na základě ustanovení § 254 odst. 1 tr. řádu přezkoumává odvolací soud pouze ty oddělitelné výroky rozsudku, proti kterým podal odvolatel odvolání a samozřejmě správnost postupu řízení, které jim předcházelo.

Přestože odvolatel měl právo napadnout i další výroky soudu prvního stupně a neučinil tak, důsledkem toho odvolací soud není oprávněn tyto výroky přezkoumat.

Oddělitelné výroky jsou takové, které může odvolací soud samostatně přezkoumat a samostatně je zrušit. Je to například výrok o trestu nebo výrok o ochranném opatření. Naopak takovým výrokem není výrok rozsudku o právním posouzení skutku, s čímž souvisí soudní rozhodnutí č. 11/1973 Sb. rozh. tr., citují: „Výrok rozsudku o právním posouzení skutku (tzv. právní věta) není oddělitelný

²⁶⁴ Bobek, J.: Obhájce a nová úprava odvolacího řízení, Bulletin advokacie 5/2004, s. 12

²⁶⁵ Pipek, J.: Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, Bulletin advokacie 11 – 12/2001, s. 98

ve smyslu ustanovení § 258 odst. 2 tr. řádu od popisu skutku ve výroku o vině (tzv. skutkové věty).²⁶⁶

Jak jsem již uvedla, odvolací soud přezkoumá oddělitelné výroky, proti nimž bylo podáno odvolání a řízení, které jim předcházelo, což Jelínek chápe tak, že odvolací soud na základě takového odvolání přezkoumá rozsudek v rozsahu chybějícího výroku a tomuto rozsudku předcházející řízení.²⁶⁷

Zákon zde upravuje dvě výjimky, které spočívají v uplatnění omezeného revizního principu:

1. Pokud odvolací soud dospěje k názoru, že vytýkaný nedostatek má svůj původ v jiném výroku, než který odvolatel napadá, přezkoumá i tento výrok za předpokladu, že proti němu mohla oprávněná osoba podat odvolání. Tato výjimka je obsahem ustanovení § 254 odst. 2 tr. řádu. Půry se Sotolářem nazývají toto ustanovení průlomem s racionálním jádrem ve vztahu k principu vázanosti soudu podaným odvoláním, respektive vytýkanými nedostatky.²⁶⁸

Císařová k tomuto uvádí, že: „Může jít např. o situaci, kdy obžalovaný podal odvolání z důvodů nepřiměřeně přísného trestu, přičemž jeho výměra je ve skutečnosti nesprávná proto, že soud prvního stupně pochybil i ve výroku o vině, neboť dospěl k závěru o existenci okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, přestože její zákonné znaky nebyly naplněny.“²⁶⁹

Dále se může jednat o případ, kdy odvolatel podal odvolání pouze do výroku o náhradě škody. K tomuto se vztahuje soudní rozhodnutí č. 54–II/2002 Sb. rozh. tr., na základě kterého se výrok o povinnosti obžalovaného nahradit poškozenému způsobenou škodu bezprostředně váže k výroku o vině obžalovaného a odvolací soud tak ve smyslu § 254 odst. 2 tr. řádu ve znění, které je účinné od 1. 1. 2002 přezkoumá i správnost výroku o vině, přestože odvolání obžalovaného směřovalo jen

²⁶⁶ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 691

²⁶⁷ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání*, Linde, Praha 2007, s. 555

²⁶⁸ Půry, F., Sotolář, A.: *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*, *Bulletin advokacie* 3/2005, s. 12

²⁶⁹ Císařová, D. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 4. aktualizované a přepracované vydání*, Linde, Praha 2006, s. 555

do výroku o náhradě škody, pokud zjistí, že vytýkaná vada má svůj původ již ve výroku o vině.²⁷⁰

2. Druhou výjimku představuje § 254 odst. 3 tr. řádu, na základě kterého přezkoumává odvolací soud v návaznosti na vytýkané vady i výrok o trestu a další výroky, které mají původ ve výroku o vině, pokud odvolatel podal odvolání pouze proti výroku o vině.

Toto ustanovení se vztahuje i na případy, kdy odvolání odvolatele není oprávněné, ale rozsudek obsahuje vadu, na základě které odvolací soud rozhodne o mírnějším trestu.

3. Poslední výjimku zákon nestanovuje, ale Jelínek uvádí, že ji lze dovodit výkladem ustanovení § 254 odst. 1 tr. řádu a contrario, a to jako povinnost odvolacího soudu přezkoumávat ty výroky a jim předcházející řízení, které sice nejsou napadeny, ale od výroků, které napadeny byly, je nelze oddělit.²⁷¹

Šámal k tomuto principu publikoval soudní rozhodnutí, ve kterém se uvádí, že přestože rozsah přezkumu napadeného rozsudku odvolacím soudem určuje zásadně odvolatel na základě § 254 odst. 1 tr. řádu, a to přesným označením výroků, které odvoláním napadá, což je upraveno v § 249 odst. 1 tr. řádu, vlastní přezkumná činnost odvolacího soudu může být oproti vymezení provedenému odvolatelem buď širší (§ 254 odst. 2, odst. 3 TrŘ), nebo užší (§ 37a TrZ). V případě rozhodnutí vydaného o pokračujícím trestném činu aplikací § 37a TrZ se nemůže odvolatel účinně domáhat změny výroku o vině v části, která je přejímána na základě vázanosti soudu skutkovými zjištěními ve zrušeném rozsudku z dřívějšího pravomocného rozsudku. Tato skutková zjištění není odvolací soud oprávněn, ale ani povinen přezkoumávat, i když jsou odvolatelem výslovně napadána.²⁷²

V ustanovení § 254 odst. 4 tr. řádu je upraveno, že pokud je napadena část rozsudku, který se týká některé z více osob, o kterých bylo rozhodnuto stejným rozsudkem, přezkoumá odvolací soud jen správnost výroků, které se týkají této osoby a správnost řízení, které tomuto rozsudku předcházelo. Vůči ostatním osobám je rozsudek pravomocný, s tímto úzce souvisí princip beneficia cohaesionis, kterému

²⁷⁰ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 695

²⁷¹ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání*, Linde, Praha 2007, s. 556

²⁷² Šámal, P. a kolektiv: *Trestní řád – komentář – II. díl, 5. doplněné a přepracované vydání*, C. H. Beck, Praha 2005, s. 1927 – 1928 (rozhodnutí SR 104/2005 Sb. rozh. tr.)

se věnuji v následující části této práce. K tomuto Vantuch uvádí, že i novela provedená zák. č. 265/2001 Sb., s účinností od 1. 1. 2002, ponechala beze změny i dosavadní úpravu v § 254 odst. 4 tr. řádu.²⁷³

b) Povinnost odvolacího soudu přezkoumat správnost každého oddělitelného výroku rozsudku z hlediska vytýkaných vad se nevztahuje k podanému odvolání a správnosti postupu řízení, které mu předcházelo. Zde je princip vázanosti soudu poněkud narušen, neboť je zde stanovena výjimka, podle které přihlíží soud i k vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, pokud mají vliv na správnost těch výroků, proti nimž bylo odvolání podáno.

Touto výjimkou je rozšířen přezkum odvolacího soudu v tom případě, že odvolatel nesprávně vymezuje napadanou část tím, že ji směřuje do jiného výroku než toho, ve kterém má nedostatek podklad.

Jelínek uvádí, že odvolací soud přezkoumá pouze z hlediska vytýkaných nedostatků rovněž výrok o řízení, jež mu předcházelo, proti němuž sice nebylo podáno odvolání, ale na který v odvolání napadený výrok navazuje (§ 254 odst. 2 tr. řádu), neboť tento postup se podle zákona uplatní pouze tehdy, mají-li vytýkané vady napadeného výroku svůj původ v tomto jiném než napadeném výroku.²⁷⁴

Toto pravidlo se vztahuje i na ustanovení § 254 odst. 3 tr. řádu, kdy pokud oprávněná osoba podá odvolání proti výroku o vině, odvolací soud automaticky přezkoumá ty výroky, které mají ve výroku o vině podklad, tedy výrok o trestu a další výroky, které z napadnutého výroku vycházejí.

c) Pokud odvolací soud přezkoumává správnost postupu řízení, které předcházelo napadeným výrokům rozsudku, může přihlížet jen k těm z vytýkaných vad, které mohly způsobit nesprávnost takového výroku.

Vantuch dodává, že se tak od 1. 1. 2002 „zvýrazňuje role obhájce při formulování a podání odvolání proti rozsudku soudu I. stupně.“²⁷⁵

Jak uvádí Jelínek: „odvolateli k úspěchu postačí, aby v odvolání napadl výrok, který je nesprávný, bez ohledu na to, zda se mu podaří vystihnout, v jaké vadě jeho

²⁷³ Vantuch, P.: Rozhodování soudu II. stupně o odvolání obžalovaného, Právní rádce 12/2005, s. 44

²⁷⁴ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání, Linde, Praha 2007, s. 557

²⁷⁵ Vantuch, P.: Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele, Trestní právo 8/2004, s. 10

nesprávnost záležitosti, nebo naopak označit správně vadu, přestože jinak nesprávně vymezí část rozsudku (výrok, který napadá).²⁷⁶

Púry se Sotolářem jsou toho názoru, že připuštění výjimek z tohoto principu do značné míry neguje očekávané dopady uvedené změny.²⁷⁷ Rizman uvádí, že se nová úprava odvolání osvědčila a omezení revizního principu znamená v podstatné části případů zjednodušení řízení. Uvádí dále, že se jedná o názor odvolacích soudů, přestože: „odvolací soudy se podle svého vyjádření při přezkumu neomezují jen na přezkum vytýkaných vad, ale aplikují i větu druhou § 254 odst. 1 a ustanovení § 254 odst. 2 tr. ř.“²⁷⁸ Rizman dále uvádí svůj vlastní názor na právní úpravu odvolání po novele provedené zák. č. 265/2001 Sb., kdy se domnívá, že i přes pozitivní hodnocení má některé nedostatky.²⁷⁹

Poznatky z praxe publikoval Vantuch, který uvádí, že ne všechny senáty při přezkoumávání výroku o trestu se zabývají i výrokem o vině. Ve svém článku uvedl, že: „Některé senáty odvolacích soudů se přezkoumáváním výroku o vině zabývají vždy, i když je napaden jen výrok o trestu.“²⁸⁰ Činí tak z toho důvodu, že podle jejich názoru má výrok o vině vliv na správnost výroku o trestu, proti němuž bylo podáno odvolání, přičemž postupují podle § 254 odst. 1, věta druhá, § 254 odst. 2 tr. řádu. Jiné senáty se v případě, bylo-li odvolání podáno proti výroku o trestu, výrokem o vině nezabývají, přičemž jejich odůvodnění spočívá v tom, že výrok o vině: „v dané věci nemá vliv na správnost výroku o trestu, proti němuž bylo podáno odvolání, a že vytýkané vady výroku o trestu nemají svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání.“²⁸¹

Protože tedy existují dva různé výklady tohoto ustanovení odvolacími soudy, je podle Vantucha vhodné, aby strana obhajoby podala odvolání proti výroku o vině, i proti výroku o trestu.

²⁷⁶ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání, Linde, Praha 2007, s. 558

²⁷⁷ Púry, F., Sotolář, A.: Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu, Bulletin advokacie 3/2005, s. 13

²⁷⁸ Rizman, S.: Několik poznámek k průzkumu účinnosti novely trestního řádu, Trestní právo 5/2005, s. 6

²⁷⁹ Rizman, S.: Několik poznámek k průzkumu účinnosti novely trestního řádu, Trestní právo 5/2005, s. 6

²⁸⁰ Vantuch, P.: Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele, Trestní právo 8/2004, s. 9

²⁸¹ Vantuch, P.: Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele, Trestní právo 8/2004, s. 9

B) Beneficium cohaesionis

Beneficium cohaesionis je vedle revizního principu další možností, kdy soud, který rozhoduje o odvolání, je oprávněn překročit rámec vymezený podaným odvoláním a mimo tento rámec i rozhodnout.²⁸² Jejím úkolem je zabránit tomu, aby v téže věci byla vydána vzájemně si odporující rozhodnutí a rovněž představuje významnou záruku důsledné nápravy nesprávných rozhodnutí v zájmu zákonných práv a zájmů občanů. Stejně jako revizní princip i ona je projevem zásady oficiality. Pipek uvádí: „Přichází přirozeně v úvahu pouze tam, kde se revizní princip neuplatňuje buď vůbec, nebo tam, kde revizní princip nenařizuje přezkoumat rozsudek ohledně všech osob nebo ze všech v úvahu přicházejících důvodů, tedy tam, kde úprava zakládá omezený revizní princip.“²⁸³

Beneficium cohaesionis je upravena v § 261 tr. řádu. Tímto principem se řídilo odvolací řízení i před rozsáhlou novelou provedenou zák. č. 265/2001 Sb. Jedná se v podstatě o to, že odvolací soud učiní rozhodnutí i ve prospěch těch osob, které odvolání nepodaly ať už samy nebo je za ně nepodala žádná oprávněná osoba, ať už ve prospěch či neprospěch. Jedná se o obligatorní zákonnou povinnost. Podle Husára ustanovení o beneficium cohaesionis je výrazným průlomem do zásady nezměnitelnosti rozsudku.²⁸⁴

Samozřejmě, že rozsudek může být změněn i ve prospěch spoluobžalovaného nebo zúčastněné osoby, pokud se řízení proti nim konalo společně a pokud o nich bylo v napadeném rozsudku rozhodnuto o všech společně, nikoli však, byla-li věc některého obžalovaného vyloučena nebo pokud výrok o některé zúčastněné osobě nebyl do rozsudku pojat.

Na základě § 261 tr. řádu je možno změnit rozsudek těmito způsoby:

1. Rozhodl-li soud ve prospěch některého obžalovaného, změní zároveň rozsudek ve prospěch spoluobžalovaného, kterému prospívá důvod, na základě kterého rozhodl odvolací soud ve prospěch obžalovaného. Důvod se může týkat otázky viny, ale i otázky trestu nebo náhrady škody.

²⁸² Pipek, J.: Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech /Revizní princip/, Univerzita Karlova, Praha 1988, s. 104

²⁸³ Pipek, J.: Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech /Revizní princip/, Univerzita Karlova, Praha 1988, s. 208

²⁸⁴ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 269

K tomuto se vztahuje soudní rozhodnutí č. 38/1967 Sb. rozh. tr., ve kterém se uvádí, že pokud dojde ke změně výroku o náhradě škody u jednoho z obžalovaných, který podal odvolání a prospívá-li důvod, pro který ke změně došlo i spoluobžalovaným, je nutné ve smyslu § 261 tr. řádu změnit výrok o náhradě škody všem spoluobžalovaným v jejich prospěch.²⁸⁵ I soudní rozhodnutí č. 133/2004 Sb. rozh. tr. souvisí s touto problematikou, citují: „I v případě, že jediný důvod, který vedl ke změně napadeného rozsudku v odvolacím řízení ve prospěch obžalovaného odvolatele, spočívá v chybném rozhodnutí soudu prvního stupně o povinnosti k náhradě škody podle § 228 odst. 1 TrŘ, přičemž tento prospívá rovněž již pravomocně odsouzenému, je povinností odvolacího soudu, aby podle § 261 TrŘ rozhodl i ve prospěch (beneficio cohaesionis).“²⁸⁶

2. Ve prospěch zúčastněné osoby, pokud jí prospívá důvod, na základě kterého zproští odvolací soud obžalovaného viny, tak zruší i výrok o zabránění věci zúčastněné osoby podle § 73 odst. 1 písm. c) tr. zákona.

3. Ve prospěch obžalovaného, kterému prospívá důvod, na základě kterého rozhodne odvolací soud ve prospěch zúčastněné osoby.

4. Ve prospěch další zúčastněné osoby, které prospívá stejný důvod, z něhož odvolací soud rozhodl ve prospěch jiné zúčastněné osoby, jestliže ve věci vystupovalo více zúčastněných osob, např. jako spoluvlastníci věci, která měla být podle § 73 tr. zákona zabráněna.²⁸⁷

Je důležité, abych zde ještě uvedla, že důvod, na základě kterého odvolací soud rozhoduje ve prospěch spoluobžalovaného, obžalovaného nebo zúčastněné osoby, se jich musí týkat společně a musí se jednat o důvod, který je třeba u každé z těchto osob individuálně zkoumat, např. otázka trestní odpovědnosti. S tím souvisí soudní rozhodnutí č. 59/1977 Sb. rozh. tr., které se vztahuje k výkladu ustanovení § 261 tr. řádu o tzv. beneficio cohaesionis. Důvodem, pro který rozhodl odvolací soud ve prospěch obžalovaného a který je na prospěch spoluobžalovaného, může být jen takový důvod, který je společným pro oba obžalované v tom smyslu, že se jich

²⁸⁵ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 713

²⁸⁶ Šámal, P. a kolektiv: Trestní řád – komentář – II. díl, 5. doplněné a přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2005, s. 1976

²⁸⁷ Císařová, D. a kolektiv: Trestní právo procesní – 4. aktualizované a přepracované vydání, Linde, Praha 2006, s. 563

nevyhnutelně dotýká. Takovým důvodem nemůže být důvod, který ač je stejné povahy, je třeba zkoumat u každého ze spoluobžalovaných zvlášť, individuálně a samostatně, například okolnosti, které se týkají výměry trestu.²⁸⁸

C) Zákaz reformationis in peius

Zákaz reformace in peius je těsně spjat se zajištěním svobody podání opravných prostředků a rovněž je základní právní zárukou pro napadnutí rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Přispívá k tomu, že vadná rozhodnutí jsou napadána opravnými prostředky a nedostatky těchto rozhodnutí jsou v opravném řízení odstraněny.²⁸⁹

Pješčáková zastává názor, že „skutečnost, že obviněný nebude v důsledku uplatnění zákazu reformace in peius potrestán tak, jak by byl, nebýt opatření zákazu reformace in peius, může vést k závěru, že zmíněný institut odporuje účelu trestního řízení (zejména zájmu společnosti na spravedlivém potrestání pachatele trestného činu).“²⁹⁰

Langer uvádí: „Zákaz reformationis in peius jako princip ovládající opravné řízení je uznáván téměř na celém světě, i když není nezbytným komponentem právního státu.“²⁹¹

Zákaz reformace in peius úzce souvisí se základními zásadami trestního řízení, a to zásadou objektivní pravdy, právem obviněného na obhajobu, pravidlem in dubio pro reo, s beneficiem cohaesionis a také se zásadou zákonnosti.²⁹²

I tato zásada prošla určitým historickým vývojem. Jak jsem již uvedla v kapitole druhé, tato zásada byla poměrně často měněna v souvislosti s vydáním jednotlivých trestních řádů. V trestním řádu z roku 1873 zákaz reformace in peius platil u odvolání pouze u výroku o trestu.

²⁸⁸ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 700

²⁸⁹ Pješčáková, T.: Zákaz reformace in peius jako významný prostředek ochrany občanů v trestním řízení, Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 1/1981, s. 27

²⁹⁰ Pješčáková, T.: Zákaz reformace in peius jako významný prostředek ochrany občanů v trestním řízení, Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 1/1981, s. 27

²⁹¹ Langer, P.: Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení, Trestněprávní revue 11/2006, s. 317

²⁹² Řezníčková, T.: Právní ochrana kritiky: rozhodnutí státních orgánů, zejména orgánů činných v trestním řízení, Academia, Praha 1987, s.84

Stručně řečeno, trestní řád z roku 1950 tento zákaz rozšířil na výrok o vině a výrok o náhradě škody. Husár tvrdil, cituji: „Vzťahoval sa tedy podľa trestného poriadku z roku 1950 zákaz reformácie in peius na všetky výroky rozsudku priamo sa obvineného týkajúce.“²⁹³ Trestním řádem z roku 1956 byl tento zákaz zúžen na výrok o trestu. Baláš k tomuto uvedl, že se tak stalo zřejmě v důsledku zavedení revizně kasačního systému.²⁹⁴ Zákonem z roku 1961 byl prolomen zákaz reformace v trestu.

Značnou pozornost této problematice věnoval i Sásik, který podrobně rozebral soudní případ, který se odehrával v Martině. Sásik zde řeší otázku, zda odvolací soud porušil zákaz reformace in peius.²⁹⁵ Již v osmdesátých letech minulého století se začínají objevovat názory na rozšíření zákazu reformace in peius i na výrok o vině obviněného s tím, že by tak došlo k odstranění formálního nedostatku a rovněž by došlo k posílení jistoty obviněného, že podáním odvolání pouze v jeho prospěch nemůže dojít ke zhoršení jeho postavení. Řezníčková uvádí: „Jsem přesvědčena, že takto uplatněný zákaz reformace in peius by více odpovídal svému účelu a smyslu.“²⁹⁶

Novelou tr. řádu provedenou zák. č. 178/1990 Sb., s účinností od 1. 7. 1990 byla zavedena právní úprava zákazu reformace in peius ve výroku o trestu tak, jak jsme ji znali v minulosti. K další změně došlo novelou zák. č. 292/1993 Sb., kdy byl zákaz reformace in peius rozšířen na veškeré zhoršení situace obviněného, který podal odvolání proti rozsudku.

Je zásadou, která má úzkou souvislost s osobou obžalovaného. Znamená zákaz zhoršení postavení obžalovaného v tom smyslu, že rozsudek nesmí být změněn v jeho neprospěch. To má zcela jistě pozitivní přínos, neboť obžalovaný, který podal odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně nemusí mít obavy, že by došlo ke zhoršení jeho postavení. V trestním řádu je tato zásada upravena v § 259 odst. 4 ve vztahu k odvolacímu soudu. Názor, že zákaz reformace in peius je princip,

²⁹³ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 282

²⁹⁴ Baláš, O.: K zákazu reformatio in peius v československém trestní právu, Socialistická zákonnost 7 – 8/1970, s. 447

²⁹⁵ Sásik, J.: Porušil odvolací súd „zákaz reformácie in peius“?, Socialistická zákonnost 3/1958, s. 188 – 190 (soudní rozhodnutí č. To 632/1957 Sb. rozh. tr.)

²⁹⁶ Řezníčková, T.: Právní ochrana kritiky: rozhodnutí státních orgánů, zejména orgánů činných v trestním řízení, Academia, Praha 1987, s.116

který svědčí obviněnému k zajištění jeho práva podat odvolání, aniž by došlo ke zhoršení jeho postavení, uvádí i Řezníčková.²⁹⁷

1. Tento zákaz je povinen respektovat odvolací soud, byl-li rozsudek soudu prvního stupně zrušen v důsledku odvolání podaného ve prospěch obžalovaného. Zde není podstatné, kdo toto odvolání podal, tedy zda jej za obžalovaného podal jeho zákonný zástupce nebo jiná oprávněná osoba, nebo zda jej obžalovaný podal sám.

Výjimka spočívá v případě, kdy odvolání podal v neprospěch obžalovaného státní zástupce a na základě toho byl napadený rozsudek zrušen. „Zákaz zůstává v platnosti, jestliže odvolání podané státním zástupcem v neprospěch obžalovaného vedle odvolání podaného ve prospěch obžalovaného bylo zamítnuto, respektive odmítnuto.“²⁹⁸ Zcela jiným případem je soudní rozhodnutí č. 35/2004 Sb. rozh. tr., podle kterého v případě podání odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně nemůže dojít rozhodnutím odvolacího soudu ke zhoršení jeho postavení. Pokud proti rozhodnutí odvolacího soudu, který rozhodoval pouze na podkladě odvolání obviněného podá v neprospěch obviněného Nejvyšší státní zástupce dovolání, které Nejvyšší soud shledá důvodným, pak ani v dalším řízení následujícím po zrušení rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšším soudem nemůže dojít k vydání rozhodnutí, jímž by došlo ke zhoršení postavení obviněného oproti stavu vyplývajícímu z rozsudku soudu prvního stupně. I v tomto případě se uplatňuje zákaz reformace in peius, což vychází z ustanovení § 259 odst. 4 tr. řádu, § 264 odst. 2 tr. řádu.²⁹⁹

2. Tato zásada spočívá v tom, že odvolací soud nemůže změnit napadený rozsudek v neprospěch obžalovaného. Prakticky to znamená, že žádný výrok rozhodnutí nemůže být změněn tak, že by došlo ke zhoršení postavení obžalovaného.

S tím souvisí soudní rozhodnutí č. 22/1999 Sb. rozh. tr.: „Změnou v neprospěch obviněného ve smyslu ustanovení § 260 a § 264 odst. 2 tr. řádu o tzv. zákazu reformationis in peius je takové rozhodnutí, jímž by byl obviněný na základě jiných skutkových zjištění uznán vinným oproti stávajícímu rozhodnutí z většího rozsahu spáchané trestné činnosti a to i v případě, že tato změna nemá vliv

²⁹⁷ Řezníčková, T.: Právní ochrana kritiky: rozhodnutí státních orgánů, zejména orgánů činných v trestním řízení, Academia, Praha 1987, s.92

²⁹⁸ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání, Linde, Praha 2007, s. 559

²⁹⁹ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 698

na právní kvalifikaci trestného činu a není spojena s hrozbou uložení přísnějšího trestu. Takovou změnu představuje i případ, kdy se zjistí, že trestný čin ve formě pokračování spáchal obviněný více dílčími útoky, než se dosud předpokládalo.

Rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu se zákonem, i když jím došlo z podnětu odvolání obviněného ke zrušení napadeného rozsudku soudu prvního stupně a k vrácení věci státnímu zástupci k došetření, jestliže by další řízení mělo vést jen k vydání rozhodnutí, kterým by byl porušen zákaz reformace in peius, vyplývající z ustanovení § 260 tr. řádu a § 264 odst. 2 tr. řádu.³⁰⁰

Je třeba říci, že i kdyby došlo ke změně složení senátu soudu prvního stupně poté, co byla věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí, je tento soud prvního stupně vázán právním názorem, který odvolací soud vyslovil ve svém rozhodnutí (§ 264 odst. 1 tr. řádu).³⁰¹

Na závěr bych ráda k této zásadě uvedla ještě dvě podstatné skutečnosti:

1. Jedná se o zákaz, který se vztahuje pouze k osobě obžalovaného.
2. Tento zákaz se týká všech výroků rozsudku, které se obžalovaného přímo dotýkají a to na základě novely zák. č. 293/1993 Sb. Do této doby se tento zákaz vztahoval jen k výroku o trestu, tzn. trest nesměl být na základě odvolání přísnější než trest vyměřený v rozsudku soudu prvního stupně. Již v roce 1981 Pješčáková navrhovala, aby byl zákaz reformace in peius rozšířen i na výrok o vině obviněného, a to z důvodu posílení jistoty obviněného, který napadá rozsudek odvoláním.³⁰²

Zákaz reformace in peius se vztahuje nejen k odvolacímu řízení, ale i na další řízení poté, co byla věc vrácena soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, ale i v případě vrácení věci státnímu zástupci k došetření, což vychází z ustanovení § 264 odst. 2 tr. řádu, cituji: „Byl-li napadený rozsudek zrušen jen v důsledku odvolání podaného ve prospěch obžalovaného, nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch.“³⁰³

³⁰⁰ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 705

³⁰¹ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 705 (č. 34/2001 Sb. rozh. tr.)

³⁰² Pješčáková, T.: Zákaz reformace in peius jako významný prostředek ochrany občanů v trestním řízení, Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 1/1981, s. 38

³⁰³ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 717

Husár k této zásadě uvádí, že je nesporně významnou zárukou pro dosažení účelu trestního řízení z hlediska zjišťování objektivní pravdy, zachování práv a svobod občanů, výkonu dozorčí činnosti odvolacího soudu a sjednocování rozhodování.³⁰⁴

Jak uvádí Langer: „De lege ferenda lze doporučit, jak je ostatně i v teorii navrhováno, jeho rozšíření i na zúčastněnou osobu, která má podobné postavení jako obviněný.“³⁰⁵ Rozšíření zákazu reformace in peius na zúčastněnou osobu navrhovala již v roce 1987 Řezníčková, která uvádí: „Tuto věcně odchylnou úpravu by bylo vhodné sjednotit, a to tak, aby zákaz reformace in peius byl dostatečnou zárukou práva zúčastněné osoby napadat rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení o zabrání věci.“³⁰⁶ Důvodem pro změnu této právní úpravy je to, že postavení zúčastněné osoby je podobné jako postavení obviněného a přitom je zúčastněná osoba v horším postavení než obviněný. Tato problematika bude součástí závěrečné kapitoly.

3.4 Apelace či kasace

Podrobně se problematikou apelačního a kasačního principu zabýval zejména Pipek. Apelační princip je podle něj typický pro opravné prostředky, které jsou pojmenovány apelace nebo odvolání, což je nejstarší způsob přezkoumávání rozhodnutí. Apelací je tedy možné napadnout nedostatky ve skutkových zjištěních, ale i nedostatky z hlediska správného použití předpisů hmotného i procesního práva. „Apelace zůstává velmi často jediným opravným prostředkem, který dovoluje přezkoumat rozhodnutí ve stejném rozsahu, v jakém se věcí zabýval soud, který rozhodoval v první instanci.“³⁰⁷ Při apelaci se tedy provádí dokazování. Pokud při dokazování před apelačním soudem nejsou připuštěny nové důkazy – jedná se o neúplnou apelaci. Opakem je apelace úplná, kdy při provádění dokazování před odvolacím soudem jsou připuštěny nové důkazy. Charakteristické je tedy to,

³⁰⁴ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1981, s. 296

³⁰⁵ Langer, P.: Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení, Trestněprávní revue 11/2006, s. 317

³⁰⁶ Řezníčková, T.: Právní ochrana kritiky: rozhodnutí státních orgánů, zejména orgánů činných v trestním řízení, Academia, Praha 1987, s. 118

³⁰⁷ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 34

že nalézací soud i přezkumný soud je oprávněn zjišťovat skutkový stav. Pipek doslova říká: „Řízení u apelačního soudu je vlastně „druhou první instancí.“³⁰⁸ Apelační princip je principem reformativním, kdy je přezkoumávána materiální i formální stránka rozhodnutí v systému dvou instancí.

Kasační princip je principem zrušovacím, který je mladším principem. Ve své původní podobě se zachoval pouze ve Francii. O kasaci je oprávněn rozhodovat vyšší soud, který rozhoduje jako soud třetí instance v zemích, kde je používán dualismus opravných prostředků nebo jako soud druhého stupně v případě, kdy není přípustná apelace. Tuto podobu mělo odvolání před novelou z roku 2001. Kasační soud tedy přezkoumává rozhodnutí pouze po právní stránce. Kasační soud není oprávněn provádět vlastní dokazování za účelem vytvoření skutkového základu pro rozhodnutí. Kasační princip je formálním přezkumem rozhodnutí, který má devolutivní účinek. Výsledkem není vlastní rozhodnutí vyššího soudu. Rozhodne pouze tak, že rozhodnutí soudu prvního stupně nepotvrdí tak, že jej zruší a vrátí soudu prvního stupně k novému projednání.

Pipek hovoří o možnosti užití smíšeného opravného prostředku, kde uvádí kasaci s apelačními prvky a apelaci s kasačními prvky.³⁰⁹ Současná platná právní úprava odvolání je nazývána apelací, ale s prvky kasace, jak se uvádí v řadě článků i komentářů k trestnímu řádu. „V současném platném pojetí jde o systém apelační s prvky kasace, tj. převrácený poměr, než podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2001.“³¹⁰

Úprava odvolání prošla od roku 1873 vývojem. Tedy od roku 1948 je dualismus opravných prostředků nahrazen pouze uplatněním jednoho principu, který je smíšením prvků apelačních a kasačních. I tento smíšený opravný prostředek – odvolání prošel vývojem. V trestním řádu z roku 1950 – zákon č. 87/1950 Sb., byl výrazně dominujícím apelační prvek doplněný prvky kasace. Vzhledem k poměrně časté kritice, která se vztahovala na rozhodování odvolacího soudů, byl v novém trestním řádu posílen prvek kasace, tedy v zákoně č. 64/1956 Sb., bylo odvolání

³⁰⁸ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 36

³⁰⁹ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 45

³¹⁰ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, s. 692

vybudováno na kasačním principu, který byl doplněn prvky apelace. V následujícím trestním řádu – zákon č. 141/1961 Sb., který platil až do velké novely zák. č. 265/2001 Sb., citují: „byla podstatně omezena možnost odvolacího soudu hned ve věci rozhodnout a rozšiřoval se okruh případů, v nichž odvolací soud zrušil napadený rozsudek a vrátil věc soudu prvního stupně k novému projednání, což bylo projevem zvýraznění kasační zásady proti zásadě apelační.“³¹¹

Až do 31. 12. 2001 se tedy jednalo o kasační princip s prvky apelace. Pipek podrobně rozvedl, které znaky jsou typické pro apelaci, a které pro kasaci. Uvádí, že v odvolání je možné napadnout chyby v právních otázkách – což je znak kasace, ale i chyby v otázkách skutkových – což je znak apelace.

To, že odvolání má účinek devolutivní – je nutným znakem kasace a pravidelným znakem apelace. „Znaky kasace a apelace jsou si v tomto směru podle znění zákona rovny.“³¹² Vzhledem k tomu, že odvolací soud mohl podle § 259 odst. 3 tr. řádu rozhodnout meritorně pouze výjimečně v případě splnění zákonných předpokladů – je apelace v tomto směru výjimkou. Hlavní oprávnění odvolacího soudu spočívalo ve zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně a vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně – což je jasný znak kasace. Z tohoto vyplývá, že se jednalo o právní úpravu, která byla vybudována na spojení prvků kasace a apelace, tedy jednotný opravný prostředek: „který lze charakterizovat jako kasaci s apelačními prvky, když kasační princip je určující (ovládající) a apelační princip je modifikující.“³¹³

Kasační princip byl vyjádřen poměrně důrazně a široce oproti apelačnímu principu, který byl vymezen úzce, tzn., že nebyl dostatečný prostor k jejich různorodému výkladu. Odvolání tak bylo vybudováno na výrazně přezkumném charakteru.

Již od počátku padesátých let se neustále diskutovalo, zda upřednostnit apelaci nebo kasaci. Oba principy mají své zásadní odpůrce a to proto, že každý princip má své výhody a nevýhody. Názor, že je třeba oba tyto principy skloubit

³¹¹ Langer, P.: Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?, *Trestněprávní revue* 8/2006, s. 223

³¹² Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 157

³¹³ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s.158

vyslovil Pipek. „Konkrétně to znamená najít vyhovující proporce mezi kasací a apelací.“³¹⁴ Žádná právní úprava od roku 1950 neobsahovala ani samotnou apelaci ani kasaci. Trestní řád z roku 1950 byl vybudován na principu apelačním s prvky kasace. Trestní řád z roku 1956 na principu kasačním s prvky apelace, trestní řád z roku 1961 byl vybudován na kasačním principu s modifikovanými prvky apelace.

Výhodami a nevýhodami apelace a kasace se zabýval i Růžek, což jsem podrobně uvedla v druhé kapitole této práce.³¹⁵ Pipek k tomuto uvádí: „apelační princip nebo široké uplatnění jeho prvků dává odvolacímu řízení ráz pokračování řízení u soudu prvního stupně.“³¹⁶ Dále říká: „častým argumentem proti apelaci je, že snižuje pocit odpovědnosti soudu prvního stupně za správnost každého rozhodnutí.“³¹⁷ V uplatnění apelačního principu dále vidí, že rozsudky soudu prvního stupně tak nabývají charakteru předběžných rozhodnutí, čímž trpí autorita soudů prvního stupně.

Za přednost kasačního principu je považována ta skutečnost, že zde existuje jakási zpětná vazba mezi rozhodnutím soudu prvního stupně a novým projednáním a rozhodnutím věci, ke které je soud prvního stupně ze zákona povinen poté, co odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně zruší a věc vrátí k novému projednání a rozhodnutí.

Za nevýhodu je považováno to, že odvolací soud nemůže dostatečně přesně zjistit skutečný stav věci, protože není oprávněn v rámci kasačního principu provádět dokazování a při rozhodování je nucen spolehnout se na důkazy a skutkový stav věci, který mu soud předložil jako součást spisu. Což je naopak výhodou apelačního principu, kterým se provádí nové dokazování, které je nutné ke správnému posouzení a rozhodnutí věci.

Odpůrci kasace dále uvádějí, že kasace je zbytečná z toho důvodu, že soud prvního stupně zpravidla rozhodne podle názoru odvolacího soudu. Langer ke kasačnímu principu dodává: „de facto, vzato do důsledků, stává se řízením

³¹⁴ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 163

³¹⁵ Růžek, A.: Je třeba nově upravit odvolání proti rozsudkům v trestních věcech?, Socialistická zákonost 7 – 8/1970, s. 439 – 443

³¹⁶ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 165

³¹⁷ Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 165

s neomezeným (nekonečným) počtem instancí, které umožňuje průtahy, znehospodárňuje řízení a zhoršuje důkazní situaci.³¹⁸

Dalším argumentem proti apelaci je skutečnost, že nemusí znamenat zjednodušení a zrychlení řízení. S tímto názorem si ovšem dovoluji nesouhlasit, neboť se domnívám, že pokud odvolací soud na základě apelačního principu doplní dokazování a sám ve věci rozhodne, znamená zcela jistě úsporu času a nákladů soudního řízení, neboť se věc nemusí znovu vracet k soudu prvního stupně, který by o ní musel nařídít jednání a vzhledem k dnešní přetíženosti soudů by se tak jeho rozhodnutí mohlo protáhnout na několik let, což jistě není výhodné pro žádnou stranu odvolacího řízení.

Ještě před uvedením novely zák. č. 265/2001 Sb., do praxe, Sokol publikoval názor, že předpokládá pokles rozhodnutí odvolacích soudů, citují: „jimiž bude věc vracena soudu prvního stupně.“³¹⁹

Je tedy třeba konstatovat, že každý z principů má své výhody a své nevýhody. Použít pouze jeden z nich, tedy není ideální a asi ani nikdy nebude. Je tedy třeba najít vzájemný poměr mezi nimi tak, aby byla právní úprava odvolání, co nejlepší pro všechny zúčastněné strany. To je ale právě to, co se na sto procent nikdy nepodařilo a na co se snaží přijít řada odborníků z praxe i teorie. Nejlépe lze tuto problematiku shrnout větou: „Na tuto otázku je velmi těžké najít jednoznačnou odpověď.“³²⁰ Jistý směr při řešení této otázky udává věcný záměr trestního řádu, který obsahuje záměr, jehož cílem je i nadále posilovat prvky apelace, čímž se budu zabývat v kapitole závěrečné, kterou hodiám rovněž věnovat návrhům de lege ferenda.

V této části popíši apelační princip tak, jak je upraven v současné době. Nyní je tedy odvolací řízení na základě novely provedené zák. č. 265/2001 Sb. vybudováno na apelačním principu, jenž je samozřejmě doplněn prvky kasace. Snahou této změny mělo být především zrychlení soudního řízení. Jak uvádějí Púry

³¹⁸ Langer, P.: Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?, *Trestněprávní revue* 8/2006, s. 226

³¹⁹ Sokol, T.: K jednomu rozhodnutí Nejvyššího soudu, *Právní rádce* 2/2002, s. 34

³²⁰ Langer, P.: Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?, *Trestněprávní revue* 8/2006, s. 224

a Sotolář, posílení apelačních prvků předpokládá „i širší možnost dokazování prováděného odvolacím soudem.“³²¹

Apelační princip spočívá na zásadě, že odvolací soud, pokud je to možné, rozhoduje o odvolání sám a věc vrací k projednání a novému rozhodnutí soudu prvního stupně jen v těch případech, kdy skutková zjištění soudu prvního stupně jsou tak nedostatečná, že odvolací soud na těchto podkladech není schopen sám rozhodnout a důkazy, které by musel provést, by znamenaly v podstatě nové hlavní líčení, což není účelem odvolacího řízení.

Jak se uvádí v soudním rozhodnutí č. 2/2003 Sb. rozh. tr., cituji: „Rozhodne-li se odvolací soud provést ve veřejném zasedání důkazy potřebné pro rozhodnutí o odvolání (§ 263 odst. 4 tr. řádu), nic mu nebrání, aby i po jejich provedení napadený rozsudek zrušil podle § 258 odst. 1 tr. řádu a věc vrátil podle § 259 odst. 1 tr. řádu soudu prvního stupně, pokud dojde k závěru, že bude zapotřebí provádět další rozsáhlé a pro odvolací soud obtížně proveditelné dokazování, které by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně.“³²²

Na základě ustanovení § 263 odst. 6 a 7 tr. řádu je odvolací soud oprávněn provést potřebné důkazy pro rozhodnutí o odvolání, pokud se nejedná o rozsáhlé a obtížně proveditelné doplňování dokazování, kterým by nahrazoval činnost soudu prvního stupně. K tomuto Púry se Sotolářem uvádějí: „Větší šíře provádění dokazování by měla odvolacímu soudu přinést širší možnosti rozhodovat s hlubší znalostí věci.“³²³ Vantuch uvádí: „V praxi se však i po novelizaci provedené zákonem č. 265/2001 Sb. stává, že v souladu s obsahem odvolání, které podal obžalovaný, odvolací soud zjistí, že skutková zjištění soudu I. stupně jsou nesprávná nebo neúplná. Pokud v konfrontaci s dalšími důkazy neobstojí a je třeba doplnit dokazování prováděním rozsáhlého a obtížně proveditelného doplnění dokazování, které znamená i za právního stavu existujícího od 1. 1. 2002 nahrazování činnosti soudu prvního stupně. Přestože odvolací soud rozsudek soudu I. stupně nezruší a nahradí jeho činnost tím, že potřebné důkazy v značném rozsahu provede sám

³²¹ Púry, F., Sotolář, A.: Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu, *Bulletin advokacie* 3/2005, s. 18

³²² Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád*, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 716

³²³ Púry, F., Sotolář, A.: Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu, *Bulletin advokacie* 3/2005, s. 17

a také rozhodne ve věci. Tento postup je v rozporu s platným zněním § 263 odst. 6 tr. řádu a nelze jej odůvodnit snahou po urychleném ukončení řízení před odvolacím soudem.³²⁴

Odvolací soud je oprávněn na základě ustanovení § 259 odst. 3 tr. řádu rozhodnout ve věci sám rozsudkem na podkladě skutkového stavu, který zjistil soud prvního stupně a také na základě důkazů, které byly před odvolacím soudem provedeny. Odvolací soud se může odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně jen v těchto případech:

1. provedl znovu některé důkazy, které již byly provedeny v hlavním líčení,
2. provedl důkazy, které nebyly v hlavním líčení provedeny.

V praxi by se nicméně nemělo stávat, aby se odvolací soud, jenž považuje skutková zjištění soudu prvního stupně za neúplná nebo nepřesná a chce je doplnit nebo upřesnit, omezil na doplnění dokazování pouhým přečtením protokolů o výpovědích vybraných svědků, zpravidla těch klíčových, aniž by získal bezprostřední poznatky o tom, jakým způsobem líčí rozhodující skutkové okolnosti. Přesto se právě to v praxi vyskytuje. Takovou praxi paušálního čtení protokolů o výpovědích svědků však lze nepochybně považovat za odporující zákonu. Odvolací soud totiž v uvedených případech nečiní nic jiného, než že přehodnocuje skutkové závěry soudu prvního stupně na základě obsahu spisu, z něhož část přečte, aniž dbá zásad ústnosti a bezprostřednosti.³²⁵

Odvolací soud nemůže sám:

- a) uznat obžalovaného vinným skutkem, pro nějž byl napadeným rozsudkem zproštěn,
- b) uznat obžalovaného těžším trestným činem, než jakým ho mohl v napadeném rozsudku uznat vinným soud prvního stupně (§ 225 odst. 2 tr. řádu).

³²⁴ Vantuch, P.: Rozhodování soudu II. stupně o odvolání obžalovaného, Právní rádce 12/2005, s. 46

³²⁵ Půry, F., Sotolář, A.: Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novelě trestního řádu, Bulletin advokacie 3/2005, s. 18

Toto je upraveno v § 259 odst. 5 tr. řádu a znamená to tedy, že odvolací soud musí po zrušení napadeného rozsudku vrátit věc soudu prvního stupně, aby ji znovu projednal a rozhodl – zde se jedná o prvky kasace.

„Výrazné posílení apelace spočívá na zcela nové formulaci § 259 odst. 1 tr. řádu. Z tohoto ustanovení vyplývá jako pravidlo povinnost odvolacího soudu po zrušení napadeného rozhodnutí, v případě nutnosti nového rozhodnutí, rozhodnout ve věci sám. Vrácení věci soudu prvního stupně (kasační postup) je v tomto ustanovení jednoznačně formulováno jako výjimka, když pravidlo znamenající apelační postup je nutno vyvodit právě z této striktně formulované výjimky.“³²⁶

Kasační princip se tedy uplatňuje výjimečně a to v tom případě, že odvolací soud není schopen odstranit vady ve veřejném zasedání a tedy těžiště pro skutková zjištění je spatřováno v řízení před soudem prvního stupně, který má lepší podmínky pro zjišťování skutkového stavu.

Púry se Sotolářem upozorňují na pasivní působení obhájců v odvolacím řízení a rovněž uvádějí, že se do dokazování zapojují jen zřídka. Kritice neunikli ani obžalovaní a obhájci, kteří: „nevyužívají prostor k aktivnímu zapojení do dokazování, který jim poskytuje platná právní úprava.“³²⁷

Po necelých dvou letech, kdy bylo novelizované ustanovení používáno v praxi, se začaly objevovat první výhrady. Jak uvádí Bobek: „Existují však stále pochybnosti, jak vykládat ust. § 264 odst. 7 tr. ř. první věta za středníkem – důkazy hodnotí v návaznosti na důkazy provedené soudem I. stupně v hlavním líčení.“³²⁸ Bobek dále uvádí myšlenku, že zákonodárce chtěl pravděpodobně touto větou zdůraznit provázanost dokazování, jenž bylo provedeno před soudem prvního i druhého stupně. Dále uvádí, že se jedná o provázanost pravděpodobně ve dvou směrech. Jednak je možné, že nově provedené důkazy by mohly zpochybnit skutková zjištění soudu prvního stupně, např. zpochybnění výpovědi svědka, v takovém případě by tedy došlo k porušení návaznosti na důkazy, které již byly provedeny před soudem prvního stupně.

³²⁶ Pipek, J.: Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, *Bulletin advokacie* 11 – 12/2001, s. 96

³²⁷ Púry, F., Sotolář, A.: Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu, *Bulletin advokacie* 3/2005, s. 18

³²⁸ Bobek, J.: Obhájce a nová úprava odvolacího řízení, *Bulletin advokacie* 5/2004, s. 13

Naproti tomu by se mohlo stát, že nové důkazy by vedly ke zpřesnění skutkových zjištění nebo doplnění dosavadních skutkových zjištění, v případě nebudou-li vyvracet to, co již zjistil soud prvního stupně, bude se jednat o jednoznačnou provázanost.

Změny, ke kterým došlo nahrazením principu kasačního s prvky apelace na princip zcela opačný se promítají i do činnosti soudu druhého stupně, ale jak uvádí Bobek, „nutně musí vést i ke změnám v činnosti obhájců v trestních věcech.“³²⁹

Co uvést na závěr? V současné době je uplatňován apelační princip s prvky kasace. I když na toto pojetí různí autoři reagovali různě, někteří jej schvalují, jiní jej nepovažují za nejlepší řešení, např. Šámal, který uvádí: „zastávám názor, že se v odvolacím řízení plně osvědčil princip kasace s prvky apelace, a proto navrhuji jeho zachování s tím, že by se tak mělo stát při zásadním rozšíření apelačních prvků, aby bylo zabráněno zbytečnému rušení napadených rozsudků a vracení věcí soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí jen pro drobné skutkové vady, tedy při zachování rozhodujícího principu, že těžiště dokazování je v hlavním líčení před soudem prvního stupně.“³³⁰ I přes všechny připomínky, věcný záměr k novému trestnímu řádu obsahuje další posilování apelačního principu na úkor kasačního principu, což bude obsahem kapitoly sedmé.

³²⁹ Bobek, J.: Obhájce a nová úprava odvolacího řízení, *Bulletin advokacie* 5/2004, s. 14 dole

³³⁰ Langer, P.: Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?, *Trestněprávní revue* 8/2006, s. 227 (Šámal, P.: *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*, Codex Bohemia, Praha 1999, s. 369)

4. PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ODVOLÁNÍ NA SLOVENSKU

Platná právní úprava trestního řádu vycházela po rozdělení obou republik – tedy vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky, až do 31. 12. 2005 ze zákona č. 141/1961 Sb., Trestný poriadok. Od 1. 1. 2006 vstoupil v platnost nový zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.³³¹ Samozřejmě než byl schválen tento nový trestní řád, došlo na Slovensku k řadě novelizací původního trestního řádu z roku 1961. Přestože zákon byl platný a účinný více než 40 let a zaznamenal 23 novel, ve slovenské odborné veřejnosti se začaly objevovat názory, že je třeba rekodifikovat trestní řád kompletně. Mathern se ve svém článku zabýval problematikou chystané rekodifikace, přičemž uvažoval nad otázkami, proč dochází ke změnám až nyní, když se všeobecně vědělo, že platná právní úprava je již nedostačující delší dobu. S rekodifikací se přitom počítalo již před rokem 1989. Důvod viděl především v tom, že: „příprava takovýchto zásadních kodexů trvá delší čas a při změně vlády nová komise začínala práce vždy znovu od začátku, přičemž vycházela z nových kritérií a požadavků, kladených na tyto zákony.“³³²

Oficiální název tohoto zákona na Slovensku zní: zákon č. 301/2005 Z. z., o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok). Jak uvádí Madliak i přes nezpochybnitelnou snahu zákonodárce o bezchybný zákon již bylo nutné ještě před účinností tento nový trestní řád novelizovat – zákonem č. 650/2005 Z. z., v němž došlo k upřesnění některých rozporných ustanovení.³³³

Trestní řád z roku 1961 zaznamenal řadu novel. V roce 2002 se opět začaly objevovat názory, že slovenský trestní proces je těžkopádný, procesně stejně rigorózní ve všech stádiích trestního řízení.³³⁴ Stejný názor vyjádřil i Madliak a dále uvádí, že Trestní řád – platný a účinný do 31. 12. 2005, nezabezpečoval dostatečné respektování základních lidských práv a svobod v trestním řízení.³³⁵

³³¹ Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, ve znění zákona č. 605/2005 Z. z.

³³² Mathern, Vl.: Aké budú nové trestnoprávne kódexy? (Úvahy nad návrhmi nového trestného zákona a trestného poriadku (1. časť), Justičná revue 11/2003, s. 972

³³³ Madliak, J., Fico, M., Puchalla, M.: Rekodifikácia slovenského trestného práva, Trestní právo 7 – 8/2006, s. 80

³³⁴ Čentéš, J.: Prípravné konanie z hľadiska rekodifikácie trestného práva v Slovenskej republike, Právny obzor 4/2002, s. 334

³³⁵ Madliak, J., Fico, M., Puchalla, M.: Rekodifikácia slovenského trestného práva, Trestní právo 7 – 8/2006, s. 78

Na základě toho přistoupila vláda Slovenské republiky k rozhodnutí vypracovat nový trestní řád. Ministr spravedlnosti Slovenské republiky vyjmenoval ze zástupců Nejvyššího soudu SR, generální prokuratury SR, Ministerstva vnitra a Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě členy rekodifikační komise pro trestní právo procesní. Jak uvádí Čentěš: členové komise se dohodli na vypracování jednotlivých částí nového Trestního řádu.³³⁶ Autor tohoto článku byl jedním ze členů této komise a v tomto článku informuje o změnách, na nichž se sám podílel. „Cílem rekodifikace – jak už bylo zdůrazňováno – je zrychlení, zefektivnění, zhospodárnění, ale zejména zjednodušení trestního řízení.“³³⁷ Madliak k tomuto uvádí, že záměrem rekodifikace trestního práva procesního bylo podle autorů rekodifikace zmodernizovat dosud používaný trestní řád.³³⁸

Národní rada Slovenské republiky přistoupila v roce 2005 k systémové reformě trestního práva na Slovensku. Rekodifikační snahy vyvrcholily schválením zák. č. 300/2005 Z. z. – Trestný zákon ze dne 20. května 2005 a o 4 dny později byl schválen zákon č. 301/2005 Z. z. – Trestný poriadok. Oba tyto trestní kodexy již byly jednou novelizovány a to zákonem č. 650/2005 Z. z. ze dne 13. prosince 2005.

Ačkoli nová právní úprava slovenského trestního řádu je účinná poměrně krátkou dobu, má své klady, ale i zápory. Jejím kladem je, že došlo k přijetí nejen trestního řádu, ale současně i trestního zákona, na rozdíl od České republiky. A na druhou stranu se objevily některé výhrady vůči některým ustanovením trestního řádu. Valko a Ikrényi publikovali kritiku, která se vztahuje k plynutí lhůty na podání odvolání proti rozsudku a to z toho důvodu, že: „predmetná právna úprava je, podľa nášho názoru, v rozpore s viacerými ustanoveniami Ústavy SR, jako aj s medzinárodnými dohovormi pred zákonmi SR v súlade s ustanovením čl. 7 odst. 5 Ústavy SR.“³³⁹

Dalším, kdo poukázal na některé nedostatky nové právní úpravy byl Záhora, který uvedl, že mezi § 64 tr. řádu o navrácení lhůty a lhůtou uvedenou v odvolání,

³³⁶ Čentěš, J.: Přípravné konanie z hľadiska rekodifikácie trestného práva v Slovenskej republike, Právny obzor 4/2002, s. 335

³³⁷ Mathern, V.: Aké budú nové trestnoprávne kódexy? (Úvahy nad návrhmi nového trestného zákona a trestného poriadku (1. časť), Justičná revue 11/2003, s. 972

³³⁸ Madliak, J., Fico, M., Puchalla, M.: Rekodifikácia slovenského trestného práva, Trestní právo 7–8/2006, s. 78

³³⁹ Valko, E., Ikrényi, I.: Právna úprava začatia plynutia lehoty na podanie odvolania v novom Trestnom poriadku, Justičná revue 4/2006, s. 596

kteřá nyní činí 15 dní, se vyskytuje rozpor: „Táto zmena se však nepremieta do ďalších ustanovení Trestného poriadku, kde v ustanovení § 64 o navrátení lehoty na odovôdnenie rozsudku zostala pôvodná – osemďňová lehota od doručenia uznesení a o povolení navrátenia lehoty.“³⁴⁰ Dále v textu uvádí, že z logiky věci vyplývá, že táto lhůta by měla být, jako lhůta na podání odvolání, rovněž patnáct dní.³⁴¹

Ke změnám nedošlo samozřejmě pouze u odvolání, ale i u ostatních opravných prostředků, dále došlo k zavedení nového mimořádného opravného prostředku dovolání, jenž vznikl rozdělením stížnosti pro porušení zákona na zrušení pravomocných rozhodnutí v přípravném řízení a dovolání.³⁴² Další podstatnou změnou je zavedení oficiální kategorie mimořádných opravných prostředků do slovenského trestního řádu, do této doby byl pojem mimořádný opravný prostředek pojmem pouze teoretickým.

Lze říci, že nový trestní proces je konstruován s přihlédnutím na tradice, které vycházejí z dřívějšího trestního řádu – zákon č. 141/1961 Z. z., ale také navázal na právní vědomí a právní kulturu. Jak uvádí Madliak, trestní řád má představovat, citují: „syntézu kontinentálního trestného konania s prvkami anglosaského práva v oblastiach, kde tieto často konštruktívne prvky prispejú k dosáhnutia jeho cieľov.“³⁴³ Další změny budou součástí platné právní úpravy opravných prostředků v bodě 4.1.

4.1 Opravné prostředky – obecně

Do 31. 12. 2005 vycházel slovenský trestní řád z původního znění zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Z toho je jasné, že i opravné prostředky byly upraveny velmi podobně. V současném trestním řádu je situace jiná. Platná slovenská právní úprava z účinností od 1. 1. 2006 obsahuje tyto řádné opravné prostředky, a to odvolání, které směřuje proti rozsudku soudu prvního stupně, a které je upraveno v třetí části, hlavně šesté v § 306 – 329 trestního řádu,

³⁴⁰ Záhora, J.: Opravné prostriedky v trestnom konaní, *Justičná revue* 10/2006, s. 1387

³⁴¹ Záhora, J.: Opravné prostriedky v trestnom konaní, *Justičná revue* 10/2006, s. 1387

³⁴² Záhora, J.: Opravné prostriedky v trestnom konaní, *Justičná revue* 10/2006, s. 1386

³⁴³ Madliak, J., Fico, M., Puchalla, M.: *Rekodifikácia slovenského trestného práva*, *Trestní právo* 7 – 8/2006, s. 78

stížnost, jenž směřuje proti usnesení a jež je upravena v části první, hlavě osmé v § 185 – 195 trestního řádu a odpor, jenž směřuje proti trestnímu příkazu, ten je upraven v části třetí, hlavě sedmé, čtvrtém oddílu v § 355 trestního řádu.

Mimořádné opravné prostředky tvoří zrušení pravomocných rozhodnutí v přípravném řízení, jenž je zvláštním druhem mimořádného opravného prostředku, o kterém rozhoduje generální prokurátor.³⁴⁴ Je upraveno v části třetí, hlavě osmé, oddílu prvním v § 363 – 367 tr. řádu. Dalším je dovolání, jakožto nový mimořádný opravný prostředek, který je upraven v části třetí, hlavě osmé, oddílu druhém v § 368 – 392 tr. řádu. Posledním je obnova řízení, která je upravena v části třetí, hlavě osmé, oddílu třetím v § 393 – 405 tr. řádu.

A) Podstata a účel opravného řízení

Tak jako u nás i na Slovensku platí myšlenka, že činnost soudce, prokurátora, vyšetřovatele a policejního orgánu je velmi náročná. I kdyby všichni, kteří tvoří orgány činné v trestním řízení byli sebevíc odborně vzdělaní a normy trestního řízení byly sebedokonalejší, nelze vyloučit nebezpečí nesprávných a tedy nespravedlivých rozhodnutí, které neodpovídají skutkovým okolnostem případu a nebo zákonným požadavkům. Tomu se snaží zákonodárce čelit tím, že umožňuje, aby bylo možné rozhodnutí napadnout v tzv. opravném řízení a pokud se zjistí, že rozhodnutí je nesprávné, aby bylo zrušeno nebo změněno. Podle čl. 2 Protokolu č. 7 Dohody o ochraně lidských práv a základních svobod (oznámení FMZV č. 209/1992 Zb.), má každý: „koho soud uzná vinným z trestného činu, právo (vyjma některé výjimky) dát přezkoumat výrok o vině anebo trestu soudem vyššího stupně. Výkon tohoto práva včetně důvodů, pro které se může vykonat, stanoví zákon.“³⁴⁵ V trestním řízení se střetávají protichůdné zájmy stran – na jedné straně jsou to orgány činné v trestním řízení a soud, dále poškozený a na straně druhé obviněný a jeho obhájce. To tedy znamená, že opravné prostředky jsou důležité nejen z objektivních důvodů – tedy zjišťování vad a omylů, ale také ze subjektivních důvodů, tedy ze vztahu k zájmům těch osob, kterých se trestní řízení týká.

K osobě prokurátora se vztahuje článek Bernáta, cituji: „Prokurátor totiž může prednazovať svoj od súdu, respektive súdca odlišný právny názor iba zákonnými

³⁴⁴ Záhora, J.: Opravné prostriedky v trestnom konaní, Justičná revue 10/2006, s. 1388 dole

³⁴⁵ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 672 dole

prostriedkami, zvlášť riadnymi a mimoriadnymi opravnými prostriedkami, a ak nie je úspešný, musí postup a rozhodnutie súdu, respektive súdca rešpektovať.³⁴⁶

Opravné řízení je stadiem trestního řízení, jehož účelem je nejen přezkoumání konkrétního rozhodnutí, ale v případě jeho nesprávnosti rovněž náprava tohoto rozhodnutí v zájmu účastníků řízení. Opravné řízení se zahajuje procesním úkonem, jímž se oprávněné osoby domáhají přezkoumání rozhodnutí, které vydal orgán činný v trestním řízení nebo soud pouze na základě důvodů, jež jsou vymezeny v zákoně. Z toho tedy vyplývá, že opravné řízení je ovládáno dispoziční zásadou a ne zásadou oficiality. Jak uvádí Ivor, smysl opravného řízení spočívá ve zvýšení záruk zákonnosti a spravedlnosti rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení a soudu.³⁴⁷

Nesprávnost rozhodnutí se může projevit v:

- a) právních vadách (error in iure) – pokud byl orgánem činným v trestním řízení nebo soudem správně zjištěn skutkový stav, ale nebyl posouzen v souladu se zákonem, protože byla použita nesprávná právní kvalifikace,
- b) skutkových vadách (error in facto) – pokud soud nebo orgán činný v trestním řízení nesprávně zjistil skutkový stav věci a podle tohoto nesprávného zjištění rozhodl,
- c) vadách procesního postupu (error in procedendo) – pokud došlo k porušení procesních předpisů tr. řádu nebo jiných norem soudem nebo orgány činnými v trestním řízení.

Vady skutkové a právní jsou považovány za chyby v rozhodování (error in iudicando). V každé této skupině může dojít k dalšímu dělení, a to na vady podstatné a nepodstatné. Podstatné vady – nemají vliv na správnost rozhodnutí, zpravidla se jedná o vady, kterými je porušován zákon, většinou znamenají zhoršení napadeného rozhodnutí. Nepodstatné vady „nemají zásadný vplyv na správnost rozhodnutia.“³⁴⁸

I slovenská trestně-právní teorie rozlišuje tři účely opravného řízení.

1. *Všeobecný účel* – který se shoduje s účelem celé soustavy trestního řízení.

³⁴⁶ Bernát, J.: Zodpovednosť prokurátora za plnenie úloh v trestnom konaní, Justičná revue 5/2003, s. 526

³⁴⁷ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 673 dole

³⁴⁸ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 674

2. *Bezprostřední účel* – jeho cílem je napravit konkrétní nesprávné rozhodnutí v zájmu účastníků trestního řízení.
3. *Širší účel* – který je nejvýznamnějším prostředkem, na základě kterého je uskutečňován dozor nad rozhodováním soudů prvního stupně a podřízených prokurátorů, a kterým je zabezpečován jednotný výklad zákonů.

Také je uplatňována zásada, že opravné řízení musí být upraveno tak, aby bylo přístupné co nejširšímu počtu osob zúčastněných na trestním řízení a samozřejmě i veřejnosti a to jak formou, tak i obsahem. Opravné řízení musí být také zbaveno zbytečného formalismu a musí poskytovat záruky spravedlivého rozhodnutí.

Celé opravné řízení má vliv na zvyšování autority a přesvědčivosti rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Pokud je rozhodnutí přezkoumáno v opravném řízení a je potvrzena jeho správnost, dojde ke zvýšení jeho autority. Pokud je rozhodnutí v opravném řízení vráceno orgánu prvního stupně k novému rozhodnutí, získává zpravidla rovněž autoritu, protože jsou v opravném řízení odstraněny vady, které rozhodnutí obsahovalo. Právě proto, jak uvádí Ivor, je opravné řízení jedním ze základních atributů právního státu.³⁴⁹

B) Opravné prostředky v trestním řízení

Začátek opravného řízení je spojen s procesním úkonem, kterým osoby, které jsou oprávněné k zahájení řízení, se domáhají přezkoumání rozhodnutí soudu, prokurátora, vyšetřovatele nebo policejního orgánu na základě důvodů, uvedených v zákoně. Tento procesní úkon je nazýván *opravným prostředkem*.

Slovenské trestní právo rozlišuje několik druhů opravných prostředků. Jsou jimi: odvolání, stížnost, odpor, zrušení pravomocného rozhodnutí v přípravném řízení, dovolání a obnova řízení. Novými mimořádnými opravnými prostředky jsou již zmíněné zrušení pravomocného rozhodnutí v přípravném řízení a dovolání, která vznikla rozdělením stížnosti pro porušení zákona, která byla mimořádným opravným prostředkem v trestním řádu platném do 31. 12. 2005.³⁵⁰

³⁴⁹ Ivor, J. a kolektiv: *Trestné právo procesné*, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 675

³⁵⁰ Zákon č. 301/2005 Z. z., o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), ve znění zákona č. 650/2005 Z. z.

Tyto opravné prostředky jsou členěny z mnoha hledisek. Nejčastější dělení je na:

1. Řádné opravné prostředky – ty je možné podat tehdy, než napadené rozhodnutí nabude právní moci.

Jsou to:

Odvolání, které směřuje proti rozsudku. Jeho platná právní úprava bude obsahem bodu 4.2 této práce.

Stížnost, která směřuje proti usnesení. Je upravena v části první, hlavě osmé, § 185 - § 195 tr. řádu. Zákon vymezuje, která usnesení lze stížností napadnout a okruh osob, které jsou oprávněné ji podat. Lhůta je poměrně krátká – jsou to tři dny od oznámení usnesení. Stížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení směřuje. Novinkou je zavedení možnosti podat stížnost proti rozhodnutí předsedy senátu odvolacího soudu o uložení pořádkové pokuty, což je upraveno v § 185 odst. 3 tr. řádu. Další novinku obsahuje ustanovení § 185 odst. 4 tr. řádu a tou je možnost podat stížnost proti rozhodnutí odvolacího soudu o vzetí obžalovaného do vazby s tím, že rozhodovat o ní bude jiný senát tohoto soudu, který má přitom postavení nadřízeného orgánu.³⁵¹ Má odkladný účinek pouze v těch případech, kdy to zákon výslovně stanoví. V ustanovení § 189 tr. řádu jsou vymezeny důvody, na základě kterých je možné stížnost podat a v odstavci 2 se hovoří o tom, že ji lze opřít o nové skutečnosti a důkazy. V ustanovení § 189 odst. 3 tr. řádu byla nově zavedena povinnost pro prokurátora, orgán pověřený péčí o mládež a obhájce, který podává opravný prostředek za obviněného nebo svým vlastním jménem, zároveň odůvodnit podanou stížnost, s výjimkou stížnosti prokurátora proti usnesení o nevzetí obviněného do vazby.³⁵² Rozhoduje o ní zásadně nadřízený orgán, který přezkoumá správnost výroků, proti kterým podal stěžovatel stížnost a rovněž řízení, které těmto výrokům předcházelo. Jedná se zde o omezený revizní

³⁵¹ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 323

³⁵² Záhora, J.: Opravné prostriedky v trestnom konaní, Justičná revue 10/2006, s. 1387

princip, na základě kterého orgán, jenž rozhoduje o opravném prostředku, přezkoumá správnost pouze těch výroků rozhodnutí, proti kterým byl opravný prostředek podán. Oproti dřívější právní úpravě byl tedy úplný revizní princip nahrazen omezeným revizním principem.

Tyto opravné prostředky jsou používány v souladu se zásadou dvojinstančnosti.

Odpor, na základě jeho podání se trestní příkaz ruší a věc musí být projednána v hlavním líčení. Je to řádný opravný prostředek, který směřuje proti trestnímu příkazu. Je upraven v části třetí, hlavě sedmé – čtvrtém oddílu - § 355 tr. řádu. Lhůta pro jeho podání je osm dní od doručení trestního příkazu.

2. Mimořádné opravné prostředky – jsou podávány poté, co již rozhodnutí nabylo právní moci. Zde bych ráda uvedla, že pojem mimořádné opravné prostředky byl původně pojmem teoretickým, teprve nový trestní řád jej zavádí jako oficiální kategorii.³⁵³ Madliak k tomuto dodává, že jejich cílem je posílit zákonnost rozhodnutí v trestním řízení.³⁵⁴

Jsou to:

Zrušení pravomocného rozhodnutí v přípravném řízení – jedná se o zvláštní mimořádný opravný prostředek, o kterém na rozdíl od jiných mimořádných opravných prostředků nerozhoduje soud, ale generální prokurátor. Jak uvádí Záhora: „Navrhovateľ zákona sa zrejme nechal inšpirovať českou právnou úpravou, a to konkrétne ustanovením § 174a trestného řádu – oprávnenie Najvyššieho štátneho zástupcu právoplatné uznesenia.“³⁵⁵ K tomuto dodávám, že v České republice toto oprávnění není považováno za mimořádný opravný prostředek, ale za „quasiopravný prostředek mimořádného charakteru“.³⁵⁶ Generální prokurátor zruší pravomocné rozhodnutí prokurátora nebo policejního orgánu, pokud tímto rozhodnutím nebo v řízení, které mu

³⁵³ Záhora, J.: Opravné prostředky v trestním konání, *Justičná revue* 10/2006, s. 1386

³⁵⁴ Madliak, J., Fico, M., Puchalla, M.: *Rekodifikácia slovenského trestného práva, Trestní právo* 7–8/2006, s. 80

³⁵⁵ Záhora, J.: Opravné prostředky v trestním konání, *Justičná revue* 10/2006, s. 1388 dole

³⁵⁶ Jelínek, J. a kolektiv.: *Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou*, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 604

předcházelo, byl porušen zákon. Za porušení zákona se zde považuje podstatné pochybení, které mohlo ovlivnit rozhodnutí ve věci. Cílem tohoto institutu je jednak zajištění zákonnosti meritorních rozhodnutí v přípravném řízení a rovněž kontrola postupu prokurátorů nižšího stupně při jejich rozhodovací činnosti a jednak zabezpečení sjednocení rozhodování. V § 364 tr. řádu jsou vyjmenovány osoby, které mohou podat tento návrh. Jsou jimi obviněný, dále v jeho prospěch osoby, jenž by v jeho prospěch mohly podat odvolání, dále poškozený, ale pouze v jeho neprospěch, a zúčastněná osoba. Generálnímu prokurátoru je stanovena tříměsíční lhůta, ve které může napadené pravomocné rozhodnutí zrušit.

Dovolání, které je rovněž novým mimořádným opravným prostředkem, je upraveno v části třetí, hlavě osmé, oddílu druhém v § 398 - § 392 tr. řádu. V tomto mimořádném opravném prostředku je upraveno právo generálního prokurátora rušit pravomocná rozhodnutí soudu. Rovněž došlo k rozšíření okruhu oprávněných osob, jsou jimi: ministr spravedlnosti, generální prokurátor, obviněný ve svůj prospěch – čímž došlo k rovnosti stran v soudním řízení.³⁵⁷ Je mimořádným opravným prostředkem k nápravě právních vad, ať už se jedná o vady hmotně-právní nebo procesně-právní. Jak upravuje § 368 tr. řádu, dovolání je možné podat proti rozhodnutí soudu, kterým byla věc pravomocně skončena. Dovolání není přiznán odkladný účinek, citují: „táto skutočnosť bráni zneužitíu tohto inštitútu, napr. na dosiahnutie odkladu výkonu trestu.“³⁵⁸ Dovolání je možné podat u soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni a to ve lhůtě 3 měsíců od doručení rozhodnutí soudu, je-li podáváno v neprospěch obviněného. Jinak je tomu v případě, je-li dovolání podáváno ve prospěch obviněného, v tomto případě je stanovena lhůta do tří let od doručení rozhodnutí. Rovněž důvody pro podání dovolání jsou vymezeny a to v § 371 tr. řádu – taxativní výčet. V § 371 odst. 5 tr. řádu je vyjádřena zásada zákazu

³⁵⁷ Záhora, J.: Opravné prostriedky v trestnom konaní, Justičná revue 10/2006, s. 1389

³⁵⁸ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 494

reformace in peius, také je uvedena v § 391 odst. 2 tr. řádu, tedy pokud je rozhodnutí zrušeno jen v důsledku odvolání podaného ve prospěch obviněného, nemůže dojít v novém řízení ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch. Je zde uvedena povinnost obviněného podat dovolání prostřednictvím svého obhájce (§ 373 tr. řádu). Dovolání musí být odůvodněno a musí v něm být uvedeno, zda je podáno ve prospěch či neprospěch obviněného. O dovolání je oprávněn rozhodovat pouze Nejvyšší soud SR, což znamená, že pro dovolání je charakteristický centralizovaný devolutivní účinek. Senát tohoto soudu se skládá ze tří soudců, z nichž jeden je předsedou senátu. Pokud se jedná o dovolání proti rozhodnutí senátu Nejvyššího soudu, senát se skládá z předsedy a ze čtyř soudců.³⁵⁹ Dovolání je ovládáno omezeným revizním principem, což znamená, že Nejvyšší soud se ve své přezkumné povinnosti zabývá pouze výrokem, který byl v dovolání napaden.³⁶⁰

Obnova řízení – její ustanovení zůstala ve srovnání s předchozí právní úpravou v podstatě nezměněna. Směřuje především k odstranění nedostatků ve skutkovém zjištění rozhodnutí, která již nabyla právní moci a nové důkazy nebo skutečnosti vyšly najevo až poté, co rozhodnutí nabylo právní moci. Je přípustná jen proti některým rozhodnutím. Ta jsou obsažena v § 394 tr. řádu a v § 395 tr. řádu. Obnova je povolena pouze na návrh oprávněných osob a za předpokladu, že byla splněna podmínka, že vyšly najevo nové skutečnosti a důkazy, které zpochybňují správnost rozhodnutí. Opravné řízení zde má dvě fáze. Nejprve se jedná o povolení obnovy, o níž rozhoduje soud ve veřejném zasedání, výjimečně v neveřejném zasedání. Jeho rozhodnutí spočívá v tom, že buďto obnovu zamítne nebo ji povolí. Pokud povolí obnovu, zruší zároveň napadnuté rozhodnutí úplně nebo tu část, kde je návrh opodstatněný, což upravuje § 400 tr. řádu.³⁶¹ V ustanovení § 401 tr. řádu je upravena zásada

³⁵⁹ Zákon č. 757/2004 Z. z., o súdech (§ 18)

³⁶⁰ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 504

³⁶¹ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 516 nahofe

beneficia cohaesionis, která se zde uplatní v případě řízení o obnově řízení vůči spoluobviněnému a zúčastněné osobě, pokud se zruší rozhodnutí v části, která se týká obviněného, zruší soud i tu část, která se týká spoluobviněného a nebo zúčastněné osoby, pokud je to v jejich prospěch. Musí se ale jednat o společný důvod. Následuje druhá fáze, ve které se věc znovu projedná a rozhodne, ta je upravena v § 403 a následujících tr. řádu. V ustanovení § 405 písm. b) tr. řádu je vyjádřena zásada zákazu reformace in peius, která se vztahuje na výrok o trestu, a tato zásada platí po celou dobu řízení po povolení obnovy řízení.³⁶² Je upravena v části třetí, hlavně osmé, oddílu třetím – § 393 – § 405 tr. řádu.

Dále je rozlišováno dělení opravných prostředků podle rozsahu přezkoumávaného původního rozhodnutí:

a) kde je uplatněn revizní princip – znamená to, že orgán, který rozhoduje o opravném prostředku, přezkoumává správnost všech výroků rozhodnutí, proti němuž byl opravný prostředek podán. Také přezkoumává řízení, které vydání tohoto rozhodnutí předcházelo a to úplně a všestranně, bez ohledu na to, zda osoba oprávněná, která tento opravný prostředek podala, upozornila na vady rozhodnutí či nikoliv.

Orgánu, který rozhoduje o opravném prostředku stačí ta skutečnost, že opravný prostředek byl podán.

Rozeznávají se dva druhy revizního principu:

1. úplný – kdy se povinnost přezkoumání vztahuje na celé rozhodnutí a na všechny osoby, které jím jsou dotčeny. Rozhodnutí se tedy přezkoumává v celém rozsahu a ze všech relevantních hledisek bez ohledu na to, které vady oprávněná osoba napadenému rozhodnutí vytýkala. Nadřízený orgán je povinen přezkoumat napadené rozhodnutí vůči všem osobám, kterých

³⁶² Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 519 dole

se rozhodnutí týká, přestože opravný prostředek podala jen některá z nich.³⁶³

2. Omezený – kdy se povinnost přezkoumání vztahuje jen na část rozhodnutí, které se týká osoby, v jejímž zájmu byl opravný prostředek podán. Právě tento princip je uplatňován v opravném řízení na Slovensku. Jedná se o § 192 odst. 1 tr. řádu u stížnosti, § 317 odst. 1 tr. řádu u odvolání a § 384 odst. 1 tr. řádu u dovolání. Pokud byla opravným prostředkem napadena část rozhodnutí, která se týká jen některé z více osob, o nichž bylo rozhodnuto jedním rozhodnutím, příslušný orgán přezkoumá jen tu část rozhodnutí a předcházejícího řízení, citují: „ktoré se týka tejto osoby (§ 317 odst. 2).“³⁶⁴ U ostatních opravných prostředků se omezený revizní princip v takovéto podobě nepoužije.

b) kde uplatněn není – zde se jedná o obnovu řízení, neboť se nepřezkoumává správnost rozhodnutí ve věci samé, ale jen to: „či tu sú splnené predpoklady na nové konanie vo veci.“³⁶⁵ Zde se jedná například o § 396 odst. 4 tr. řádu.³⁶⁶

Další dělení je podle způsobu vyřizování opravných prostředků:

a) *kasační (zrušovací) princip* – znamená, že pokud orgán rozhodující o opravném prostředku zjistí, že napadené rozhodnutí je vadné, je povinen ho zrušit a věc vrátit k novému projednání a rozhodnutí orgánu, který o něm původně rozhodl (§ 194 odst. 1 písm. b) tr. řádu, § 316 odst. 3 tr. řádu). Typickým znakem kasačního

³⁶³ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 678

³⁶⁴ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 678

³⁶⁵ Husár, E. a kolektiv: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 210

³⁶⁶ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 512

principu je, že orgán, kterému byla věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí, je při novém rozhodování vázán právním názorem, který ve věci vyslovil nadřízený orgán a je povinen provést důkazy, jejichž provedení tento orgán nařídil (§ 327 odst. 1 tr. řádu). Kasační princip znamená, že: „ťažisko trestného konania je pred orgánom prvého stupňa.“³⁶⁷

Slovenské opravné řízení je vybudováno právě na tomto principu, tzn., že orgán, který rozhoduje o opravném prostředku, obvykle vrátí věc k novému projednání a rozhodnutí orgánu prvního stupně, pokud při přezkoumávání zjistí závažné nedostatky.

Tento princip je zde ovšem doplněn apelačním principem, na základě kterého orgán rozhodující o opravném prostředku může sám změnit chybné rozhodnutí tak, že může rozhodnout ve věci samé a může se odchýlit od skutkového stavu zjištěného orgánem prvního stupně a rozhodnout na základě skutkového stavu, který sám zjistil. Tento princip je však uplatňován omezeně.

b) apelační (reformativní) princip – znamená, že orgán, který rozhoduje o opravném prostředku, pokud zjistí, že napadnuté rozhodnutí je vadné, napraví tyto nedostatky sám, a to tak, že vynese nové rozhodnutí, které je bez vad (§ 194 odst. 1 písm. a) tr. řádu, § 322 odst. 3 tr. řádu). Tento princip umožňuje měnit skutkový stav, který zjistil orgán druhého stupně na základě vlastního dokazování v trestním řízení. Je považován za hospodárný, rychlý, protože nedochází k opakovanému rušení postupně vydávaných rozhodnutí. Jak uvádí Ivor, na druhé straně vzniká nebezpečí zásadních změn při zjišťování skutkového stavu, který již není možné přezkoumat dalším řádným opravným prostředkem. Konkrétně u odvolání jsou tak přesně vymezeny podmínky, kdy odvolací soud může (respektive nemůže rozhodnout ve věci sám) - § 322 odst. 3, 4 tr. řádu.³⁶⁸

Jako další dělení je uváděno dělení podle účinků, které podání opravného prostředku způsobí:

a) účinek devolutivní – znamená, že o opravném prostředku rozhoduje nadřízený orgán (zpravidla vyššího stupně) než je ten, který ve věci rozhodl v prvním stupni. Teorie považuje tento účinek za účinek, který poskytuje lepší záruky, že rozhodnutí bude správně přezkoumané, pokud se při tomto přezkumu dodrží procesní zásady.

³⁶⁷ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 679

³⁶⁸ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 680

Tento účinek má odvolání v § 315 tr. řádu, stížnost v případě splnění podmínek § 190 odst. 2 a 3 tr. řádu.

b) bez devolutivního účinku – což znamená, že o opravném prostředku rozhoduje ten orgán, který napadené rozhodnutí vydal. To se týká stížnosti, konkrétně § 190 odst. 1 tr. řádu – autoremedura, což znamená, že orgán, proti němuž byla podána stížnost, může o ní sám rozhodnout a to tak, že stížnosti vyhová v plném rozsahu a je zde podmínka, že se změna původního usnesení nesmí týkat práv jiné strany trestního řízení.³⁶⁹

Poslední dělení opravných prostředků je z hlediska, zda:

- a) *mají odkladný (suspensivní) účinek* - podání opravného prostředku má za následek odklad výkonu rozhodnutí do doby, než je o opravném prostředku meritorně rozhodnuto, tento účinek má zpravidla každé odvolání v § 306 odst. 2 tr. řádu, s výjimkou uvedenou v § 183 odst. 2 tr. řádu na základě kterého odvolání, které podal pouze poškozený proti výroku o náhradě škody nebo pouze zúčastněná osoba nebrání tomu, aby ostatní části rozsudku nabyly právní moci. Stížnost má odkladný účinek pouze tehdy, kde to zákon výslovně stanoví - § 185 odst. 6 tr. řádu. U dovolání (§ 380 odst. 4 tr. řádu) a obnovy řízení (§ 398 odst. 3 tr. řádu) je suspensivní účinek pouze fakultativní, což znamená, cituji: „súd môže prerušit alebo odložiť výkon rozhodnutia až do meritórneho rozhodnutia.“³⁷⁰
- b) *nemají odkladný (suspensivní) účinek* - podání opravného prostředku nemá za následek odklad výkonu rozhodnutí (§ 184 odst. 2 tr. řádu).

Zákaz reformace in peius (zákaz změny k horšímu) – jedná se o zásadu, která nedovoluje zhoršit postavení osoby, která sama podala opravný prostředek, anebo ho v její prospěch podala jiná oprávněná osoba. K tomuto zhoršení nesmí dojít v opravném řízení, ale i v následujícím řízení, pokud je po zrušení rozhodnutí věc vrácena k novému řízení k orgánu prvního stupně. Zákaz reformace in peius se nepoužije, je-li opravný prostředek podán pouze v neprospěch obviněného. V trestním řádu je tato zásada vyjádřena v § 195 odst. 1 u stížností, v § 322 odst. 3

³⁶⁹ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 680

³⁷⁰ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 681

u odvolání, v § 389 odst. 2, § 391 odst. 2 u dovolání a v § 405 písm. c) u obnovy řízení. Podstatou této zásady je, aby nesprávná rozhodnutí mohla být obviněnými, respektive jinými oprávněnými osobami napadena a přezkoumána orgány vyššího stupně, aniž by osobě, která podala opravný prostředek hrozilo zhoršení jeho postavení.

Beneficium cohaesionis (dobrodiní v souvislosti) – znamená, že pokud podá opravný prostředek jen jedna z oprávněných osob, je možné změnit rozhodnutí i ve prospěch dalších osob i přesto, že tyto osoby opravný prostředek nepodaly. Je přitom třeba, aby byly splněny následující podmínky:

- a) proti rozhodnutí byl podán opravný prostředek a bylo vyhověno alespoň jedné osobě, která podala opravný prostředek nebo v jejíž prospěch ho podal někdo jiný,
 - b) důvod, pro který příslušný orgán rozhodl ve prospěch této osoby, prospívá i další osobě, která jej nepodala, a v napadeném rozhodnutí se rozhodlo i o ní (společný důvod),
 - c) v rozhodnutí příslušného orgánu o podaném opravném prostředku se zároveň rozhoduje o všech osobách, citují: „kterých sa týka uvedený spoločný dôvod.“³⁷¹
- V trestním řádu je tato zásada upravena v § 195 u stížnosti, § 324 u odvolání a § 401 u obnovy řízení.

4.2 Odvolání – platná právní úprava

Platná právní úprava odvolání vychází z již výše uvedeného zákona č. 301/2005 Z. z., o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), část třetí – soudní řízení, hlava šestá - § 306 - § 329 – odvolání a řízení o něm. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi novou právní úpravu, která je účinná od počátku roku 2006, je s ní jen velmi málo zkušeností.

Tak jako v České republice i slovenské odvolání je vybudováno na určitých rysech. Nejedná se zde pouze o rysy, které jsou charakteristické pro celé trestní řízení, ale i o další, které zde uvedu.

³⁷¹ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 683

Snahou je, aby odvolání bylo vybudováno na co nejširším základě, tzn., aby bylo možné přezkoumat co nejširší počet rozsudků. Citují: „Preskúmanie správnosti rozsudkov vychádza z demokratických princípov a metód riadenia a správy demokratického štátu vyplývajúcich z práva občanov na kritiku všetkých nesprávnych a nezákonných konaní a rozhodnutí.“³⁷²

Předpoklady reálného zabezpečení odvolacího práva jsou zabezpečeny těmito způsoby:

1. právo odvolání je poskytováno širokému okruhu osob, což je upraveno v § 307 a § 308 tr. řádu,
2. odvolání je přípustné proti všem rozsudkům soudu prvního stupně (§ 306 odst. 1 tr. řádu), toto právo vychází z mezinárodních závazků SR (čl. 2 Protokolu č. 7 Dohody o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 14 odst. 5 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech),³⁷³
3. rozsudek musí být osobám, kterých se týká, doručen, což je upraveno v § 309 odst. 1 tr. řádu,
4. lhůta k jeho podání je zákonem stanovena na patnáct dní od vyhlášení rozsudku nebo od doručení, nebyla-li příslušná strana přítomna vyhlášení (§ 309 odst. 1 tr. řádu).³⁷⁴ Dříve byla tato lhůta osm dní od doručení opisu rozsudku. Přestože se jednalo o lhůtu kratší než je v současné době, někteří autoři je považovali za dostatečnou. Jedním z nich byl i Husár, který ji shledával dostatečně dlouhou.³⁷⁵ Rovněž je třeba uvést, že v občanském soudním řízení je lhůta také patnáct dní (§ 204 odst. 1),³⁷⁶ a to od doručení rozhodnutí, z čehož vyvozují, že cílem zákonodárce zde bylo sjednotit délku lhůty v občanském a trestním soudním řízení,
5. dalším významným znakem právní úpravy odvolání je zbaveno zbytečného formalismu, tzn., že pro přezkoumání vydaného rozsudku je postačující, že oprávněná osoba podá opravný prostředek včas, přičemž forma není

³⁷² Husár, E. a kolektiv: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 215

³⁷³ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 693

³⁷⁴ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 452

³⁷⁵ Husár, E. a kolektiv: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 215 dole

³⁷⁶ Zákon č. 99/1963 Z.z., Občiansky súdny poriadok, v platnom znení (http://iaspi.justice.gov.sk/iaspiw1/iaspiw_maxi_fr0.htm)

- předeepsaná (§ 62 tr. řádu). Také důvody pro jeho podání nejsou nijak omezené,
6. oprávněná osoba, která již odvolání podala jej může vzít zpět, což je upraveno v § 312 odst. 2, 3 a 4 tr. řádu. Také se může výslovně vzdát svého práva podat odvolání, což je upraveno v § 312 odst. 1 tr. řádu,
 7. zásadní vliv u odvolání má uplatnění zásady: zákaz reformace in peius, která znamená zákaz změny k horšímu. Tedy, pokud je rozsudek soudu prvního stupně zrušen pouze důsledkem odvolání, které bylo podáno ve prospěch obžalovaného, odvolací soud nemůže změnit napadnutý rozsudek v neprospěch obžalovaného (§ 327 odst. 2 tr. řádu).

Slovenský trestní řád je od 1. 1. 2006, jak jsem již výše uvedla, upraven novým trestním řádem, zákonem č. 301/2005 Z. z., což znamená, že opravné prostředky tedy i odvolání doznalo určitých změn. Již v legislativním záměru k trestnímu řádu bylo navrženo, aby v odvolání proti rozsudku byl omezen revizní princip, citují: obmedziť revizny princíp len na dôvody, pre ktoré sa odvolanie podalo, resp. preskúmať iba výroky, ktorých sa odvolanie týka.³⁷⁷ Odvolací soud přezkoumá pouze zákonnost a důvodnost napadnutých výroků rozsudku, proti kterým odvolatel podal odvolání, rovněž přezkoumá správnost postupu řízení, které jim předcházelo. Vady, které nebyly vytýkány, přezkoumá tehdy, pokud by odůvodňovaly podání dovolání (§ 317 odst. 1 tr. řádu).

Tento princip je doplněn zásadou beneficia cohaesionis, na základě které odvolací soud změní rozsudek i ve prospěch další osoby, které se rozsudek týká, ale která odvolání nepodala a svědčí jí důvod, pro který bylo odvolání podáno. Touto osobou může být spoluobžalovaný, zúčastněná osoba, což je upraveno v § 324 tr. řádu.

Slovenská právní úprava odvolání je vybudována na kasačním principu, který je doplněn prvky apelačního principu. Kasační princip je u odvolání obsažen v § 316 odst. 3 tr. řádu a v § 327 odst. 1 tr. řádu, apelační princip je obsažen v § 322 odst. 3 a 4 tr. řádu. Čentěš k tomuto uvádí, citují: „Kasačný princíp sa tak

³⁷⁷ Legislatívny zámer trestného zákona a trestného poriadku, schválený vládou SR 31. mája 2000 uznesením č. 385 (www.justice.gov.sk/kop/lz-tp.htm)

výrazne obmezuje.³⁷⁸ Jedná se v podstatě o právní úpravu, která platila v ČR před velkou novelou trestního řádu provedenou zák. č. 265/2001 Sb. tzn., že odvolací soud přezkoumává rozsudek soudu prvního stupně pouze po té stránce, zda byl zachován hmotný nebo procesní zákon – tedy právní stránku napadnutého rozhodnutí. Pokud tedy odvolací soud dospěje k závěru, že při vynášení rozsudku byla nesprávně použita ustanovení zákona, může takový rozsudek pouze zrušit a odkázat na nové řízení u soudu prvního stupně, který celou věc znovu projedná a vynese nové rozhodnutí. Odvolací soud není oprávněn rozsudek soudu prvního stupně sám změnit.

Neopomenutelnými charakteristickými znaky odvolání je jistě jednoduchost, rychlost a hospodárnost a také ta skutečnost, že je jediným řádným opravným prostředkem proti rozsudku v systému dvojinstančního řízení.

A) Subjektivní podmínka

Subjektivní podmínkou odvolání rozumíme osoby, které jsou oprávněné podat odvolání. Jejich výčet je v ustanovení § 307 tr. řádu a § 308 tr. řádu. Obdobně jako v ČR, tak i zde § 307 tr. řádu vyjmenovává osoby, které jsou oprávněny podat odvolání, a v § 308 tr. řádu je specifikováno, které z těchto osob podávají odvolání ve prospěch a které v neprospěch obžalovaného. Okruh těchto osob je poměrně široký. Ivor uvádí, že § 308 odst. 2 tr. řádu obsahuje taxativní výčet.³⁷⁹ Oprávněnými osobami k podání odvolání jsou tedy: prokurátor, obžalovaný, jeho obhájce, osoby se samostatnými obhajovacími právy, poškozený a zúčastněná osoba.

1. Tradičně nejširší oprávnění k jeho podání má prokurátor. Jedná se o ustanovení § 307 odst. 1 písm. a) tr. řádu, které uvádí, citují: „prokurátor pre nesprávnosť ktoréhokol'vek výroku.“³⁸⁰ Rovněž jej může podat proto, že výrok učiněn nebyl, ale i v případě, že došlo k porušení zákona, které mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí.

³⁷⁸ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 465

³⁷⁹ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 696

³⁸⁰ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 449

Prokurátor je tedy oprávněn podat odvolání ve prospěch i neprospěch obžalovaného a to i proti jeho vůli, což upravuje § 308 odst. 2 tr. řádu. Prokurátor je oprávněn podat odvolání i v neprospěch, respektive ve prospěch poškozeného a zúčastněné osoby.

Odvolání, jenž podává prokurátor, musí splňovat určité náležitosti, tedy musí být odůvodněno tak, aby bylo zřejmé, ve které části rozsudek napadá a jaké vady vytýká rozsudku nebo řízení, jenž mu předcházelo, což upravuje § 311 odst. 2 tr. řádu. Rovněž je nutné, aby z odvolání, které podal prokurátor bylo zřejmé, zda jej podal ve prospěch či neprospěch obžalovaného. Pokud jej prokurátor podal ve prospěch obžalovaného, může jej vzít zpět, cituji: „aj bez súhlasu obžalovaného.“³⁸¹ V takovém případě poté plyne obžalovanému nová lhůta k podání odvolání od doby, kdy se dozvěděl, že prokurátor vzal toto odvolání zpět, což vyplývá z ustanovení § 312 odst. 3 tr. řádu.

2. Další oprávněnou osobou je obžalovaný, jehož právo podat odvolání je upraveno v § 307 odst. 1 písm. b) tr. řádu. Odvolání může podat pro nesprávnost výroku, který se ho přímo týká.³⁸² Rozsudek může odvoláním napadnout i proto, že výrok nebyl učiněn, ale i pro porušení ustanovení o řízení, které předcházelo rozsudku a mohlo způsobit, že výrok je nesprávný, nebo že chybí. Jak uvádí Ivor: „Za výrok, ktorým sa rozhoduje o otázke viny, treba považovať nielen výrok o uznaní obžalovaného za vinného v odsudzujúcom rozsudku, ale aj výrok o oslobodení obžalovaného spod obžaloby (soud. rozh. č. 84/2001 Zb. rozh. tr.).“³⁸³ Odvolání obžalovaného není koncipováno tak široce jako odvolání, jenž může podat obhájce. Odvolání může směřovat proti odsuzujícímu rozsudku (tedy výroku o vině, trestu, výroku o náhradě škody, ale i proti ochrannému opatření), rovněž proti osvobozujícímu rozsudku (pokud se domáhá příznivějšího důvodu). Další ustanovení, které se ho týká je obsahem § 308 odst. 2 tr. řádu, na základě kterého mohou podat odvolání ve prospěch obžalovaného příbuzní v pokolení přímém, sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel a druh. Soudní rozhodnutí č. 51/1990 Zb.

³⁸¹ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 697

³⁸² Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 449

³⁸³ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 697

rozh. tr. se vztahuje k odvolání, které podala manželka obviněného v neprospěch obžalovaného, citují: „odvolací soud zamítne jako odvolání podané neoprávněnou osobou.“³⁸⁴

Pokud by se jednalo o obžalovaného, který je mladistvý, je za něj oprávněn podat odvolání na základě § 345 odst. 1 tr. řádu také orgán pověřený péčí o mládež (od 1. září 2005 je to: „orgán sociálněprávní ochrany dětí a sociální kurately“).³⁸⁵ Tomuto orgánu běží odvolací lhůta samostatně. Tyto osoby, které jsem zde jmenovala mají samostatné odvolací právo. *Samostatné odvolací právo* znamená, že osoby, které jsem výše uvedla, mohou odvolání podat samostatně za obžalovaného svým vlastním jménem i v případě, že obžalovaný toto odvolání podal sám.

Ovšem i tyto osoby mají poněkud rozdílná oprávnění a to v tom smyslu, že orgán pověřený péčí o mládež je oprávněn podat odvolání ve prospěch mladistvého i proti jeho vůli, ostatní osoby, které jsem uvedla a jejich oprávnění vyplývá z § 308 odst. 2 tr. řádu, tak učinit nemohou. S tímto souvisí soudní rozhodnutí – č. 62/1972 Zb. rozh. tr.: Sama skutečnost, že se obviněný po vyhlášení rozhodnutí a po poučení o možnosti podat opravný prostředek nevyjádřil, neznámá, že opravný prostředek, který podal za něho jeho obhájce, je podán proti vůli obviněného. Nelze proto zamítnout takovýto opravný prostředek z důvodu, že byl podán neoprávněnou osobou.³⁸⁶

Jako každé pravidlo i toto má svou výjimku. Ta je upravena v § 312 odst. 3 tr. řádu, podle kterého mohou osoby oprávněné vzít podané odvolání za obžalovaného zpět pouze se souhlasem obžalovaného. To se ovšem netýká prokurátora, který jej může vzít zpět i bez souhlasu obžalovaného.

Výjimku představuje i ustanovení § 309 odst. 4 tr. řádu, podle kterého končí lhůta k podání odvolání osobám, které jsou uvedeny v § 308 odst. 2 ve stejný den jako obžalovanému.

³⁸⁴ Ivor, J. a kolektiv: *Trestné právo procesné*, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 698

³⁸⁵ Čentéš, J. a kolektiv autorov: *Trestný poriadok s komentárom*, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 480

³⁸⁶ Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Půry, Fr.: *Trestní řád – komentář – II. díl*, 4. vydání, C. H. Beck, Praha 2002, s. 1557

Druhou skupinu tvoří osoby, které podávají odvolání v zastoupení obžalovaného, tzn. jménem obžalovaného. Těmito osobami mohou být pouze zákonný zástupce a obhájce. Tyto osoby nemají samostatné odvolací právo, tedy nemohou podat odvolání za obžalovaného vlastním jménem. Zákonný zástupce i obhájce jsou oprávněni podat odvolání ve prospěch obžalovaného i proti jeho vůli, pokud je obžalovaný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jeho způsobilost k právním úkonům byla omezena.³⁸⁷ Přesné znění § 308 odst. 2 věta druhá tr. řádu zní: „Ak je obžalovaný pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo ak je jeho spôsobilosť na právne úkony obmedzená, môže i proti vôli obžalovaného za neho v jeho prospech odvolanie podať aj jeho zákonný zástupca alebo jeho obhájca.“³⁸⁸ Lze tedy říci, že toto ustanovení je nyní v souladu s výkladem Husára, ovšem ve starém trestním řádu tomu tak nebylo, tam byl pojem „nie je svojprávny.“³⁸⁹

3. Oprávněnou osobou disponující tímto oprávněním je také poškozený, což vyplývá z § 307 odst. 1 písm. c) tr. řádu, pouze v případě nesprávného výroku rozsudku o náhradě škody, pokud uplatnil v řízení před soudem prvního stupně nárok na náhradu škody v adhezním řízení. Poškozený nemůže podat odvolání proti výroku o vině, i přestože jeho nárok na náhradu škody z výroku o vině vyplývá. K tomuto se vztahuje soudní rozhodnutí č. 1/1982–I. Zb. rozh. tr., ve kterém se uvádí, že odvolací soud přezkoumá podle § 317 odst. 1 tr. řádu rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o náhradě škody i v tom případě, když poškozený uplatnil nárok na náhradu škody podle § 46 odst. 3 tr. řádu, že jej podá proti výrokům, které sice podle zákona nemůže napadnout, ale z obsahu jeho odvolání je: „možno vyvodit (§ 62 odst. 1 Tr. por.), že napadá aj výrok o náhrade škody, prípadne, že takýto výrok nebol urobený, alebo že boli porušené ustanovenia o konaní, ktoré predchádzalo rozsudku, ak toto porušenie mohlo spôsobiť, že výrok o náhrade škody je nesprávny alebo že chýba (§ 307 odst. 1 písm. c, odst. 2 Tr. por.).“³⁹⁰ Za poškozeného může odvolání podat i opatrovník (48 odst. 2 tr. řádu), společenský zástupce poškozených

³⁸⁷ Husár, E. a kolektiv: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 218

³⁸⁸ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 450

³⁸⁹ Zákon č. 141/1961 Z. z., o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), v platném znění

³⁹⁰ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 450

(§ 47 odst. 2 tr. řádu). Zákonný zástupce může pověřit i organizaci na pomoc obětem tr. činů (§ 48 odst. 1 tr. řádu). Jak uvádí Ivor, organizací je: „například občianske združenie Pomoc obetiam násilia, občianske združenie Náruč – Pomoc deťom v kríze, občianske združenie Aliancia žien Slovenska, občianske združenie Pomoc ohrozeným deťom – Centrum Nádej.“³⁹¹ Za něj může odvolání podat jeho zákonný zástupce (§ 48 odst. 1) a zmocněnec (§ 53 odst. 1 tr. řádu). Manželka poškozeného nemůže podat odvolání v neprospěch poškozeného, což upravuje soudní rozhodnutí č. 60/1981 Zb. rozh. tr: „Manželka poškozeného není osobou oprávněnou podat svým jménem odvolání ve prospěch poškozeného pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo proto, že taký výrok učiněn nebyl. Takové odvolání by mohla podat jen jménem poškozeného jako jeho zmocněnec.“³⁹²

4. Poslední oprávněnou osobou je zúčastněná osoba, jejíž oprávnění plyne z § 307 odst. 1 písm. d) tr. řádu: „zúčastněná osoba pre nesprávnosť výroku o zhabaní veci.“³⁹³ Odvolání je možné podat rovněž proto, že takový výrok učiněn nebyl, také pro porušení ustanovení o řízení, které předcházelo rozsudku, pokud toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo, že chybí. Zúčastněná osoba může tedy napadnout pouze výrok o zabránění věci, jiný výrok napadnout nemůže. Za ní je odvolání oprávněn podat její zákonný zástupce, což vychází z § 45 odst. 3 tr. řádu nebo zmocněnec (§ 53 odst. 1 tr. řádu).

B) Objektivní podmínky

Jsou tvořeny těmito čtyřmi základními pojmy. Jsou to:

- a) způsobilý předmět,
- b) lhůta,
- c) příslušnost,
- d) zákonné důvody.

³⁹¹ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 699

³⁹² Čečot, V., Ďurana, V., Lipovský, M., Liščák, L., Magvašiová, A., Mathern, V., Toman, P.: Trestný zákon a trestný poriadok a súvisiace predpisy, Ister Science Press, Bratislava 1994, s.521

³⁹³ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 449

Všechny tyto podmínky musí být splněny současně. To, že jsou splněny objektivní podmínky ještě neznamená, že není nutné, aby byla splněna zároveň také subjektivní podmínka.

Tyto čtyři podmínky, které jsem zde uvedla jsou považovány za nejdůležitější, ale samozřejmě existují také další důležité aspekty jako je zpětvzetí odvolání či vzetí odvolání zpět. Oba tyto pojmy úzce souvisí s podáním, jak jsem již uvedla v kapitole třetí bodu 3.2.

a) Způsobilý předmět

Předmětem odvolání mohou být všechny rozsudky, které vynesl soud prvního stupně bez ohledu na to, zda je vynesl samosoudce nebo senát, které nenabýly právní moci. Proti rozsudku soudu o dohodě o vině a trestu není odvolání přípustné (§ 334 odst. 4 tr. řádu). Odvolání není rovněž přípustné proti rozsudku soudu druhého stupně (§ 322 odst. 3 tr. řádu), proti rozsudkům vydaným v rámci dovolání (§ 386 odst. 1) a proti rozsudkům, kterými se uznávají cizozemská rozhodnutí na území SR (§ 518 odst. 3 tr. řádu).³⁹⁴

Dělí se na tři základní skupiny:

- 1) Jsou to všechny výroky rozsudku na základě ustanovení § 307 odst. 1 tr. řádu a podle § 163 odst. 1 písm. c) a podle § 164 až § 167 tr. řádu. Tedy jedná se o výrok, kterým byl obžalovaný uznán vinným nebo kterým byl zproštěn obžaloby, výrok o výkonu trestu, výrok o náhradě škody a v neposlední řadě výrok o ochranném opatření.
- 2) Okolnost, že takový výrok nebyl učiněn, což je upraveno v § 307 odst. 2 tr. řádu. „Osoba oprávněná podat odvolanie proti niektorému výroku rozsudku môže ho napadnúť aj preto, že taký výrok nebol urobený.“³⁹⁵
- 3) Řízení, které předcházelo rozsudku, pokud porušení ustanovení o tomto řízení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebože chybí. To je obsahem ustanovení § 307 odst. 2 tr. řádu – druhá část této věty.

³⁹⁴ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 694

³⁹⁵ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 449

Jak uvádí Husár: „Nie je však prípustné odvolanie len proti odôvodneniu rozsudku.“³⁹⁶ Z čehož vyplývá, že se jedná o výjimku, tedy případ, kterým se odvolatel musí řídit a tudíž nesmí podat takovéto odvolání, neboť to není přípustné.

Ustanovení § 307 odst. 1 tr. řádu dále specifikuje oprávnění jednotlivých osob v tom smyslu, v jakém rozsahu jsou oprávněny podat odvolání. Jak jsem již uvedla, nejširší oprávnění má prokurátor. Ustanovení § 307 odst. 1 písm. a) tr. řádu dává prokurátorovi oprávnění napadnout rozsudek soudu prvního stupně pro nesprávnost kteréhokoliv výroku. Může jej podat proti výrokům o zabrání věci zúčastněné osoby a o nároku poškozeného a také protože tyto výroky chybí, což je upraveno v § 307 odst. 2 tr. řádu.

Další osobou disponující tímto oprávněním je logicky obžalovaný. Podle ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) tr. řádu je oprávněn napadnout rozsudek pro nesprávnost výroku, který se ho přímo týká. Ustanovení § 307 odst. 2 tr. řádu toto oprávnění rozšiřuje také na případy, kdy takový výrok učiněn nebyl nebo protože řízení obsahovalo vady, které mohly způsobit, že výrok soudu prvního stupně je nesprávný nebo že chybí.

U odsuzujícího výroku se jedná především o výroky, které se týkají viny a trestu obžalovaného, také výroku o nároku na náhradu škody poškozeného, výrok, který se týká otázky podmíněného odkladu výkonu trestu a výroku o ochranném opatření. V žádném případě se netýká výroku o zabrání věci, která patří někomu jinému.

U osvobozujícího rozsudku se jedná o výrok, který se týká zproštění obžaloby, citují: „napr. Obžalovaný bol oslobodený z dôvodu zániku nebezpečnosti trestného činu pre spoločnosť, domáha sa však, aby bol oslobodený preto, lebo trestný čin vôbec nespáchal.“³⁹⁷ A samozřejmě také výroku o ochranném opatření (i o zabrání věci, pokud byla zabavena věc, která mu patřila).

Oprávnění zúčastněné osoby vyplývá z § 307 odst. 1 písm. d) tr. řádu a z § 307 odst. 2 tr. řádu: „zúčastněná osoba pre nesprávnosť výroku o zhabaní

³⁹⁶ Husár, E. a kolektiv: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 219

³⁹⁷ Husár, E. a kolektiv: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 219 dole

veci.³⁹⁸ Na základě citovaného ustanovení § 307 odst. 1 písm. d) tr. řádu mohou konstatovat, že zúčastněná osoba je oprávněná podat odvolání pouze proti výroku o zabrání věci.

Ustanovení § 307 odst. 2 tr. řádu její oprávnění rozšiřuje v tom smyslu, že je oprávněna podat odvolání také proto, že tento výrok nebyl učiněn vůbec.

Předposlední oprávněnou osobou, která může uplatnit své zákonné právo je poškozený. Zákonný podklad můžeme nalézt v § 307 odst. 1 písm. c) tr. řádu. Poškozený je tedy oprávněn podat odvolání proti výroku rozsudku soudu prvního stupně, který se týkal náhrady škody, pokud ovšem tento nárok uplatnil v řízení před soudem prvního stupně. Samozřejmě, že také může napadnout rozsudek soudu prvního stupně odvoláním proto, že takový výrok učiněn nebyl vůbec, což vyplývá z ustanovení § 307 odst. 2 tr. řádu.

Poslední skupinu tvoří ostatní oprávněné osoby, které mají právo napadnout rozsudek ve stejném rozsahu jako osoby, v jejichž prospěch nebo v jejichž zastoupení se odvolávají.

b) Lhůta

Jak uvádí Husár: „Zákonné lehoty platia len pre podanie odvolania, aby vec mohla byť čo najrychlejšie vybavená.“³⁹⁹

Je upravena v ustanovení § 309 tr. řádu a je velmi úzce spjata s pojmem podání. Odvolání mohou podat oprávněné osoby u soudu prvního stupně, tedy u toho, který napadený rozsudek vydal, což vyplývá z § 309 odst. 1 tr. řádu. „Formu odvolania zákon nevymedzuje.“⁴⁰⁰ Z podaného odvolání musí být zřejmé, která osoba jej podává, a který rozsudek jím napadá. Z čehož vyplývá, že soud vždy posuzuje odvolání podle obsahu a nikoli podle toho, jak je takové podání označeno. Je možné jej učinit písemně, ústně do protokolu, telegraficky, telefaxem i elektronickými prostředky.

³⁹⁸ Zákon č. 301/2005 Z. z., o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), ve znění zákona č. 605/2005 Z. z.

³⁹⁹ Husár, E. a kolektív: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 221

⁴⁰⁰ Husár, E. a kolektív: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 221

Nejprve bych ráda uvedla, že již v roce 2003 bylo navrhováno v rámci rekodifikace tr. řádu, aby lhůta k podání odvolání byla prodloužena z osmi dní na patnáct.⁴⁰¹

Lhůta je pevně stanovena, a to patnáct dní od oznámení rozsudku oprávněným osobám, což je striktně stanoveno v § 309 odst. 1 tr. řádu. Oznámením rozsudku je jeho vyhlášení v přítomnosti toho, komu je třeba rozsudek doručit. Pokud byl rozsudek vyhlášen v nepřítomnosti takové osoby, oznámení je až doručením rozsudku.⁴⁰²

V důvodové zprávě se uvádí, že k této změně došlo zejména z důvodu urychlení řízení, protože z poznatků dosavadní praxe se zjistilo, že zejména obžalovaný vědomě odmítal převzít rozsudky i tehdy, když byl přítomen při vyhlášení rozsudku.⁴⁰³ Jedná se tedy o změnu, která je velmi sporná a vyvolala řadu diskuzí. Záhora publikoval článek, ve kterém kritizuje tuto novou úpravu, protože podle jeho názoru oprávněné osobě uplyne lhůta k podání odvolání dříve než bude mít k dispozici písemné vyhotovení rozsudku.⁴⁰⁴

Jak dále uvádí, podle platné právní úpravy má soud na vyhotovení rozsudku týkajícího se vazebních věcí 10 pracovních dní (tedy minimálně 14 kalendářních), ale lhůta na podání odvolání je 15 kalendářních dní. V dalších věcech je lhůta na vyhotovení rozsudku dokonce až 30 pracovních dní (minimálně 42 kalendářních), takže se může stát, že rozsudek bude obžalovanému doručen až, cituji: „mesiac po uplynutí lehoty na podanie odvolania!“⁴⁰⁵ Záhora rovněž uvádí, že není možné, aby zákonodárce vyžadoval po oprávněných osobách, které byly přítomny při vyhlášení rozsudku, aby si zapamatovaly jednotlivé výroky, zejména v případech, kdy je výroků v rozsudku více.

Rovněž Valko publikoval k této problematice článek, ve kterém uvádí, cituji: „verejný záujem, ktorý riadne a bezchybne fungovanie trestného konania bezpochyby predstavuje, nemôže zákonodárca nadradit' nad základné ľudské práva

⁴⁰¹ Mathern, V.: Aké budú nové trestnoprávne kódexy? (Úvahy nad návrhmi nového trestného zákona a trestného poriadku (1. časť), Justičná revue 11/2003, s. 980

⁴⁰² Čentéš, J. a kolektív autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 451 dole

⁴⁰³ Důvodová zpráva k trestnému poriadku (www.justice.gov.sk/kop/lz-ds.htm)

⁴⁰⁴ Záhora, J.: Opravné prostriedky v trestnom konaní, Justičná revue 10/2006, s.1387 dole

⁴⁰⁵ Záhora, J.: Opravné prostriedky v trestnom konaní, Justičná revue 10/2006, s. 1388 nahoře

a slobody obvineného v trestnom konaní.⁴⁰⁶ Také uvádí, že obžalovanému pravděpodobně nezbyde nic jiného než podat odvolání ještě před tím, než obdrží písemné vyhotovení rozsudku. Do ustanovení § 309 byl vložen nový odst. 3, který upravuje právo orgánu péče o mládež, citují: „Štátnému orgánu starostlivosti o mládež plyne lehota samostatne.“⁴⁰⁷ Tedy pokud byl zástupce tohoto štátního orgánu prítomen při vyhlášení rozsudku, plyne mu lhúta od oznámení rozsudku, pokud prítomen nebyl, tak se mu vždy opis rozsudku doručuje.

Ustanovení § 310 tr. řádu upravuje možnost podat odvolání prítomné osobě hned po vyhlášení rozsudku a to tak, že jí předseda senátu poučí. Poté může podat odvolání ihned, pokud má obhájce, může se s ním poradit a až poté podat odvolání do protokolu. Rovněž může uvést, že se zatím: „k možnosti využítia odvolania nevyjadruje.“⁴⁰⁸ Do protokolu o hlavním líčení se zaznamená, proti kterému výroku rozsudku odvolání směřuje a rovněž jej může podat proti řízení, které rozsudku předcházelo. V ustanovení § 310 odst. 2 tr. řádu je nově zavedena povinnost prokurátora uvést, zda odvolání podává ve prospěch či neprospěch obžalovaného.

Opis rozsudku se doručuje z toho důvodu, že v případě potřeby je podkladem pro podání odvolání. Oprávněná osoba, která podává odvolání je tak povinna při podání odvolání vycházet z tohoto opisu, který jí byl doručen.

Z ustanovení § 309 odst. 2 tr. řádu vyplývá, že pokud je rozsudek oznamován obžalovanému, jeho zákonnému zástupci a jeho obhájci, plyne lhúta od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději. Ke lhútě k podání odvolání se vztahuje soudní rozhodnutí č. 9/1975 Zb. rozh. tr.: „V důsledku toho, je-li obžalovanému, který má obhájce, doručen opis rozsudku jiný den než obhájci, je pro běh lhúty k podání odvolání těmito osobami rozhodné ono doručení opisu rozsudku, které bylo vykonáno nejpozději.“⁴⁰⁹ Prokurátorovi plyne lhúta k podání odvolání vždy samostatně, rovněž orgánu pověřenému péčí o mládež plyne lhúta samostatně.

⁴⁰⁶ Valko, E., Ikrényi, I.: Právna úprava začatia plynutia lehoty na podanie odvolania v novom Trestnom poriadku, Justičná revue 4/2006, s. 597

⁴⁰⁷ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 451

⁴⁰⁸ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 453

⁴⁰⁹ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 452

Jiným osobám jako jsou příbuzní, osvojitel, osvojenec, manžel a druh končí lhůta ten samý den jako obžalovanému.

Pokud kterákoliv oprávněná osoba podá odvolání, má toto podání odkladný účinek, což plyne z § 306 odst. 2 tr. řádu. Vykonatelnosti rozhodnutí nebrání ta skutečnost, že odvolání podala pouze zúčastněná osoba nebo poškozený. V tom případě jsou ostatní výroky rozsudku vykonatelné.

Jak uvádí Ivor, svoboda odvolacího práva je zabezpečena tím, že: „a) odvolateľ je oprávnený vzdať sa odvolania, b) odvolanie, ktoré podal, môže výslovným vyhlásením vziať späť (§ 312).“⁴¹⁰

a) Vzdání se odvolání

Oprávněná osoba se může po vyhlášení rozsudku vzdát svého práva podat odvolání, což zákonodárce upravil v § 312 odst. 1 tr. řádu. Důležitý je pojem výslovně, což znamená, že nestačí konkludentní jednání, ale vůle oprávněné osoby musí být jasná a zřejmá. Husár k tomuto uvádí, že tento projev musí být vůči soudu učiněn písemně nebo ústně do protokolu.⁴¹¹

Vzdání se odvolání je neodvolatelné, tzn., že pokud oprávněná osoba učinila tento svůj projev vůle, není oprávněna odvolání podat. Soud je povinen takovéto odvolání zamítnout, a to na základě ustanovení § 316 odst. 1 tr. řádu. Zákon ovšem nevylučuje možnost podání odvolání jinou oprávněnou osobou, která disponuje samostatným odvolacím právem, pokud jej stihne podat včas, tzn. před uplynutím lhůty, která jí plyne od oznámení rozsudku.

K této problematice se vztahuje soudní rozhodnutí č. 4/1972 Zb. rozh. tr.: „Obžalovaný, který se vzdal svého práva podat odvolání proti odsuzujícímu rozsudku, nemůže už právně účinně proti tomuto rozsudku podat odvolání ani jménem svého nezletilého dítěte.“⁴¹²

V soudním rozhodnutí č. 28/1965 Zb. rozh. tr. se uvádí: „Vzdá-li se svéprávný obžalovaný výslovně odvolání, nemůže je podat ani prostřednictvím svého obhájce.

⁴¹⁰ Ivor, J. a kolektiv: *Trestné právo procesné*, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 701

⁴¹¹ Husár, E. a kolektiv: *Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie*, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 221

⁴¹² Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Půry, Fr.: *Trestní řád – komentář – II. díl, 4. vydání*, C. H. Beck, Praha 2002, s. 1544

Obhajce může podat odvolání i proti vůli obviněného, pokud obviněný není svéprávný.⁴¹³

Nově byla k § 312 tr. řádu připojena věta: „Obžalovaný může výslovně vyhlásit, že nesúhlasí s podáním odvolania v svoj prospech osobami uvedenými v § 308 odst. 2.“⁴¹⁴ Těmito osobami se tedy rozumí příbuzní obžalovaného v řadě přímé, osvojenec, osvojitel, manžel a druh.

b) Zpětvzetí odvolání

Oprávněný, který již odvolání podal, je oprávněn vzít jej zpět a to do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. I zde zákon stanovuje, že se musí jednat o výslovné prohlášení podle § 312 odst. 2 tr. řádu, tedy ani zde není dostačující konkludentní jednání. Ustanovení § 312 odst. 2 tr. řádu dále upravuje tu skutečnost, že pokud podal odvolání prokurátor, může jej za něj vzít zpět i jemu nadřízený prokurátor.

Prokurátor je oprávněn vzít odvolání zpět i bez souhlasu obžalovaného. V tomto případě pak obžalovanému plyne nová lhůta k podání odvolání od okamžiku, kdy se dozvěděl, že jej prokurátor vzal zpět. Pokud podal odvolání ve prospěch mladistvého obžalovaného proti jeho vůli prokurátor, zákonný zástupce, obhájce, orgán pověřený péčí o mládež, mohou ho vzít zpět i bez souhlasu obžalovaného.⁴¹⁵

Pokud kterákoliv oprávněná osoba již vzala své odvolání jednou zpět, není oprávněna jej podat znovu, neboť takovéto odvolání odvolací soud stejně zamítne a to podle § 316 odst. 1 tr. řádu.

I zde existuje možnost podání odvolání další osobou se samostatným odvolacím právem za splnění stejných podmínek, jak jsem uvedla u vzdání se odvolání.

⁴¹³ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 455 nahoře

⁴¹⁴ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 454

⁴¹⁵ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 702

c) Prislušnosť

Zde se jedná o to, ke kterému soudu je odvolatel povinen podat odvolání a který soud o věci znovu jedná a vydá rozhodnutí.

1. Z důvodu vhodnosti podává odvolatel odvolání k soudu prvního stupně, tedy k tomu soudu, který ve věci vynesl rozsudek. Vhodné je to zejména z toho důvodu, že tento soud již zná celou problematiku. Tento soud není oprávněn o odvolání nijak rozhodovat, je nepřípustná autoremedura, nesmí odvolání zamítnout ani tehdy, pokud zjistí, že jej podala neoprávněná osoba. Účelem tohoto je pouze dát všem stranám možnost, aby vyjádřily své stanovisko k podanému odvolání. V ustanovení § 314 tr. řádu je přímo stanoveno, že předseda senátu vyzve ty osoby, kterých se odvolání týká, aby se vyjádřily k podanému odvolání.

K tomuto se vztahuje náleží Ústavního soudu SR: č. II. ÚS 52/1998 Zb. nález. a usn.: „1. Povinnosť doručovať stranám trestného konania písomností obsahujúce informácie o úkonoch vo veci a umožniť stranám reagovať na ne treba považovať za súčasť práva na obhajobu, tak ako ďalšie právne postupy, ktoré sa prelínajú celým trestným konaním (účast pri výsluchu obvinených, svedkov, poškodených, pri konfrontáciách apod.).

2. Bez úplného uplatnenia práva na obhajobu vo všetkých jeho prejavoch a v jeho úplnom zákonnom vyjadrení nemožno hovoriť o dosiahnutí spravodlivosti.“⁴¹⁶

Jak uvádí Husár: „Vyjadrenia strán k odvolaniu môžu obsahovať aj nové skutočnosti a ponúkať nové dôkazy.“⁴¹⁷ Tím vlastně končí úloha soudu prvního stupně a řízení dále probíhá před odvolacím soudem.

2. O odvolání je tedy oprávněn rozhodovat pouze odvolací soud. „Konanie na súde druhého stupňa sa začína dôjdením príslušných spisov s opravným prostriedkom na odvolací súd. Úkony vykonané pred predložením spisov odvolaciemu súdu (§ 314, veta za bodkočiarkou) preto nemožno považovať za začatie súdneho konania na odvolacom súde v zmysle článku IV odst. 1 zák. č. 328/1996 Z. z.“⁴¹⁸ Dále toto

⁴¹⁶ Čentéš, J. a kolektív autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 456

⁴¹⁷ Husár, E. a kolektív: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 222

⁴¹⁸ Soudní rozhodnutí Rt 18/1997, Aspi – stav k 28. 2. 2004 do číastky 52/2004 Z. z.

soudní rozhodnutí obsahuje, citují: „Za začatie odvolacieho konania je potrebné považovať deň podania odvolania.“⁴¹⁹

Mathern hovořil o absenci další soudní instance, čímž má na mysli vrchní soud, který je součástí právní úpravy českého trestního řádu. Vzhledem k tomu, že o odvoláních proti rozsudku krajských soudů byl nucen rozhodovat Nejvyšší soud SR, docházelo tak k jeho přetížení.⁴²⁰ Návrh novely trestního řádu z roku 2003 obsahoval také ustanovení: „aby agendu krajských soudů jako prvostupňových převzali okresné sudy v sídle kraja, ktoré možno pripraviť a personálne vybaviť tak, aby uvedené úlohy mohli splniť.“⁴²¹

Opravnou instancí je tedy:

- a) nadřazený krajský soud, také vyšší vojenský soud – jenž rozhoduje o odvolání proti rozsudku okresního soudu, což je upraveno v § 315 tr. řádu a v § 10 odst. 5 tr. řádu. Jak uvádí Madliak, krajské soudy jsou tedy zásadně odvolacími soudy,⁴²²
- b) Nejvyšší soud SR, který rozhoduje o odvolání proti rozsudku „Speciálního soudu“⁴²³ jako soudu prvního stupně a vyššího vojenského soudu jako soudu prvního stupně, což je upraveno v § 315 tr. řádu a v § 10 odst. 4 tr. řádu. Působnost Zvláštního soudu je upravena v § 14 tr. řádu. Jedná se o okruh osob, které jsou podezřelé ze spáchání trestného činu v souvislosti s jejich pravomocí, jedná se např. o poslance Národní rady SR, členy vlády SR, státní tajemníky, předsedy ústředních orgánů státní správy, soudce, veřejného ochránce práv, členy Bankovní rady Národní banky SR a další.⁴²⁴

⁴¹⁹ Soudní rozhodnutí Rt 18/1997, Aspl – stav k 28. 2. 2004 do číastky 52/2004 Z. z.

⁴²⁰ Mathern, V.: Aké budú nové trestnoprávne kódexy? (Úvahy nad návrhmi nového trestného zákona a trestného poriadku (1. časť), Justičná revue 11/2003, s. 974

⁴²¹ Mathern, V.: Aké budú nové trestnoprávne kódexy? (Úvahy nad návrhmi nového trestného zákona a trestného poriadku (1. časť), Justičná revue 11/2003, s. 974

⁴²² Madliak, J., Fico, M., Puchalla, M.: Rekodifikácia slovenského trestného práva, Trestní právo 7–8/2006, s. 79

⁴²³ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 457

⁴²⁴ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 62

Madliak uvádí, že Nejvyšší soud je soudem sjednocujícím výklad trestního soudnictví a rovněž působící jako soud rozhodující o mimořádných opravných prostředcích.⁴²⁵

Odvolací soud rozhoduje vždy ve složení senátním. Tak jako v kapitole třetí, i zde se omezím na stručné pojetí této problematiky. Na základě zákona jsou rozlišovány dvě formy odvolacího řízení: veřejné a neveřejné zasedání.

Veřejné zasedání

Odvolací soud jedná a rozhoduje zpravidla ve veřejném zasedání. Snaží se především přezkoumat správnost, zákonnost rozsudku a řízení, které vynesení rozsudku předcházelo. Odvolací soud se ve veřejném zasedání řídí ustanoveními části třetí, hlavy čtvrté trestního řádu a také § 326 tr. řádu.

Neveřejné zasedání

Pro zjednodušení a urychlení odvolacího řízení může odvolací soud zařídit fakultativně neveřejné zasedání. Ustanovení § 326 odst. 1 tr. řádu vymezuje důvody, pro které je možné nařízení této formy řízení odvolacího soudu. Předseda senátu ho nařídí tehdy, když dospěje k názoru, že je možné učinit některé z rozhodnutí uvedených v § 316 odst. 1 nebo 3, § 318, § 320 odst. 1, § 321 odst. 1 nebo 2 tr. řádu, tedy zejména tehdy, když je odvolání třeba zamítnout z formálních nedostatků nebo když je možné rozhodnout na základě spisů bez ústního jednání a provedení důkazů, jinak je nařízeno veřejné zasedání.

Úzkou souvislost s řízením u odvolacího soudu mají zásady:

- a) omezený revizní princip,
- b) beneficium cohaesionis,
- c) zákaz reformace in peius,
- d) apelace či kasace.

Ty podrobněji rozeberu v následující části pod písmenem C) a D).

⁴²⁵ Madliak, J., Fico, M., Puchalla, M.: Rekodifikácia slovenského trestného práva, Trestní právo 7–8/2006, s. 79

d) Zákonné důvody

Důvody odvolání slovenský trestní řád obdobně jako český trestní řád kazuisticky nevyjmenovává a ani je nijak neomezuje.⁴²⁶ Jsou pouze vymezeny v § 307 tr. řádu a to velmi obecně.

Trestně-právní teorie tyto důvody člení na tři základní skupiny:

1) Pro nesprávnost výroku rozsudku (error in iudicando) – právní úpravu můžeme nalézt v § 307 odst. 1 tr. řádu, kdy se může jednat jak o vady skutkové, tak o vady právní.

a) Vady skutkové (error in facto) – jedná se o:

- neúplná skutková zjištění,
- nesprávná skutková zjištění,
- nejasná skutková zjištění,
- skutková zjištění, jež si odporují.

I slovenská trestně-právní teorie předpokládá, že důležitým aspektem pro vydání spravedlivého rozsudku je náležité zjištění skutku, který je předmětem obžaloby.

b) Vady právní (error in iure) – kdy se jedná o:

- vady hmotně-právní – nesprávný výrok rozsudku soudu prvního stupně je založen na porušení nebo nesprávném použití trestního zákona, případně dalších zákonů,
- vady procesně-právní – nesprávný výrok rozsudku soudu prvního stupně je způsoben porušením procesního ustanovení o rozsudku. Důsledkem toho je, že výrok je neúplný, nejasný, nesrozumitelný nebo takový, který připouští různý výklad.

2. Proto, že výrok nebyl učiněn – ač podle povahy věci, která byla projednávána, učiněn být měl. To je upraveno v § 307 odst. 2 tr. řádu. Jedná se tedy o vadu procesně-právní. Typickým příkladem je chybějící výrok o náhradě škody, i přestože poškozený uplatnil svůj nárok na náhradu škody včas, cituji: „a súd nevyslovil, že osobu ako poškodeného na hlavné pojednávania nepripúšťa (§ 256 odst. 3).“⁴²⁷

3. Pro porušení ustanovení, které předcházelo rozsudku (error in procedendo) - § 307 odst. 2 tr. řádu: „ak toto porušenie mohlo spôsobiť, že výrok je nesprávny

⁴²⁶ Husár, E. a kolektiv: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 220

⁴²⁷ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 696

alebo že chýba.“⁴²⁸ Může se jednat o vady, ke kterým došlo v hlavním líčení, ale i v předcházejících stadiích. Typickým příkladem porušení ustanovení o řízení je například porušení práva na obhajobu, tedy případ, kdy obviněný měl mít v řízení obhájce (§ 37) a neměl ho.“⁴²⁹

C) Principy odvolacího řízení

Všechny tyto principy platí pro rozhodování soudu ve veřejném i neveřejném zasedání. I tyto principy byly v novém trestním řádu změněny a to zejména proto, že řada slovenských odborníků poukazovala na určité nedostatky stávající právní úpravy.

V novém trestním řádu se tak staly předmětem rekodifikace nejen základní principy (zásady), tedy revizní princip – doplněný zásadou beneficium cohaesionis, zákaz reformace in peius, ale i vzájemný vztah kasace a apelace a rovněž: „spresnenie okruhu osôb, ktoré proti rozsudku môžu podať odvolanie.“⁴³⁰

a) Omezený revizní princip (princip vázanosti soudu podaným odvoláním a vytýkanými vadami)

Je vyjádřen především v § 317 tr. řádu. Jedná se o omezený revizní princip, což je předmětem článku Matherna.⁴³¹ Ivor jej nazývá omezeným revizním principem (principem vázanosti soudu podaným odvoláním a vytýkanými vadami).⁴³² Původní úprava odvolání obsahovala úplný revizní princip. Uplatnění tohoto principu má tyto následky:

- a) Odvolací soud je na základě podaného odvolání povinen přezkoumat zákonnost a odůvodněnost napadnutých výroků rozsudku soudu prvního stupně, proti kterým odvolatel podal odvolání, jakož i správnost postupu řízení, které těmto výrokům předcházelo. K vadám, jenž nebyly v odvolání

⁴²⁸ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 449

⁴²⁹ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 696

⁴³⁰ Mathern, Vl.: Aké budú nové trestnoprávne kódexy? (Úvahy nad návrhmi nového trestného zákona a trestného poriadku (1. časť), Justičná revue 11/2003, s. 980

⁴³¹ Mathern, Vl.: Aké budú nové trestnoprávne kódexy? (Úvahy nad návrhmi nového trestného zákona a trestného poriadku (1. časť), Justičná revue 11/2003, s. 980

⁴³² Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 703

vytýkány, přihlédne jen tehdy, pokud by odůvodňovaly podání dovolání podle § 371 odst. 1 tr. řádu.

Pokud směřoval odvolatel své odvolání pouze proti některému z výroků o vině a dojde k jeho zrušení a ostatní výroky o vině zůstanou nezměněné, zruší odvolací soud vždy celý výrok o trestu a další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, což je upraveno v § 321 odst. 2 tr. řádu.⁴³³

Ustanovení § 317 odst. 2 tr. řádu upravuje odvolání, které se týká více osob: „Ak bola odvolaním napadnutá časť rozsudku týkajúca sa len niektorej z viacerých osôb, o ktorých bolo rozhodnuté tým istým rozsudkom, preskúma odvolací súd podľa odseku 1 len tú časť rozsudku a predchádzajúceho konania, ktorá sa týka tejto osoby.“⁴³⁴ Co se týče ostatních osob, tak vůči nim je rozsudek pravomocný.

- b) Odvolací soud má povinnost přezkoumat zákonnost a důvodnost pouze těch výroků rozsudku, proti kterým odvolatel podal odvolání. Odvolací soud tedy nebude přezkoumávat zákonnost a důvodnost těch výroků rozsudku, proti kterým nikdo odvolání nepodal.⁴³⁵
- c) Na základě ustanovení § 307 odst. 2 tr. řádu, podle kterého mohl odvolatel napadnout rozsudek soudu prvního stupně pro vady řízení, které mohly mít za následek chybný výrok rozsudku, je odvolací soud povinen přezkoumat také správnost postupu řízení, které vynesení rozsudku předcházelo, pokud takové porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo nebyl učiněn.

K této zásadě se vztahuje soudní rozhodnutí č. 1/1982–I. Zb. rozh. tr.: „Odvolací súd preskúma podľa § 317 odst. 1 Tr. por. rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o náhrade škody aj vtedy, ak poškodený, ktorý uplatnil nárok na náhradu škody podľa § 43 odst. 2 Tr. por., podá odvolanie sice proti takým výrokom rozsudku, ktoré podľa zákona nemôže napadnúť (napr. výroky o vine alebo treste), z obsahu jeho odvolania však možno vyvodit' (§ 62 odst. 1 Tr. por.), že napadá aj výrok o náhrade škody, prípadne, že takýto výrok nebol urobený,

⁴³³ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 464

⁴³⁴ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 460

⁴³⁵ Záhora, J.: Opravné prostriedky v trestnom konaní, Justičná revue 10/2006, s. 1388

alebo že boli porušené ustanovenia o konaní, ktoré predchádzalo rozsudku, ak toto porušenie mohlo spôsobiť, že výrok o náhrade škody je nesprávny alebo že chyba (§ 307 odst. 1 písm. c), odst. 2 Tr. por.).⁴³⁶

b) Beneficium cohaesionis

Cieľom tejto zásady je, aby nebola v té samej veci vydávaná navzájom si odporujúci rozhodnutia. Je upravená v ustanovení § 324 tr. rádu. Vzhľadom k tomu, že se jedná o zásadu, ktorá je upravená úplne rovnako ako v českém trestním rádu – její pojetí zde bude velmi stručné. Podstatou je možnosť nápravy i pravomocného rozhodnutia v odvolacím řízení ve prospěch osoby, která nepodala odvolání, ale prospívá jí důvod, na základě kterého došlo k rozhodnutí ve prospěch osoby (obžalovaného nebo zúčastněné osoby), která odvolání podala.

Znamená změnu rozsudku na základě § 324 tr. rádu a to:

1. ve prospěch dalšího spoluobžalovaného, kterému prospívá důvod, na jehož základě odvolací soud rozhodl ve prospěch obžalovaného. Tento důvod se týká nejen otázky viny, ale i otázky trestu. S tímto souvisí soudní rozhodnutí č. 22/2001–II. Zb. rozh. tr.: „Predpokladom postupu podľa zásady beneficium cohaesionis vyjadrenej v ustanovení § 324 Tr. por. je, že o všetkých obžalovaných bolo rozhodnuté v jednom konaní tým istým rozsudkom. Preto nie je možné túto zásadu uplatniť v prípade samostatného rozhodnutia súdu o veci spoluobžalovaného.“⁴³⁷ Rovněž starší soudní rozhodnutí č. 38/1967 Zb. rozh. tr. se vztahuje k této problematice: „Ak dôjde k zmene rozhodnutia vo výroku o náhrade škody u jedného z obžalovaných, ktorý podal odvolanie a ak prospieva dôvod, pre ktorý k zmene došlo, aj spoluobžalovanému, je nutné v zmysle § 324 Tr. por. zmeniť výrok o náhrade škody, ktorý sa ich týka, v ich prospech. (Upravené znenie).“⁴³⁸

⁴³⁶ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 460

⁴³⁷ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 467

⁴³⁸ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 467

2. ve prospěch zúčastněné osoby, pokud jí prospívá důvod, na základě kterého odvolací soud zprostil obžalovaného viny, v tom případě zruší odvolací soud i výrok o zabrání věci zúčastněné osoby,

3. ve prospěch obžalovaného, kterému prospívá důvod, na jehož základě rozhodl odvolací soud ve prospěch zúčastněné osoby.

Důvod, podle kterého rozhodne odvolací soud ve prospěch všech těchto výše jmenovaných osob se jich musí týkat společně, tzn., že se nesmí jednat o důvod, který by musel odvolací soud zkoumat u každé osoby samostatně.

C) Zákaz reformace in peius

Zásada zákazu reformace in peius je v § 322 odst. 3 tr. řádu zakotvena proto, aby obžalovaný mohl napadnout rozsudek odvoláním bez obav, že by došlo ke zhoršení jeho postavení. Jinými slovy jedná se o zákaz změny k horšímu, tedy zákaz změny rozsudku v neprospěch obžalovaného. Tento odstavec byl nově vložen do tohoto ustanovení v rámci schváleného nového, nyní platného trestního řádu.

- a) Tento zákaz uplatňuje odvolací soud v případě, pokud zruší rozsudek soudu prvního stupně v důsledku odvolání, které bylo podáno ve prospěch obžalovaného. V tomto okamžiku není podstatné, zda toto odvolání podal obžalovaný sám nebo jej za něj podala jiná oprávněná osoba. K tomuto se vztahuje rozhodnutí Nejvyššího soudu SR č. 9/2001 Zb. rozh. tr., kde se jedná o případ, ve kterém byl obžalovaný uznán vinným trestným činem vraždy na základě rozsudku krajského soudu. Proti rozsudku soudu se odvolal obviněný a to v zákonné lhůtě. Odvolací soud rozhodl o vrácení věci prokurátorovi k došetření z důvodu, že věc byla nedostatečně objasněná. Vzhledem k tomu, že expertiza, která byla provedena, nebyla dostatečná, Nejvyšší soud v odůvodnění rozsudku konkretizoval, ve kterých směrech je nutné expertizu doplnit.⁴³⁹ Další rozhodnutí podané ve prospěch obžalovaného je poněkud staršího data, ale i přesto je platné i v současné době, jedná se o soudní rozhodnutí č. 31/1967 Zb. rozh. tr.: „Pokud bylo odvolání podáno pouze ve prospěch obviněného, je uložení dalšího druhu

⁴³⁹ Vrátanie veci prokurátorovi na došetrenie odvolacím súdom, Zo súdnej praxe: Výber rozhodnutí Najvyššieho súdu SR 3/2003, s. 88 – 92

trestu (peněžitého trestu), který napadeným rozsudkem nebyl uložen, porušením zákazu reformace in peius (§ 322 ods. 3 Tr. por.).⁴⁴⁰

b) Jiná situace ale nastane, pokud podá odvolání prokurátor. Zde se nerozlišuje, zda odvolání podal pouze prokurátor nebo kromě něj i další oprávněná osoba. V takovém případě se zákaz reformace in peius neuplatní. Odvolací soud je tedy oprávněn změnit rozsudek soudu prvního stupně v neprospěch obžalovaného, citují: „V neprospěch obžalovaného může odvolací súd zmeniť napadnutý rozsudok len na základe odvolania prokurátora, ktoré bolo podané v neprospech obžalovaného.“⁴⁴¹ Ve výroku o náhradě škody může odvolací soud změnit napadený rozsudek na základě odvolání, které podal poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody.⁴⁴²

c) Tento zákaz spočívá v zásadě v tom, že odvolací soud nemůže změnit napadený rozsudek v neprospěch obžalovaného. Tento zákaz ovšem nebrání tomu, aby v důsledku odvolání, které bylo podáno pouze ve prospěch obžalovaného, se změnila skutková zjištění v neprospěch obžalovaného, která by vedla pouze k tomu, že obžalovaný by byl uznán vinným z těžšího trestného činu, než z jakého byl uznán vinným podle rozsudku soudu prvního stupně anebo, že by mu byl uložen přísnější trest.

K této zásadě se vztahuje soudní rozhodnutí: rozsudek Nejvyššího soudu SR č. 25/2002 Zb. rozh. tr.: „lebo odvolací súd – spravujúc sa ustanovením § 322 odst. 3 T. P. musel takto rozhodnúť preto, lebo zákaz reformatio in peius, v tomto ustanovení obsiahnutý, mu nedovoľoval rozhodnúť inak, pokiaľ rozhodoval len na podklade odvolania podaného v prospech obvineného (obžalovaného), teda ak prokurátor odvolanie v jeho neprospech nepodal.“⁴⁴³

Tato zásada je doplněna ustanovením § 327 odst. 2 tr. řádu, ze kterého vyplývá, že pokud byl napadený rozsudek zrušen pouze v důsledku odvolání,

⁴⁴⁰ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 466

⁴⁴¹ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 465

⁴⁴² Husár, E. a kolektiv: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 223

⁴⁴³ Zákaz reformatio in peius, Zo súdnej praxe: Výber rozhodnutí Najvyššieho súdu SR 5/2003, s. 151

kteří bylo podáno ve prospěch obžalovaného, v novém řízení nemůže dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch.⁴⁴⁴

D) Kasace či apelace

Společný československý trestní řád byl vybudován na principu kasačním a až do novely trestního řádu v roce 2001, kdy byla právní úprava změněna.

Slovenská právní úprava odvolání byla do 31. 12. 2006 i nadále vybudována na kasačním principu. Nejednalo se ale o pouze o kasaci, ale tento princip byl doplněn prvky apelace. Propojení těchto prvků nebylo mechanické, ale jednalo se o: „organické sklbenie tak, aby vytvorili typ opravného prostriedku harmonicky spájajúceho prednosti kasácie a apelácie.“⁴⁴⁵

Kasační princip s prvky apelace byl na Slovensku do 31. 12. 2006 vybudován způsobem, jak byl u nás tento princip vybudován před novelou zák. č. 265/2001, tedy do 31. 12. 2001.

I v novém tr. řádu je odvolání vybudováno na kasačním principu s apelačními prvky.⁴⁴⁶ Výhody a nevýhody apelačního a kasačního principu jsem uvedla v kapitole třetí. Kasační princip je nyní upraven v § 321 tr. řádu, kdy odvolací soud napadený rozsudek zruší a to z těchto důvodů:

1. pro podstatné vady řízení, které napadenému rozsudku předcházely, zejména z toho důvodu, že došlo k porušení ustanovení, kterými mělo být zabezpečeno objasnění věci nebo právo na obhajobu (§ 321 odst. 1 písm. a) tr. řádu). Jedná se o vady, jež spočívají v nedodržení procesních ustanovení, kterými se má zabezpečit objasnění věci. Jak uvádí Čentěš: „najmä tie, ktoré majú garantovať právo obvineného na obhajobu jako základné právo zaručené Ústavou.“⁴⁴⁷
2. pro vady, pro něž jsou výroky rozsudku napadány, jedná se zejména o neúplná nebo nejasná skutková zjištění, ale rovněž protože se soud prvního stupně nevypořádal se všemi okolnostmi, jenž byly pro rozhodnutí důležité (§ 321 odst. 1 písm. b) tr. řádu). Za okolnosti významné pro rozhodnutí, se kterými se

⁴⁴⁴ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 708

⁴⁴⁵ Husár, E. a kolektiv: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, s. 216 dole

⁴⁴⁶ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 692

⁴⁴⁷ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 463

soud prvého stupné nevypoaádal, považujeme dôležitú skutokovú otázku, ktoré majú vliv na právni kvalifikáciu.

3. pokud dojde ke vzniku pochybností o správnosti skutkových zjištění napadených výroků, na jejichž objasnění je nutné důkazy opakovat nebo provést další důkazy. Čentěš uvádí, že se zpravidla jedná o ty samé vady jako u bodu 2, ale je to zřejmé až z výsledků veřejného zasedání odvolacího soudu.⁴⁴⁸

4. pokud bylo v napadeném rozsudku porušeno ustanovení trestního zákona (může se jednat o porušení ustanovení trestního zákona ve výroku o vině, ale i o nesprávný výrok o trestu), což je upraveno v § 321 odst. 1 písm. d) tr. řádu.

5. pokud byl obviněnému soudem prvého stupné uložen nepřiměřený trest, zde se jedná o uložení trestu, který svým druhem a výměrou neodpovídá konkrétnímu ustanovení trestního zákona.

6. pokud bylo rozhodnuto o nároku poškozeného na náhradu škody a toto rozhodnutí je v rozporu se zákonem.

Kasační princip se dále projevuje v § 321 odst. 2 a odst. 3 tr. řádu. Podle ustanovení § 321 odst. 2 tr. řádu, zruší-li odvolací soud pouze část výroku o vině, vždy zároveň zruší celý výrok o trestu, jakož i další výroky, jenž mají ve výroku o vině svůj podklad. Jedná se o ustanovení, jenž navazuje na omezený revizní princip (princip vázanosti soudu podaným odvoláním a vytýkanými vadami) a přezkoumání pouze těch výroků, které byly napadeny odvoláním, což znamená zrušení pouze napadnutého výroku. Pokud tedy byl napaden pouze některý z výroků o vině, dojde k jeho zrušení a ostatní výroky o vině zůstanou nezměněné, zruší odvolací soud vždy celý výrok o trestu a další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad.

Kasační princip je obsažen i v § 321 odst. 3 tr. řádu, kde se jedná o přezkoumání všech výroků rozsudku, ale je-li vadná pouze část napadeného rozsudku, kterou je možné oddělit od ostatních výroků, odvolací soud jej zruší jen v této části. V případě, že odvolací soud zruší rozsudek jen částečně ve výroku o vině, zruší vždy současně celý výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad.

⁴⁴⁸ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 463

Zda se jedná o oddělitelný výrok nebo část rozsudku, bude vždy nutné posoudit v konkrétních případech.⁴⁴⁹ Čentěš dále uvádí: „Naproti tomu výrok o způsobu výkonu trestu je oddělitelnou částí výroku o trestu.“⁴⁵⁰

K tomuto se vztahuje soudní rozhodnutí č. 16/2003 Zb. rozh. tr.: „Ak je v preskúmanom rozsudku chybná iba oddeliteľná časť výroku o treste a chybu nemožno napraviť zrušením len tohto chybného výroku alebo aj súčasným rozhodnutím vo veci samej, ale treba v konaní pokračovať čo i len zisťovaním podmienok pre prípadné uloženie niektorého ďalšieho druhu trestu, musí vyšší súd vždy zrušiť celý výrok o treste, lebo zrušením iba chybnéj oddeliteľnej časti výroku o treste správoplatní nedotknutú časť napadnutého rozsudku vo výroku o vine a nedotknutom výroku o treste, čím je trestné stíhanie právoplatne skončené a tým vytvorí prekážku pokračovania v konaní (rei iudicatae - § 9 odst. 1 písm. e) Tr. por.).“⁴⁵¹

Jak jsem již uvedla výše, tento princip je doplněn apelačním principem, což vyplývá z ustanovení § 322 tr. řádu a § 326 odst. 5 tr. řádu. Odvolací soud rozhodne ve věci sám, pokud je nové rozhodnutí možné učinit na podkladě skutkového stavu, který byl správně zjištěn soudem prvního stupně nebo doplněn důkazy provedenými před odvolacím soudem, což je upraveno v § 322 odst. 3 tr. řádu. Odvolací soud je tak omezen pouze na případy, kdy napadeným rozsudkem byl skutkový stav správně zjištěn nebo doplněn důkazy provedenými před odvolacím soudem. Pokud byl tedy skutkový stav správně zjištěn a není potřeba provádět dokazování: „nad rámec odvolacieho konania ani v otázke trestu, odvolací súd musí rozhodnúť.“⁴⁵² Tímto ustanovením tak dochází k výraznému omezení kasačního principu.

Odvolací soud nemůže sám:

- a) uznat obžalovaného vinným ze skutku, pro který byl napadeným rozsudkem osvobozen,

⁴⁴⁹ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľa, Žilina 2006, s. 464

⁴⁵⁰ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľa, Žilina 2006, s. 464

⁴⁵¹ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľa, Žilina 2006, s. 464

⁴⁵² Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľa, Žilina 2006, s. 465

- b) uznat obžalovaného vinným z těžšího trestného činu, než z jakého mohl v napadeném rozsudku uznat vinným soud prvního stupně.

Toto je upraveno v § 322 odst. 4 tr. řádu a znamená to tedy, že odvolací soud musí po zrušení napadeného rozsudku věc vrátit soudu prvního stupně, aby ji znovu projednal a rozhodl, což jsou opět prvky kasace, jedná se tedy o způsob rozhodování odvolacího soudu, podle kterého je postup podle § 322 odst. 3 tr. řádu vyloučen.

Z ustanovení § 322 odst. 1 tr. řádu vyplývá, že pokud odvolací soud napadený rozsudek zruší celý nebo jeho část a je-li třeba ve věci učinit nové rozhodnutí, vrátí věc soudu prvního stupně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, pokud sám nemůže doplnit dokazování, protože by to bylo: „spojené s neprimeranými těžkostmi alebo by dokazovanie mohlo viesť k iným skutkovým záverom, teda ak by malo ísť o dôkazy zásadné a rozhodné.“⁴⁵³

Na základě ustanovení § 326 odst. 5 tr. řádu je odvolací soud oprávněn provést potřebné důkazy pro rozhodnutí o odvolání, pokud je to nutné pro jeho rozhodnutí.⁴⁵⁴

Pro kasační princip je typické, že soud prvního stupně, ke kterému byla věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí, je při novém rozhodování vázán právním názorem, který ve věci vyslovil odvolací soud, a je rovněž povinen vykonat úkony a důkazy, jejichž provedení odvolací soud nařídil, což vyplývá z ustanovení § 327 odst. 1 tr. řádu.

Lze tedy říci, že kasační princip znamená, že těžiště trestního řízení je před soudem prvního stupně. Tento princip je doplněn apelačním principem, na základě kterého odvolací soud sám napraví vady rozhodnutí tak, že sám vydá nové rozhodnutí ve věci. Tedy slovenské odvolání je vybudováno na zcela opačném principu než odvolání v českém trestním právu. Ve slovenském trestním řádu je kasační princip určující (ovládající) a apelační princip je modifikující. Ivor uvádí, že současně slovenské trestní řízení je vybudováno na kombinaci těchto dvou principů.⁴⁵⁵

⁴⁵³ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľa, Žilina 2006, s. 465

⁴⁵⁴ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľa, Žilina 2006, s. 468

⁴⁵⁵ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 679

5. PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ VE FRANCII

Platná právní úprava trestního řízení ve Francii byla až do roku 1958 upravena v Trestním řádu (Code d'instruction criminelle) z roku 1808, někdy také označovaném jako „napoleonský trestní kodex“. To, že byl přijat po francouzské revoluci, se odrazilo i v tom, že byl do jisté míry ovlivněn Deklarací práv člověka a občana z 26. srpna 1789. Záhora uvádí, že: „Z tohto dokumentu vyplynuli pre trestné konanie niektoré dôležité zásady, jako napr. rovnost před zákonem, zásada stíhania len zo zákonných dôvodov, zásada presumpcie nevinu.“⁴⁵⁶ Na druhé straně však znamenal silnou kontrolu státu nad kriminalitou.

Napoleonský trestní zákon byl od 23. prosince 1958 nahrazen novým trestním řádem (Code de procédure pénale), který již byl několikrát novelizován. Skládá se z úvodních článků a šesti kapitol.

Tak jako v českém trestním řádu, tak i ve francouzském trestním řádu se uplatňují všeobecné zásady, jakými jsou např. rovnost před zákonem, zásada legality, zásada lidské důstojnosti, ale i zvláštní trestně-procesní zásady, mezi něž se řadí např. zásada kontradiktornosti, zásada rovnosti stran, zásada presumpce nevinu, zásada práva na projednání věci v přiměřené lhůtě.⁴⁵⁷

Trestní řízení se ve Francii skládá ze tří stadií, jedná se o přípravné řízení, soudní vyšetřování („instruction“) a soudní řízení. Účelem soudního řízení je rozhodnout o vině a trestu obviněného. V opravném řízení se rozlišuje žádost na zrušení rozhodnutí tímž soudem, který vydal rozhodnutí ve zkráceném přípravném řízení (čimž je odpor proti trestnímu příkazu) a žádost odvolatele vyššímu soudu proti rozhodnutí nižšího soudu.

Opravné prostředky se ve Francii, tak jako v České republice, dělí na řádné a mimořádné.

⁴⁵⁶ Záhora, J.: Charakteristické črty trestného konania vo vybraných štátoch Európskej únie, Trestní právo 5/2006, s. 22

⁴⁵⁷ Delmas-Marty, M., Spencer, J. R. et al.: European Criminal Procedures, Cambridge University Press, Cambridge 2002, s. 221

5.1 Opravné prostředky – obecně

Trestní rozhodnutí jsou tak jako rozhodnutí občansko-právní, pravomocná a vykonatelná. Trestní rozhodnutí je v zásadě možné vynutit státním donucením, jestliže je správné a pravdivé. Výjimkou jsou trestní rozsudky vydané v zahraničí, které jsou ve Francii pravomocné (čl. 692 CPP), ale platí pouze na principu vykonatelnosti, a když je rozsudek osvobozující nebo odsuzující s podmínkou má být bezprostředně vykonatelný, tedy obžalovaný má být propuštěn na svobodu i přestože státní zástupce podal odvolání.

Podle všeobecně platné zásady je trestní rozhodnutí pravomocné, pokud již není možné podat proti němu řádný opravný prostředek.

A) Podstata a účel opravného řízení

Rozhodnutí trestních soudů, stejně jako soudů civilních, mohou obsahovat vady skutkové i vady právní.⁴⁵⁸ Proto mají strany právo žádat, aby proběhlo nové řízení a po tomto novém vyšetřování a projednání se trestní rozhodnutí stane definitivně pravomocným a bude tedy moci být vykonáno.

Řízení, ve kterých strany napadají rozhodnutí vydaná kvůli věci, která byla změněna nebo napravena, se nazývají opravné prostředky. Opravné prostředky mají vlastnosti veřejného pořádku v tom smyslu, že strany jich nemusí využít, ale rovněž mají právo nevzdávat se výhod, které jim plynou z podaného opravného prostředku.

B) Opravné prostředky v trestním řízení

Mezi rozdíly opravných prostředků náleží způsoby řešení trestních věcí a to formou řádných a mimořádných opravných prostředků, tak jako je tomu ve francouzském civilním řízení.

Řádné opravné prostředky směřují proti všem výrokům a proti řízení, které bylo skončeno rozsudkem. Mezi řádné opravné prostředky patří odpor⁴⁵⁹

⁴⁵⁸ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 869

⁴⁵⁹ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 781

a odvolání⁴⁶⁰. Mimořádné opravné prostředky směřují proti vadám právním a proti vadám skutkovým. Mimořádné opravné prostředky tvoří kasační stížnost,⁴⁶¹ kterou je možné podat proti právním vadám a proti skutkovým vadám je možné podat revizní stížnost⁴⁶². Mimořádné opravné prostředky je možné využít za předpokladu, že byly vyčerpány řádné opravné prostředky. Řízení o mimořádných opravných prostředcích probíhá před kasačním soudem (jeho trestním senátem) a je přezkoumávána zákonnost rozhodnutí z hlediska právních a skutkových vad.

Opravné prostředky se dělí také z hlediska, zda nový rozsudek zruší předchozí (rétraction) a z hlediska nápravy rozhodnutí (réformation).

Rétraction – znamená, že o věci rozhoduje ten soud, který ve věci vydal rozhodnutí v prvním stupni, jedná se o odpor proti trestnímu příkazu.

Réformation (náprava) – týká se rozhodnutí, o nichž ve druhém stupni rozhoduje soud vyššího stupně. Tento způsob rozhodování se týká odvolání a mimořádných opravných prostředků.

Další dělení opravných prostředků je podle toho, zda jsou slučitelné s právní mocí rozsudku, a na ty, které s ní nejsou slučitelné.

Všechny řádné opravné prostředky a kasační stížnost v zájmu stran se snaží řádně zamezit, aby rozhodnutí nabylo právní moci. Výjimečně je proti takovému rozhodnutí možné použití většiny opravných prostředků. To je v případě, že kasační stížnost byla projednána Ministrem spravedlnosti v zájmu zákona na základě čl. 620 CPP nebo vrchním prokurátorem (vrchním státním zástupcem) před kasačním soudem (čl. 621 CPP) nebo revizní stížnost (čl. 622 CPP) nebo znovu-přezkoumání rozhodnutí v důsledku rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (čl. 626-1CPP).⁴⁶³

Suspenzivní účinek u opravných prostředků

Všechny řádné opravné prostředky včetně některých mimořádných opravných prostředků mají suspenzivní (odkladný) účinek. Lze tedy říci, že vydané rozhodnutí nemůže být vykonáno ani během lhůty výkonu opravných prostředků, a tím spíše

⁴⁶⁰ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 802

⁴⁶¹ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 869

⁴⁶² Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 909

⁴⁶³ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 870

před výkonem opravných prostředků, které nebyly zasaženy konečným rozhodnutím. V trestních věcech není možný předběžný výkon, kromě opatření, která byla nařízena s ohledem na nezletilé zločince (Nařízení z 2. února 1945, čl. 22, písm. 1), pro odklad nebo zrušení povolení předvést nebo zákaz vydávání povolení (čl. 224 – 13 Silničního zákona), pro zákaz vydání šeků (čl. 163-6 písm. 2 Zákona peněžního a finančního) a pro odklad vysloveného trestu na zkušební dobu (čl. 132-63 Trestního zákona).⁴⁶⁴

Všeobecná pravidla suspenzivního účinku u opravných prostředků obsahují některé výjimky, které mohou být prováděny buď v zájmu obžalovaného nebo v zájmu represe nebo konečně v zájmu soukromého žalobce.⁴⁶⁵ Těmito výjimkami v případě odvolání nebo kasační stížnosti může být bezprostřední propuštění na svobodu v případě obviněného, který byl zproštěn viny nebo v případě odsouzení k trestu odnětí svobody s podmínkou nebo v případě uložení pokuty.

Naproti tomu proti obviněnému a v zájmu rychlejší a účinnější represe podle čl. 465 písm. 1 CPP, který ruší pravidla suspenzivního účinku, uloží trestní soud v případě odsouzení pro přešupek obecného práva, stejný nebo vyšší trest odnětí svobody bez podmínky na jeden rok a vydá tedy zatykač nebo příkaz k zatčení, ten který umožní uvěznění odsouzeného, ačkoli rozsudek nebyl konečný. Výkon tohoto příkazu není odložen ani v případě, je-li podána kasační stížnost, v zásadě ani v případě podaného odporu nebo odvolání.

Rovněž nahrazení trestu odnětí svobody v čl. 131-6 až 131-11 C. Pén.⁴⁶⁶ (včetně všeobecného zájmu, ale s vyloučením denní pokuty) mohou být prohlášeny za prozatímně vykonatelné (čl. 471 CPP).

Konečně občanská strana je chráněna proti průtahům řízení (čl. 464 písm. 3 CPP), na základě kterého může přestupkový soud a trestní soud schválit předběžný výkon rozhodnutí, nehledě na podané odvolání nebo odpor. V případě předběžného výkonu nařízeného předsedou soudu prvního stupně může být ukončen výkon, v případě odvolání předseda soudu nařídí podání zprávy, jestliže se rozhodne zabývat se okolnostmi, které nejsou podstatné (čl. 515-1, písm. 1 CPP).

⁴⁶⁴ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 871

⁴⁶⁵ Ve Francii označení pro "partie civile".

⁴⁶⁶ Trestního zákona

Navíc ještě čl. 569 písm. 1 CPP se odvolává u kasační stížnosti na její suspenzivní účinek, který se týká občanského odsouzení vysloveného soudcem trestního soudu.

Různost opravných prostředků

Opravné prostředky v trestních věcech jsou podrobené různým pravidlům, pokud se týká jejich podmínek výkonu, kdy jejich účinky, které jsou formovány proti rozhodnutí vydaným pro nedostavení se (zmeškání) nebo chybějící obvinění (odpor a kontumaci), proti rozhodnutí kontradiktornímu nebo nekontradiktornímu (odvolání) nebo konečně proti rozhodnutí vydanému v posledním stupni, ve věci porušení zákona (kasační stížnost), nebo pro skutkové vady (revizní stížnost). Zákon z 15. června 2000 povolil nové vyšetřování v trestních rozhodnutích, které pokračuje na základě rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva.⁴⁶⁷

1. Řádné opravné prostředky – je možné podat, než rozhodnutí nabude právní moci. Jsou jimi:

Odpor, který je možné podat proti rozsudku přestupkového soudu a trestního soudu a proti rozsudkům odvolacího soudu vydaným pro zmeškání (nedostavení se). Tento opravný prostředek vychází ze zásady, že o věci rozhoduje ten samý soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni.

Podmínky odporu jsou tyto: odpor je přijatelný jenom proti rozhodnutím vydaným pro nedostavení se (zmeškání), může být podán pouze stranou, která se nedostavila k soudu prvního stupně a to ve lhůtách a podmínkách striktně určených zákonem.

Odpor je možný proti rozhodnutím přestupkového soudu, trestního soudu (čl. 487 CPP), rozsudkům senátu trestního odvolacího soudu (čl. 512 CPP), kterými jsou buď mezitímní nebo konečné meritorní rozsudky vydané pro zmeškání. Rovněž je možný na základě čl. 495-3 a 527 CPP proti trestnímu příkazu, který je vydán trestním nebo přestupkovým soudem bez předvolání obviněného nebo vyjádření

⁴⁶⁷ Stefani, G., Levasseur, G., Boulloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 872

protistrany (čl. 495-2 a 525, písm. 2 CPP). Rozhodnutí je důvodné jako vydané pro nedostavení se, jestliže obviněný má být předvolán v místě bydliště, na radnici nebo státní zastupitelství, a když prokáže, že nebyl obeznámen o tom, že byl předvolán (čl. 412 CPP). Jestliže je obviněný předvolán a když jeho omluva nebyla uznána za dostatečnou nebo pokud souhlasí s tím, aby byl souzen za své nepřítomnosti a byl zastoupen svým právním zástupcem (advokátem), je souzen kontradiktorním rozsudkem (čl. 410 a 411 CPP).⁴⁶⁸ Co se týká občanské strany, rozhodnutí je vydáno pro nedostavení se, jestliže byla pravidelně předvolávaná a nedostaví se, tak může uplatnit oprávnění vyplývající z čl. 410 CPP z důvodu jejich výjimečné povahy.

Pokud je rozsudek považován za kontradiktorní, může být napaden odporem, jestliže obviněný předvolaný pro trestný čin žádal dopisem, adresovaným předsedovi soudu být souzen za své nepřítomnosti a být zastoupen advokátem, pokud soud nepovažoval za nezbytné jeho dostavení se k líčení (čl. 411, písm. 1 a 3 CPP). Rovněž je rozhodnutí vydáno jako kontradiktorní vůči obviněnému pravidelně předvolanému, který se nedostavil bez platné omluvy nebo když nebyl předvolán osobně (čl. 410, písm. 2 CPP). Tento rozsudek není možné uplatnit vůči mladistvým (mladším 18-ti let) podle čl. 13, písm. 2 Nařízení ze 2. února 1945.

Trestní řád (CPP) rozšířil oprávnění, která obsahoval C.I.C.,⁴⁶⁹ to znamená, že odpor může podat nejen obviněný, který byl odsouzen pro zmeškání nebo proti trestnímu příkazu (čl. 495-3 a 527, písm. 4 CPP), ale také občanská strana a osoba občanskoprávně zodpovědná (čl. 487 a 493 CPP).⁴⁷⁰ V souladu se starším soudnictvím trestní senát je na základě Zákona z 2. února 1981 oprávněn pravidelně předvolávat občanskou stranu, pokud se nedostavila nebo nebyla zastoupena, tak může podat odpor proti rozsudku za předpokládaného vzdání se, ve kterém rozsudek může být

⁴⁶⁸ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 874

⁴⁶⁹ CIC = zkratka pro Code D'instruction Criminelle

⁴⁷⁰ Stefani, G., Boulic, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 874

doručen soudnímu doručovateli (čl. 425 písm. 3 CPP, zákona z 2. února 1981). Nedostavivší se strana má možnost vybrat si, zda podá odpor nebo odvolání. Pokud podá odvolání, nemůže již podat odpor.

Naproti tomu u státního zástupce není přípustné jeho nedostavení se, neboť je podstatnou částí soudu (jeho účast je tedy povinná). V jeho nepřítomnosti soud nemůže jednat a nemůže tedy právoplatně rozhodnout. To platí pouze v případě trestního příkazu vydaného trestním nebo přestupkovým soudem bez projednání, kdy může strana formulovat odpor proti výkonu rozhodnutí prohlášením do soudního spisu ve lhůtě deseti dní od vydání trestního příkazu (čl. 495 písm. 3 a 527 písm. 1 CPP).

Forma odporu, která je stejná proti rozsudku přestupkového a trestního soudu (čl. 490 a 545 CPP) je od zákona z 30. prosince 1985 volná. Stačí, že je buď přednesena ve známost státním zastupitelstvím, které je povinné informovat občanskou stranu doporučeným dopisem s žádostí o potvrzení přijetí (čl. 490 CPP). V případě tohoto chybějícího oznámení je odpor nepřijatelný a rozhodnutí se stává konečným, co se týká občanské žaloby. Proti trestnímu příkazu trestního nebo přestupkového soudu je odpor podán prohlášením do soudního spisu (čl. 527 CPP).⁴⁷¹

Lhůta pro podání odporu

Existuje normální a výjimečná lhůta. Jak u přestupků, tak v trestních věcech je normální lhůta pro podání odporu 10 dní, jestliže obviněný bydlí v metropolitní části Francie⁴⁷² a 1 měsíc, jestliže bydlí mimo toto území⁴⁷³ (čl. 491, 492 písm. 2, 493 a 545 CPP).

Lhůta odporu vychází ze dne soudního oznámení rozsudku učiněného osobě obviněného (čl. 491 CPP) nebo od soudního oznámení učiněného v místě bydliště, na radnici nebo státním zastupitelství (čl. 492, písm. 1 CPP). Nicméně jedná se o odsuzující rozsudek, a jestliže nevyplývá z doručení oznámené zprávy doporučeným

⁴⁷¹ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 836

⁴⁷² Rozumí se oblast bez zámořských departemánů, pouze tedy kontinentální Francie.

⁴⁷³ Rozumí se mimo území kontinentální Francie.

dopisem nebo dopisem s doručenkou na základě čl. 557 a 558 CPP nebo z výkonu rozhodnutí něco jiného, odpor je přípustný až do vypršení lhůty k promlčení trestu (čl. 492 písm. 2 CPP). Tato lhůta není použitelná u rozhodnutí, která jsou nařízena pouze na základě občanské (civilní) žaloby. Také nejsou použitelná na pojistitele obžalovaného.

Co se týká odporu proti trestnímu příkazu, může být formulován státním zástupcem ve lhůtě deseti dní od trestního příkazu (čl. 495-3 nebo 527, písm. 1 CPP)⁴⁷⁴ a obviněným odsouzeným ve lhůtě čtyřicetipěti dní ve věcech trestních a třiceti dní počítaje od data zaslání doporučeného dopisu s oznámením o přijetí oznámení trestního příkazu. Je učiněn obviněným nebo jeho advokátem ústně do spisu.

Účinky odporu

Odpor má dva základní účinky: účinek suspenzivní (odkladný) a účinek rušící (anulující).

Odkladný (suspenzivní) účinek

Jako všechny opravné prostředky ve věcech trestních, i odpor má za účinek odklad výkonu rozhodnutí vydaného pro nedostavení se (čl. 489 CPP a 545 CPP).⁴⁷⁵ Nicméně zatýkácí rozkaz nařízený soudem, který vydal pokračující rozhodnutí, způsobí jeho odkladný účinek, ledaže soud ve zvláštním rozhodnutí zdůvodnil zrušení tohoto pověření (čl. 465, písm. 2 a 4 CPP). Za této situace může věc již přikázat před soud do osmi dní od podání odporu na základě vady, podle které je obviněný úředně propuštěn na svobodu. Jestliže osoba je zatčena v důsledku zatýkácího rozkazu, je použit čl. 135-2 (návrhem soudce rozhodujícím o propuštění). Rovněž soud může nařídít okamžité splacení náhrady škody občanské straně, kterou občanská strana prokáže (čl. 464, písm. 2 CPP).⁴⁷⁶ Konečně, navzdory lhůtě pro podání odporu, opatření nařízená soudem pro mladistvé (čl. 22, nařízení z 2. února 1945), pokud je odebráno řidičské oprávnění nebo zákaz

⁴⁷⁴ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 836

⁴⁷⁵ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 876

⁴⁷⁶ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 762

vydávat šeky se použije neprodleně, jestliže byl prohlášen předběžný výkon rozhodnutí.

Rušící (anulující) účinek

Tento účinek je energičtější než u jiných opravných prostředků – podání odporu má tedy rušící účinek. Pokud není omezen občanskoprávními nařízeními, má tento akt za následek zánik vydaného rozhodnutí pro zmeškání (čl. 489 a 545 CPP), vyjma toho, co se týká zatykače, který mohl být vydán (čl. 465, písm. 2 a 4 CPP) a náhrady škody poskytnuté oběti (čl. 464, písm. 3 CPP) stejně jako podle čl. 489 CPP, bodů na základě kterých bylo provedeno propuštění na svobodu pro zmeškání, pokud nebylo podáno odvolání občansko-právní stranou nebo státním zastupitelstvím. Z toho plyne, že odpor přerušuje průběh promlčení trestu, a představuje východisko pro nové podání obžaloby.

Navíc soud, který vydal zrušené rozhodnutí a který nově rozhodne o věci rozsudkem, má úplnou svobodu rozhodování a není ničím vázán. Nicméně, v případě odvolání státního zastupitelství, soud musí odložit nařízení až do té doby, kdy odvolací soud rozhodne. Jakmile tato překážka odpadne, soud může znovu vynést své původní rozhodnutí, tedy jej potvrdit a nebo ho změnit ve smyslu zmírnění (propuštění nebo snížení trestu) nebo dokonce ho zhoršit. Zákaz zhoršení trestu (reformace in peius) se neuplatňuje v případě odporu. Na rušící účinek nemá vliv skutečnost, že předvolaný při přelíčení prohlašuje, že se vzdává odporu.

Nedostavení se k soudu

V každém případě, aby se projevil tento rušící účinek, je třeba, aby se odporující dostavil v datu stanoveném buď v oznámení, které bylo učiněno ústně a které bylo úředně zaznamenáno v protokolu v okamžiku, kdy byl podán odpor a nebo novým předvoláním před soud (podle čl. 494 CPP).⁴⁷⁷

Pokud odporující nebyl obeznámen protokolem nebo nebyl osobně vyzván, nedostaví se, soud musí vydat rozhodnutí pro zmeškání,

⁴⁷⁷ Stefani, G., Levasseur, G., Boulloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 878

keré se vztahuje k odporu. Pokud byl soudně předvolán a obeznámen a pokud se přesto nedostaví, jeho odpor je považován za neplatný (čl. 494 CPP) a soud musí vydat rozsudek zvaný „zamítnutý odpor“⁴⁷⁸. Tento rozsudek obnoví význam rozsudku pro zmeškání a navíc nemůže být podán nový odpor – „odpor na odpor nemá platnost“. Odsouzený, který se znovu nedostavil, má alespoň možnost podat odvolání nebo kasační stížnost. V tomto případě, odvolání podané proti rozsudku zamítnutého odporu je obvykle vedeno také proti předchozímu rozsudku pro zmeškání. Soudci, aby mohli potvrdit rozhodnutí soudu, který konstatoval opětovné nedostavení se i přes předchozí oznámení, musí přezkoumat důvodnost tohoto rozhodnutí.

Nedostavení se ve věcech trestních

Podáním odporu proti rozsudkům soudu prvního stupně a rozsudkům vydaným pro nedostavení se, napadá většina pachatelů kontumační rozsudek, který vynesl porotní soud za nepřítomnosti obviněného.

Ve skutečnosti byl kontumační rozsudek specifickým opravným prostředkem. Zákon z 9. dubna 2004 ustanovil řízení pro nedostavení se, jestliže obžalovaný nebyl přítomen bez řádné omluvy při zahájení řízení, nicméně rozhodne pouze o postoupení věci v případě, že je doručen zatýkací rozkaz.

Soud vyšetří věc a nařídí o obžalobě jednání bez přítomnosti poroty. Jestliže advokát zajišťuje obhajobu obžalovaného, řízení se vyvíjí v souladu s pravidly čl. 306 a násl. CPP, mimo toho, co se týká výslechu a přítomnosti obžalovaného. Jestliže obžalovaný nemá advokáta, soud nařídí o obžalobě jednání, vyslechne občanskou stranu a požadavky státního zastupitelství. V případě odsouzení k trestu odnětí svobody nepodmíněně soud vydá zatykač mimo případy, kdy má být obžalovaný osvobozen.⁴⁷⁹

Jestliže obžalovaný odsouzený se stává vězněm nebo jestliže je uvězněn dříve než vyprší promlčecí lhůty trestu, rozsudek soudu je nadále platný ve všech jeho oprávněních, a normální řízení je

⁴⁷⁸ Francouzské trestní právo používá výraz „débouté d'opposition“

⁴⁷⁹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 879

provedeno. Vydaný zatykač má hodnotu rozkazu k prozatímnímu zajištění a obžalovaný zůstává zadržený, když dojde k jeho předvolání před porotní soud, který musí zasáhnout ve lhůtě jednoho roku, mimo odročení na 6 měsíců (jedenkrát obnovitelné) (čl. 379-4 a 181 CPP).

Odvolání není zahájeno u obžalovaného odsouzeného pro nedostavení se (čl. 379-5 CPP).⁴⁸⁰

Oprávnění čl. 379-2 a násl. CPP se užije, co se týká pachatele souvisejícího trestného činu, ledaže soud nařídí rozdělení (dosud dvou spojených právních případů k samostatnému projednání), toho, který má smysl vrátit před trestní soud (čl. 379-6 CPP).⁴⁸¹

Odvolání – jeho platná právní úprava je obsahem bodu 5.2 této práce.

2. Mimořádné opravné prostředky – je možné podat proti rozhodnutím, která již nabyla právní moci. Jsou jimi:

Kasační stížnost

Na rozdíl od odporu a odvolání, které jsou řádnými opravnými prostředky, které je možné podat pro skutkové vady, kdy rozhodne ten samý orgán (to je v případě odporu) nebo nadřízený orgán (odvolání), kasační stížnost je mimořádný opravný prostředek, který může být podaný v určitých případech (porušení zákona) před trestním senátem kasačního soudu, který sám nerozhodí, ale pouze posoudí, zda zákon byl správně aplikován. Účinek kasačního soudu nespočívá ve třetím stupni soudnictví. Význam kasačního soudu spočívá v kontrole právních pravidel, která použily nižší soudy a rovněž v kontrole odůvodnění rozsudku.⁴⁸² Neposuzuje skutečnosti (fakta) ani nerozhodne o vině a trestu jako soud, který rozhodl o odporu nebo odvolání. Nerozhoduje v řízení samotném a soudí výhradně právní otázky. Jestliže soudí, že zákon byl správně použit, odmítne kasační stížnost.⁴⁸³

⁴⁸⁰ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 880

⁴⁸¹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 880

⁴⁸² Picca, G., Cobert, L.: La cour de cassation, Presses Universitaires de France, Paris 1986, p. 7

⁴⁸³ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 906

V případě porušení zákona zruší napadené rozhodnutí a poněvadž nerozhoduje o skutku, vrátí věc zpravidla před soud toho samého stupně, který věc již projednal a rozhodl (mimo případ nepřislušnosti ratio materie, ve kterém rozhodne podle nového skutkového a právního hlediska).

I když mělo být stále zabezpečováno dodržování zákona a jednotný výklad zákona soudci, kasační stížnost se řídí přesto rozdílnými pravidly podle toho, která strana řízení ji podává (ve svém zájmu) nebo státní zástupce ve výhradním zájmu zákona. Řídí se rozlišnými pravidly a dělí se na: stížnosti řádné – podávají ji všechny strany řízení (stížnost v zájmu stran) a stížnosti vyhrazené státnímu zástupci v zájmu zákona (stížnosti v zájmu zákona).⁴⁸⁴

Kasační stížnost v zájmu stran

Tato stížnost nazývaná také řádnou stížností nebo stížností v zájmu veřejného práva může být formulována stranami, které pro určené důvody (případ zahájení) se podřídí zvláštním podmínkám (přípustným podmínkám), jenž mají za následek rozdílné účinky odporu a odvolání (účinky stížnosti).

1. Případ zahájení stížnosti

Mimořádný opravný prostředek – kasační stížnost je možná jenom v určitých případech „zahájení“, kdy žadatel uplatní všechny - „prostředky“ kasace.⁴⁸⁵ Případ zahájení kasační stížnosti je obnoven všemi, zkrátka řečeno, pokud došlo k porušení zákona soudci v předchozím řízení (čl. 591 CPP).⁴⁸⁶

- a) V prvním případě je kasační stížnost možná proti rozhodnutí o nedostavení se (čl. 592 CPP). Pokud rozhodnutí nebylo vydáno předepsaným počtem soudců nebo jestliže mělo být vydáno soudci, kteří nebyli přítomni ve všech řízeních (čl. 592, písm. 1 CPP) nebo bez kterých měl být státní zástupce vyslyšen (čl. 592 písm. 2 CPP)⁴⁸⁷ a rovněž od zákona z 29. prosince 1972 (čl. 33),

⁴⁸⁴ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 906

⁴⁸⁵ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 906

⁴⁸⁶ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 892

⁴⁸⁷ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 907

jestliže rozhodnutí nebylo vydáno nebo jestliže slyšení neproběhlo ve veřejném slyšení (jednání) s výhradou výjimek předpokládaných zákonem (čl. 592 písm. 3 CPP). Veřejné nedostavení se má za následek neplatnost rozhodnutí.

- b) Na druhém místě to je nepřislušnost soudu a vybočení ze stanovené soudní pravomoci. V prvním případě soud nebyl příslušný pro rozhodování, ve druhém případě, soud, který byl příslušný, rozhodoval o věcech, které neměl rozhodovat, týká se to např. odstupného oběti, protože trestní soud není oprávněn rozhodovat o občanskoprávních rozsudcích.

Co se týká nepřislušnosti, nutno připomenout, že porotní soud nemůže v zásadě namítat nepřislušnost před kasačním soudem z důvodu přeplněnosti soudnictví (čl. 231 CPP).

- c) Rovněž je možné zahájit stížnost proti nedodržení předepsané zákonné formy, znamenající neplatnost trestu (pro veřejné nedostavení se) nebo považované ustálenou soudní praxí jako podstatnou vadu. Kasační stížnost má zabezpečit záruku spravedlivého soudnictví a má chránit práva obhajoby, která mají být dodržována. Nicméně neúčelné prodloužení řízení, čl. 599 CPP znamená, že trestní věci není možné napravit prostředky kasace, pokud spáchaná neplatnost před soudem prvního stupně nebyla napadena (namítána) před odvolacím soudem. Kasační stížnost může být podána, pokud rozhodnutí v odvolacím řízení má za následek důvody pro použití kasace. Neplatnost v trestních věcech by měla mít za následek použití článku 305-1 CPP, která může být dále namítána před Kasačním soudem.⁴⁸⁸

Naopak nemůže být namítáno jako porušení zákona použitím prostředků již užitých v tom samém právním sporu mezi stejnými stranami v dřívějším řízení a které kasační soud měl výslovně zamítnout již během předchozí stížnosti. Kasační stížnost je možné uplatnit rovněž z důvodů nedostavení se, neschopnosti a rozporuplnosti důvodů (čl. 593, písm. 1 CPP),⁴⁸⁹ neboť důvody jsou vyžadovány ve smyslu připuštění ke kasačnímu soudu, který provádí kontrolu napadených rozhodnutí. Nesmí chybět zmínka, že kasační soud

⁴⁸⁸ Stefani, G., Levasseur, G., Boulloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 908

⁴⁸⁹ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 893

může nahradit důvody čistě právní za důvody chybné nebo neúčinné a odůvodnit takto napadené rozhodnutí.⁴⁹⁰

- d) Konečně, poslední případ výslovně předpokládané stížnosti podle čl. 591 CPP je porušení trestního zákona, které vyplývá buď z nepřesného výkladu nebo chybného použití textu trestního zákona (chybná skutková kvalifikace, skládající se např. z podstatného zneužití důvěry, když se jedná o podvod – nesprávné použití podmínky nebo recidivy – skutečnosti považované neprávem za trestný čin).

Kasační soud (trestní senát) kontroluje použití a výklad soudců obecných soudů na základě forem trestního zákona (týkající se organizace, příslušnosti a řízení na základě trestního práva – kvalifikace trestných činů a použitelných trestů).

Podmínky přípustnosti stížnosti

Kasační stížnost je přípustná proti většině rozhodnutí učiněných osobami a pouze tehdy, byla-li formulována (podána) v určité lhůtě za splnění formálních náležitostí.

- a) Rozhodnutí, které lze napadnout stížností - stížnost veřejného práva je možná jedině proti soudním rozhodnutím vydaným v posledním stupni.⁴⁹¹

Soudní rozhodnutí

Soudní rozhodnutí správního typu – ta nařízení, která se týkají soudní pravomoci vyšetřujícího soudce nemohou být napadena stížností stran, ale pouze státním zástupcem nebo na základě nařízení Ministra spravedlnosti (čl. 620 CPP).⁴⁹² K podání stížnosti jsou v zásadě přijatelná všechna soudní rozhodnutí, která vyplývají z vyšetřovacího soudnictví nebo z rozsudku odsuzujícího nebo zprošťujícího, který bude kontradiktorní nebo vydaný pro nedostavení se, konečný nebo mezitímní.

Nicméně, mezitímní rozhodnutí mohou být předmětem stížnosti jenom za pevných podmínek stanovených v čl. 570 a 571 CPP.⁴⁹³ Jedná se o tyto případy: nepřislušná rozhodnutí, upuštění od vyšetřování, nepřípustnost ustavení občanské strany.⁴⁹⁴

⁴⁹⁰ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 908

⁴⁹¹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 909

⁴⁹² Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 910

⁴⁹³ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 879

⁴⁹⁴ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 911

Stížnost je bezprostředně přijatelná proti rozhodnutím, která byla vydána na základě čl. 570, písm. 1 CPP. Naproti tomu není možná proti rozhodnutím, která ruší pouze řízení. Po vypršení lhůty žádná kasační stížnost nemůže být podána ani nemůže být předložena žádost a mezitimní rozhodnutí je tedy vykonatelné (čl. 570, písm. 3 CPP). Naproti tomu, jestliže stížnost byla podána a žádost předložena ve lhůtách, rozhodnutí není vykonatelné (čl. 571, písm. 1 CPP).

Jestliže je přijata taková žádost zapisovatelem, předseda trestního senátu může nařídít ve lhůtě 8 dní od přijetí do spisu (čl. 571, písm. 3 CPP) její projednání (čl. 571, písm. 4 CPP).⁴⁹⁵ V případě zamítnutí žádosti je mezitimní rozsudek vykonatelný a stížnost proti těmto rozhodnutím bude souzena jenom na základě podané kasační stížnosti (čl. 571, písm. 4 CPP). V případě vhodné žádosti, v zájmu veřejného pořádku nebo dobré správy soudnictví, stížnost prohlášená za přijatelnou může být rozhodnuta ve lhůtě dvou měsíců, které následují od nařízení předsedy trestního senátu (čl. 571, písm. 5 a 6 CPP).

Všechna tato oprávnění čl. 570 a 571 CPP, která směřovala jen proti rozsudkům vydaným soudem byla rozšířena nařízením ze 4. června 1960 o rozsudky předběžné, mezitimní nebo vyšetřování provedené před vyšetřovacím senátem (čl. 571, písm. 7 CPP).⁴⁹⁶

Rozhodnutí v posledním stupni

Ve všech případech v rámci pravomoci je třeba rozhodnout o předmětu stížnosti dříve, než je soudní rozhodnutí vydáno v posledním stupni (čl. 567 CPP), to znamená, že nikdy nebylo možné podat proti němu odvolání nebo odpor nebo jenom odvolání, o kterém rozhodoval odvolací soud. Není možné podat kasační stížnost proti odvolacím rozhodnutím vydaným pro nedostavení se, dokud je možné podání odporu, kasační stížnost není možná proti kontumačnímu rozsudku (čl. 636 CPP).⁴⁹⁷

Většina rozhodnutí vydaných v posledním stupni nemůže být nikdy předmětem kasační stížnosti. To je případ rozsudku Vrchního státního soudního dvora

⁴⁹⁵ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 912

⁴⁹⁶ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 879

⁴⁹⁷ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 914

(čl. 35 nařízení ze 2. ledna 1959) nebo rozhodnutí vydaných vyšetřujícím soudcem.

Jiné případy, proti kterým kasační stížnost není možná jsou vynesené zprošťující rozsudky porotního soudu a některé rozsudky vyšetřovacího senátu. Zprošťující rozsudky porotního odvolacího soudu nemohou být napadeny kasační stížností v zájmu stran, ale jedině (výhradně) stížností v pouhém zájmu zákona vyhrazené státnímu zástupci a která v žádném případě nemůže poškodit zproštěnou stranu (čl. 572 CPP).⁴⁹⁸

Stížnost proti rozsudkům vyšetřovacího senátu

Rozsudky vyšetřovacího senátu mohou být v zásadě napadeny stížností, ale pouze za použití následujících zvláštních pravidel, které vyplývají z čl. 570 a 571 CPP.⁴⁹⁹

Rozhodnutí o postoupení věci před jiný soud může být předmětem kasační stížnosti, ale za následujících rozdílných podmínek (čl. 567 CPP).

Občanská strana nemůže nic namítat proti rozsudku o postoupení věci k porotnímu soudu, co se týká důvodů stížnosti vyjmenovaných v čl. 575 CPP. Obviněný může podat stížnost proti rozsudku o postoupení věci u trestního soudu, vydaného v důsledku odvolání občanské strany proti nařízení o zastavení vyšetřování. Naproti tomu jeho stížnost je nepřijatelná proti rozsudku obžalovacího senátu, věc je tak vrácena před trestní soud, jestliže byl obviněný poprvé souzen na základě tohoto rozsudku vydaného na základě pouhého odvolání občanské strany.

Co se týká občanské strany může napadnout důvody, které si vzájemně odporují nebo nezákonnost (např. vyloučení znásilnění).⁵⁰⁰

Rozsudky o zastavení vyšetřování mohou být předmětem stížnosti státního zástupce, ale občanská strana je může napadnout pouze, jestliže podal stížnost státní zástupce (čl. 575, písm. 1 CPP) mimo případy vypočtené v článku 575, písm. 2 CPP (takové, které odmítá vyšetřovat, prohlášení o nepřijatelnosti občanské žaloby, výjimečně končící veřejnou žalobu – např. zrušení žaloby z důvodu amnestie nebo promlčení – prohlášení

⁴⁹⁸ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 880

⁴⁹⁹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 915

⁵⁰⁰ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 916

nepříslušnosti soudu (čl. 224-1 až 224-5 a 432-4 až 436-2 C. Pén.). Ve všech těchto případech občanská strana může podat kasační stížnost, rovněž v případě, když státní zástupce stížnost nepodal. To platí rovněž ve věcech tisku za použití čl. 58 zákona z 29. července 1881.⁵⁰¹

Není-li kasační stížnost přijatelná, předseda senátu soudu prvního stupně rozhodne o nařízení odkladu účinků při propuštění na svobodu (předběžné zadržení, čl. 187-3 CPP) nebo oprávnění provedení domovní prohlídky nebo rozhodnutí nařídít na základě žádosti odmítnutí věci soudem pro zaujatost.

b) Osoby oprávněné podat stížnost

Pro podání kasační stížnosti je nezbytné, aby se jednalo o stranu řízení, ale to není jedinou podmínkou, rovněž musí mít zájem na zrušení rozsudku, kdy se předpokládá, že rozsudek napadá strana, která žádá zrušení (čl. 567, písm. 1 CPP).⁵⁰²

Trestně stíhaná osoba může podat kasační stížnost proti rozsudkům obžalovacího senátu, který odmítl žádost o předběžné propuštění na svobodu a rozsudkům o postoupení věci porotnímu soudu a rovněž ve většině případů proti rozsudkům o postoupení věci před trestní nebo přestupkový soud (čl. 574 CPP). Státní zástupce, který zastupuje zájmy společnosti má právo podat kasační stížnost proti rozhodnutím vydaným na základě veřejné obžaloby, s výjimkou zprošťujících rozsudků vydaných porotním soudem, proti kterým může jednat pouze v zájmu zákona (čl. 621 CPP) a bez způsobení újmy zproštěnému obžalovanému (čl. 572 CPP).⁵⁰³

Může se vzdát pouze stížnosti, kterou již podal.

Naproti tomu občanská strana může podat kasační stížnost pouze proti oprávněním represivního rozhodnutí, které se týká jejích občanských zájmů. To není případ zamítavého rozhodnutí při veřejném projednání před obžalovacím senátem. Jestliže oprávnění občanské strany bylo prohlášeno za nepřijatelné a dojde ke zrušení tohoto rozhodnutí, dojde na základě veřejné obžaloby ke změně postavení občanské strany. Její kasační stížnost je přijatelná proti odsuzujícím rozhodnutím nebo zprošťujícím rozhodnutím

⁵⁰¹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 917

⁵⁰² Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 918

⁵⁰³ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 919

trestního nebo přestupkového soudu (čl. 567 CPP) a proti odsuzujícím a rovněž zprošťujícím rozsudkům porotního soudu (čl. 573 CPP), ale výhradně, co se týká jejich občanských zájmů.⁵⁰⁴ Co se týká třetí občanskoprávně zodpovědné osoby, ta je připuštěna podat kasační stížnost výhradně proti represivním rozsudkům, které jsou ponechány její občanské zodpovědnosti z důvodu náhrady škody, která vyplývá z porušení, které tato osoba napadá (čl. 567 CPP).⁵⁰⁵

c) Lhůta kasační stížnosti

Aby byla kasační stížnost přijatelná, je ještě třeba splnit podmínky lhůty a formy.

Lhůta pro podání kasační stížnosti je v zásadě 5 volných dní (čl. 568, písm. 1 CPP), to znamená, že může být formulována (podána) v den, kdy rozhodnutí bylo vydáno (dies a quo – den, od kterého), během pěti dní, které následují a rovněž nazítří od pátého dne (dies ad quem – den, ke kterému – tedy šestý den).⁵⁰⁶

Lhůta se počítá ode dne vynesení rozhodnutí, jestliže se jedná o rozhodnutí kontradiktorní (čl. 568, písm. 1 CPP) a dne doručení rozhodnutí v případě předpokládaném v čl. 568, písm. 2 CPP (obviněný nebyl v den vynesení rozsudku přítomen), jestliže byl informován o datu, v případě nepřítomnosti obviněného, který byl zastoupený advokátem bez oprávnění k zastupování, obviněný, který se nedostavil v případech uvedených v čl. 410 a 411, písm. 5 CPP, obviněný souzený pro nedostavení se), pokud proti rozsudku vyšetřovacího senátu (čl. 217, písm. 3 CPP) nebo rozhodnutí vydanému útvarem soudu vysoké instance, který zasedá za zavřenými dveřmi, ale rozhodnutí je čteno veřejně (poradní senát).

Oprávnění čl. 498-1 CPP jsou použitelná pro určení běhu lhůty pro podání stížnosti odsouzeným k trestu odnětí svobody nebo k trestu spočívajícím v částečném odkladu (v. supra n° 926).⁵⁰⁷

⁵⁰⁴ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 920

⁵⁰⁵ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 869

⁵⁰⁶ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 922

⁵⁰⁷ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 923

d) Forma stížnosti

Jako odvolání i kasační stížnost je formulována prohlášením učiněným vůči úředníkovi kasačního soudu nebo soudu, který vydal napadené rozhodnutí, buď žadatelem samotným nebo jeho zástupcem (u soudu) nebo jeho advokátem nebo zmocněncem vybaveným zvláštní pravomocí (čl. 576 CPP).⁵⁰⁸ Prohlášení učiněné žadatelem nebo jeho zástupcem musí být podepsané. Jestliže se jedná o právnickou osobu, zvláštní stížnost musí být podána právním zástupcem této právnické osoby a jím podepsaná. Jestliže žadatel o kasační stížnost je ve vazbě, stížnost může být podána prohlášením prostřednictvím ředitele věznice. Toto prohlášení je konstatováno, datováno a podepsáno tímto ředitelem věznice a také podepsané žadatelem. Je adresováno v zákonem stanovené lhůtě úředníkovi soudu, který přijímá napadená rozhodnutí (úředník vloží toto prohlášení do veřejného registru – seznamu vytvořeného na základě zákona) – čl. 577 CPP, upraveného zákonem z 30. prosince 1985.⁵⁰⁹

Zákon požaduje splnění následujících podmínek. Stížnost musí být oznámená žadatelem státnímu zástupci a dalším stranám ve lhůtě 3 dní (čl. 578 CPP). Strana, která neobdrží oznámení, bude moci formulovat odpor proti kasačnímu rozsudku vydaného bez jeho zásahu – čl. 579 CPP.

Účinky kasační stížnosti

Jako všechny opravné prostředky ve věcech trestních i kasační stížnost má suspenzivní účinek (čl. 569 CPP).⁵¹⁰ Tento účinek vyplývá nejenom z formy stížnosti, ale rovněž ze lhůty pro její výkon. Jestliže dojde k podání kasační stížnosti, výkon trestního rozhodnutí se odloží (čl. 569 písm. 1 CPP).

Kasační stížnost proti soudním rozhodnutím u mladistvých nemá suspenzivní účinek (čl. 24, písm. 5 nařízení z 2. února 1945, změněné v roce 1958).

Odkladný účinek nemá kasační stížnost formulovaná proti nařízením předsedy soudu vyšší instance, schvalující domovní prohlídku ve věcech daňových a ekonomických

⁵⁰⁸ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 885

⁵⁰⁹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 925

⁵¹⁰ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 876

(srovnej čl. Zák. 16 B Knihy daňových řízení, čl. Zák. 450-4 Obchodního zákona, čl. 64-2 Celního zákona změněného zákonem ze 30. prosince 1986, čl. 80 III. Zákona ze 30. prosince 1986, čl. Zák. 621-12, Zákona peněžního a finančního ve věcech burzovních operací proti rozhodnutím soudu vydaných ve věcech snížení trestu nebo proti rozhodnutím státního zástupce odvolávajícího se na zmocnění úředníka kriminální policie.⁵¹¹

Už od zákona z 6. srpna 1975 je předseda vyšetřovacího senátu nadán pravomocí konstatovat, že stížnost byla formulována proti rozhodnutí, proti kterému není kasační stížnost přípustná (čl. 567-1 CPP). V tomto případě vydá nařízení o nepřipuštění stížnosti.

Nelze říci, že kasační stížnost má stejný devolutivní účinek jako odvolání. Na rozdíl od odvolání, u kterého se suspenzivní účinek týká celého řízení z hlediska skutkového a právního, kasační soud přezkoumává u kasační stížnosti právní hledisko. Kasační soud projednává kasační stížnost pouze z důvodů, které jsou v ní uvedeny, nepřezkoumává tedy celé rozhodnutí.

Jestliže stížnost je částečná a směřuje proti většině bodů rozhodnutí, může nařídit její přezkum jen z právního hlediska namítaného žadatelem v jeho stížnosti. Nicméně, co se týká prostředků namítaných v podané kasační stížnosti, kasační soud zkoumá právo, ale rovněž prostředky navržené žadatelem, které vycházejí z porušení zákona (nepřesná kvalifikace, nepříslušnost) a kterými se odvolává na úřední důvody.⁵¹²

Jestliže například stížnost byla formulována občanskou stranou (soukromým žalobcem) nebo třetí občanskoprávně zodpovědnou stranou, vyšetřovací senát ji může prošetřit pouze z hlediska občanských zájmů a ne z hlediska použitého trestu. Stížnost státního zástupce projednává kasační soud pouze na základě veřejné obžaloby. Co se týká stížnosti podané odsouzeným, zabývá se najednou veřejnou i soukromou žalobou, ale v tomto případě z důvodu zákazu reformace in peius, trestní senát nemůže zhoršit postavení zainteresovaného účastníka.⁵¹³

⁵¹¹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 926

⁵¹² Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 927

⁵¹³ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 928

Řízení a rozsudek kasačního soudu

Řízení o kasační stížnosti je poměrně jednoduché. Kasační stížnost může podat žadatel prohlášením úředníkovi ve lhůtě deseti dní od vynesení rozsudku u soudu, který vydal napadené rozhodnutí (čl. 584 CPP), v této lhůtě může podat rovněž přímo úředníkovi kasačního soudu (čl. 585 CPP) v případě, že byl trestně odsouzen a to ve lhůtě jednoho měsíce od podané stížnosti (čl. 585-1 CPP).⁵¹⁴ Je nezbytnou podmínkou, že toto podání musí žadatel podepsat.

Napadené důvody nemohou být důvody skutkové, ale mají jimi být právní důvody. Nemohou být novými důvody, to znamená důvody, které nebyly známy soudu prvního stupně od počátku řízení, ledaže by byly porušením veřejného pořádku (nepříslušnost, promlčení veřejné žaloby, porušením zásady oddělení správních úřadů od soudních, právní moc).

Psané podání je povinně předloženo specializovaným advokátem, advokátem rady státu kasačnímu soudu, který požívá najednou funkce advokáta nebo zástupce, jestliže žadatelem o kasační stížnost je občanská strana. Odsouzený žadatel, který formuluje stížnost je povinen se nechat zastoupit u kasačního soudu advokátem a rovněž může předat své podání soudní kanceláři kasačního soudu (čl. 585 CPP).⁵¹⁵

Zapisovatel (úředník), který přijme stížnost, označí částí spisu, potom předá spis státnímu zástupci, který bezprostředně informuje státního zástupce činného u kasačního soudu, který předá kasační stížnost společně s jeho žádostí do spisu vyšetřovacímu senátu (čl. 587 CPP). Předseda tohoto senátu určí poradce (zpravodaje) pro podání zprávy. Tento zpravodaj stanoví lhůtu pro podání mimo případy, které stanoví zákon (čl. 567-2, čl. 574-1 a čl. 574-2 CPP).⁵¹⁶

Po podání stížnosti trestní senát přečte sepsanou zprávu zpravodaje (soudce zpravodaje) po prošetření spisu, potom dochází k ústnímu zkoumání, které učiní advokáti stran (v případě, kdy tyto jsou zastoupeny advokáty u kasačního soudu), za použití důvodů vyplývajících z písemného podání (často se diskuse omezí na psané řízení bez obhajovací řeči i při líčení a konečně závěry státního zástupce vysvětlené buď státním zástupcem nebo zástupcem státního zástupce u kasačního

⁵¹⁴ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 928

⁵¹⁵ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 931

⁵¹⁶ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 931

soudu, neboť v trestních věcech, pokud není státní zástupce žadatelem, není hlavní stranou, ale připojenou stranou.

Trestní senát vydá potom rozsudek. Jestliže soudí, že právní podmínky připuštění stížnosti nejsou splněny, vydá buď rozsudek o nepřijatelnosti nebo rozsudek o promlčení (čl. 605 CPP).⁵¹⁷ Jestliže soudí, že stížnost se stala bezpředmětnou, protože veřejná žaloba je nedůvodná nebo protože žadatel se vzdal své stížnosti, zastaví vyšetřování v trestním řízení (čl. 606 CPP). Ale jestliže stížnost je přijatelná a rovněž předmětná, trestní senát na jejím základě buď zamítnout původní rozsudek nebo vydat kasační rozsudek v případě, že stížnost nebyla od počátku řádně podána.

Kasační stížnost podaná v zájmu zákona

Může být podána pouze státním zástupcem činným u kasačního soudu nebo rovněž (proti zprošťujícímu rozsudku vydanému porotním soudem) státním zástupcem před odvolacím soudem pro přezkoumání právních vad, ke kterým došlo u soudu prvního stupně a z důvodu zajištění jednoty práva a v souladu se zákonem.

Mezi stížnostmi podanými v zájmu zákona, trestní řád rozlišuje stížnost podanou v zájmu zákona státním zástupcem z jeho iniciativy (čl. 621 CPP)⁵¹⁸ a rušící stížnost podanou rovněž jím v zájmu zákona, ale na příkaz Ministra spravedlnosti (čl. 620 CPP).⁵¹⁹ První je možná pouze proti soudním rozhodnutím, druhá může být podána rovněž proti jednoduchým správně soudním podáním.

Výkon konečného rozhodnutí

Jestliže všechny opravné prostředky byly uplatněny nebo jestliže lhůta pro jejich použití vypršela bez toho, že by je strana použila, rozhodnutí se stává pravomocným a je možné nařídit jeho výkon, který může být dobrovolný, ale zpravidla je vynucený. Veřejné obžalobě, to je státnímu zástupci, náleží povinnost dohlížet na výkon trestu, což upravuje čl. 707-1 CPP.⁵²⁰

Revizní stížnost

Navzdory existenci dvoustupňového soudnictví a kasační stížnosti, která umožní napravit právní vady soudních rozhodnutí vydaných trestními

⁵¹⁷ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 932

⁵¹⁸ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 908

⁵¹⁹ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 907

⁵²⁰ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 907

soudy, ačkoli jsou pravomocná, mohou nicméně obsahovat skutkové vady. Jestliže skutková vada má vést ke zproštění viníka, právní moc rozsudku zakládá úplnou překážku ve všech změnách zprošťujícího rozhodnutí vydaného v rozporu se zákonem. Ale jestliže naopak pro skutkovou vadu má být nevinný nespravedlivě odsouzen, je již možné, navzdory právní moci odsuzujícího rozhodnutí, učinit nápravu tohoto soudního omylu. Účel revizní stížnosti je skutečně upravený v čl. 622 až 626 CPP v části „žádosti o revizi“, jež byly změněny zákonem ze 23. června 1989. Jako kasační stížnost, tak revizní stížnost je mimořádným opravným prostředkem předloženým trestnímu senátu, k němuž může dojít jen v určitých případech. Také nemůže být použita, jestliže existují jiné (další) právní prostředky (způsoby) pro nápravu spáchaných vad. Ale na rozdíl od kasační stížnosti, která je možná jen v případě porušení zákona a – stížnosti v zájmu stran – pouze proti rozhodnutím nepokrývajícím právní moc rozhodnutí, revize může být žádána proti odsuzujícím rozhodnutím, která obsahují skutkové vady.⁵²¹

Podmínky revizní stížnosti

Revizní stížnost je určena k nápravě soudních (justičních) omylů, které se zachovaly nespravedlivě a znamenaly přímý zásah do právní moci rozhodnutí.⁵²² Revizní stížnost může být podána jenom trestnímu senátu, který tvoří revizní komise, a to rozdílnými žadateli (ministrem spravedlnosti, odsouzeným nebo po smrti určitými zákonem stanovenými osobami), které mají adresovat svou žádosti této komisi. Neexistuje žádná podmínka, co se týče lhůty (čl. 622 CPP).⁵²³

Revizní stížnost je podrobena přísnějším podmínkám, a to, co se týká rozhodnutí, která mohou být napadena stížností a rovněž, co se týká osob, které mohou žádat revizi rozhodnutí.⁵²⁴

Revize jsou schopná pouze rozhodnutí vyplývající z trestních věcí a přestupkových věcí, které byly vydány soudnictvím veřejného práva nebo v případě vynesení trestu (čl. 622 písm. 1 CPP).⁵²⁵

⁵²¹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 942

⁵²² Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 943

⁵²³ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 909

⁵²⁴ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 943

⁵²⁵ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 909

To vylučuje zprošťující a osvobozující rozhodnutí, všechna odsuzující rozhodnutí ve věcech přestupků a odsuzující rozhodnutí vydaná porotním soudem nebo trestními soudy, která nejsou ještě pravomocná, protože je proti nim přípustné odvolání, odpor nebo kasační stížnost. Může být připuštěna proti rozhodnutím, jimiž byl uložen trest a rovněž proti rozhodnutím, kterými nebyl trest uložen. Konečně z důvodu morálního zájmu odsouzeného, odsouzení již zahlazená amnestií mohou být předmětem revize na základě zvláštních oprávnění zákona o amnestii.⁵²⁶

Žadatel nemůže žádat revizi, jestliže odsouzení není konečné, protože odsouzený zemřel před tím, než jeho odpor proti rozsudku pro zmeškání byl přezkoumán.

Případ revize

Revizní stížnost je přípustná jen proti rozhodnutím striktně určeným v čl. 622 CPP.:

- a) první, který se používá jednou za čas – a to v případě odsouzení pro zabití (vraždu), zahájí v případě, je-li zde předpoklad, že předpokládaná oběť zabití je ještě naživu (čl. 622-1 CPP),⁵²⁷
- b) druhý případ je rozpor rozsudků. Předpokládá, že dvě osoby byly odsouzeny pro stejný čin nebo trestný čin dvěma rozdílnými rozhodnutími, která si odporují, protože např. tento čin (přestupek nebo trestný čin) byl spáchán jenom samotnou osobou. Rozpor mezi těmito dvěma odsouzeními je předpokládaný, když obě odsouzení obsahují vinu pokaždé jiné osoby (čl. 622-2 CPP),⁵²⁸
- c) třetí případ se týká odsouzení na základě jednoho z důkazů pro klamné svědectví (čl. 622-3 CPP),
- d) konečně, a to je obecný případ, jsou jim nové skutečnosti, revizní stížnost je přijatelná, „jestliže po odsouzení vznikly nebo byly objeveny nové skutečnosti nebo prvky soudu neznámé v den řízení, jež mají za následek vznik pochybností o vině odsouzeného“ (čl. 622-4 CPP, zákona z 23. června 1989).

⁵²⁶ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 944

⁵²⁷ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 909

⁵²⁸ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 909

Tento čtvrtý případ revize je velmi pochopitelný, protože směřuje nikoli pouze ke skutečnostem, které vycházejí z odsouzení, ale rovněž z faktů úplně neznámých během jednání, které nebyly známy soudu prvního stupně.

Osoby, které mohou žádat revizi

Na základě čl. 623 CPP⁵²⁹ revize může být žádána ministrem spravedlnosti, odsouzeným (nebo v případě nezpůsobilosti jeho právním zástupcem) a v případě smrti nebo chybějícího prohlášení odsouzeného jeho manželem, jeho dětmi, jeho rodiči, jeho univerzálními dědici nebo v případě univerzálního oprávnění těmi, kteří byli výslovně pověřeni.⁵³⁰

Odsouzený, zastoupený advokátem nebo advokátem Rady státu nebo advokátem řádně zapsaným v advokátní komoře (čl. 625-1 CPP) uvádí v žádosti nová fakta, která svědčí v jeho prospěch. Tato žádost je adresována komisi, složené z pěti soudců kasačního soudu, jmenovaných valným shromážděním tohoto soudu, jimž jeden, vybraný mezi členy trestního senátu, plní funkci předsedy.⁵³¹

Prošetření žádosti komisí

Komise jedná nebo postupuje ve věcech vyhledání, výstupů, konfrontací nebo vhodných ověření, kterými se má realizovat druh soudního vyšetřování, které je závazné. Shromáždí psané nebo ústní připomínky zástupců nebo jejich poradců a státního zastupitelství. Přijímá případně v úvahu soubor nových skutečností nebo neznámých prvků, které mohly již být napadeny v předcházející zamítnuté žádosti. Nařídí zdůvodnění rozhodnutí neschopného nápravy.⁵³²

Komise může zamítnout žádost a v takovém případě je řízení považováno za konečné. Může také žádost přijmout a v tom případě trestní senát funguje jako revizní soud (čl. 623 nového CPP).⁵³³

Účinky revizní žádosti

Na základě podané revizní žádosti, může komise kdykoliv nařídít odklad výkonu odsuzujícího rozsudku. Jedná se o rozhodnutí, proti kterému žádný

⁵²⁹ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 914

⁵³⁰ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 946

⁵³¹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 947

⁵³² Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 947

⁵³³ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 914

opravný prostředek není přípustný. Od jeho podání připuštění rozhodnutí k revizi, revizní soud může rovněž nařídit odročení výkonu odsouzení. Jedná se v těchto případech o jeho právo, což upravuje čl. 624 CPP.

Řízení a rozsudek na žádost o revizi

Předání věci reviznímu soudu již netvoří obligatorní suspenzivní účinek a jestliže kasační soud už nevysloví jeho nepřijatelnost ve formě žádosti o revizi (který zdůrazňuje nadále příkaz definovaný v čl. 623 CPP), oproti tomu předání reviznímu soudu vytváří devolutivní účinek. Na základě tohoto účinku trestní senát projedná nejenom právní otázky, ale také skutkové problémy napadené žadatelem, které musí posoudit.

Jestliže soud zjistí, že věc není řádně zjištěna, nařídí nebo provede vhodné vyšetřování, slyšení, konfrontace a ověřování. Jen, co jsou tato ověření dokončena a věc je řádně zjištěna, soud dokončí prošetření věci.

Jestliže soudí, že žádost je nedostatečně (chybně) odůvodněná, zamítne ji rozhodnutím o zamítnutí (čl. 625 písm. 2 CPP). Jestliže naproti tomu soudí, že je odůvodněná, zruší vynesené odsouzení.

Zrušení rozhodnutí může být spojeno jednak s postoupením věci, jednak bez postoupení věci. Jak v případě kasace, tak i zrušení rozhodnutí v případě revize je v zásadě s postoupením věci před soud téhož druhu a stupně, ale jinému, než tomu, který vydal zrušené rozhodnutí (čl. 625 písm. 2, in fine CPP).⁵³⁴ A tento soud, který musí znovu rozhodnout věc, je oprávněn buď prohlásit nevinu odsouzeného, nebo jej může uznat vinným, nebo rovněž potvrdit zrušené rozhodnutí a vyslovit odsouzení, ale za použití zásady zákazu reformace in peius, ale rozhodnutí nemůže být ještě přísnější, než to, jehož revizi žádal.

Zrušení je učiněno s postoupením věci, když je možné rozhodnout v novém kontradiktorním slyšení (např. odsouzený žije) (čl. 625, písm. 2 CPP).

Naproti tomu ke zrušení rozhodnutí bez postoupení věci dojde a vyšetřovací senát nahradí jeho řádné rozhodnutí novým rozhodnutím, jestliže kontradiktorní slyšení je nemožné (amnestie, smrt, demence, odsouzení za nepřítomnosti nebo nedostavení se jednoho nebo více

⁵³⁴ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 948

odsouzených, trestní neodpovědnost nebo polehčující okolnost, promlčení žaloby nebo trestu), a konečně jestliže odsouzený zemřel nebo se stal dementní po zrušení rozhodnutí s postoupením věci před nový soud (čl. 625, písm. 3, 4 a 5 CPP).⁵³⁵

Účinky vynesené revize

Ať už rozhoduje revizní soud nebo soud, kterému byla věc postoupena, zrušení rozhodnutí má neustále stejné účinky.⁵³⁶

1. Vynesené odsouzení v důsledku soudního omylu má zpětnou působnost v možných mezích zákona. Bez pochybností ztracená svoboda nemůže být odsouzenému vrácena.

Ale v žádném případě zpětná působnost zahlazení odsouzení nemůže být na škodu třetí straně.

2. Soudní omyl, na základě kterého došlo k revizi, je napraven odškodněním, a to jak morální náhradou (objasněním a publikací revizního rozhodnutí v časopisech a Úředním listu) a zejména peněžní náhradou z důvodu materiální a morální škody, způsobené odsouzením (čl. 626 CPP).⁵³⁷

Odsouzený uznáný nevinným, tak jako všechny osoby dokazující škodu způsobenou odsouzením, může účinně požadovat odstupné. Odstupné stanoví komise a následuje řízení předpokládané v čl. 149-2 až 149-4 CPP (supra, n° 742), to znamená přes předsedu odvolacího soudu se stížností před Národní komisí.⁵³⁸

Znovu-přezkoumání trestního rozhodnutí v důsledku rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Jedná se o poslední mimořádný opravný prostředek, který spočívá v přešetření (znovu přezkoumání) trestního rozhodnutí v důsledku vydaného rozsudku Evropského soudu pro lidská práva.

Evropský soud pro lidská práva, který posuzuje rozhodnutí, vydaná vnitrozemskými soudy po vyčerpání všech opravných prostředků, může konstatovat, že došlo k porušení takových nebo takových oprávnění,

⁵³⁵ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 948

⁵³⁶ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 949

⁵³⁷ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 916

⁵³⁸ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 949

ale nemůže znovu rozhodnout, ale nařídí přešetření věci z důvodu „spravedlivého zadostiučinění“.⁵³⁹ V určitém případě (např. nadbytečném trvání zadržení nebo řízení) bude takto schválené odškodnění stačit, ale v jiných případech bude muset dojít k obnovení řízení. Právní úprava je obsažena v trestním řádu v knize III. u mimořádných opravných prostředků.

Podle čl. 626-1 CPP znovu přezkoumání konečného trestního rozhodnutí může být žádáno ve prospěch všech osob uznaných vinnými z trestného činu, jestliže vyplývá z rozsudku Soudu pro lidská práva, že odsouzení vychází z porušení konvence (úmluvy) nebo jejích doplňujících protokolů.

Podmínky znovu-přezkoumání rozhodnutí

Znovu přezkoumání rozhodnutí může být žádáno ministrem spravedlnosti, státním zastupitelstvím činným u kasačního soudu, odsouzeným (nebo, jestliže je nesvéprávný, jeho právním zástupcem) nebo právními zástupci (v případě úmrtí). Tato žádost musí být formulována ve lhůtě jednoho roku počítaje od rozhodnutí soudu ve Štrasburku.⁵⁴⁰ Tato žádost je adresována komisi složené ze 7 soudců kasačního soudu, jmenovaných valným shromážděním.

Tuto komisi tvoří soudce z každého senátu, trestní senát určí dva, jeden z těchto soudců předsedá komisi. Tvoří ji soudní zástupci. Funkce státního zastupitelství je vykonávána státním zástupcem u kasačního soudu.

Účinky

Komise může ve všech okamžicích řízení vynést odklad výkonu rozhodnutí. Jestliže osoba vykonává trest odnětí svobody, zůstává zadržena až do rozhodnutí soudu nebo valného shromáždění (nebo až do uplynutí délky trestu). Je považována za zadrženou osobu a proto může formulovat odůvodněné žádosti o propuštění na svobodu za podmínek vyplývajících z článku 148-6 a 148-7 CPP.⁵⁴¹

Komise se vyjádří k otázkám, které budou shromážděny ústní formou nebo písemnými připomínkami žadatele nebo jeho advokáta (kterým může být

⁵³⁹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 951

⁵⁴⁰ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 951

⁵⁴¹ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 425-426

advokát poradce nebo advokát zapsaný v advokátní komoře), tak jako připomínky státního zástupce (čl. 626-3 písm. 3 CPP).

Za použití zásady spravedlnosti a kontradiktornosti při znovu-přezkoumání rozhodnutí komise rozhodne, že žádající občanská strana může uvést ve veřejném slyšení (jednání) ústní nebo psané připomínky. Komise potom vydá své rozhodnutí, které není možné napadnout stížností.⁵⁴²

Pokud komise zjistí, že žádost je oprávněná, vrací věc před kasační soud, nařídí přešetření valnému shromáždění pro případ, kdy znovu-přešetření stížnosti odsouzeného může zabránit porušení zákona zjištěného soudem ve Štrasburku. V jiných případech, komise vrátí věc před soud stejného druhu a stupně, který vydal toto neplatné rozhodnutí.

V případě, že komise nemůže nařídít nové projednávání, je třeba použít oprávnění čl. 625 písm. 3 a 4 CPP.⁵⁴³

Jestliže je odsouzený uznán nevinným, má právo na odškodnění z důvodu materiální a morální škody, za podmínek čl. 626 CPP.

5. 2 Odvolání – platná právní úprava

Platná právní úprava odvolání ve Francii je upravena ve francouzském trestním řádu⁵⁴⁴ v článku 185 a následujících a článku 496 a následujících a rovněž v článku 712-11 až 712-15.

Jedná se o poměrně složitý a podrobně propracovaný institut, spočívající na zásadách, jež jsou v některých směrech srovnatelné s právní úpravou v České republice, ale jsou zde i rozdíly, které rovněž v této práci uvedu.

Ve francouzské právní úpravě odvolání je řada pojmů, které se v právní úpravě odvolání v českém trestním řádu vůbec nevyskytují, proto považuji za vhodné je v této první části stručně vysvětlit.

Prvním významným pojmem je **hlavní odvolání** – jedná se o odvolání, které může podat určitý okruh osob a podání je spojeno rovněž se specifickou lhůtou, což je lhůta 10-ti dní od vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně.

⁵⁴² Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 952

⁵⁴³ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 915

⁵⁴⁴ CPP – Code de procédure de pénale

Dále je to **vedlejší odvolání** – zde je okruh osob, jež je mohou podat, zúžen, jedná se zejména o státního zástupce činného u odvolacího soudu, který jej může podat po splnění určitých podmínek a rovněž zde musí splnit důvody, pro které jej podává. Tato lhůta je ve francouzském trestním řádu rovněž nazývána jako dodatečnou, to znamená, že základní lhůta, která je stanovena pro hlavní odvolání, se prodlužuje o dalších pět dní.

Významným pojmem, se kterým se zde můžeme setkat je rovněž pojem **vyšetřující soudce**. Jedná se o soudce, který věc projednává a rozhoduje v prvním stupni.

Jeho je nutné odlišit od soudce, jehož ekvivalent v českém trestním právu rovněž nenajdeme, a to je **soudce rozhodující o propuštění nebo o zadržení**. Právní úprava je obsažena v článku 185 CPP. Je to soudce, jenž je odlišný od soudce, který věc projednává a rozhoduje v prvním stupni. To je základní odlišnost od české právní úpravy odvolání v trestním řízení. V České republice má toto oprávnění soudce okresního soudu, z toho tedy vyplývá, že ve Francii je soudce, který věc projednává a rozhoduje a kromě něj je zde další soudce, který pouze rozhoduje o tom, zda obviněný bude propuštěn nebo zadržen.

Dalším pojmem je oprávněný subjekt k podání odvolání, jenž je možné přeložit jako občanskoprávní osoba nebo osoba, jež uplatňuje občanskoprávní nároky. Tato může podat odvolání pouze proti výroku, který se jí týká. Tedy nemůže podat odvolání neomezeně.

Zcela specifické postavení zastává soudní zapisovatel, jež sídlí v soudní kanceláři. Ten je povinen přijímat podání odvolání odvolacích stran. Odvolání, které je vytvořené po prohlášení v soudní kanceláři, musí být podáno do pěti dnů, které následují od oznámení rozhodnutí.

Další zvláštností je státní zastupitelství. Zde se setkáváme s tím, že v některých případech je oprávněn podat odvolání státní zástupce u trestního soudu, státní zástupce činný u odvolacího soudu nebo podřízený státní zástupce. V některých případech je odvolání oprávněn podat jen některých z nich, o čemž bude pojednáno níže.

Dále považuji za nutné uvést složení odvolacího senátu v trestním řízení (odvolacího soudu), který tvoří předseda senátu a dva soudci, což je upraveno v článku 510 písm. 1 CPP.

Zvláštní senát odvolacího soudu tvoří soud kompetentní projednávat a rozhodovat věci mladistvých a soudce kompetentní ve věcech mladistvých, který je oprávněn jednat za stejných podmínek jako soudce v prvním stupni. Zvláštní senát příslušný projednávat věci mladistvých se skládá ze tří soudců, jeden z nich vykonává funkci předsedy nebo zpravodaje, ostatní funkci přísedících, přičemž jsou pověřeni ochranou dětí.

Možnosti uplatnění odvolání proti rozhodnutí vyšetřujícího soudce jsou různé podle toho, která oprávněná strana podává odvolání. Rozhodnutí, která mohou být napadena tímto řádným opravným prostředkem jsou přesně stanovena.

Odvolání je tedy možné podat proti rozhodnutí, které bylo vydáno pro nedostavení se nebo nebylo vydáno v souladu se zásadou kontradiktornosti řízení. Na rozdíl od odporu je to prostředek nápravy, který je vykonáván před soudem vyššího stupně (odvolacím soudem), proti rozhodnutí, které vydal soud prvního stupně, za použití pravidel a předpisů, které upravují postup soudu druhého stupně.

Změny zamýšlené v posledních dvaceti letech se konečně začaly vyhýbat soudním omylům (vadám), odvolání tak bylo upraveno (změněno) v návrhu ministryně Gigou v senátních věcech na naléhání senátorů.⁵⁴⁵

Ve skutečnosti změny nejsou charakteristické pro všechny druhy soudnictví, protože odvolací soudnictví je jiné u porotních soudů, které jsou složené ze tří dodatečných porotců.

A) Subjektivní podmínka

Pod tento pojem spadají osoby, které mohou podat odvolání. V trestních věcech je právo podat odvolání uděleno všem stranám trestního řízení: obžalovanému, straně uplatňující občanskoprávní nároky (což je strana, která podala soukromou žalobu), státnímu zástupci u trestního soudu a státnímu zástupci u odvolacího soudu

⁵⁴⁵ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 903

před odvolacím soudem (článek 497 CPP, jenž byl změněn zákonem z 8. července 1983).⁵⁴⁶

1. Odvolání podané státním zastupitelstvím

Případy, ve kterých státní zastupitelství může podat odvolání: článek 185 písm. 1 CPP potvrzuje skutečnosti přijaté dříve: státní zastupitelství může podat odvolání proti všem rozhodnutím vyšetřujícího soudce nebo soudce, jež rozhodl o propuštění obžalovaného na svobodu. Právo odvolat se může využít státní zástupce u trestního soudu nebo jeho zástupce ve lhůtě pěti dnů následujících od vyhlášení rozsudku. V případě vedlejšího odvolání je odvolací lhůta prodloužena o pět dodatečných dní. Odvolací právo rovněž náleží v těchto případech státnímu zástupci u odvolacího soudu. Musí oznámit podání odvolání stranám ve lhůtě 10 dní, které následují od vyhlášení rozhodnutí vyšetřujícího soudce nebo soudce, který rozhoduje o propuštění nebo zadržení.

Zde je třeba zdůraznit, že podle čl. 497 CPP se státním zastupitelstvím rozumí státní zástupce činný u trestního soudu a státní zástupce činný u odvolacího soudu (který je rovněž označován jako generální prokurátor).

2. Odvolání podané obžalovaným

Právo obžalovaného podat odvolání se vztahuje k mnoha právním důvodům, které vyplývají z vydaného rozhodnutí, což upravuje článek 186-1, písm. 1 CPP. Článek 186 písm. 3 CPP dává oprávnění podat odvolání v případě, že rozhodoval v prvním stupni nepřislušný soud. Dále je to z důvodů, že strana požadovala znalecký posudek, náhradní nebo dodatečný znalecký posudek nebo protiposudek. Mimoto je odvolání možné podat proti rozhodnutí, které obžalovanému nepřiznává prospěch, který vyplývá z předpisu, který odvolací strana požadovala. V těchto případech je vyšetřovací spis nebo jeho kopie vypracovaná v souladu s článkem 81 CPP předána s odůvodňující zprávou státním zástupcem odvolacího soudu vyšetřovacímu senátu. Ve lhůtě osmi dní předseda vyšetřovacího senátu rozhodne o tom, zda podání odvolání je přijatelné. Pokud ano, předá vyšetřovací spis státnímu

⁵⁴⁶ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 885

zástupci činnému u odvolacího soudu, pokud shledá, že odvolání je nepřipustné, vrátí spis vyšetřujícímu soudci, tedy soudci, který věc rozhodoval v prvním stupni.

Rovněž toto právo obžalovaného vyplývá z čl. 497 písm. 1 CPP.⁵⁴⁷

Významné postavení má v některých případech ředitel věznice. Jeho povinností je, že v případě, že obžalovaný, který je umístěn ve vězení chce podat odvolání, je povinen toto odvolání zprostředkovat, tedy zaslat je soudnímu úředníkovi.

3. Odvolání podané stranou uplatňující občanskoprávní nároky

Odvolání této procesní strany je rovněž omezeno. Vyplývá z čl. 186 písm. 2 CPP a může jej tedy podat proti rozhodnutí odmítnout vyšetřování nebo proti zastavení soudního řízení pouze v části, která se týká jejich občanských zájmů. Mimo to článek 186 písm. 3 CPP dává občanskoprávní straně další oprávnění. Odvolání musí být v souladu s článkem 502 a 503 CPP podáno ve lhůtě deseti dní, které následují od vyhlášení nebo soudního oznámení rozhodnutí. Vyšetřovací spis nebo kopie je předána s odůvodňující zprávou v souladu s článkem 81 CPP státnímu zástupci u odvolacího soudu, státnímu zástupci u trestního soudu, který rozhodne na základě článku 194 a násl. CPP. Předseda vyšetřovacího senátu rozhodne, zda podané odvolání je přípustné. Pokud v odvolání chybí vymezení jeho předmětu nebo bylo podáno po vypršení odvolací lhůty, je považováno za nepřipustné. Pokud se odvolatel vzdal práva podat odvolání, předseda vyšetřovacího senátu je toto povinen zaznamenat do spisu.

K článku 186 CPP se vztahuje Trestní oběžník z 11. prosince 2000, který představuje oprávnění zákona posilující ochranu presumpce nevinoty a práva obětí vztahujících se k trestnímu řízení. Ve vztahu k článku 186-2 CPP se jedná o prodloužení lhůty o přezkum rozhodnutí, na základě, kterých byl obžalovaný zadržen nebo propuštěn na svobodu ze dvou měsíců na čtyři měsíce.

Oprávnění strany, která uplatňuje občanskoprávní nároky vyplývá rovněž z čl. 497 písm. 2 CPP.⁵⁴⁸

4. Dalším oprávněným subjektem je orgán veřejné správy, respektive její zástupce v případě, že podal žalobu, což upravuje čl. 497 písm. 5 CPP.⁵⁴⁹

⁵⁴⁷ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 803

⁵⁴⁸ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 803

5. Posledním oprávněným subjektem je soukromý žalobce, který uplatňuje své občanské zájmy, což je obsahem čl. 497 písm. 3 CPP.⁵⁵⁰

B) Objektivní podmínky

Objektivní podmínky tvoří tyto základní pojmy:

- a) způsobilý předmět,
- b) lhůta,
- c) příslušnost,
- d) zákonné důvody.

Je nezbytné, aby všechny tyto podmínky byly splněny současně, tedy nejen tyto objektivní podmínky, ale zároveň subjektivní podmínka, kterou tvoří okruh osob oprávněných podat odvolání. Jedná se o všeobecná pravidla, která platí jak pro trestní rozsudky, tak pro rozsudky ve věcech přestupků.

a) Způsobilý předmět

Jsou jimi kromě soudních nařízení vyšetřujícího soudce také rozsudky. Rozhodnutí vydaná ve věcech trestních (rozsudky porotních soudů) mohou být rovněž předmětem odvolání. Odvolání lze podat proti rozhodnutí, které vydal trestní soud, ale i přestupkový soud. Rozsudky vydané ve věcech trestních, ať již jsou odsuzující nebo zprošťující, ať již jsou v rozporu se zásadou kontradiktornosti nebo byly vydány pro nedostavení se (rozsudek pro zmeškání), mohou být napadeny cestou odvolání, což vyplývá z článku 496 CPP.⁵⁵¹

Proti rozsudku přestupkového soudu není odvolání přípustné v takovém rozsahu, jako proti rozsudku trestního soudu. Odvolání proti rozsudku přestupkového soudu není všeobecně přípustné a možné je pouze tehdy, byl-li uložen trest. Jedná se o případy, kdy byl rozsudkem uložen trest pokuty vyšší než 150 Euro nebo náhrada škody, což vyplývá z článku 546 písm. 2 CPP.⁵⁵²

⁵⁴⁹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 884

⁵⁵⁰ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 803

⁵⁵¹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 881

⁵⁵² Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 851

Co se týká rozsudků trestních soudů nebo přestupkových soudů, které neuvádějí právní důvod, ale určité události nebo výjimky (týkající se například otázky příslušnosti), jsou upraveny zákonnými pravidly, jež se vztahují na odvolání, což upravuje čl. 507, 508 a 549 CPP (mezitímní rozsudek, konečný meritorní rozsudek).

V odvolání mohou být uvedeny rozdílné podmínky, které se týkají předmětu odvolání, které bylo podáno proti mezitímnímu rozsudku. Odvolání je přijatelné rovněž proti kasačnímu meritornímu rozsudku (čl. 507 písm. 1 CPP, např. rozsudku, ve kterém soud prohlásí nepříslušnost nebo prohlásí žalobu nepřijatelnou nebo ukončí nebo odročí řízení pro předběžné námitky). V takovém případě nařídí odklad rozhodnutí. Odvolání není bezprostředně přijatelné, pokud soud zjistí, že bylo podáno proti konečnému meritornímu rozsudku, u kterého nebyla porušena ustanovení o příslušnosti nebo zamítne novou žádost o znalecký posudek, pokud zjistí, že původní je vpořádku, rovněž není odvolání přípustné v případě promlčení nebo vyšší moci.⁵⁵³

Nepřipuštění odvolání

Jestliže bylo odvolání podáno po vypršení odvolací lhůty nebo v odvolání chybí uvedení předmětu odvolání nebo je zde důvod vzdání se odvolání (čl. 505-1 CPP),⁵⁵⁴ předseda odvolacího soudu v trestním řízení vydá z úřední povinnosti rozhodnutí nepřipustit odvolání jako nepřijatelný opravný prostředek.

Podmínky přijetí

Pouze odsuzující rozsudky vydané porotními soudy v prvním stupni mohou být předmětem odvolání (čl. 380-1 CPP). Oprávnění odvolat se náleží obžalovanému, státnímu zastupitelství, osobě občanskoprávně zodpovědné (v jejích civilních zájmech), občanské straně (v jejích občanských zájmech) a v případě odvolání státního zastupitelství veřejné správě na základě veřejné obžaloby (čl. 380-2 CPP).⁵⁵⁵ Státní zástupce může podat odvolání rovněž proti zprošťujícímu rozsudku.

Odvolání je předáno před jiný porotní soud, určený trestním senátem kasačního soudu. Porotní soud přezkoumá u odvolání pouze podmínky, které jsou upraveny

⁵⁵³ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 882

⁵⁵⁴ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 813

⁵⁵⁵ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 903

v čl. 232 až do 380 CPP). Předseda soudu obžalovaného, který byl odsouzen, poučí o možnosti podat kasační stížnost.

Forma podání odvolání

Odvolání musí být formulováno prohlášením soudnímu zapisovateli, který obdržel napadené rozhodnutí (čl. 502 písm. 1 a 2 a 547 písm. 4 CPP) do soudního spisu. Toto prohlášení musí být formulováno ve lhůtě 5 dnů počínaje oznámením rozhodnutí, proti kterému podává státní zastupitelství nebo celní správa odvolání ve lhůtě deseti dní, datovaných od oznámení v případě podání odvolání obžalovaným a občanskoprávní stranou. Toto prohlášení musí být podepsáno úředníkem, který odvolání přijímá a odvolatelem samotným nebo advokátem nebo zmocněncem, kterého si určil, jenž je vybaven zvláštní pravomocí, u soudu. Zákon z 31. prosince 1971 upravil podání odvolání, jenž podávají advokáti za své klienty a také odvolání, které podávají právní zástupci (kteří jsou oprávněni k závěrečné řeči), mají zvláštní pravomoci a jenž sídlí v obvodu soudu vyššího stupně.⁵⁵⁶

Prohlášení, které odvolatel podepsal a poslal ve stanovené lhůtě jako originál nebo kopii, je vloženo do soudního vyšetřovacího spisu a předáno do seznamu podaných odvolání. Oprávněné strany mohou v odvolání proti rozhodnutí vyšetřovacího senátu žádat o přezkoumání řízení, podají-li jej ve lhůtě deseti dní. V podaném odvolání musí upřesnit datum napadeného rozhodnutí a základ trestní kvalifikace, kterou napadají.

Spis je hned předán státnímu zástupci u odvolacího soudu. Toto předání spisu je zprostředkováno prostřednictvím státního zástupce u trestního soudu, který připojí ke spisu odůvodněnou zprávu. Spis, který je poté zaslán odvolacímu soudu může být buď ve formě originálu nebo kopie, což vyplývá z článku 86 písm. 5 CPP.

Státní zástupce u trestního soudu předá vyšetřovací spis nebo jeho kopii přímo předsedovi vyšetřovacího senátu a ten do osmi dní od jeho přijetí o podaném odvolání rozhodne.

⁵⁵⁶ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 886

b) Lhůta

Odvolání musí být formulováno v zásadě ve lhůtě deseti dní od vyhlášení rozsudku, jestliže je kontradiktorní (čl. 498 písm. 1 CPP) a ve lhůtě deseti dní od soudního doručení, byl-li rozsudek vydán pro nedostavení se (pro zmeškání) nebo vyskytuje-li se opětovné nedostavení se (čl. 499 CPP) nebo došlo k relativní vadě, vztahující se k výkonu trestu.

Nicméně, rovněž jestliže rozsudek je kontradiktorní, lhůta deseti dní neběží v části rozsudku od doručení rozsudku straně, která nebyla v hlavním líčení přítomna nebo zastoupena, když rozsudek byl vynesena nebo obžalovanému, jestliže nebyl informován o dni hlavního líčení a tudíž se ho nemohl účastnit, ač obžalovaný projevil zájem se soudního řízení účastnit – obhajobu tedy zajistil advokát i bez uděleného zmocnění obviněným (čl. 498 písm. 2 CPP).⁵⁵⁷ To platí i pro mladistvého, který byl zastoupen advokátem. Odvolací lhůta proti rozsudku ukládajícímu trest odnětí svobody nebo trest odnětí svobody s částečným odkladem, běží ode dne soudního oznámení obžalovanému v jeho bydlišti, oznámení radnici a státnímu zastupitelství. Lhůta běží ode dne, kdy se obviněný dozvěděl o odsouzení.

Výjimku tvoří omezení odvolací lhůty na 24 hodin v případě odvolání proti rozsudku, ve kterém žádá obžalovaný propuštění (čl. 501 a čl. 148-1 a 148-2 CPP) nebo žádá o zrušení soudního dohledu.⁵⁵⁸ Na základě článku 505 a 548 CPP má státní zástupce u odvolacího soudu zvláštní lhůtu pro podání odvolání ve věcech trestních a to 2 měsíce od vyhlášení rozsudku.

Další zvláštností je vedlejší odvolání, které je možné podat ve lhůtě, která je o pět dní delší než lhůta pro podání hlavního odvolání, které již podala jiná oprávněná strana v trestním řízení, což vyplývá z článku 500 CPP.⁵⁵⁹

Pokud lhůta vyprší v sobotu, neděli nebo den pracovního nebo svátečního klidu, je prodloužena na první následující pracovní den, což vyplývá z článku 801 CPP. Státní zástupce u odvolacího soudu může podat své odvolání od soudního oznámení ve lhůtě 2 měsíců počítaje ode dne vyhlášení rozsudku (čl. 505 CPP).⁵⁶⁰

⁵⁵⁷ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 888

⁵⁵⁸ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 889

⁵⁵⁹ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 808

⁵⁶⁰ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 813

Pokud je obžalovaný, který podává odvolání na svobodě, uvádí v odvolání adresu svého bydliště. Může se nechat zastoupit v zákonem stanovených důvodech, jako jsou například přitěžující okolnosti, v takovém případě jsou všechny písemnosti doručovány (např. předvolání) advokátu obžalovaného, který formuloval odvolání (článek 503-1 CPP).⁵⁶¹

Obžalovaný nebo jeho advokát je povinen oznámit státnímu zástupci u trestního soudu změny bydliště obžalovaného. Všechny úkony včetně oznámení nebo předvolání jsou poté směřovány na tuto novou adresu bydliště obžalovaného. V případě, že obžalovaný je zadržen, tedy je ve vězení, žádost o propuštění na svobodu směřující k soudu může podat prostřednictvím ředitele věznice, což vyplývá z článku 503 CPP.⁵⁶² Toto prohlášení je konstatováno, datováno a podepsáno ředitelem vězení. Rovněž je podepsáno odvolatelem, pokud jej nemůže podepsat, učiní o tom ředitel věznice záznam. Tento dokument je adresován ve lhůtě v originále nebo kopii do spisu soudu, který vydal napadené rozhodnutí. Soudní úředník jej přidá k podání podle č. 502 písm. 3 CPP (do veřejného seznamu – registru) a poté jej doručí ostatním stranám.

Odvolání je podáno ve lhůtě deseti dní, počínaje ode dne vynesení rozsudku. Odvolací lhůta běží jenom od soudního doručení po dobu, když strana nebyla přítomna a byla zastoupena v řízení při vynesení rozsudku, jestliže strana nebyla informována o dni, kdy rozsudek byl vyneset (čl. 380-9 CPP).

V případech odvolání některé ze stran – ostatní strany mohou podat odvolání v dodatečné lhůtě pěti dní (čl. 380-10 CPP).⁵⁶³

Obžalovaný se může vzdát svého práva odvolání projevem, učiněným před předsedou soudu. Vzdání se odvolání je konstatováno předsedou porotního soudu (čl. 380-11 CPP). V případě, že v prvním stupni rozhodoval porotní soud, platí pro podání odvolání obdobná pravidla, jak jsem uvedla výše.

Tedy prohlášení odvolání musí být učiněno před soudním zapisovatelem u porotního soudu, který vydal napadené rozhodnutí. Musí být podepsané soudním úředníkem, samotným odvolatelem, advokátem a právním zástupcem. Prohlášení se

⁵⁶¹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 890

⁵⁶² Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 812

⁵⁶³ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 683

zapiše do speciálního veřejného seznamu a všem osobám musí být doručena kopie (čl. 380-12 CPP).

Jestliže je odvolatel zadržený, odvolání může podat prostřednictvím ředitele věznice. Prohlášení musí být podepsáno a datováno ředitelem a odvolatelem. Odvolání je adresováno ve lhůtě soudnímu zapisovateli porotního soudu a je přidáno do veřejného seznamu (čl. 380-13 CPP).⁵⁶⁴

c) Příslušnost

Odvolací řízení je stejné proti rozsudkům přestupkových i trestních soudů (článek 547 písm. 3 a 549 CPP). Strany musí být předvolány státním zástupcem činným u odvolacího soudu. Nepřítomnost obviněného, kterému byl stanoven trest pokuty a který žádá, aby se jednalo bez něj, je zastoupen svým advokátem, může být souzen kontradiktorně (ve sporném řízení).

Odvolací soud nejedná v senátním složení, ale rozhoduje pouze samotný předseda senátu v případě odvolání proti rozhodnutí přestupkového soudu (článek 547 CPP).⁵⁶⁵

Věc je poté předána k odvolacímu soudu ve lhůtě stanovené v čl. 515 CPP, což vyplývá z čl. 509 písm. 1 CPP. Složení trestního odvolacího senátu je upraveno ve II. oddíle, čl. 510 a násl. CPP. Ten je složen z předsedy senátu a dvou přísedících. Funkci státního zastupitelství vykonává státní zástupce činný u odvolacího soudu nebo státní návladní nebo jejich zástupci (čl. 510 CPP). Den líčení u trestního odvolacího soudu je pevně stanoven předsedou odvolacího soudu (čl. 511 CPP).⁵⁶⁶

V oddíle třetím, sekci II., knize II.⁵⁶⁷ je upraveno řízení před odvolacím trestním senátem. Pravidla, která byla vydána pro trestní soud jsou použitelná před odvolacím soudem s výhradami, jenž jsou upraveny v následujících ustanoveních (čl. 512 CPP). Odvolání je projednáváno v líčení (slyšení) na podkladě ústní zprávy přísedícího, obviněný je vyslechnut (čl. 513 písm. 1 CPP). Svědci předvolaní obviněným jsou vyslyšeni na základě pravidel upravených v čl. 435 a 457 CPP. Státní zástupce může

⁵⁶⁴ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 684

⁵⁶⁵ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 852

⁵⁶⁶ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 820

⁵⁶⁷ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 821

namítat, že tito svědci byli již vyslechnuti v předchozím řízení (u soudu prvního stupně). Soud rozhodne, zda svědky vyslechne či nikoliv.

Když odvolatel nebo jeho zástupce má důvody pro odvolání, strany ve věci mají slovo podle nařízení upraveného v čl. 460 CPP. Obviněný nebo jeho advokát má opět právo posledního slova (čl. 513 písm. 3 CPP).

Řízení před odvolacím senátem trestního soudu musí probíhat tak, že se musí předseda soudu zamýšlet nad neplatností trestu na podkladě ústních zpráv, které mu předloží poradci (článek 513, písm. 1 CPP). Toto je podstatná formalita, která upravuje potřebné projednání před tímto jednáním. Tato zpráva není nezbytná, ale je podkladem pro další debaty, jedná-li se o opakované nedostavení se nebo jedná-li se o skutečnosti, které jsou předloženy v řízení.

Námítky neplatnosti již navrhané před soudem prvního stupně musí být obnoveny před touto podstatou obhajoby.

Před soudem jsou svědci vyslyšeni podle pravidel předpokládaných článkem 435 a násl. (článek 513 písm. 2 CPP). Státní zastupitelství může oponovat, že již byli vyslyšeni před soudem.⁵⁶⁸

Soud rozhodne tento základní problém. K důvodům, proti kterým směřuje odvolatel odvolání, se mají poté strany vyjádřit podle článku 460 CPP (článek 513 písm. 3 CPP). Soud má právo provést dodatečné vyšetřování.⁵⁶⁹

Obžalovaný nebo jeho advokát budou mít poslední slovo (čl. 513 písm. 4 CPP).

Všechna tato pravidla uvedená v článku 496 a následujících CPP jsou použitelná v odvolání proti rozsudku soudce, který rozhoduje ve věcech dětí a mladistvých a soudu pro mladistvé (článek 24, písm. 3, nařízení z 2. února 1945).

Způsoby rozhodování odvolacího soudu

V odvolacím rozsudku může být prohlášeno odvolání buď jako nepřijatelné, je-li nesprávně formulované nebo pozdní (článek 514 písm. 1 CPP), nebo může být potvrzen napadený rozsudek (článek 514 písm. 2 CPP).⁵⁷⁰ Soud může na základě odvolání, které podal státní zástupce, rozsudek potvrdit nebo zrušit celý nebo částečně ve prospěch nebo neprospěch obviněného (čl. 515 písm. 1 CPP).

⁵⁶⁸ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 900

⁵⁶⁹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 900

⁵⁷⁰ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 826

Odvolací soud nemůže v případě odvolání, které podal pouze obviněný, občanská strana, nebo občanskoprávně zodpovědná strana, zhoršit postavení odvolatele (čl. 515 písm. 2 CPP). Občanská strana nemůže podat novou žádost, nicméně ona může žádat zvýšení náhrady škody, kterou již uplatnila v řízení před soudem prvního stupně. Jestliže je rozsudek změněn, protože soud rozhodne, že obviněný se nedopustil přestupku ani trestného činu, nejsou zde skutečnosti prokazující jeho vinu, ukončí trestní stíhání (čl. 516 písm. 1 CPP).⁵⁷¹ V tomto případě je obviněný zproštěn viny a může žádat náhradu škody, k čemuž ho opravňuje čl. 472 CPP, tento svůj návrh (žádost) o náhradu škody přednese přímo u tohoto odvolacího soudu (čl. 516 písm. 2 CPP). V případě odvolání podaném pro příslušnost, odvolací soud, který zjistí nepřislušnost soudců soudu prvního stupně, musí jej prohlásit nepřislušným a vrátit zpět státnímu zastupitelství, které jej předloží příslušnému soudu, jestliže soudí, že skutek je trestným činem (článek 519 písm. 1 CPP).⁵⁷²

Soudí-li, že skutek nezakládá trestný čin, musí věc stejně rozsoudit a rozhodnout o trestu a postupovat na základě civilní obžaloby podle článku 518 CPP, a to jak soud přestupkový ohledně přestupku, tak trestní soud ohledně trestu, protože již od roku 1960 musí rozhodnout o trestu a odškodnění podle čl. 549, písm. 2 CPP.⁵⁷³

V případě odvolání, kterým potvrdí trest navržený státním zástupcem, který je přijatelný pro obžalovaného, soud postoupí věc a nařídí na jeho základě a v jeho pravomoci zvýšení trestu schváleného předsedou soudu ještě v tom měsíci, ve kterém se odvolal státní zástupce (čl. 520-1 CPP).

Právo postoupení věci

Nakonec, v případě zanedbání předepsané zákonné formy znamenající neplatnost trestu, odvolací soud, který zrušil rozhodnutí, které má být předloženo v neodročené záležitosti před trestní soud, nařídí vynést trest schválený předsedou soudu nebo pověřeným soudcem, což upravuje článek 520-1 CPP.⁵⁷⁴ V případě použití práva postoupení věci, které podléhá pravomoci soudu druhého stupně může dojít

⁵⁷¹ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 829

⁵⁷² Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 901

⁵⁷³ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 901

⁵⁷⁴ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 832

ke zhoršení postavení odvolatele a dalších stran, ale pouze těch, jež podaly odvolání.

Článek 520 CPP reprodukuje přesně termíny bývalého článku 215 CIC, soud tak používá rozšířený výklad práva přenesení věci, které má být učiněno na základě tohoto textu.⁵⁷⁵ Naproti omezením lhůty v článku 215 CIC, nyní článku 520 CPP, který rozsudek zruší pro porušení nebo opomenutí nahrazeného předepsanou formou zákona v neplatný trest, postoupení věci má být prohlášeno použitelným nejenom v případě nesprávné formy řízení při vydávání rozsudku, ale také v případě nesprávnosti předepsaných forem neplatného trestu v předběžném vyšetřování a rovněž v případě použití vadného řízení, v případě zrušení rozhodnutí pro nepřislušnost, rozsudkem bylo neprávem odloženo rozhodnutí, neplatný rozsudek byl zrušen v řízení nebo byl kvalifikován v rozporu se zásadou kontradiktornosti.⁵⁷⁶

Rovněž je v rozporu se zákonem, když soudci soudu prvního stupně prohlásili občanskou stranu za nepřijatelnou nebo opomněli nařídít na základě civilní obžaloby slyšení.

d) Zákonné důvody

Důvody pro podání odvolání francouzský trestní řád (CPP) kasuisticky nevyjmenovává. Z konkrétního ustanovení čl. 496 CPP, který je velmi obecný, tedy, že odvolání lze podat proti rozsudkům vydaným v trestních věcech, se dá vyvodit, že se jedná o následující důvody:

1) Pro nesprávnost výroku rozsudku:

- a) vady skutkové, což mohou být: neúplná skutková zjištění, nejasná skutková zjištění nebo skutková zjištění, jež si odporují,
- b) vady právní, které mohou být tak jako v ČR hmotněprávní, kdy výrok rozsudku soudu prvního stupně je založen na nesprávném použití trestního zákona nebo jiného zákona nebo to mohou být vady procesněprávní, kdy nesprávný výrok rozsudku soudu prvního stupně je způsoben porušením procesních ustanovení o rozsudku, což může mít za následek neúplnost, nejasnost i nesrozumitelnost.

⁵⁷⁵ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 901

⁵⁷⁶ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 902

- 2) Proto, že výrok nebyl učiněn ač učiněn být měl, což je procesněprávní vada.
- 3) Pro porušení ustanovení, které předcházelo rozsudku – jedná se o vady řízení, ke kterým došlo v předchozím řízení, např. při vyšetřování. Jak uvádí Stefani, odvolání je možné podat proti všem výrokům a proti předchozímu řízení.⁵⁷⁷

C) Účinky odvolání

Ve věcech trestních, tak jako ve věcech občanskoprávních, má odvolání dva základní účinky, které známe v určité podobě i u odvolání v českém trestním řádu. Jedná se o účinek suspenzivní a účinek devolutivní.

a) Odkladný (suspenzivní) účinek

Suspenzivní účinek platí pro všechny opravné prostředky v trestních věcech, tedy i pro odvolání. Rozhodnutí, které je napadeno odvoláním, nemůže být vykonáno (článek 506 a 549 CPP).⁵⁷⁸ Tento účinek má za následek buďto bezprostřední propuštění obviněného na svobodu v případě zprošťujícího rozsudku nebo v případě rozsudku odsuzujícího trest odnětí svobody s podmínkou nebo uložení pokuty (článek 471 CPP) nebo trest odnětí svobody, vykonaný již ve vyšetřovací vazbě.

Naproti tomu v případě odsouzeného (obviněného), které je ve vězení na základě rozkazu k prozatímnímu zajištění nebo zatýkácího rozkazu, zůstává tento obviněný ve vězení (článek 465 CPP).⁵⁷⁹

Odsouzení k použití náhradního trestu na základě článku 131-6 CP může být také prohlášeno předběžně vykonatelným (článek 471 CPP, zákon z 10. června 1983).

Na základě podaného odvolání je odložen výkon napadeného rozhodnutí a odvolací lhůta má suspenzivní účinek (mimo odvolací lhůty státního zástupce u odvolacího soudu). Výjimkou je tedy odvolací lhůta v případě odvolání podaného státním zástupcem u odvolacího soudu na základě článku 505 a 548 CPP, kdy tedy trest lze vykonat (článek 708 písm. 2 CPP).⁵⁸⁰

⁵⁷⁷ Stefani, G., Levasseur, G., Boulloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 870

⁵⁷⁸ Stefani, G., Levasseur, G., Boulloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 890

⁵⁷⁹ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 765

⁵⁸⁰ Stefani, G., Levasseur, G., Boulloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 891

Po dobu odvolání je výkon rozsudku odložen na základě veřejné obžaloby. Nicméně co se týká zatýkacího rozkazu, ten je v platnosti proti odsouzenému, kterému byl uložen trest (čl. 367, 380-4 CPP). Rovněž je odložen výkon rozsudku, který byl vydán na základě civilní obžaloby, pokud byl nařízen předběžný výkon (čl. 374 a 380-7 CPP).⁵⁸¹

b) Devolutivní účinek

Kromě suspenzivního účinku má odvolání také devolutivní účinek, který znamená, že odvolání projedná a rozhodne vyšší soud, než soud, který věc projednal a rozhodl v prvním stupni. Jedná se o odvolací soud, který se nazývá odvolací trestní senát, který projednává rozsudky trestních i přestupkových soudů (čl. 509 a 515 písm. 2 a 3 CPP). V tomto se odvolání odlišuje od odporu.⁵⁸²

Rozsudek, který byl napaden odvoláním, může být vrácen tomu soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni (anulující účinek).⁵⁸³ Odvolací soud je omezen podaným odvoláním a předmětem odvolání, které v odvolání uvede odvolatel (čl. 509 CPP).

Devolutivní účinek působí, je-li podáno odvolání vyšetřujícímu senátu za splnění stanovených podmínek, což v podstatě znamená, že o odvolání rozhoduje soud nadřazený soudu prvního stupně (odvolací soud). Důležitou podmínku pro splnění tohoto účinku definuje zákonodárce tak, že ten vyšetřující soudce, který věc projednával a rozhodoval v prvním stupni, nemůže se účastnit zasedání odvolacího soudu pro znalost věci, na které se podílel.

Tento účinek je pevně omezen podaným odvoláním a iniciativou odvolatele. Pouze samotné odvolání obžalovaného znamená, že soud nemůže zhoršit jeho postavení na základě veřejné obžaloby (čl. 380-3 CPP).⁵⁸⁴ Také nemůže odvolací soud zhoršit postavení obžalovaného, osoby občansky zodpovědné nebo občanské strany, pokud pouze tyto strany podaly odvolání (čl. 380-6 CPP).

Občanská strana nemůže formulovat další novou žádost. Může žádat vyšší náhradu škody pro újmu, kterou utrpěla vynesemím prvního rozhodnutí.

⁵⁸¹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 904

⁵⁸² Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 891

⁵⁸³ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 891, ve Francii se používá termín „effet extinctif“ – rušící, anulující účinek

⁵⁸⁴ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 904

Omezený devolutivní účinek

Pokud má odvolací soud pochybnosti, má pravomoc změnit skutkovou kvalifikaci a vyšetřit nové důvody, ale může uznat jenom skutečnosti předložené soudem prvního stupně. Pravomoci odvolacího soudu mohou být ještě omezeny předmětem odvolání, který je obsahem odvolání, které podal odvolatel.⁵⁸⁵ Jestliže rozsudek soudu prvního stupně obsahuje několik hlavních výroků a v odvolání není formulováno, proti kterému z nich odvolatel podává odvolání, nemůže soudce určit, který z těchto výroků je napaden odvoláním. Odvolatel musí přesně uvést, proti kterému výroku v rozsudku podává odvolání. Tento omezující devolutivní účinek je obsažen v článku 520 CPP.⁵⁸⁶

Pravomoci soudce odvolacího soudu jsou různé podle toho, která strana podala odvolání, zda státní zastupitelství, odsouzený (obviněný), občanskoprávní strana, třetí strana občanskoprávně zodpovědná nebo pojistitel (článek 515 CPP).

Odvolání, formulované samotným státním zastupitelstvím, je bez účinku k občanské (civilní) obžalobě, jestliže byla podána obžaloba veřejná. Takové odvolání soudce nepovolí pro porušení občanských práv.

Odvolací soud musí zjistit, zda státní zastupitelství je příslušné k podání odvolání. Podává-li odvolání obviněný, který byl odsouzen, je rovněž soud omezen rozsahem odvolání, které je zde podáno. Ani na základě podané obžaloby nemůže soud zvýšit druh odsuzujícího a vynesenoého trestu ani uložit těžší ani modifikovaný (změněný) trest ve vztahu k přísnosti kvalifikace, kterou vyslovil soud prvního stupně (článek 515 písm. 2 CPP). To je zásada „zákazu reformace in peius“⁵⁸⁷ vyjádřená ve zprávě státních radů z 12. listopadu 1806, která se používá nejen u rozsudků vydaných na základě obžaloby (veřejné), ale také soukromé obžaloby (článek 515 písm. 2 CPP), rovněž v zákoně z 10. července 1983: nemůže dojít ke zhoršení rozsudku, podal-li jej odsouzený, osoba občanskoprávně zodpovědná, občanská strana nebo pojistitel.

⁵⁸⁵ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 892

⁵⁸⁶ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 829

⁵⁸⁷ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 895

D) Vedlejší odvolání

Omezení devolutivního účinku odvolání, které vyplývá z tohoto odvolání, které neprospívá straně, která podala odvolání, může být odvrácené ustanoveními vedlejšího odvolání. Strany, které ztratily možnost využít zákazu reformace in peius, mají možnost podat ve svůj prospěch a ve svém zájmu vedlejší odvolání. Článek 500 a 547 CPP upravuje možnost podat kromě hlavního odvolání ještě vedlejší odvolání.⁵⁸⁸ Znamená to případ, že podala-li některá strana hlavní odvolání, může další strana podat ještě vedlejší odvolání proti tomuto prvnímu odvolání. Lhůta pro vedlejší odvolání je prodloužena o pět dní (článek 500 CPP).⁵⁸⁹ Celková doba pro podání vedlejšího odvolání je tedy 15 dní poté, kdy rozsudek byl vydán. Pokud se některá ze stran vzdá práva na odvolání, vzdání se odvolání je konstatováno předsedou senátu odvolacího soudu.

Na základě podaného vedlejšího odvolání může být buďto trest upraven ve prospěch nebo neprospěch obviněného (odsouzeného) nebo upravena výše odškodnění prokázaného občanskou stranou (článek 515 CPP).⁵⁹⁰

Vedlejší odvolání podané státním zastupitelstvím má stejné účinky jako odvolání podané jinými stranami.⁵⁹¹

⁵⁸⁸ Stefani, G., Levasseur, G., Boulloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 898

⁵⁸⁹ Stefani, G., Levasseur, G., Boulloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 808

⁵⁹⁰ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 826

⁵⁹¹ Stefani, G., Levasseur, G., Boulloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 899

6. KOMPARACE PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY ODVOLÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE, NA SLOVENSKU A VE FRANCII

Obsahem této kapitoly je srovnání platné právní úpravy českého, slovenského a francouzského trestního řádu, jak již vyplývá ze samotného názvu. Tuto část jsem pojala tím způsobem, že jsem se rozhodla ji rozdělit na několik částí, ve kterých se zaměřím jak na prvky, které jsou shodné, tak na ty, kterými se tyto tři platné právní úpravy od sebe liší.

Kapitolu čtvrtou jsem zpracovala tak, že v bodě 4.1 jsem alespoň stručnou formou popsala opravné prostředky slovenského trestního řádu. V kapitole páté v bodě 5.1 jsem popsala opravné prostředky, které jsou upraveny ve francouzském trestním řádu. Považuji proto za vhodné, než začnu srovnávat odvolání, srovnat stručným způsobem opravné prostředky v České republice, na Slovensku a ve Francii.

Již z výše uvedeného vyplývá, že právní úprava opravných prostředků včetně odvolání v České republice a Slovenské republice je pochopitelně blízká z důvodu původně společné právní úpravy, již byl zákon č. 141/1961 Sb. (Trestní řád). Po rozdělení obou republik se trestní řády obou zemí ubíraly svou vlastní cestou. Zásadním zlomem, který měl vliv na rozdíly slovenské právní úpravy od české, se stalo schválení nového trestního řádu – zákon č. 301/2005 Z. z. (Trestný poriadok). I přes tyto změny jsou si i nadále oba právní řády velmi blízké, což bude mimo jiné obsahem této kapitoly.

6.1 Opravné prostředky v české, slovenské a francouzské právní úpravě

Platná právní úprava opravných prostředků v ČR je obsahem první kapitoly této práce. Slovenskou úpravu jsem uvedla v kapitole čtvrté v již zmiňovaném bodě 4.1. Opravné prostředky tak, jak je zná francouzský trestní řád⁵⁹² jsou obsahem bodu 5.1 kapitoly páté.

⁵⁹² CPP – Code procedure de pénale

Lze říci, že srovnáním podstaty a účelu opravného řízení lze dospět k závěru, že platná právní úprava je shodná v ČR i SR, ať již se jedná o teorii, která člení účel opravného řízení na všeobecný, bezprostřední a širší.

Také členění opravných prostředků na řádné a mimořádné je stejné jak v ČR, SR i ve Francii. Ovšem to neplatí pro jednotlivé druhy řádných a mimořádných opravných prostředků. Řádné opravné prostředky tvoří: odvolání, které je v ČR upraveno v § 245 - § 265 tr. řádu, stížnost, která je upravena v § 141 - § 150 tr. řádu a odpor, který je upraven v § 314g jako zvláštní druh řádného opravného prostředku. Slovenský trestní řád, který je od 1. 1. 2006 nový na základě zákona č. 301/2005 Z. z., obsahuje stejné řádné opravné prostředky, ale jsou upraveny v jiných paragrafech než v ČR. Odvolání je upraveno v § 306 - § 329 tr. por., stížnost v § 185 - § 195 tr. por. a odpor v § 355 tr. por. Francouzský trestní řád zná pouze dva řádné opravné prostředky, jsou jimi odvolání, které je upraveno v čl. 185 a násl., čl. 496 – čl. 520-1⁵⁹³ a čl. 712-11 – čl. 712-15 CPP a odpor, který je upraven v čl. 489 – čl. 495-16 CPP.⁵⁹⁴

U mimořádných opravných prostředků je tomu poněkud jinak, neboť na základě novely č. 265/2001 Sb. byl v ČR rozšířen počet mimořádných opravných prostředků o dovolání, takže nyní zná český trestní řád tři mimořádné opravné prostředky, jsou jimi: obnova řízení (§ 277 - § 289 tr. řádu) a stížnost pro porušení zákona (§ 266 - § 276 tr. řádu) a dovolání.

Dovolání je upraveno v § 265a - § 265s, což je obsahem hlavy sedmnácté. Tím došlo v ČR k posunu jednotlivých hlav – stížnost pro porušení zákona je obsahem hlavy osmnácté a obnova řízení obsahem hlavy devatenácté, přičemž členění paragrafů zůstalo stejné. V novém slovenském trestním řádu jsou upraveny tyto mimořádné opravné prostředky: zrušení pravomocného rozhodnutí v přípravném řízení, které je upraveno v § 363 - § 367 tr. por., dovolání, které je upraveno v § 368 - § 392 tr. por. a obnova řízení, která je upravena v § 393 - § 405 tr. por. Ve Francii jsou to tyto mimořádné opravné prostředky: kasační stížnost, která je upravena v čl. 567 – 621 CPP,⁵⁹⁵ revizní stížnost, která je upravena

⁵⁹³ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 802 a n.

⁵⁹⁴ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 781 a n.

⁵⁹⁵ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 869 a n.

v čl. 622 – čl. 626 CPP⁵⁹⁶ a znovu-přezkoumání rozhodnutí na základě rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, což je upraveno v čl. 626-1 až čl. 626-7 CPP.⁵⁹⁷

Dělení opravných prostředků podle rozsahu přezkumu je podle teorie stejné. Opravné prostředky se dělí na ty, které jsou přezkoumávány úplně, a ty, jejichž přezkum je omezený.

Pokud se týká dělení opravných prostředků z hlediska způsobu vyřizování, přestože naše i slovenská teorie již nevychází ze stejného základu, kterým byl zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), který platil před rozdělením v celé republice, i přesto se opravné prostředky dělí na ty, kde je uplatněn kasační (zrušovací) princip a ty, u kterých je uplatněn apelační (reformativní) princip. Totéž platí i pro opravné prostředky upravené ve francouzském trestním řádu. U opravných prostředků ve Francii to vyplývá již ze samotného názvu appeler – odvolat se: reformativní (apelační) princip – např. odvolání a kasační (zrušovací) princip – např. kasační stížnost.

Shodné je i členění na opravné prostředky, které mají devolutivní účinek a ty, které jej nemají. Dále opravné prostředky, které mají suspenzivní (odkladný) účinek a ty, které jej nemají, což je společné členění pro všechny tři trestní řády.

A samozřejmě, jak český trestní řád, tak slovenský a francouzský trestní řád obsahují zásadu zákazu reformace in peius a zásadu beneficia cohaesionis.

6.2 Odvolání v české, slovenské a francouzské právní úpravě

Pro všechny tři platné právní úpravy je charakteristické, že pomocí odvolání se zákonodárce snaží o přezkoumání správnosti, zákonnosti a spravedlnosti rozsudku soudů prvního stupně, což má být zárukou dodržování ústavy a ústavních zákonů, kterým je zaručeno dodržování práv a svobod občanů. Odvolací právo je vybudováno na širokém základě, což znamená možnost přezkoumání co nejširšího počtu rozsudků a umožnit oprávněným osobám využít svého zákonného práva podat odvolání.

⁵⁹⁶ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 909 a n.

⁵⁹⁷ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 918 a n.

A) Subjektivní podmínka

Jak jsem již výše uvedla, jedná se o osoby, které jsou oprávněné podat odvolání, což je v ČR upraveno v § 246 a § 247 tr. řádu, na Slovensku je to § 307 a § 308 tr. por.

Prvním subjektem, který je oprávněn podat odvolání je státní zástupce, ale na Slovensku je to prokurátor. Zde bych ráda uvedla, že rozdíl je pouze v označení tohoto subjektu, ale oprávnění mají stejná, tedy odvolání mohou podat jak ve prospěch, tak v neprospěch obžalovaného. Ve Francii podává odvolání státní zastupitelství, přičemž v některých případech je to státní zástupce činný u odvolacího soudu, v jiných případech je to státní zástupce činný u trestního soudu, což je upraveno v jednotlivých ustanoveních francouzského trestního řádu.

Dalším oprávněným subjektem je obžalovaný. V ustanovení § 247 odst. 2, podle kterého v českém trestním řádu může za obžalovaného, který byl zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jehož způsobilost byla omezena, podat odvolání i proti jeho vůli v jeho prospěch zákonný zástupce nebo jeho obhájce, inspirovalo znění slovenského trestního řádu § 308 odst. 2, které zní, cituji: „Ak je obžalovaný pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo ak je jeho spôsobilosť na právne úkony obmedzená, môže i proti vôli obžalovaného za neho v jeho prospech odvolanie podať aj jeho zákonný zástupca alebo jeho obhájca.“⁵⁹⁸ Tedy nyní je již platná právní úprava v ČR a SR shodná. Ve Francii trestní řád upravuje důvody, které může obžalovaný ve svém odvolání napadnout, např. v případě, že rozhodoval nepřislušný soud nebo obžalovanému bylo upřeno právo na znalecký posudek, blíže viz kapitola pátá.

Právní úprava u zúčastněné osoby je stejná. U poškozeného je to poněkud jinak, zde se na Slovensku objevilo ustanovení, které v české právní úpravě chybí. Touto novinkou je, že zákonný zástupce může pověřit i organizaci na pomoc obětem tr. činů (§ 48 odst. 1 tr. řádu). Jak uvádí Ivor, organizací je, cituji: „napríklad občianske združenie Pomoc obetiam násilia, občianske združenie Náruč – Pomoc deťom v kríze, občianske združenie Aliancia žien Slovenska, občianske združenie Pomoc ohrozeným deťom – Centrum Nádej.“⁵⁹⁹ Ve Francii je dalším oprávněným

⁵⁹⁸ Čentěš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 450

⁵⁹⁹ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 699

subjektem osoba uplatňující občanskoprávní nároky, což je vlastně obdoba našeho poškozeného. Dalším subjektem je orgán veřejné správy (respektive jeho zástupce) a soukromý žalobce. Lze říci, že přece jenom je francouzská právní úprava v části týkající se oprávněných subjektů poněkud širší.

B) Objektivní podmínky

Jak jsem již výše uvedla je nutné, aby k úspěšnému uplatnění svého práva splnil odvolatel nejen subjektivní, ale i objektivní podmínky. Jsou to zejména:

- a) způsobilý předmět,
- b) lhůta,
- c) příslušnost,
- d) zákonné důvody.

Tyto podmínky musí být splněny současně. Ty, které jsem zde uvedla jsou nejdůležitější, ale patří sem jistě i další instituty jako je zpětvzetí odvolání a vzdání se odvolání.

a) Způsobilý předmět

Jak v českém trestním řádu, tak ve slovenském trestním řádu, ale i ve francouzském trestním řádu mohou být předmětem odvolání:

- 1) všechny výroky rozsudku,
- 2) okolnost, že takový výrok nebyl učiněn vůbec,
- 3) řízení, které předcházelo rozsudku, pokud porušení tohoto ustanovení mělo za následek, že výrok je nesprávný nebo že chybí.

Jedná se tedy o stejnou právní úpravu, která vychází v ČR z ustanovení § 246 a § 247 tr. řádu, na Slovensku z § 307 odst. 1,2, § 163 odst. 1 písm. c) a § 164 - § 167 tr. poriadku, ve Francii v čl. 380-1 a čl. 499 CPP – podrobněji jednotlivé kapitoly tři, čtyři a pět.

b) Lhůta

V ČR se jedná o ustanovení § 248 odst. 1 tr. řádu, což je tedy osm dní od doručení opisu rozsudku.

Již v roce 2003 se na Slovensku hovořilo o možnosti prodloužit lhůtu pro podání odvolání na patnáct dní od doručení opisu rozsudku, o čemž se např. zmiňoval Mathern.⁶⁰⁰ Až v novém trestním řádu byla tato lhůta prodloužena na 15 dní od oznámení rozsudku oprávněným osobám, což je upraveno v § 309 odst. 1 tr. poriadku.

Odvolací lhůta ve francouzském trestním řádu je složitější problematikou. Obecně je odvolací lhůta 10 dní, což vyplývá zejména z čl. 498 písm. 1 CPP. Kromě této lhůty zná francouzský trestní řád ještě dodatečnou lhůtu, která je pět dní pro podání vedlejšího odvolání. Výjimkou je omezení odvolací lhůty na 24 hodin v případě odvolání proti rozsudku, ve kterém žádá obžalovaný propuštění (článek 501 a čl. 148-1 a 148-2 CPP) nebo žádá o zrušení soudního dohledu.⁶⁰¹ Na základě článku 505 a 548 CPP má státní zástupce u odvolacího soudu zvláštní lhůtu pro podání odvolání ve věcech trestních, a to 2 měsíce od vyhlášení rozsudku (čl. 505 a 548 CPP). I v případě lhůty tedy mohu konstatovat, že francouzská právní úprava je podrobnější.

c) Příslušnost

Příslušnost je v českém a slovenském trestním řádu upravena rozdílně. Jak jsem uvedla výše, část řízení se koná u soudu prvního stupně, ke kterému podávají oprávněné osoby své podání. V ČR je na základě novely provedené zákonem z roku 2001 omezen revizní princip v § 251 tr. řádu a je zaveden princip vázanosti soudu podaným odvoláním, respektive vytýkanými nedostatky.⁶⁰²

Také je nově stanoveno, že pokud odvolání nesplňuje náležitosti obsahu odvolání, které vyžaduje § 249 odst. 1 tr. řádu, vyzve předseda senátu odvolatele, aby vady ve lhůtě pěti dnů odstranil. Podrobněji se touto otázkou zabývám v kapitole třetí své práce.

Slovenská právní úprava je v novém tr. poriadku jiná než byla v původním, ve kterém platil revizní princip. Nyní je to omezený revizní princip, někteří autoři,

⁶⁰⁰ Mathern, V.: Aké budú nové trestnoprávne kódexy? (Úvahy nad návrhmi nového trestného zákona a trestného poriadku (1. časť), *Justičná revue* 11/2003, s. 980

⁶⁰¹ Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: *Procédure pénale*, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, p. 889

⁶⁰² Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou*, 25. vydání, Linde, Praha 2007, s. 688

např. Ivor⁶⁰³ jej nazývá principem vázanosti soudu podaným odvoláním a vytýkanými vadami, který je upraven v § 317 tr. poriadku. Je ovšem třeba uvést, že tento princip není stejný jako český princip vázanosti soudu podaným odvoláním, podrobněji viz str. 153 a násl. této práce.

Druhá fáze – tedy to, že následuje jednání u odvolacího soudu je stejné, ale odvolací soud je v České republice a na Slovensku jiný. Rovněž ve Francii je možné podat odvolání k soudu prvního stupně, tedy tomu, který o věci rozhodoval. I zde platí, že o odvolání rozhoduje vždy nadřazený orgán, tedy odvolací soud. V tomto ohledu se právní úprava ve Francii shoduje s platnou právní úpravou v ČR.

Podle českého trestního řádu rozhoduje o odvolání nadřazený krajský soud, v případě, že se jedná o odvolání proti rozsudku okresního soudu – podle § 252 tr. řádu a § 12 odst. 4 tr. řádu a nadřazený vrchní soud – jde-li o odvolání proti rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně – podle § 252 tr. řádu a § 12 odst. 4 tr. řádu.

Podle slovenského trestního řádu je opravnou instancí – nadřazený krajský soud, respektive vyšší vojenský soud⁶⁰⁴, který rozhoduje o odvolání proti rozsudku okresního soudu, což je upraveno v § 315 tr. poriadku a § 10 odst. 5 tr. poriadku. Nejvyšší soud, který rozhoduje o odvolání proti rozsudku „Špeciálneho súdu“⁶⁰⁵ jako soudu prvního stupně a vyššího vojenského soudu jako soudu prvního stupně, což je upraveno v § 315 tr. poriadku a § 10 odst. 4 tr. poriadku. Působnost Zvláštního soudu je upravena v § 14 tr. poriadku.

Ve Francii je složení trestního odvolacího senátu upraveno ve II. oddíle, čl. 510 a násl. CPP.⁶⁰⁶ Ten je složen z předsedy senátu a dvou přísedících.

To, že odvolací soud rozhoduje v senátním složení, tedy platí ve všech zemích.

⁶⁰³ Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, s. 703

⁶⁰⁴ V České republice do 31. 12. 1993 tvořily soustavu soudů také vojenské soudy, které byly v souladu s článkem 110 Ústavy začleněny do soustavy obecných soudů

⁶⁰⁵ Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, s. 457

⁶⁰⁶ Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, p. 819

d) Zákonné důvody

Zákonné důvody jsou v české, slovenské i francouzské platné právní úpravě odvolání stejné. Jsou to:

1. Pro nesprávnost výroku rozsudku – vady skutkové a vady právní – ty se dále dělí na vady hmotněprávní a procesněprávní.
2. Proto, že výrok nebyl učiněn, ačkoliv měl být učiněn.
3. Pro porušení ustanovení o řízení předcházejícímu rozsudku.

Podrobněji se těmto otázkám věnuji v kapitole třetí, čtvrté a páté této práce.

C) Principy odvolacího řízení

Poslední část této kapitoly se bude týkat srovnání jednotlivých principů odvolacího řízení.

a) Revizní princip a princip vázanosti soudu podaným odvoláním, respektive vytýkanými nedostatky

Jak jsem již uvedla v kapitole třetí v českém trestním řádu do novely provedené zák. č. 265/2001 Sb. platil revizní princip. Jednalo se o omezený revizní princip. Novelou zákona byl s účinností od 1. 1. 2002 zaveden princip vázanosti soudu podaným odvoláním, respektive vytýkanými nedostatky. Znamená to, že odvolací soud je vázán rozhodnutím, které podal odvolatel. Ovšem v určitých případech podle § 254 odst. 2 tr. řádu je oprávněn odvolací soud přezkoumat i správnost jiného výroku než toho, který odvolatel napadl, pokud je zřejmé, že vytýkaný nedostatek má svůj původ v tomto jiném výroku. Cituji: „např. odvolání směřuje proti výroku o trestu, avšak je zřejmé, že vadný výrok o trestu navazuje na vadný výrok o vině, v důsledku něhož je například uložený trest nepřiměřeně přísný.“⁶⁰⁷

Slovenský trestní řád se řídí omezeným revizním principem, jenž je upraven v § 317 tr. poriadku. V podstatě se jedná o to, že odvolací soud přezkoumá

⁶⁰⁷ Lněnička, J.: Revizní princip v trestním řízení, Justiční praxe 4/2002, s. 184

zákonnost a odůvodněnost jednotlivých výroků rozsudku soudu prvního stupně, jakož i správnost postupu řízení, které těmto výrokům předcházelo.

Podrobněji k jednotlivým principům příslušné části kapitol.

b) Beneficium cohaesionis

Tato zásada je upravena v ČR v § 261 tr. řádu. Spočívá v tom, že odvolací soud učiní rozhodnutí i ve prospěch těch osob, které odvolání nepodaly ať už samy nebo je za ně nepodala žádná oprávněná osoba, ať už ve prospěch či neprospěch. Jedná se o obligatorní zákonnou povinnost. Cílem této zásady je, aby rozhodnutí v téže věci si navzájem neodporovala. Týká se nejen osoby obžalované, ale i zúčastněné osoby – blíže viz kapitola třetí.

Na Slovensku je tato zásada upravena v ustanovení § 324 tr. poriadku a to úplně stejně jako v českém trestním řádu, odlišná jsou pouze čísla paragrafů.

c) Zákaz reformace in peius

Tato zásada je v českém trestním řádu upravena v § 259 odst. 4, což je důsledkem již zmiňované novely zákona z roku 2001. Pro tento princip je charakteristické, že se vztahuje k osobě obžalovaného. V ČR prošel tento princip jistým historickým vývojem – viz kapitola druhá a třetí této práce. Znamená zákaz zhoršení postavení obžalovaného – tedy má být zárukou toho, že pokud podá obžalovaný odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně nebo jej za něj podá oprávněná osoba, nesmí být jeho postavení zhoršeno, tzn. odvolací soud nemůže napadnutý rozsudek změnit v neprospěch obžalovaného. V českém trestním řádu se tato zásada vztahuje na všechny výroky rozsudku, což, jak jsem uvedla v kapitole druhé a třetí, nebylo vždy pravidlem. Výjimkou je, pokud podal odvolání státní zástupce v neprospěch obžalovaného nebo poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, v tom případě může odvolací soud rozhodnout v neprospěch obžalovaného.

Na Slovensku je tato zásada stejná jako v ČR. Je upravena zejména v ustanovení § 322 odst. 3 a § 327 odst. 2 tr. poriadku.

d) Apelační princip a kasační princip

V kapitole druhé – historický vývoj jsem uvedla, jak postupně která z těchto zásad ovlivnila právní úpravu odvolání. Také v kapitole třetí jsem se poměrně podrobně věnovala současnému platnému principu, kterým je apelační princip s prvky kasace. Tedy jen velmi stručně – do 31. 12. 2001 platil v českém trestním řádu kasační princip, jež byl doplněn prvky apelace. Kasační znamená zrušovací, tedy pokud odvolací soud zjistil, že rozsudek soudu prvního stupně je vadný, tak jej zrušil a vrátil věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

Od 1. 1. 2002 podle novely provedené zák. č. 265/2001 Sb. je to obrácený poměr, tedy apelační princip s prvky kasace. Tzn., že odvolací soud je oprávněn provést důkazy v takovém rozsahu, který je potřebný pro zjištění skutkového stavu věci a rozhodnutí. Nesmí se ovšem jednat o takové dokazování, které by znamenalo nahrazování činnosti soudu prvního stupně. Soud tedy rozsudek zruší a věc vrací k novému projednání a rozhodnutí v tom případě, pokud jsou skutková zjištění tak nedostatečná, že na jejich podkladě není schopen rozhodnout, což jsou prvky kasace.

Tedy platná právní úprava odvolání je v českém trestním řádu vybudována na apelačním principu doplněném prvky kasace.

Slovenská právní úprava odvolání je i nadále vybudována na kasačním principu s prvky apelace. Právní úprava je obsažena v ustanovení § 321 tr. poriadku, kde je obsažen kasační princip a ustanovení § 322 a § 326 odst. 5, kde je obsažen apelační princip. Podrobněji viz kapitola čtvrtá.

Přesto, že oba trestní řády původně vycházely z jednoho původního znění, nyní lze říci, že se obě právní úpravy ubírají samostatným směrem. Český trestní řád teprve velké změny čekají – chystaný nový trestní řád, slovenský trestní řád již má tyto zásadní změny za sebou. I přesto se právní úprava odvolání zase tolik neliší.

Právní úprava odvolání ve Francii má množství stejných prvků, rysů i zásad jako české odvolání, ale je navíc ještě mnohem více podrobnější a přesnější, což může být jistě zdrojem inspirace pro nový moderní trestní řád.

7. ZÁVĚR

Odvolací řízení prošlo bohatým vývojem, jak o tom svědčí četné legislativní změny.

Že se právní úprava odvolání poměrně často měnila, je důkazem toho, že žádná z úprav nebyla dokonalá a vždy se našly nedostatky, které se projevily až po určité době při aplikaci v praxi.

Nespokojenost s platnou právní úpravou odvolání znovu vyvrcholila v devadesátých letech minulého století, kdy se opět začalo hovořit o potřebách změn odvolání. O tom svědčí řada článků, které se zabývaly problematikou apelačního a kasačního principu, ale také návrhy na zrušení revizního principu a zavedení principu vázanosti soudu podaným odvoláním a dalšími otázkami, které se týkají odvolání. O těchto otázkách psali zejména Kučera, Rizman, Teryngel, Vantuch, Sotolář, Šámal, Pipek.⁶⁰⁸ V následujících letech zájem o tuto problematiku ještě narostl po schválení novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb., která jak už jsem ve své práci několikrát uvedla, znamenala zásadní změny v odvolacím řízení. Dokladem mohou být například studie a články Mandáka, Chmelíka, Lněničky, Růžičky, Bobka, Rizmana, Vantucha a Langer.⁶⁰⁹

Návrhy de lege ferenda byly orientovány na omezení revizního principu a jeho nahrazení principem vázanosti soudu podaným odvoláním, respektive vytýkanými nedostatky. Touto problematikou se podrobně zabýval například Lněnička.⁶¹⁰

⁶⁰⁸ Kučera, P., Rizman, St., Teryngel, J.: K rekodifikaci trestního řádu, *Trestní právo* 1/1996, s. 4 – 9; Vantuch, P.: Ke koncepci rekodifikace trestního řízení, *Trestní právo* 5/1996, s. 2 – 9; Sotolář, A., Šámal, P., Sovák, Z.: K řízení o opravných prostředcích v trestních věcech, *Právní rozhledy* 5/1997, s. 232 – 244; Pipek, J.: Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, *Bulletin advokacie* 3/2001, s. 51 – 60; Pipek, J.: Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, *Bulletin advokacie* 11–12/2001, s. 93 – 102

⁶⁰⁹ Mandák, V.: Povinnost odůvodnit odvolání v trestních věcech, *Bulletin advokacie* 6–7/2000, s. 51 – 61; Chmelík, J.: Novelizace trestního řádu a úvahy de lege lata, *Trestní právo* 3/2001, s. 2 – 6; Lněnička, J.: Revizní princip v trestním řízení, *Justiční praxe* 4/2002, s. 184 – 186; Růžička, M.: Aplikační problémy – novela trestního řádu, *Právní rádce* 3/2003, s. 58 – 63; Bobek, J.: Obhájce a nová úprava odvolacího řízení, *Bulletin advokacie* 5/2004, s. 10 – 15; Rizman, S.: Několik poznámek k průzkumu účinnosti novely trestního řádu, *Trestní právo* 5/2005, s. 2 – 8; Vantuch, P.: Odůvodnění odvolání, *Právní rádce* 10/2005, s. 53 – 60; Langer, P.: Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?, *Trestněprávní revue* 8/2006, s. 221 – 227; Langer, P.: Uplatnění zákazu reformace in peius v odvolacím řízení, *Trestněprávní revue* 11/2006, s. 317 – 324; Langer, P.: Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?, *Trestněprávní revue* 5/2007, s. 128 – 134

⁶¹⁰ Lněnička, J.: Revizní princip v trestním řízení, *Justiční praxe* 4/2002, s. 184 – 186

Názory, které publikoval ve svém článku, jsou k nové právní úpravě poměrně kritické. Autor se pozastavuje zejména nad rozporuplným ustanovením § 254 odst. 1 a § 254 odst. 2 tr. řádu, kdy na jednu stranu zákonodárce nahrazuje revizní princip principem vázanosti, ale podle § 254 odst. 2 tr. řádu je v určitých případech použito omezeného revizního principu, jež je jeho obsahem. Touto problematikou se podrobněji zabývám v kapitole třetí své práce.

Zde můžeme vidět určitý posun ve vývoji chápání důležitosti revizního principu, neboť koncem osmdesátých let publikoval Pipek svou práci, která se týkala revizního principu, kde doslova říká: „Základní přínos revizního principu ke zvýšení účinnosti opravných prostředků má dva aspekty. Prvním je skloubení celospolečenských a individuálních zájmů při plnění cílů trestního řízení a poslání opravného řízení, druhým je přínos ke zpřístupnění opravných prostředků, tedy pro konkrétní realizaci poslání opravného řízení jako takového v rámci trestního řízení jako celku.“⁶¹¹ Omezený revizní princip je tak vyjádřením zásady ofiiality a zásady dispozitivní. Podle Pipka tento princip vyjadřuje skutečnost, že podání opravného prostředku je převážně právem oprávněné osoby, přičemž současně slouží i širším zájmům, které trestní řízení sleduje.

Další navrhovaná změna znamenala nahrazení kasačního principu s prvky apelace principem apelačním s prvky kasace, kdy: „Jde o změnu principu vyřizování odvolání z výrazně kasačního s prvky apelace na princip výrazně apelační s prvky kasace a zásadní opuštění revizního principu.“⁶¹²

Vzhledem k tomu, že toto téma se stalo velmi diskutovaným, začaly se k tomu vyjadřovat i další autoři.

Kučera s navrhovanými změnami příliš nesouhlasil, když vyjádřil názor, že si není jist, zda chystané změny povedou k větší rychlosti a efektivitě. Vyslovil obavy, zda nedojde k zahlcení soudů trestní agendou.⁶¹³

⁶¹¹ Pipek, J.: Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (revizní princip), Autoreferát disertace, Univerzita Karlova, Praha 1988, s. 24

⁶¹² Pipek, J.: Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, Bulletin advokacie 3/2001, s. 51

⁶¹³ Kučera, P., Rizman, St.: Zamyšlení nad některými úskalími novelizace trestního řádu, Trestní právo 5/2000, s. 2 – 7

Opačný názor zastával Mandák: „Mám za to, že nastíněná koncepce v této podobě je v podstatě přijatelná jak z obecného hlediska trestního soudnictví, tak z pozice stran.“⁶¹⁴

Pozitivní názor vyslovil i Chmelík, který právní úpravu spočívající v posílení pravomoci odvolacího soudu schvaloval.⁶¹⁵

I když navrhované změny odvolání nebyly schváleny napoprvé, podařilo se tak napodruhé a od 1. 1. 2002 je účinná novela tr. řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb., k níž uveřejnil článek Pipek.⁶¹⁶ Ještě než došlo k jejímu schválení, publikoval Pipek článek, ve kterém vyjádřil své obavy, cituji: „Zdá se mi, že návrh novely zde při očesávání a odlehčování úpravy odvolání přece jen zašel dále, než je třeba.“⁶¹⁷ Ve svém příspěvku dále uvedl, že se jedná o změny, které mají blíže k rekodifikaci. To, že Pipek zaujímá k principu vázanosti soudu podaným odvoláním tento postoj, vyplývá i z jeho disertační práce, kterou publikoval v roce 1988 a která se týkala revizního principu.⁶¹⁸

Vzhledem k tomu, že se jedná pořád o poměrně čerstvé nové znění odvolání, nelze v tomto okamžiku ještě říci, zda je novela pozitivní či nikoliv. Takovéto stanovisko bude možné podle mého názoru zaujmout po deseti, možná patnácti letech, kdy bude zřejmé, jak se s ní jednotlivé subjekty dokázaly vypořádat. Jistě by bylo vhodné publikovat studii, jejímž cílem by bylo zjistit, jak se novela trestního řádu provedená zák. č. 265/2001 Sb., osvědčila v praxi.

Přesto si ale dovolím tvrdit, že posílení apelačního principu a zavedení principu vázanosti soudu podaným odvoláním, respektive vytýkanými nedostatky, znamená zrychlení odvolacího řízení. Tento názor zastává i Langer, který uvádí, že novelou trestního řádu, která byla provedena zák. č. 265/2001 Sb., se podařilo „bezesporu odvolací řízení zefektivnit a rychleji tak dosáhnout konečného rozhodnutí ve věci.“⁶¹⁹

⁶¹⁴ Mandák, V.: Povinnost odůvodnit odvolání v trestních věcech, Bulletin advokacie 6 – 7/2000, s. 58

⁶¹⁵ Chmelík, J.: Novelizace trestního řádu a úvahy de lege lata, Trestní právo 3/2001, s. 2 – 6

⁶¹⁶ Pipek, J.: Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, Bulletin advokacie 11 – 12/2001, s. 93 – 102

⁶¹⁷ Pipek, J.: Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, Bulletin advokacie 3/2001, s. 60 nahoře

⁶¹⁸ Pipek, J.: Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (revizní princip), Autoreferát disertace, Univerzita Karlova, Praha 1988, 27 stran

⁶¹⁹ Langer, P.: Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?, Trestněprávní revue 5/2007, s. 130

Z výše uvedeného vyplývá, že přestože ke změnám docházelo poměrně často, žádná z novel není podle mého názoru tak radikální, aby úplně zrušila dosavadní princip. To platí i nyní. Sice došlo k posílení apelačního principu, ale kasační nebyl zrušen, ale doplňuje princip apelační.

To samé platí pro revizní princip. Tento omezený revizní princip byl sice nahrazen principem vázanosti soudu podaným odvoláním, respektive vytýkanými nedostatky, ale nebyl zcela zrušen. Doplňuje jej revizní princip, což vyplývá z ustanovení § 254 odst. 2 tr. řádu.

Proč nejsou změny zákonodárce radikálnější? Projevují se zde snad obavy, aby změny neznamenal zkrácení zákonných práv pro určité subjekty odvolacího řízení?

Toto jsou zcela jistě otázky, které stojí za zamyšlení. U principu apelačního a kasačního se nabízí vysvětlení ve skutečnosti, kdy každý z těchto principů má své výhody a nevýhody, které jsem uvedla v kapitole třetí. O těchto výhodách a nevýhodách hovořila řada autorů.⁶²⁰ Napadá mě, že je tomu tak proto, že žádná zásada není dokonalá a bezchybná, a proto se zákonodárce snaží kombinovat vzájemně jejich výhody a dospět tak k optimální úpravě odvolacího řízení.

V současné době je k dispozici pouze návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním. Tento návrh vychází z celkového hodnocení účinnosti trestního řádu v platném znění včetně tzv. velké novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. Je třeba konstatovat, že i přes časté novelizace, je trestní řád poznamenán dobou, ve které vznikl.

V návrhu věcného záměru zákona o trestním řízení soudním se uvádí, že: „platná právní úprava obsažená v trestním řádu je nejednotná a postrádá potřebnou právní soudržnost založenou na základních zásadách trestního práva

⁶²⁰ Růžek, A.: Je třeba nově upravit odvolání proti rozsudkům v trestních věcech?, *Socialistická zákonost*, 7 – 8/1970, s. 439 – 443; Bobek, J.: Několik poznámek k návrhům nové úpravy odvolacího řízení v trestních věcech, *Socialistická zákonost* 5/1980, s. 263 – 269; Pipek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, 200 stran; Barešová, Z.: K některým otázkám rozšíření apelačního principu v zamýšlené právní úpravě, *Socialistická zákonost* 5/1984, s. 279 – 287; Langer, P.: Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?, *Trestněprávní revue* 8/2006, s. 221 – 227

procesního, které se uplatňují v demokratickém právním státě vycházejícím z idejí spravedlivého procesu (fair trial).⁶²¹

Tato nová kodifikace by měla rovněž zajišťovat plnění všech závazků v trestně právní oblasti, které vyplývají pro Českou republiku z mezinárodních smluv a dalších dokumentů a měla by být v souladu s normami práva Evropské unie a rovněž by měla přihlížet k relevantním doporučením a stanoviskům Rady Evropy. Co se týká oblasti řádných a mimořádných opravných prostředků, cílem rekodifikace by mělo být dokončení reformy tak, aby byla zajištěna náprava podstatných vad rozhodnutí i řízení, které jim předcházelo, sjednocování judikatury soudů a přístupu k Nejvyššímu soudu cestou kasační stížnosti (dovolání). U odvolání má být reformy dosaženo dalším posilováním principu apelace, dále by měly být jasně vymezeny podmínky pro vrácení věci k došetření státnímu zástupci a omezení možnosti vrácení věci odvolacím soudem soudu prvního stupně.

Z hlediska systematiky by mělo být odvolání upraveno v části druhé, hlavě III., dílu 1, oddílu 2 – Odvolání (včetně odvolacího řízení). Mělo by se jednat zejména o tyto změny:

1. Posílení principu apelace na úkor kasace

V návrhu věcného záměru zákona o trestním řízení soudním se přímo uvádí: „Tato úprava se v zásadě osvědčuje, a proto bude jen drobnými úpravami prohloubena.“⁶²² K tomuto mohu uvést, že ne zcela všichni odborníci mají na tuto problematiku stejný názor, někteří soudci s touto zásadou příliš spokojeni nejsou – podrobněji kapitola třetí této práce.

Ve věcném záměru se tedy navrhuje, že pokud by byla skutková zjištění, ze kterých vycházel soud prvního stupně neúplná, měl by odvolací soud zásadně doplnit dokazování sám a nevracet věc k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně, vracet věc k soudu prvního stupně by měl pouze v těch případech, kdy by bylo nutné opakovat hlavní líčení nebo provádět rozsáhlé a obtížné dokazování, vrátit věc státnímu zástupci k došetření by bylo možné pouze v případě, že by se jednalo o procesní vady, které nelze v řízení před soudem odstranit.

Vzhledem k tomu, že již nyní je výrazně omezeno kasační rozhodování odvolacích soudů, což je důsledkem tzv. velké novely tr. řádu provedené

⁶²¹ Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) – www.justice.cz

⁶²² Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) – www.justice.cz

zák. č. 265/2001 Sb., tak se nově navrhuje upravit zvláštní prostředek k nápravě vad některých rozhodnutí, kterým by měla být směřována žádost orgánu, jemuž byla věc vrácena, o revizní přezkoumání.

O revizním přezkoumávání by měl rozhodovat Nejvyšší soud, případně vrchní soud, jednalo-li by se o rozhodnutí krajského soudu jako odvolacího soudu.

Vzhledem k navrhovanému posilování apelačního principu na úkor kasačního principu, se obávám, aby v případě těchto přijatým změn nedocházelo ke zkrácení práva obviněného na obhajobu, neboť se domnívám, že se obviněný nebude moci náležitě bránit řádným opravným prostředkem. Zde souhlasím s názorem Langera, který uvádí: „že další posilování prvků apelace není nejšťastnější.“⁶²³

Ve věcném záměru se uvádí, že k vyvážení apelačního a kasačního principu by měl přispět mimořádný opravný prostředek – kasační stížnost, ale vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud by neměl přezkoumávat skutkový stav v rámci řízení o kasační stížnosti, tak se tím situace neřeší. Domnívám se tedy, že ponechání apelačního principu s prvky kasace, tak jak jej známe dnes, by bylo zcela jistě vhodnější, než navrhované změny.

2. Omezení tzv. novot v odvolacím řízení

Zavedením povinnosti stranám (státnímu zástupci a obžalovanému, respektive jeho obhájci), které by byly povinny uvádět návrhy na doplnění dokazování v písemném odůvodnění odvolání, v případě, že by nové skutečnosti a důkazy vyšly najevo až po podání odvolání, bylo by třeba uvést je s náležitým odůvodněním ihned po jejich zjištění, nejpozději při zahájení prvního veřejného zasedání odvolacího soudu.

Navrhuje se tedy, aby odvolatel musel odůvodnit opožděné návrhy na doplnění dokazování před odvolacím soudem, kdy by byl povinen uvést proč tento návrh či návrhy uvedl až nyní. Z toho vyplývá, že se jedná o opuštění tzv. úplné apelace na apelaci omezenou. Vzhledem k tomu, že nové důkazní prostředky či nové skutečnosti by tak bylo možné později uplatnit jen formou mimořádného opravného prostředku, kterým by byla obnova řízení, jejíž použití je omezené,

⁶²³ Langer, P.: Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?, *Trestněprávní revue* 5/2007, s. 131

domnívám se, že by tak mohlo dojít ke zkrácení práva obviněného na obhajobu a tudíž jsem zastáncem současné právní úpravy.

3. Složení odvolacího soudu

V opravném řízení platí v současné době, že soud rozhoduje vždy v senátním složení, které tvoří soudci z povolání. Domnívám se, že senátní rozhodování je pro obviněného větší zárukou spravedlivého rozhodnutí.

V návrhu věcného záměru trestního řádu se počítá s tím, že odvolací soudy by měly rozhodovat v senátě jen o odvoláních proti rozsudkům nebo stížnostem proti usnesením, které byly vyneseny v senátních věcech, zatímco pokud rozsudek nebo usnesení v prvním stupni by vynesl samosoudce, rozhodoval by o něm samosoudce odvolacího soudu.

Tento návrh není v rozporu s Ústavou – čl. 94 odst. 1, podle kterého je to právě zákon, který stanoví případy, kdy soudci rozhodují v senátu a kdy rozhodují jako samosoudci.

Zákonodárce tuto změnu zdůvodňuje skutečností, že pokud bude ve věci odvolání rozhodovat samosoudce, dojde ke zrychlení odvolacího řízení z toho důvodu, že samosoudce může o věci rozhodnout v neveřejném zasedání a tudíž nebude docházet k takovému zatěžování soudů jako nyní.

S tímto návrhem si dovolím nesouhlasit. Domnívám se, že pokud odvolací soud rozhoduje v senátním složení, je větší záruka, jak jsem již uvedla výše, spravedlivého rozhodnutí, zejména z důvodu, že každý soudce má určité znalosti, zkušenosti, které ve svém souhrnu mohou zajistit kvalitnější, všestrannější, úplnější a dovolím si tvrdit spravedlivější rozhodnutí. Už i z toho důvodu, že se navrhuje posílení apelačního principu na úkor kasačního a tudíž tak může dojít k podstatným zásahům do skutkového stavu.

4. Dispoziční zásada

Současná platná právní úprava zaručuje důslednou nápravu vad, které odvolatel uplatnil, i přestože mají původ v jiném výroku, než který odvolatel napadl a zároveň je „respektována hranice přezkumu odpovídající konkretizaci vytýkaných vad napadeného rozsudku.

Ve věcném záměru trestního řádu se uvádí, že obviněný by v odvolání mohl vymezit jeho podání jen na některé výroky napadeného rozsudku. Státní zástupce by měl vždy povinnost uvést, proti kterým výrokům rozsudku směřuje své odvolání.

Otázkou je, zda by nebylo jednodušší, kdyby se odvolací soud zabýval pouze těmi námitkami, které odvolatel ve svém odvolání uvede a nepřezkoumával správnost výroků, které žádná strana nenapadá.

5. Lhůta k podání odvolání

Další významnou a podstatnou změnou by mělo být prodloužení odvolací lhůty na patnáct dní od doručení rozsudku.

V současné době je odvolací lhůta osm dní a počíná běžet až po doručení písemného vyhotovení rozsudku. V teorii bylo neustále publikováno, že tato lhůta je dostatečně dlouhá, s čímž se ztotožňuji. Neshledávám tedy důvod pro její prodloužení na 15 dní. Předpokládám, že pokud byly strany odvolacího řízení schopny podat odvolání ve lhůtě osmi dní nyní, není důvod, proč by tomu tak nemohlo být nadále.

Vyvozují, že toto navrhované prodloužení lhůty pro podání odvolání může být ovlivněno slovenskou právní úpravou odvolání, kde v novém trestním řádu – zák. č. 301/2005 Z. z., je lhůta patnáct dní od vyhlášení rozsudku nebo od doručení, nebyla-li příslušná strana přítomna vyhlášení rozsudku (§ 309 odst. 1 tr. řádu) – podrobněji se touto problematikou zabývám v kapitole čtvrté této práce.

Dalším důvodem pro prodloužení lhůty pro podání odvolání může být snaha o sjednocení se lhůtou pro podání odvolání v občanském soudním řízení (§ 204 OSŘ) a rovněž s obecnou odvolací lhůtou ve správním řízení (§ 83 SpŘ – zákon č. 500/2004 Sb., o správním řízení).

6. Účast obviněného a jeho obhájce ve veřejném zasedání

Dále by měla být podrobněji upravena účast obviněného a jeho obhájce ve veřejném zasedání, přičemž by se mělo vycházet ze zásady, že: „účast obviněného je jeho právem a nikoli povinností.“⁶²⁴

⁶²⁴ Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) – www.justice.cz

Toto ustanovení by tedy mělo reagovat na neustálé průtahy v trestním řízení, jenž jsou v dnešní době poměrně běžné. Nyní se běžně stává, že poté, co obviněný podá odvolání, se opakovaně nedostavuje k jednání, přičemž vždy svou neúčast dopředu omluví, ale přitom trvá, aby jednání probíhalo pouze za jeho přítomnosti.

Výjimkou by mělo být veřejné zasedání s obžalovaným, který je ve vazbě nebo ve výkonu trestu, od kterého bude požadováno vyjádření, zda se hodlá účastnit veřejného zasedání, pokud se účasti vzdá, bude možné jednat bez jeho přítomnosti.

Zde tedy nedochází k žádné změně a toto ustanovení by mělo být ponecháno v platnosti.

Účast obhájce by měla být vázána pouze na důvody nutné obhajoby, jak je tomu nyní.

7. Zákaz reformace in peius

Zásada zákazu reformace in peius nedovoluje zhoršení postavení osoby, která buďto sama podala opravný prostředek, nebo v jejíž prospěch byl opravný prostředek podán jinou oprávněnou osobou.

V současné platné právní úpravě, jak jsem již uvedla v příslušné části této práce věnované zásadě zákazu reformace in peius, nepřipouští změnu k horšímu v žádném z výroků rozsudku.

Zásada zákazu reformace in peius v odvolacím řízení je v návrhu věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestním řádu) navrhována obdobně jako v platné právní úpravě.

De lege ferenda by bylo vhodné, tak jak je navrhováno v teorii⁶²⁵, rozšířit tuto zásadu i na zúčastněnou osobu, která má podobné postavení jako obviněný. V současné době může mít zúčastněná osoba obavy podat odvolání proti výroku o zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty. Mohlo by se totiž stát, že odvolací soud, nebo soud prvního stupně, který o věci znovu rozhoduje, by mohl rozhodnout o zabránění dalších věcí, o kterých původně nerozhodl. Zavedení této zásady u zúčastněné osoby by mohlo posílit její jistotu pro podávání odvolání.

⁶²⁵ Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 277, 296; Pipek, J.: Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (revizní princip), Univerzita Karlova, Praha 1988, s. 211; Langer, P.: Uplatnění zákazu reformace in peius v odvolacím řízení, Trestněprávní revue 11/2006, s. 317; Langer, P.: Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?, Trestněprávní revue 5/2007, s. 132

V teorii⁶²⁶ je rovněž navrhováno rozšíření této zásady i na poškozeného. Jak uvádí Langer: „v trestním řízení je třeba při střetu zájmů na obhajobě obviněného se zájmy poškozeného, který podal oprávněně opravný prostředek proti meritornímu rozhodnutí, dát vždy přednost prvním zájmům.“⁶²⁷ Z toho tedy vyplývá, že práva obviněného jsou považována za prioritní a cílem je respektovat zásadu presumpce nevinny a z ní vyplývajícího pravidla *in dubio pro reo*. Jak správně uvádí Langer, poškozený se svého práva může domoci v občanském soudním řízení.

Současná platná právní úprava vyhovuje i mezinárodním standardům, takže nemůžeme předpokládat, že by v rámci rekodifikace došlo k radikálnějším změnám v trestním řádu.

Předpokládá se, že odvolací řízení by mělo vycházet ze současné platné právní úpravy, která byla zásadně změněna novelou provedenou zák. č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002.

I přes všechny tyto skutečnosti lze tento věcný záměr považovat za důležitý článek reformy české justice. S jeho účinností se počítá od roku 2011, přičemž jeho hlavním cílem by mělo být zrychlení trestního řízení ve všech jeho stádiích tak, aby bylo zajištěno provedení řízení až do vynesení konečného rozhodnutí, v co nejkratší době.

⁶²⁶ Husár, E.: *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, s. 296

⁶²⁷ Langer, P.: *Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?*, *Trestněprávní revue* 5/2007, s. 133

Příloha 2: Komparace objektivní podmínky v české, slovenské a francouzské právní úpravě

	Česka právní úprava	Slovenská právní úprava	Francouzská právní úprava
	<p>a) Způsobitý předmět</p> <ul style="list-style-type: none"> všechny výroky rozsudku dle § 246 odst. 1 tr. řádu. okolnost, že takový výrok nebyl učiněn vůbec dle § 246 odst. 2 tr. řádu, řízení, které předcházelo rozsudku mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybl. 	<p>a) Způsobitý předmět</p> <ul style="list-style-type: none"> všechny výroky rozsudku dle § 307 odst. 1 tr. poriadku a dle § 163 odst. 1 písm. c) a dle § 164 – 167 tr. poriadku, okolnost, že takový výrok nebyl učiněn vůbec dle § 307 odst. 2 tr. poriadku, řízení, které předcházelo rozsudku mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybl. 	<p>a) Způsobitý předmět</p> <ul style="list-style-type: none"> nařízení vyšetřujícího soudce, rozhodnutí vydaná ve věcech trestních (rozsudky porotních soudů), rozhodnutí přestupkových soudů.
	<p>b) Lhůta</p> <ul style="list-style-type: none"> dle § 248 odst. 1 tr. řádu, 8 dní od doručení opisu rozsudku oprávněným osobám, nedodržení lhůty má za následek, že odvolání je zamítnuto jako opožděné jednání 	<p>b) Lhůta</p> <ul style="list-style-type: none"> dle § 309 tr. poriadku, 15 dní od oznámení rozsudku oprávněným osobám – § 309 odst. 1 tr. poriadku, nedodržení lhůty má za následek, že odvolání je zamítnuto jako opožděné podané. 	<p>b) Lhůta</p> <ul style="list-style-type: none"> čl. 498 písm. 1, čl. 489 CPP, čl. 501 a čl. 148-1 a 148-2 CPP a čl. 505 a 548 CPP, 10 dní od soudního doručení, byl-li rozsudek vydán pro zmeškání, výjimku tvoří omezení odvolací lhůty na 24 hodin, zvláštní lhůta 2 měsíců od vyhlášení rozsudku – čl. 505 a 548 CPP, vedlejší odvolání, kdy lhůta je prodloužena o pět dní – čl. 500 CPP.
Objektivní podmínky	<p>c) Příslušnost</p> <ul style="list-style-type: none"> 251 tr. řádu – zavedení principu vázanosti soudu podaným odvoláním, § 249 odst. 1 tr. řádu – předseda senátu nařídí, aby vady ve lhůtě 5 dnů odvolatel odstranil, Druhá fáze jednání u odvolacího soudu: o odvolání rozhoduje nadřízený krajský soud proti rozsudku okresního soudu dle § 252 a § 12 odst. 4 tr. řádu, nadřízený vrchní soud o odvolání proti rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně – dle § 252 a § 12 odst. 4 tr. řádu, odvolací soud rozhoduje v senátním složení 	<p>c) Příslušnost</p> <ul style="list-style-type: none"> § 314 tr. poriadku – předseda senátu soudu prvního stupně vyzve ty osoby, kterých se odvolání týká, aby se vyjádřily k podanému odvolání a po uplynutí lhůty doručí spisy odvolacímu soudu. Platí zde omezený revizní princip (princip vázanosti soudu podaným odvoláním a vytýkanými vadami). Druhá fáze: jednání u odvolacího soudu: o odvolání rozhoduje: nadřízený krajský soud, také vyšší vojenský soud, který rozhoduje o odvolání proti rozsudku okresního soudu – dle § 315 tr. poriadku a § 10 odst. 5 tr. poriadku, Nejvyšší soud SR, který rozhoduje o odvolání proti rozsudku „špeciálneho soudu“ jako soudu prvního stupně a vyššího vojenského soudu jako soudu prvního stupně, což je upraveno v § 315 tr. poriadku a § 10 odst. 4 tr. poriadku, odvolací soud rozhoduje v senátním složení. 	<p>c) Příslušnost</p> <ul style="list-style-type: none"> odvolání podává odvolatel k soudu prvního stupně, o odvolání rozhoduje odvolací soud, proti rozhodnutí přestupkového soudu, jedná odvolací soud samosoudcem, proti rozhodnutí trestního soudu, jedná odvolací soud v senátním složení – čl. 515 CPP, čl. 509 písm. 1 CPP, čl. 510 CPP, při rozhodování ve věcech mladistvých se postupuje dle čl. 496 a násl. CPP.
	<p>d) Zákonné důvody</p> <ul style="list-style-type: none"> pro nesprávnost výroku rozsudku – vady skutkové i právní – ty se dále dělí na hmotně-právní a procesně-právní, proto, že výrok nebyl učiněn, ačkoliv měl být učiněn, pro porušení ustanovení o řízení předcházejícímu rozsudku. 	<p>d) Zákonné důvody</p> <ul style="list-style-type: none"> pro nesprávnost výroku rozsudku – vady skutkové i právní – ty se dále dělí na hmotně-právní a procesně-právní, proto, že výrok nebyl učiněn, ačkoliv měl být učiněn, pro porušení ustanovení o řízení předcházejícímu rozsudku. 	<p>d) Zákonné důvody</p> <ul style="list-style-type: none"> pro nesprávnost výroku rozsudku – vady skutkové i právní – ty se dále dělí na hmotně-právní a procesně-právní, proto, že výrok nebyl učiněn, ačkoliv měl být učiněn, pro porušení ustanovení o řízení předcházejícímu rozsudku.

Příloha 3: Komparace principů odvolacího řízení v české a slovenské právní úpravě

	Česká právní úprava	Slovenská právní úprava
Principy odvolacího řízení	Princip vázanosti soudu podaným odvoláním - § 254 odst. 1 doplněný omezeným revizním principem - § 254 odst. 2.	Omezený revizní princip (princip vázanosti soudu podaným odvoláním a vytýkanými vadami) - § 317 tr. poriadku.
	Beneficium cohaesionis - § 261 tr. řádu, - odvolací soud rozhodne i ve prospěch osob, které odvolání nepodaly, ale svědčí jim důvod.	Beneficium cohaesionis - § 324 tr. poriadku, - odvolací soud rozhodne i ve prospěch osob, které odvolání nepodaly, ale svědčí jim důvod.
	Zákaz reformace in peius - § 259 odst. 4 tr. řádu, - projevila se zde novela provedená zák. č. 265/2001 Sb., - obsahuje ustanovení spočívající v zákazu zhoršení postavení obžalovaného.	Zákaz reformace in peius - § 322 odst. 3 tr. poriadku, - obsahuje ustanovení spočívající v zákazu zhoršení postavení obžalovaného.
	Apelační princip s prvky kasace - odvolací soud je oprávněn provést dokazování, ale nesmí tak nahrazovat činnost soudu prvního stupně.	Kasační princip s prvky apelace - pokud odvolací soud zjistí, že rozhodnutí soudu prvního stupně je vadné, zruší jej a věc vrací soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

B	označení před číslem judikátu znamená, že se jedná o materiál v Bulletinu Nejvyššího soudu České republiky, trestní část
CIC	Code d'instruction criminelle
C. Pén.	Code de Pénale
CPP	Code de procédure pénale
R	rozhodnutí
Rt.	rozhodnutie
ř. z.	říšský zákon
T. P.	Zákon č. 141/1961 Z. z., o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), ve znění pozdějších předpisů
tr. poriadku	Zákon č. 141/1961 Z. z., o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), ve znění pozdějších předpisů
T. Ř.	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
tr. ř.	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
tr. řádu	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
tr. zákon	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
Zb.	Zbierka zákonov
Z. z.	Zbierka zákonov

POUŽITÁ LITERATURA

Adamová, K., Soukup, L.: Prameny k dějinám práva v českých zemích (dokumenty), Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., Plzeň 2004, 359 stran

Císařová, D. a kolektiv: Trestní právo procesní, Linde, Praha 1999, 485 stran

Císařová, D. a kolektiv: Trestní právo procesní – 1. doplněný dotisk, Linde, Praha 2001, 494 stran

Císařová, D. a kolektiv: Trestní právo procesní – 2. podstatně přepracované a aktualizované vydání, Linde, Praha 2002, 757 stran

Císařová, D. a kolektiv: Trestní právo procesní – 4. aktualizované a přepracované vydání, Linde, Praha 2006, 871 stran

Čečet, V., Ďurana, V., Lipovský, M., Liščák, L., Magvašiová, A., Mathern, V., Toman, P.: Trestný zákon a trestný poriadok a súvisiace predpisy, Ister Science Press, Bratislava 1994, 895 stran

Čentéš, J. a kolektiv autorov: Trestný poriadok s komentárom, Eurokódex, Poradca podnikateľ'a, Žilina 2006, 695 stran

Delmas – Marty, M., Spenser, J. R. et al.: European Criminal Procedures, Cambridge University Press, Cambridge 2002, 775 pages

Fenyk, J., Fenyková, P., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918 – 1996, C. H. Beck, Praha 1997, 800 stran

Husár, E.: Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1961, 377 stran

Husár, E. a kolektiv: Trestné právo procesné – tretie prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2003, 298 stran

Ivor, J. a kolektiv: Trestné právo procesné, Iura Edition, Bratislava 2006, 993 stran

Jelinek, J., Sovák, Z.: Rozhodnutí ve věcech trestních, Eurolex Bohemia, Praha 1999, 259 stran

Jelinek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní – 1. vydání, Eurolex Bohemia, Praha 2001, 518 stran

Jelinek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní – 2. vydání, Eurolex Bohemia, Praha 2002, 571 stran

Jelinek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní – 3. vydání, Eurolex Bohemia, Praha 2003, 621 stran

Jelinek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní – 4. aktualizované vydání, Eurolex Bohemia, Praha 2005, 774 stran

Jelinek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní – 5. aktualizované vydání, Linde, Praha 2007, 749 stran

Jelinek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 24. vydání, Linde, Praha 2006, 1055 stran

Jelinek, J. a kolektiv: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 25. vydání, Linde, Praha 2007, 1086 stran

Kallab, J., Herrnritt, V.: Trestní řád československý a předpisy jej doplňující platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Československý Kompas, Praha 1925, 885 stran

Kallab, J.: Učebnice trestního řízení platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské, hledě k osnově sjednoceného trestního řádu československého z roku 1929, Právník, Brno 1930, 280 stran

Malý, K. a kolektiv: Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 2. upravené vydání, Linde, Praha 1999, 572 stran

Malý, K. a kolektiv: Dějiny českého a československého práva do roku 1945 – 3. přepracované vydání, Linde, Praha 2003, 673 stran

Mayaud, Y, Allan, E.: Code pénal, 103e édition, Dalloz, Paris 2006, 2399 pages

Mířička, A.: Trestní právo procesní, Všehrd, Praha 1932, 289 stran

Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní, C. H. – Beck, Praha 1999, 667 stran

Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní, 2. přepracované vydání, C. H. – Beck, Praha 2003, 1079 stran

Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kolektiv: Kurs trestního práva – trestní právo procesní, 3. přepracované a doplněné vydání, C. H. – Beck, Praha 2007, 1166 stran

Nett, A. a kolektiv: Trestní právo procesní (obecná část) - 3. vydání, Masarykova univerzita, Brno 2001, 380 stran

Nett, A., Draštík, A., Zezulová, J., Fryšták, M.: Trestní právo procesní, Multimediální učební text, Masarykova Univerzita, Brno 2005, 92 stran

Picca, G., Cobert, L.: La cour de cassation, Presses Universitaires de France, Paris 1986, 127 pages

Pípek, J.: Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (revizní princip), Autoreferát disertace, Univerzita Karlova, Praha 1988, 27 stran

Pípek, J.: Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (revizní princip), Univerzita Karlova, Praha 1988, 349 stran

Pípek, J.: Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení, Univerzita Karlova, Praha 1980, 200 stran

Renucci, J., F., Allain, E.: Code de procédure pénale, 47e édition, Dalloz, Paris 2006, 2380 pages

Růžek, A.: Československé trestní řízení, Panorama, Praha 1982, 387 stran

Růžek, A.: Trestní právo procesní – 3. přepracované vydání, Univerzita Karlova, Praha 1993, 198 stran

Růžek, A.: Trestní právo procesní – 3. přepracované vydání, Univerzita Karlova, Praha 1996, 141 stran

Řezníčková, T.: Právní ochrana kritiky: rozhodnutí státních orgánů, zejména orgánů činných v trestním řízení, Academia, Praha 1987, 147 stran

Řezníčková, T.: Zákaz reformace in peius v československém trestním řízení, Autoreferát disertace, Univerzita Karlova, Praha 1984, 20 stran

Solnař, V.: Učebnice trestního řízení platného v zemi České a Moravskoslezské, Melantrich, Praha 1946, 224 stran

Solnař, V.: Československý trestní řád platný v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (s vedlejšími předpisy, které jej doplňují), Všehrd, Praha 1932, 377 stran

Solnař, V. a kolektiv: Československé trestní řízení, Orbis, Praha 1963, 355 stran

Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Procédure pénale, 19e édition, Dalloz, Paris 2004, 1038 pages

Šámal, P.: Opravné prostředky v trestním řízení, Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení, C. H. – Beck, Praha 1999, 189 stran

Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Půry, Fr.: Trestní řád – komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 1997, 1691 stran

Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Půry, Fr.: Trestní řád – komentář – I. a II. díl, 4. vydání, C. H. Beck, Praha 2002, 2211 stran

Šámal, P. a kolektiv: Trestní řád – komentář – I. a II. Díl, 5. doplněné a přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2005, 2846 stran

Šámal, P., Hrachovec, P., Sovák, Z., Půry, Fr.: Trestní řízení před soudem 1. stupně – Beckovy příručky pro právní praxi, C. H. Beck, Praha 1996, 575 stran

Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945 – 3. doplněné a přepracované vydání, Orbis, Praha 1974, 584 stran

Vlček, E.: Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu, Masarykova Univerzita, Brno 2004, 66 stran

POUŽITÉ ČLÁNKY Z ODBORNÉ LITERATURY

Baláš, O.: K zákazu reformatio in peius v československém trestním právu, *Socialistická zákonost* 7 – 8/1970, s. 446 – 449

Barešová, Z.: K některým otázkám rozšíření apelačního principu v zamýšlené právní úpravě, *Socialistická zákonost* 5/1984, s. 279 – 287

Bárta, B.: Přezkumná povinnost při rozhodování o odvolání poškozeného v adhezním řízení, *Socialistická zákonost* 2/1982, s. 77 – 82

Bernát, J.: Zodpovednosť prokurátora za plnenie úloh v trestnom konaní, *Justičná revue* 5/2003, s. 523 – 528

Bobek, J.: Několik poznámek k návrhům nové úpravy odvolacího řízení v trestních věcech, *Socialistická zákonost* 5/1980, s. 263 – 269

Bobek, J.: Obhájce a nová úprava odvolacího řízení, *Bulletin advokacie* 5/2004, s. 10 – 15

Císařová, D.: K některým otázkám adhesního řízení, *Socialistická zákonost* 3/1958, s. 160 – 164

Císařová, D.: K některým otázkám beneficia cohaesionis, *Socialistická zákonost* 2/1960, s. 103 – 112

Čentéš, J., Viktorová, J.: K niektorým ustanoveniam novely trestného poriadku, *Justičná revue* 10/2002, s. 1078 – 1083

Čentéš, J.: Pripravné konanie z hľadiska rekonštrukcie trestného práva v Slovenskej republike, *Právny obzor* 4/2002, s. 334 – 339

Draštik, A.: Informace – Z nejnovější judikatury trestního kolegia Nejvyššího soudu, Trestněprávní revue 7/2003, s. 216 – 219

Draštik, A.: Informace z trestní judikatury Nejvyššího soudu, Trestněprávní revue 4/2003, s. 129 – 132

Draštik, A. : K některým rozhodnutím odvolacího soudu, Trestní právo 1/1997, s. 8 – 12

Fajstavr, L.: K některým otázkám revizního principu § 254 odst. 1 tr. ř. v odvolacím řízení, Socialistická zákonost 8/1984, s. 456 – 459

Fajstavr, L., Pipek, J.: K problematice beneficia cohaesionis podle československého trestního řádu, Socialistická zákonost 10/1977, s. 577 – 583

Fajstavr, L.: K problematice chybějícího a neúplného výroku rozhodnutí napadeného odvoláním nebo stížností pro porušení zákona, Socialistická zákonost 10/1981, s. 598 – 601

Fajstavr, L.: Několik poznámek k problémům rozhodování soudů v odvolacím řízení na trestním úseku, Socialistická zákonost 3/1988, s. 145 – 151

Fastner, J.: K běhu lhůty obhájci k podání odvolání, Právní rozhledy 8/1997, s. 402 – 404

Fastner, J.: Ke konání veřejného zasedání odvolacího soudu v nepřítomnosti obžalovaného, Trestněprávní revue 7/2003, s. 215 – 216

Fastner, J.: K odmítnutí odvolání, které nesplňuje obsahové náležitosti, Trestněprávní revue 4/2003, s. 128 – 129

Fastner, J.: K oprávněnosti obžalovaného podat proti zprošťujícímu rozsudku odvolání, *Trestněprávní revue* 5/2005, s. 138 – 140

Fryšták, M.: Pár poznámek k návrhu věcného záměru rekodifikace zákona o trestním řízení soudním z pohledu policejní praxe, *Trestní právo* 12/2004, s. 21 – 22

Fryšták, M.: Pár poznámek k návrhu věcného záměru rekodifikace zákona o trestním řízení soudním z pohledu policejní praxe (dokončení z č. 10/2004), *Trestní právo* 1/2005, s. 15 – 19

Chmelík, J.: Novelizace trestního řádu a úvahy de lege lata, *Trestní právo* 3/2001, s. 2 – 6

Jelinek, J.: K rozhodování o náhradě škody v trestním řízení, *Socialistická zákonnost* 6/1989, s. 317 – 321

Jelinek, J.: Postavení poškozeného v trestním řízení, *Kriminalistika* 2/2003, strana 112 – 117

Jelinek, J.: Zásada rychlosti trestního řízení, *Kriminalistika* 1/2003, strana 18 – 30

Kučera, P., Rizman, St., Teryngel, J.: K rekodifikaci trestního řádu, *Trestní právo* 1/1996, s. 4 – 9

Kučera, P.: Rekodifikace po roce, *Trestní právo* 11/1996, s. 2 – 8

Kučera, P., Richter, M.: Vázanost soudu vlastním rozhodnutím, *Trestní právo* 2/2005, s. 2 – 3

Kučera, P., Rizman, St.: Zamyšlení nad některými úskalími novelizace trestního řádu, *Trestní právo* 5/2000, s. 2 – 7

Langer, P.: Princípy spôsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?, *Trestněprávní revue* 8/2006, s. 221 – 227

Langer, P.: Uplatnění zákazu reformace in peius v odvolacím řízení, *Trestněprávní revue* 11/2006, s. 317 – 324

Langer, P.: Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?, *Trestněprávní revue* 5/2007, s. 128 – 134

Lněnička, J.: Revizní princip v trestním řízení, *Justiční praxe* 4/2002, s. 184 – 186

Madliak, J., Fico, M., Puchalla, M.: Rekodifikácia slovenského trestného práva, *Trestní právo* 7 – 8/2006, s. 76 – 80

Mandák, V.: Doručení odvolání ostatním přímo dotčeným stranám v trestním řízení, *Bulletin advokacie* 9/2000, s. 66 – 69

Mandák, V.: Povinnost odůvodnit odvolání v trestních věcech, *Bulletin advokacie* 6 – 7/2000, s. 51 – 61

Mandák, V.: Právo obviněného a obhájce při konečných návrzích v odvolacím řízení, *Socialistická zákonnost* 3/1966, s. 176 – 179

Mathern, V.: Aké budú nové trestnoprávne kódexy? (Úvahy nad návrhmi nového trestného zákona a trestného poriadku (1. časť), *Justičná revue* 11/2003, s. 969 – 986

Mathern, V.: Aké budú nové trestnoprávne kódexy? (Úvahy nad návrhmi nového trestného zákona a trestného poriadku (2. časť), *Justičná revue* 12/2003, s. 1099 – 1112

Pácal, J., Handlar, J.: Prvé zkušenosti soudů s aplikací novely TR provedené zákonem č. 265/2001 Sb., Právní zpravodaj 12/2003, s. 14 – 17

Pipek, J.: Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, Bulletin advokacie 3/2001, s. 51 – 60

Pipek, J.: Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení, Bulletin advokacie 11 – 12/2001, s. 93 – 102

Pješčáková, T.: Zákaz reformace in peius jako významný prostředek ochrany občanů v trestním řízení, Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 1/1981, s. 23 – 42

Pokorný, M.: Odvolání proti výroku o náhradě škody odsuzujícího rozsudku podané poškozeným dle § 247 odst. 1 tr. řádu, Trestněprávní revue 11/2003, s. III. – IV.

Pokorný, M.: Vzory trestních podání s komentářem, Trestněprávní revue 2/2003, s. III. – IV

Půry, F., Sotolář, A.: Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu, Bulletin advokacie 3/2005, s. 6 – 22

Rizman, S.: Několik poznámek k průzkumu činnosti novely tr. řádu, Trestní právo 5/2005, s. 2 – 8

Rolenc, O.: Porušil odvolací soud skutečně zákaz reformace in peius?, Socialistická zákonost 3/1958, s. 189 – 190

Růžek, A.: Je třeba nově upravit odvolání proti rozsudkům v trestních věcech?, Socialistická zákonost 7 – 8/1970, s. 439 – 443

Růžička, M.: Aplikační problémy – novela trestního řádu, Právní rádce 3/2003, s. 58 – 63

Sásik, J.: Porušil odvolací soud „zákaz reformácie in peius“?, Socialistická zákonost 3/1958, s. 188 – 190

Sekvard, O.: Mimořádné opravné prostředky ve slovenském trestním řízení, Trestněprávní revue 11/2006, s. 324 – 335

Sokol, T.: K jednomu rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, Právní rádce 2/2002, s. 34 – 35

Sotolář, A., Šámal, P., Sovák, Z.: K řízení o opravných prostředcích v trestních věcech, Právní rozhledy 5/1997, s. 232 – 244

Syrový, I.: Dovolanie v trestnom práve, Justičná revue 3/2005, s. 314 – 322

Šámal, P.: Dovolání – nový mimořádný opravný prostředek, Bulletin advokacie 11 – 12/2001, s. 103 – 104

Šámal, P.: K rozhodnutí o náhradě škody v odvolacím řízení, Socialistická zákonost 5/1989, s. 266 – 268

Šámal, P.: K výkladu ustanovení § 261 tr. řádu a řešení situace, která použitím tohoto ustanovení nastala, Socialistická zákonost 10/1986, s. 544 – 547

Valko, E., Ikrényi, I.: Právna úprava začatia plynutia lehoty na podanie odvolania v novom Trestnom poriadku, Justičná revue 4/2006, s. 596 – 600

Vantuch, P.: Ke koncepci rekodifikace trestního řízení, Trestní právo 5/1996, s. 2 – 9

Vantuch, P.: Odůvodnění odvolání, Právní rádce 10/2005, s. 53 – 60

Vantuch, P.: Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele, Trestní právo 8/2004, s. 5 -- 10

Vantuch, P.: Rozhodování soudu II. stupně o odvolání obžalovaného, Právní rádce 12/2005, s. 42 -- 50

Vočka, V.: K otázce vázanosti dovolacího a odvolacího soudu právním názorem vyloveným v jeho vlastním rozhodnutí, Bulletin advokacie 3/2005, s. 39 – 41

Záhora, J.: Opravné prostředky v trestnom konaní, Justičná revue 10/2006, s. 1386 – 1393

POUŽITÁ SOUDNÍ ROZHODNUTÍ

Eště k adhéznemu konaniu, Zo súdnej praxe: Výber rozhodnutí Najvyššieho súdu SR 1/2001, s. 19 – 20

Judikatura: Nejvyšší soud ČR: K nedostatkům upozornění ve smyslu § 251 tr. řádu, Trestněprávní revue 6/2003, s. 182 – 183

Judikatura: Nejvyšší soud ČR: K otázce subjektu oprávněného podat opravný prostředek, Trestněprávní revue 6/2003, s. 183 – 184

Nejvyšší soud ČR: Sbirka soudních stanovisek 7 – 8/2003, s. 490 – 493

Soudní rozhodnutí Rt 84/2001, ASPI – stav k 28. 2. 2004 do číastky 52/2004 Z. z.

Soudní rozhodnutí Rt 18/1997, ASPI – stav k 28. 2. 2004 do číastky 52/2004 Z. z.

Soudní rozhodnutí Rt 22/2001, ASPI – stav k 28. 2. 2004 do číastky 52/2004 Z. z.

Vrátenie veci prokurátorovi na došetrenie odvolacím súdom, Zo súdnej praxe: Výber súdnych rozhodnutí Najvyššieho súdu SR 3/2003, s. 88 – 92

Z judikatury, Trestní právo 11/2002, s. 22 – 23

Zákaz reformatio in peius, Zo súdnej praxe: Výber rozhodnutí Najvyššieho súdu SR 5/2003, s. 148 – 152

DALŠÍ POUŽITÉ PRAMENY

Důvodová zpráva k Trestnému poriadku (www.justice.gov.sk/kop/lz-ds.htm)

Důvodová zpráva k zák. č. 265/2001 Sb., s účinností od 1. 1. 2002

Legislativny zámer Trestného práva a Trestného poriadku, schválený vládou SR 31. mája 2000 uznesením č. 385 (www.justice.gov.sk/kop/lz-tp.htm)

Návrh trestního řádu a důvodová zpráva k trestnímu řádu, Trestní právo 7 – 8/1999

Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) –
www.justice.cz

Zákon č. 301/2005 Z. z. (trestný poriadok), účinný od 1. 1. 2006

Zákon č. 99/1963 Z.z., Občiansky súdny poriadok, v platnom znění
(http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/jaspiw_maxi_fr0.htm)